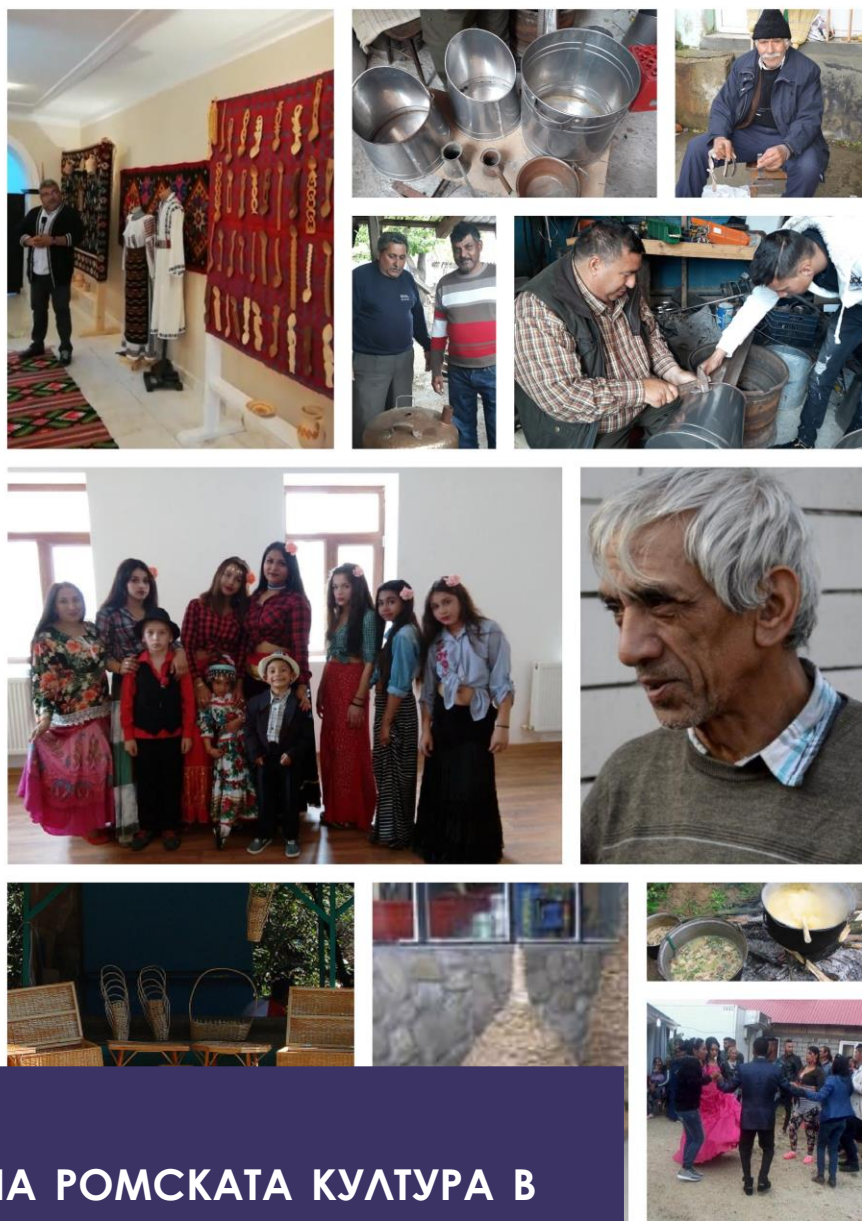

ВАЛОРИФИКАЦИЯ НА РОМСКАТА КУЛТУРА В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РАЙОН РО (ДОЛЖ, МЕХЕДИНЦИ) -BG (ВИДИН, МОНТАНА) В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРОДУКТИ

Документ, разработен в рамките на проект „Открийте съкровищата на ромската култура“, код на е-MS ROBG 410, финансиран от Европейския фонд за регионално развитие чрез програмата INTERREG V-A Румъния-България 2019

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	5
МЕТОДОЛОГИЯ	8
1. КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ-ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ	12
1.1. Културен туризъм - определение и класификация	12
1.2. Културни туристически продукти - характеристики	20
1.3. Планиране и управление на устойчив културен туризъм	26
2. РОМСКАТА КУЛТУРА В ТРАНСГРАНИЧНАТА ЗОНА RO-BG	35
2.1. Етническият туризъм - компонент на алтернативния туризъм	35
2.2. Ромската култура в областта на изследване - характеристики	39
2.3. Проблеми и препоръки	56
3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО (PS CBC)	63
3.1. Структура PS CBC	63
3.2. Основните характеристики на културния туризъм в изследваната зона	64
3.3. Визия	68
3.4. Общи цели и интегрирани принципи	70
3.5. Специфични цели, области на намеса и действия	72
3.6. Мониторинг и оценка на резултатите и въздействието на PS CBC	82
4. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН RO-BG	85
4.1. Етнокултурните туристически продукти в трансграничния регион на RO-BG	85
4.2. Методика за производство на етнокултурни туристически продукти	88
4.3. Сегментация на туризма	89
4.3. ” Съкровищата на ромската култура ”- туристически маршрути в трансграничния регион на RO-BG	94
4.4. Маркетинг и промоция	203
5. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ	212
БИБЛИОГРАФИЯ	219

СПИСЪК С ФИГУРИ И ТАБЛИЦИ

Фигура 1 Главните видове туризъм (източник: Cosean și colab., 2002)	13
Фигура 2 Последици и ресурси за развитието на туристическа дестинация (източник: адаптация по Travis, 1989 цитиране на Witt, Moutinho, 1989)	19
Фигура 3 Елементите на туристическата оферта от дестинация също се отразяват в туристическите продукти (източник: Niță, 2019)	23
Фигура 4 Класификация на туристическите атракции	24
Фигура 5 Развитие на туристическите дестинации според времевата, пространствената скала и формите на туризма (източник: адаптирано по Bell и Ward, 2000)	28
Фигура 6 Процесът на туристическо планиране в туристическа дестинация (източник: адаптирано по Vareiro и colab., 2005)	30
Фигура 7 Масов туризъм срещу алтернативен туризъм - характеристики	36
Фигура 8 Трансгранична зона с районите Долж, Мехединци (RO) и Видин, Монтана (BG)	40
Фигура 9 Индексът на конкурентоспособност - инфраструктура и ресурси - за страните от Източна Европа (източник: The Travel&Tourism Competitiveness Index 2017)	64
Фигура 10 Основните показатели за конкурентоспособността и резултатите на туризма през 2017 г. за България и Румъния (източник: The Travel&Tourism Competitiveness Index 2017)	66
Фигура 11 Визия PS CBC	69
Фигура 12 Главни цели на PS CBC	70
Фигура 13 Предложени действия за насърчаване на ромската култура в трансграничния регион RO-BG	205
Таблица 1 Концептуален подход на стратегията	10
Таблица 2 Културен туризъм теми и начини за извличане на печалба от туристически продукти	14
Таблица 3 Антропични туристически ресурси и техните качества	16
Таблица 4 Класификация на туристическите продукти, подходящи за района на изследване	25
Таблица 5 Представителни роми по професия от окръг Долж, Румъния	47

Таблица 6 Представителни роми по професия от окръг Мехединци, Румъния	49
Таблица 7 Представителни роми по професия от област Видин, България	50
Таблица 8 Представителни роми и професии от област Монтана, ...	52
Таблица 9 Действия, необходими за постигане на специфичните цели на първата обща цел на PS CBC	74
Таблица 10 Действия, необходими за постигане на специфичните цели на втората обща цел на PS CBC	77
Таблица 11 Действия, необходими за постигане на специфичните цели на третата обща цел на PS CBCI	79
Таблица 12 Действия, необходими за постигане на специфичните цели на четвъртата обща цел на PS CBC	81
Таблица 13 Системата от индикатори, използвана за мониторинг на изпълнението на PS CBC	83
Таблица 14 PS CBC оценка в краткосрочен и средносрочен плана	84
Таблица 15 Характеристики на туристическия сегмент - Културно мотивирани туристи да посетят дестинация	90
Таблица 16 Характеристики на туристическия сегмент - Туристите, които искат да бъдат вдъхновени от културата при посещение на дестинация, въпреки че основната им мотивация не е културната	91
Таблица 17 Характеристиките на туристическия сегмент - Туристи, които са културно мотивирани само случайно, като основната им мотива за пътуване не е културната	93
Таблица 18 Видове социално-културно въздействие на туристическото изживяване върху приемащото общество и култура	213

ВЪВЕДЕНИЕ

Проучването е проведено в рамките на проект „Открий красотата на ромската култура“ (e-MS Code ROBG 410), проект, реализиран в рамките на програмата Interreg V-A Румъния-България, приоритетна ос №. 2 „Зелен регион“, Специфична цел 2.1 „Подобряване на устойчивото използване на природното и културното наследство и ресурси“ от Трансграничната асоциация E (q) uilibrium Environment -АТеЕ, като водещ бенефициент, в партньорство с Асоциацията „Регионални партньорства за устойчиво развитие ”Видин Бенефициент 2 и Регионалната агенция за развитие и Бизнес център 2000 - Монтана, бенефициент 3.

Туризмът е географско явление, всички модели и последици от икономическите, социалните, културните и политическите отношения между хората или между хората и местата имат тясна връзка с ежегодното пътуване на милиони пътници по целия свят.

Туризмът и отдихът са взаимно свързани, включващи движението на хора и ангажирането на екологични ресурси, които също включват културни, икономически, физически и социални елементи. Според СТО (2018) туризмът е един от секторите на услугите с висок растеж на международно ниво. Намаляването на разходите за международен транспорт и увеличаването на свободното време, особено в съвременните общества като западноевропейските, допринесоха за увеличаване на международните туристически потоци и засиленото търсене на опит за отдих.

Туризмът се счита главно за форма на отдих, освен други дейности и формули за прекарване на свободното ви време (Holloway, 1994) и включва временно придвижване на хората до дестинации извън жилищното пространство, както и дейности, извършвани по време на прекарани в съответната дестинация (Witt et al., 1991), генерирайки разходи с въздействие върху местните икономики.

Влиянието на туризма се усеща върху природната и антропогенна среда, култура, общество като цяло. Туризмът става важен поради това движение на хора на местно, регионално, национално и международно ниво. В допълнение, туризмът придоби ново значение благодарение на създаването на съвременен начин на живот или различни предпочитания.

Социологът John Urry споменава, че тази мобилност е станала съществена за структурирането на социалния живот и културната идентичност (Urry, 2000, цитиран от Williams, 2009), и туризмът е съществен елемент в съвременната мобилност.

Въздействието, генерирано от туризма, се усеща чрез създаването на нови работни места (във всички сектори от транспорта, настаняването, промоцията, свободното време, търговията), допринасяйки за икономическия тласък на развиващите се държави или за възстановяване на пост-индустриалните икономики. Той също допринася за поддържането на местните култури в условията на глобализация и може също да допринесе за опазването на околната среда..

Cosean et al. (2002), Ciangă (2001) заявява, че туристическият феномен обхваща познаването и популяризирането на природни и антропо туристически ресурси, като познава в голяма степен елементите на културното и природното наследство от различни географски райони, които привличат различни видове туристи (които се различават според възраст, мотивация, образователно ниво и покупателна способност), известен е туристическият потенциал за генериране на доходи.

Туристическата система, е перманентно оформена от туристите, които от своя страна променят своите индивидуални и културни ценности в резултат на направените пътувания. Туристическата система е в постоянен контакт с географското пространство, като влияе върху него често необратимо.

Уникалната оферта за културен туризъм, предлагана от дестинации, които се превръщат в мотивиращ фактор за туристите, пътуващи в световен мащаб. Създаването на културни маршрути с различни компоненти в трансграничните региони, които се появяват под формата на туристически продукти, отвори нови възможности за активизиране на туризма чрез предлагане на туристически опит и регистриране на ползи в секторите, свързани с туризма.

Изследването предлага подход за валорификация на ромската култура в трансграничния район RO (Долж, Мехединци) -BG (Видин, Монтана) чрез създаване на културни туристически маршрути с етническо влияние, също така представя текущото положение на ромските общности, идентифицира областите, където се намират - те са се установили и в допълнение, като вземат предвид последните туристически тенденции по отношение на иновациите чрез продуктите, изготвят стратегически план, който отговаря на нуждите на изследваните територии, ромското население, както и туристите. Ромите, които бяха

идентифицирани в теренните проучвания, проведени преди това проучване, не се считаха само за стопани на ромската култура, но и за производители и потребители на тази култура.

В този контекст изследването отчита възможностите, които възникват за развитието на ромските общности, партньорствата и трансграничното сътрудничество (считани за ключови елементи в развитието на туристическото предложение) за развитието на устойчив туризъм, когато е необходимо въвеждането на нови туристически продукти на трансграничния пазар. Възможностите са насочени и към насърчаване на туристически атракции и доставчици на туристически услуги. Така териториите без граници или съживяване на съществуващи дестинации могат да създадат по-привлекателно туристическо изживяване. Тълкуването на културното наследство и разработването на конкурентни туристически продукти създава уникално и автентично туристическо изживяване.

Стратегията отчита факта, че участието на малкия бизнес в изготвянето на тези етнокултурни маршрути и установяването на партньорства между всички заинтересовани страни със сигурност гарантира икономически и културни ползи, развитие на предприемачество, запазване на материалните и нематериални културни продукти, регистриране на доходи, които остават в общността.

МЕТОДОЛОГИЯ

Настоящата стратегия е в основата на по-широк процес на разработване на нови туристически продукти в трансграничния регион на RO-BG. Туризмът е идентифициран със значителен потенциал за развитие, като се вземе предвид трансграничното пространство, но и различните туристически теми и форми, които могат да бъдат разгледани, като се вземат предвид предпочитанията и поведението на туристите.

Стратегията има за цел да осигури рамка за участниците, участващи в туристическите дейности в трансграничния регион, така че те да могат да се възползват от многото възможности и продукти, създадени. Чрез въвеждане на нови форми, етнически туризъм, повече туристи могат да бъдат привлечени за развитие на пазара за културен туризъм в района.

Трансграничният район на RO-BG има богато културно наследство, което отразява туристическата идентичност на местата и което е елемент на привлекателност за тези, които вземат решение да посетят изследваните райони. Често културата има широк контекст на разбиране и се възприема от потребителите много различно. Въвеждането на нови видове продукти, насочени към етническия туризъм, трябва да бъде адресирано към много добре дефинирани категории туристи, поради което също е много уместно да се извърши широка туристическа сегментация.

Въпросите, на които се опитва да отговори това проучване, са:

- Каква е ролята на културния туризъм с поделения на етническия туризъм (който може да впрегне ромската култура) в трансграничния регион RO-BG?,
- Как това проучване може да помогне на заинтересованите страни, занимаващи се с туризъм, да използват по-добре културните туристически продукти?,
- Кои са основните приоритети и действия за развитие на туристическата оферта, развитието на туристическите продукти на ромската култура, тяхното позициониране, маркетинг и промоция?,
- Що се отнася до развитието на устойчив туризъм в средносрочен план, кои области на етническия културен туризъм (пазари, туристически сегменти и продуктови предложения) могат да представляват най-добрите възможности за изследваната област?,

- Какъв план за действие може да бъде очертан за използване на съществуващите ромски културни ресурси за постигане на приоритетите и действията, насочени към стратегията?
- Доколко е възможно да бъдат етническите туристически продукти и тяхното въвеждане на трансграничния пазар?.

Това са само няколко аспекта, на които тази стратегия ще отговори в следващите глави.

Културният туризъм има важна роля в дневния ред за развитие на трансграничния регион на RO (Долж, Мехединци) -BG (Видин, Монтана) и неговото припокриване с етническия туризъм и транспонирането в туристически продукт е важно.

Целта на стратегията е да се разработят етнически туристически продукти, базирани на ромската култура в изучавания регион и техния маркетинг чрез иновативни методи, така че посетителите да могат да открият други страни на ромската култура, извън сегашната стигма на това малцинство. Управлението на трансграничната дестинация и на въведените продукти няма да бъде пренебрегвано, като се фокусира върху координацията и развитието на сътрудничеството за подобряване на икономическите резултати и устойчивостта на туризма.

Трябва да се отбележи, че стратегията не цели постигане на краткосрочни печалби в туризма. Става дума по-скоро за по-сложен процес, който включва повишаване на обществената осведоменост за проблемите на ромската общност, но и за възможностите, предлагани от нови видове етнически туристически продукти, основани на ценностите на ромската култура, и за създаване на основа за развитието на устойчив, автентичен културен туризъм , доставени качествено на вътрешни и външни туристи в трансграничния регион.

Целите включват:

- проучването иска да предложи перспектива и експертен опит относно търсенето на културен туризъм, като идентифицира възможностите, дадени от туристическите дейности, базирани на ромската култура
- да се осигури възможност за създаване на платформа за сътрудничество и обмен на добри практики между участниците в региона
- създаване на подходящи условия за развитие на етнически туристически продукти, базирани на ромската култура

- подобряване на туристическите продукти / услуги и опит на посетителите чрез иновации и намиране на нови възможности по отношение на привличане на туристи (подобряване на инфраструктурата, достъп, предоставяне на информация и т.н.).

- оптимални начини за популяризиране както на класически, така и на дигитални медии.

Стратегията цели три нива на концептуален подход и се опита да се премине от класическата перспектива към иновативните на туристическия пазар, както е представено в таблицата по-долу:

Таблица 1 Концептуален подход на стратегията

Ниво	Класически подход	Иновативен подход
Продукт/маркетинг	• разработване и търговия на отделни продукти	• фокусиране върху разработването на интегрирани туристически продукти на базата на туристическия опит
	• Малко продукти	• повече туристически продукти чрез динамично и гъвкаво упражнение
	• намалена синергия между продуктите	• повече синергии между продуктите
	• несъответствие на продукта с темите и концепциите на територията	• създаване на централни теми и концепции, общи за всички продукти (например, Пътеките на съкровищата на ромската култура)
Turiști	• фокусиране върху нишовите сегменти на етническият културен туризъм	• приближаване до няколко туристически сегмента като масови туристи, посетители на ниши и тези, които случайно идват да посетят районите
Заинтересованите страни	• няколко участници, работещи индивидуално	• установяване на връзки за сътрудничество и

	върху техните собствени концепции	партньорство с общи теми и цели, предоставяне на идеи и най-добри практики за съпоставяне на търсенето с туристическата оферта в района

Изследователските методи, използвани при разработването на настоящото проучване, включват преминаване през някои етапи, които са специфични за всяко туристическо изследване:

- фазата на документация, която беше постигната чрез консултиране на туристическата литература и официалните документи от страните, обект на изследването, които биха могли да представляват теоретична основа, необходима за последващото разработване на стратегически план за интервенция (този етап се предполага главно в гл. 1)

- анализ на статистическите данни и реалността на ромските общности на територията и на предимствата за туризма въз основа на проучванията, предварително разработени от бенефициентите по проекта. Ромската общност и нейните характеристики ще бъдат в основата на създаването на туристически продукти от типа етнокултурни туристически маршрути (гл. 2)

- прилагането на специфични географски и туристически методи като анализ и синтез, описанието за представяне на подходяща информация, метаданни, необходими в концептуалния процес на стратегическия план и етнокултурните туристически маршрути (гл. 3, 4).

Стратегията трябва да осигурява подкрепа на заинтересованите страни и туристическата индустрия в трансграничния регион чрез разработване на продукти и насърчаване на тях за посетители на ниши, но и за масови туристи, идващи в региона.

1. КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ - ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

1.1. Културен туризъм – определения и класификации

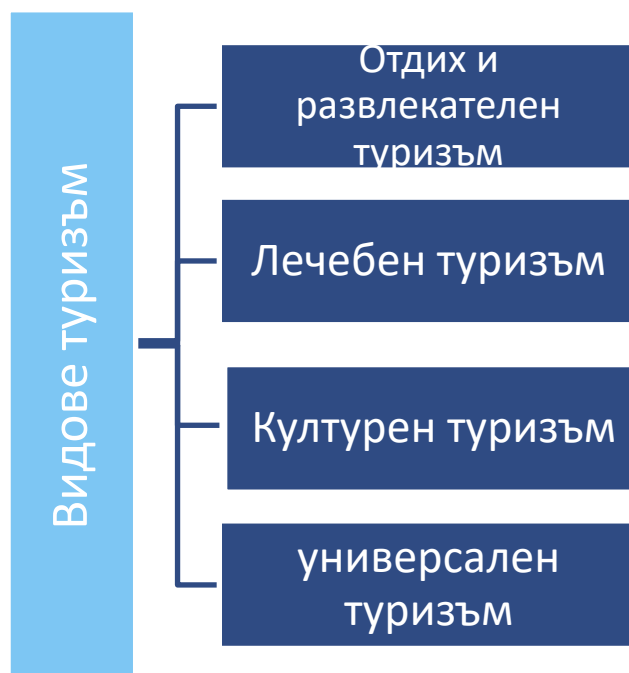
Изучаването на туристическия феномен, който се разглежда като индустрия на глобално ниво, тъй като има същите темпове на растеж като този вторичен сектор на икономиката (индустрията), беше подробно проучен от СТО (Световната туристическа организация). Организацията е първата, която се опитва да определи туризма и туризма от 1978 г., като последната дефиниция е въведена през 2008 г. По този начин, според СТО, туристът е всяко лице извън настоящото си местопребиваване с продължителност най-малко 24 часа (една нощ) и за максимум 1 година, неговото разместване въз основа на наличието на време и наличието на бюджет, отпуснат за пътуването, но и на поредица от пътувания. мотивации като: свободно време, здраве, мисии, конгреси, семинари и поклонения и т.н. Също според СТО, посетителите (пътници, които са регистрирани като такива в статистиката) са разделени на туристи, които не призовават за туристическите услуги сами и туристи, тези, които прекарват поне една нощ извън дома.

Мотивациите за туристическите пътувания на посетителите могат да бъдат изключително разнообразни, като в горната част на класацията е свободното време, което най-често се свързва с културни посещения, отпих, спорт или посещения на роднини и приятели; професионалните мотивации включват срещи, колоквиуми, семинари, конгреси, официални мисии, бизнес срещи, фестивали и други мотивации (изследвания, здравеопазване, транзит). Така се създават различни дестинации, които ще бъдат профилирани на форма на туризъм или ще се опитат да постигнат комбинация от форми, но с доминирането на една.

Дестинациите са смесица от туристически продукти, които предлагат интегрирано преживяване на потребителите (Buhalis, 2000).

Дестинацията е набор от продукти, услуги, природни и антропоични туристически атракции, способни да привлекат туристи на определено място (Leiper, 2000).

За класификацията на туризма се вземат предвид различни критерии като мотивация на пътуващите, туристически потенциал на дадена зона, продължителност на престой и др. Има многобройни опити за класифициране на туризма като изключително сложно явление, което се случва на дадена територия. Класификация, принадлежаща към специализираната литература от Румъния, е предложена от Cosean et al. (2002), който разделя видовете и формите на туризма. В тяхното приемане има 4 основни вида туризъм: отдих и почивка; здравни грижи (лечебен); културен; универсален, останалите се считат за форми на туризъм и отчитат критерии, свързани с пространството на туристическия феномен, вида на туристическата организация, времето, отредено за пътуване и т.н..

Фигура 1 Главните видове туризъм (източник: Cosean și colab., 2002)

Така тези видове туризъм често се пресичат и се основават на определящата мотивация, като културният присъства във всички споменати по-горе видове. По този начин се наблюдава, че културният туризъм ясно се разграничава от другите форми или видове туризъм, особено по мотивация.

Според Малкия енциклопедичен речник културата представлява израз на материалната и духовна цивилизация, генерирана от един народ, тоест включва както материалната култура (всички материални блага и техники, необходими за тяхното производство), така и духовната култура (творения в областта на науката, литературата, изкуствата).

Културният туризъм включва посещение с цел задоволяване на културните и духовните нужди и разширяване на хоризонта на знанието, културните, архитектурните,

художествените туристически ресурси (паметници на изкуството и архитектурата, исторически места, музеи, художествени галерии) в дадена област. Културният туризъм често се намесва в градския / селския, развлекателния и бизнес туризма.

Културният туризъм е свързан с понятието наследство, което включва материалните и нематериални елементи на обществото, представлящи неговата идентичност, което се предава и постоянно актуализира на териториално ниво.

Материалното наследство включва музеи, паметници, архитектурни събрания, градове на изкуствата, села с добре запазени традиции, археологически обекти, градини, религиозни или военни сгради. Нематериалното наследство включва празници и културни събития, традиции и творчески умения, натрупани във времето.

Изглежда културният туризъм е преобладаващ в Античността, когато се развива и особено се проявява под формата на поклонничество през Средновековието. В наши дни тя заема важно място до туризма за отдих и отдих.

Основните теми на културния туризъм и техните форми на туристическо проявление са показани в таблицата по-долу (du Cluzeau, 2007).

Таблица 2 Културен туризъм теми и начини за извличане на печалба от туристически продукти

Културна тема	Подходящи туристически продукти
Религиозни	Поклонение
Откриване на градове, региони, държави	Обиколка, пътуване с екскурзии
Исторически	Обиколка, посещение на местности
Спомени	Обиколка и екскурзия
Етнически	Обиколка и престой
Артистичен	Обиколка, стаж
Занаяти / промишленост	Тематична схема, пътуване до индустриални обекти
Паркове и градини	Обиколка, престой, пътуване
Фестивали и културни прояви	Престой
Гастронимия	Престой, обиколка, кулинарен стаж
Пазаруване	Престой в град за пазаруване
лингвистика	Престой в училища, семейства

Източник: С. О. du Cluzeau, 2007

По този начин етническите елементи могат да бъдат успешно интегрирани в такива културни туристически продукти като вериги / маршрути или туристически престой.

Културният туризъм (посещаващ туризъм, практиката му включва „посещение“ на туристическа цел) има различни характеристики (Cosean et al., 2002; Muntele, Iașu, 2003; du Cluzeau, 2007):

- Неговата практика от определени категории население, особено интелектуалци, ученици и студенти;
- Туристически потоци, специализирани в определен предмет (те могат да изминат впечатляващи разстояния), които са привлечени от всичко, което е културно; повечето от потоците само от време на време се привличат от културната страна, когато са на почивка с цел почивка и отдых и посещават антропогените туристически цели от пространството, в което се намират;
- Обучение на градско и селско население, но преобладаващи граждани, които имат повече свободно време;
- Продължителността е ограничена в повечето случаи, като повечето пътувания продължават средно 3-7 дни;
- Разстоянието варира в много широки граници, в зависимост от търсенето и позицията в пространството на туристическия продукт;
- Икономическата ефективност на културния туризъм е най-ниската от всички видове туризъм поради транзитния характер, туристите прибягват до туристическата инфраструктура само в изключителни случаи. Увеличаването на дела на тези, които използват автомобила и караваните, създава голяма независимост от базите за настаняване в ущърб на тяхната функционалност.
- Развитието му също представя редица предимства: търсенето е стабилно и не отчита модата, а разширяването може да се извърши в глобален мащаб предвид модернизацията на комуникационните канали.

Този вид туризъм е насочен главно към туристически цели с антропоген произход, в тяхната материална форма (сгради и елементи с туристическа функция) или нематериални (антропогенни дейности с туристическа функция), за разлика от туризма за отдых или възстановяване на здравето, за които са елементи на естествената среда предлага по-

голямата част от мотивацията. Всичко това е част от антропоите ресурси (които заедно с природните туристически ресурси формират туристическия фонд или основната туристическа оферта).

Според Cosean et al. (2002) антропоите туристически ресурси представляват набор от елементи с рекреационна функция, създадени от човека; не винаги тези елементи са създадени с цел валоризация на туризма, но те придобиват тази функция след изпълнение на други задачи: икономически, стратегически или културни. Същите автори определяха основните качества на целите на антропоия произход, които им придават туристическа привлекателност: възраст, уникалност, уникалност, размер и функция.

Таблица 3 Антропоични туристически ресурси и техните качества

Атрибути на антропоите цели	Характеристики на атрибутите
Старшинство	- понякога единственото качество, което привлича посетителите, дори ако размерът, физиономията, естетиката или функцията на съответната цел не я дефинират с нищо - стари инструменти, които продължават да удивляват съвременния човек от факта, че е свидетелство за времена, за които се знае много малко - оценявана от сезонни туристи, които ценят автентичността повече от всичко друго
Уникалност	- елемент, който подчертава уникални характеристики, които понякога идват от унищожаването или изчезването на обекти от същия вид
Новост	- физиономичен или структурно-композиционен характер
Размер	- целта става привлекателна, когато има много големи или много малки събития (кули с големи височини, множество експонати)
Функция	- тя е единственият елемент на атракцията, който

Източник: преработка на данни Cosean și colab., 2002

Антропните дейности с туристическа функция представляват несъществената форма на антропните туристически ресурси, които могат да генерират културен туризъм. Те са само временна туристическа атракция, тъй като те се движат за ограничен период от време, но могат да генерират впечатляващи туристически потоци. Тази категория включва карнавали, панаири и изложби, фестивали, празненства и дори спортни събития:

- ❖ **Карнавали** впечатляват чрез новост и експанзивност
- ❖ **Панаирите и изложбите** привличат голям брой посетители, особено когато са с международен характер и могат да определят изграждането на някои сгради
- ❖ **Фестивалите** от всякакъв вид привличат все по-малко избрани клиенти. Понякога мога да формирам важен елемент от пакета за културен туризъм, защото това е допълнителна причина редовно да посещавам дестинация. Те могат да се провеждат както в големите градове, така и в по-малките населени места, които често не са включени в класическия туристически маршрут за пътуване и пътуват до дестинации, специално за фестивали.
- ❖ **Етнографските ресурси** са елементи, които могат да бъдат експлоатирани чрез туризма и съчетават както елементи от материалното наследство (традиционна архитектура и инсталации, оригинални видове човешки селища, популярно пристанище и др.). Така и елементи от нематериално наследство, материализирани в специфични професии на различни народи, популярни игри и песни, различни обичаи и т.н..

Други понятия, които се използват в туризма, са туристическото наследство, което от своя страна може да бъде класифицирано като естествено и антропо.

Културно-историческото туристическо наследство включва според Căndea et al. (2012 г.) няколко категории цели:

- паметници и археологически обекти,
- паметници и архитектурни обекти,
- резервации за архитектура и градоустройство,
- сгради, паметници и мемориални събрания,
- паметници на пластичното и възпоменателното изкуство,
- технически паметници,

- исторически места, паркове и градини.

Културните туристически дейности варират значително от дестинация до дестинация и се материализират по този начин:

- посещение на музеи и паметници с цел ефективно познаване на културното наследство,
- посещение на кафенета, барове и ресторанти в близост до цел за наследство,
- пластичните и архитектурни изкуства, предпочитани от жените,
- технически научни обекти, традиции и народни изкуства, по-предпочитани от мъжете,
- културни обекти на открито, руините привличат повече посетители, отколкото много паметници, останали непокътнати,
- нови практики като езиков престой и гастрономически туризъм, които възникват поради търсенето на туристи и местни общности, които искат да ползват все повече и повече ползи.

В литературата и в туристическата практика са установени различни недостатъци, отчетени по отношение на културния туризъм и екстраполиращия туризъм като цяло:

- Броят на туристическите информационни и промоционални центрове е много малък
- важните туристически райони нямат туристически услуги
- културният туризъм няма полза от много важни средства
- Популяризирането на туризма понякога е насочено само към добре познатите туристически цели и региони, оставяйки настрана еднакво ценни, но не толкова популярни центрове и региони.
- Лоша комуникация между публичния и частния сектор при популяризиране на културни дестинации
- Слабо участие на туристическите участници в процесите на управление и развитие.

Сегашният туристически пазар се характеризира с наличието на множество видове и форми на туризъм, които се фокусират върху използването на някои туристически ресурси, природни или антропни и които подчертават характеристиките на туристическото търсене. Разграничаването на формите на туризма е много важно от теоретична и практическа гледна точка и предлага елементи на научна основа за решенията относно развитието и диверсификацията на туристическата оферта, привеждане в съответствие с промените в структурата на търсенето (Cristureanu, 2006).

Анализът на туристическите типологии по този начин ни помага да определим различни форми на туризъм (развлекателен, бизнес, културен и др.), Различни видове туристи (организиран масови туристи, индивидуални туристи, изследователи и т.н.), но също така и мотивациите на всяка категория по това време. когато избирате да пътувате за туристически цели. Всичко това включва вариации на въздействието върху посещаваните райони, но също и различия по отношение на изискването за туристическа инфраструктура (настаняване, транспорт, свободно време). Вярно е също, че туристите избират дестинация по различни причини и обикновено ще комбинират две или повече форми на преживяване по време на обиколка.

Тези форми на туризъм са разграничени в резултат на опасението за класифициране, според определени критерии, на туристическото движение, като се започне от неговата сложност и разнородност и от разнообразието от възможности за достъп на потребителите до туристическия продукт.

Ясното разграничаване на съдържанието на всяка форма на туризъм е важно за идентифициране на поведението на посетителите по отношение на потреблението и разходите и отговорностите и задълженията на организаторите на ваканцията (в случая туристически агенции и туроператори) или на доставчиците на услуги като превозвачи, хотели, ресторанти и др.

Фигура 2 Последици и ресурси за развитието на туристическа дестинация (източник: адаптация по Travis, 1989 цитиране на Witt, Moutinho, 1989)

1.2. Културни туристически продукти - характеристики

Създаването на туристически продукти е важна задача на всяка туристическа приемна зона, по-точно на туристическа дестинация, независимо от географското положение, характеристиките на физическата или антропогенната среда. Доставчиците на туристически услуги в рамките на дестинации могат да увеличат интереса към съществуващото туристическо предложение, което се изразява в повишено търсене и често могат да засилят позициите си на регионалния или трансграничния пазар.

Системата, която трябва да бъде взета под внимание, обединява елементи като мотивацията на купувачите, т.е. туристите, общата инфраструктура за достъп и туристическа инфраструктура, специално създадена за развитие на зона от тази гледна точка, и практиките на подхода на доставчиците на туристически услуги.

Естествено, с развитието на туризма новите видове туристически продукти или съществуващите могат да станат и по-взискателни и модерни.

Туристическият продукт излезе с много подходи, от факта, че представлява само услугите, предлагани на туристите, като настаняване, храна и съгласувано представяне на туристическа дестинация, което всъщност предполага осезаема форма на туристическото предложение, включително туристически услуги и атракции. Всъщност конкретният аспект на асоциацията на транспорт, настаняване, храна и услуги за свободното време е туристическият продукт, към който се добавя и начинът на маркетинг. Той отчита удовлетворяването на нуждите, но и на туристическите желания при посещение на туристическа дестинация.

Характеристиките на туристическите продукти са представени в литературата като съвкупност от характеристики, които могат да се прилагат широко, независимо от вида на обсъждания продукт (Kotler, 2002, Lengyel, 2004). Такива продуктите са:

- Нематериалното, нямат материална форма
- Неразделни, консумирани по време на тяхното производство
- Хетерогенно, качеството зависи значително от доставчика на услуги

- Нетрайни, услугите, включени в туристическите продукти, не могат да се съхраняват, описват.

Туристическият продукт в сравнение с всеки друг продукт винаги е свързан с дадено пространство и ще се основава на неговите характеристики, по-точно на неговата идентичност. Като нематериална, ценовата политика ще бъде съществен момент в нейното създаване и ще трябва да се съсредоточи върху предлаганите услуги.

Ако в миналото представянето на туристическите продукти е правено в класическата форма на брошури, каталози, то в момента онлайн средата е основният комуникационен инструмент, чрез който се материализира нематериалната форма на туристическите продукти.

В допълнение към класическите продукти, при които потребителят вече знае техните характеристики, туристите очакват туристическият продукт да задоволи техните индивидуални желания, които също са силно разнообразни. Ето защо планирането на такива продукти е още по-трудно постижимо, тъй като туристите имат поведение, което може да се променя много често в зависимост от модата или техните все по-сложни изисквания, постоянно или с незначителни промени, оставяйки само елементите на офертата. туристически (природни и антропогенни туристически ресурси, начин на живот на приемащото население); елементите на инфраструктурата за транспорт и настаняване също са много по-трудни, защото изискват значителни инвестиции, особено в дългосрочен план.

Хората, занимаващи се с туризъм (превозвачи, хотелиери, ресторанти, култура, търговия, спорт) не могат да работят поотделно, тъй като една единствена услуга, предлагана на туристи с ниско качество, може да повлияе негативно на имиджа, който имат за дестинация.

Културният туристически продукт се състои от синтеза на две отделни групи елементи: културните (желанието за посещение и опознаване на културните цели) и туристическите (транспортни средства, настаняване, храна).

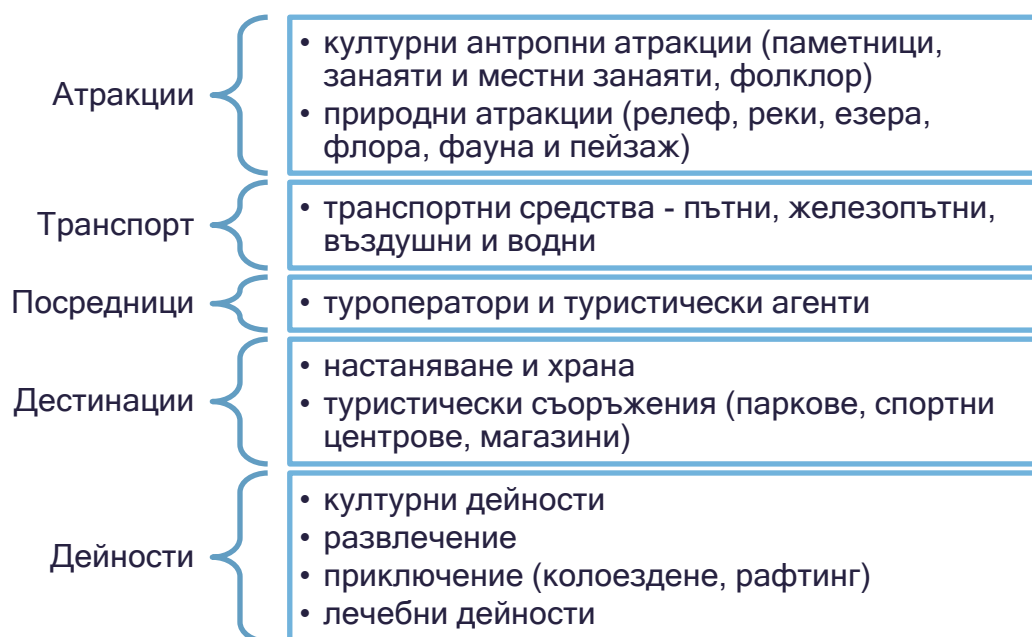
Културен туристически продукт е:

- комплекс, състоящ се от няколко елемента (антропогенни туристически ресурси, желанието да се познават тези ресурси, транспорт, настаняване, храна и т.н..)

- туристът може да персонализира собствения си продукт според желанието си или може да го закупи от доставчик на такива продукти в осезаема форма - туристическите пакети (престой, схеми), предлагани от туристическите агенти / туроператори
- служи за посрещане на нуждите на туристите и им предлага уникални спомени и преживявания, които да споделят с други потенциални туристи
- продуктът е свързан с потреблението на туризъм, което от своя страна е свързано с пространството и времето
- има ясно взаимодействие между доставчика на услуги и клиента, в случая туриста, като качеството се оценява от отношението и поведението на туриста.

Културният туристически продукт като всеки друг туристически продукт се състои от туристически ресурси или туристически атракции в някои случаи, общата инфраструктура и самите туристически услуги. Те винаги са интегрирани в политически, социално-икономически контекст и върху тях ще действат различни фактори. След това ще бъдат представени някои теоретични представи за тези понятия според литературата в туризма. Така туристическите продукти се считат за основани на съществуването на туристически атракции (онези туристически ресурси, които в пространството и времето също включват афективна страна на туристите). Тези атракции са класифицирани като природни и антропогенни. Но самото съществуване на тях в дадено пространство не е достатъчно без наличието на инфраструктура, която да отговаря на основните нужди на туристите. По този начин, за да се използват добре туристическите атракции, наличието на достъп и туристическа инфраструктура е задължително.

Елементите на туристическото предложение трябва да бъдат хармонизирани помежду си, така че типът туристически продукт ще се основава на определена атракция, която от своя страна ще определи характеристиките на настаняване и храна, начина на транспорт и продължителността на престоя.

Фигура 3 Елементите на туристическата оферта от дестинация също се отразяват в туристическите продукти (източник: Niță, 2019)

Културният туристически продукт ще трябва успешно да интегрира компонентите на горната туристическа оферта и всеки елемент ще трябва да бъде взаимосвързан.

Туристическите атракции са трудни за определяне, всъщност това е основната мотивация, когато туристът иска да се наслади на туристическо изживяване, това е основният елемент на туристическия продукт. Атракциите имат различно значение при приемането на туристи и дори на приемащото население. Например атракцията за приемащото население може да се възприема по различен начин от туристите и обратно. Правейки опис на елементите, характерни за даден район / регион, той със сигурност ще идентифицира елементи, които в даден момент могат да станат атракции като пейзаж, гледка, стари рецепти, стари лозя, традиции, занаяти, обичаи. Всичко, което трябва да се направи, е да откриете тези атракции, да ги използвате и да продължите тяхното развитие, да бъдете подредени и популяризирани за туристи. Първоначално атракциите на природната среда бяха оценени, следвайки развитието на масовия туризъм, през XX век, антропните ще се използват все по-често.

Природни атракции

☐

☐ пейзажи (планински райони, долини, панорами)

☐ релеф (планини, пещери, вулкани, скали)

☐ климат (температури, сняг, ветрове)

☐ води (морета, езера, термални извори)

☐ флора и фауна (в природни паркове, резервати)

Антропни атракции

☐

☐ археологически и исторически обекти (руини, крепости), градски центрове

☐ културни центрове, музеи и традиции (фолклор, занаяти)

☐ религия и изкуство (музика, театър, танц)

☐ събития, конференции, конгреси, фестивали

☐ пазаруване, тематични паркове

☐ спорт, отдих

☐ етнически елементи

☐ гастрономия, вина

Фигура 4 Класификация на туристическите атракции

За развитието на туристическите атракции ще бъде взето предвид значението на местно, регионално, национално и трансгранично ниво, доколко те са достъпни, разходите за тяхното развитие и способността за подкрепа на естествената и социално-културната среда. Инвентарът ще подчертае доминирането на една от категориите атракции (природни или антропоични), първичните и вторичните атракции, които могат да определят продължаването на престоя.

Местните публични администрации играят много важна роля при подреждането и защитата на тези атракции.

Транспортната инфраструктура осигурява улесняване на достъпа до туристическите атракции, тъй като тези, които са недостъпни, няма да могат да бъдат използвани за туризъм. Освен това тази инфраструктура се използва и от приемащото население. Колкото по-развита е инфраструктурата за достъп, толкова повече туристически зони ще бъдат развити.

Места за настаняване всъщност осигуряват туристическата функция на дадена зона, тъй като пътникът става турист, когато отседне поне една нощ в туристическа дестинация (според СТО). Те имат различни класификации според капацитета, разписките, използването, цените, вида на имота, услуги и др. Оценката зависи от степента на комфорт и услугите, предлагани на туристите. **Храната** често е свързана с единиците за настаняване и се индивидуализира според постъпленията, качеството на услугите,

асортимента на храната, цената, хигиената, комфорта или предлаганите специалитети. Често само това може да генерира нова форма на туризъм, която все повече се цени, гастрономически туризъм, но който не може да бъде персонализиран на ниво територия, без да бъде придружен от други форми на туризъм.

Традиционните ястия в даден район могат да генерират туристически потоци, ако са придружени от няколко елемента уникалност и оригиналност като конфитюри, консерви, приготвяне пред туристи на различни ястия, представяне на предмети, които придружават готвене, курсове за готвене, дегустации на вина или други напитки (ракия и др.).

Туристическото преживяване ще бъде допълнено с предлагане на културни туристически услуги, които отразяват културните особености на даден район (фолклор, традиции), начина на живот на местните жители (сватбени обичаи, партита, храна, танцово изкуство, песни), културен живот на общността (театри, музеи, изложби, концерти). Допълнителните услуги отговарят на нуждите на туристите, като пазаруване, финансови услуги, медицински грижи, информация за дестинацията или преди пътуване.

Контекстът, в който се осъществява туристическият опит е много важен, когато районът е политически стабилен, за лична безопасност и сигурност, предоставянето на здравни услуги. **Човешките ресурси** затварят веригата за развитие на туризма, осигурявайки опит, ниво на подготовка, добра комуникация чрез знания по чужди езици, гостоприемство и доброта.

Класификацията на туристическите продукти от изследваната област обхваща както туристическото предложение, така и туристическото търсене, а именно формите на туризъм, които могат да се практикуват, местата за развитие и туристическите атракции, както и туристическата цел..

Таблица 4 Класификация на туристическите продукти, подходящи за района на изследване

Продукт	Използваните форми на туризма	Зона на разполагане	Туристически сегмент
Културен	Етнически туризъм	Градска зона Селска зона	Млади туристи
	Наследствен туризъм		Семейства
	Селски туризъм		Възрастни туристи
	Религиозен		

	туризъм		
Гастрономически и енологични	Гастрономичен туризъм	Градска зона	Млади туристи
	Енологичен туризъм	Селска зона	Семейства
			Възрастни туристи
Активен	Приключенски туризъм	Планинска зона	Млади туристи
	Екотуризъм	Водна зона	Семейства
	Ловен и риболовен туризъм	Селска зона	Възрастни туристи
Религиозен	Религиозен туризъм	Градска зона	Семейства
		Селска зона	Възрастни туристи

Туристическото търсене се дава от туристите със собствените им индивидуалности, личности, мотивация и избор. Ето защо тяхното разбиране и тяхното туристическо поведение ще принадлежат към различни сегменти, което в специалността туристическа литература се нарича туристическа сегментация..

1.3. Планиране и управление на устойчив културен туризъм

В момента туризмът е значително явление в обществото и вече не може да се разглежда като обикновен отрасъл на икономиката, а е по-скоро свързан със социокултурен феномен, който оформя живота на общността..

От развитието на масовия туризъм от 50-те години до наши дни броят на туристите непрекъснато нараства; тази нова динамика предлага множество възможности за навлизане на националния, трансграничния и дори международния пазар на множество туристически продукти, които попадат под етикета устойчив, зелен, естествен, еко-, културен, етнически. Въпреки че свързването им с туристически продукти не е много лесно, съвременната стратегия, техники за маркетинг и промоция се оказват полезни инструменти за създаване на трансгранични дестинации.

Устойчивият туризъм е елемент на туризма и устойчивото развитие. Приложението на концепцията за устойчиво развитие в туризма включва социалните, екологичните и икономическите ефекти от дейностите, предприети в туризма. Винаги се обсъжда промяна, която може да бъде измерена като положителна или отрицателна. Трите измерения на устойчивостта са взаимозависими, като ясните положителни или отрицателни ефекти най-често се възприемат по различен начин в зависимост от визията. Например, социокултурното измерение при намеса в икономическата сфера води до социално-икономическо въздействие, което цели промяна в разпределението на доходите в туристическия сектор; когато първият се намесва в околната среда, т.е. с природните си ресурси, се появява социално и екологично въздействие, което ясно показва промените в природните ландшафти. Взаимодействието между икономическата сфера и околната среда определя икономическо-екологичното въздействие, което определя валоризацията на дейностите по опазване на околната среда по устойчив начин. И трите сфери и подзони подчертават интегриран подход за въздействието върху туризма на административните и политическите елементи.

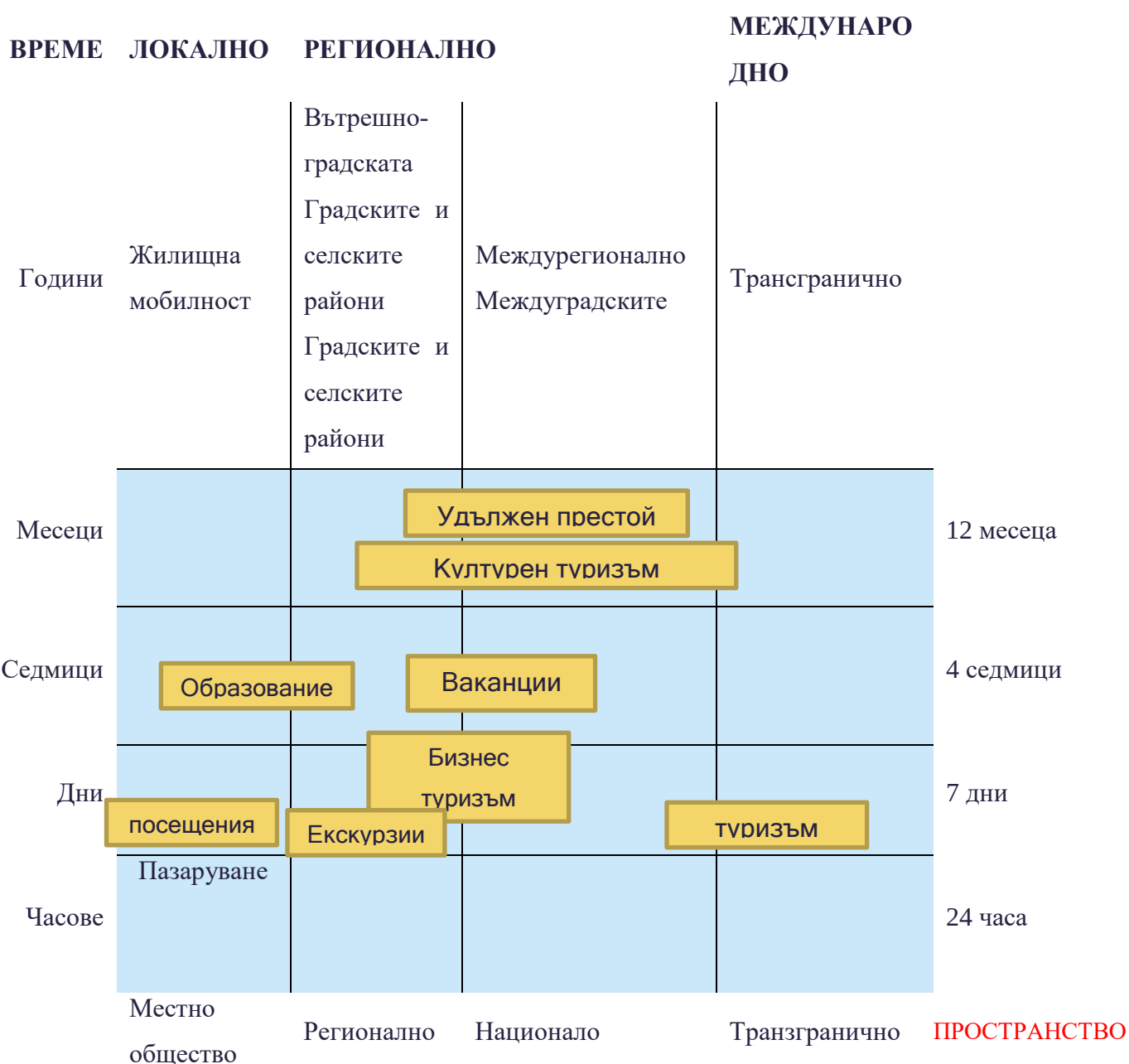
Последиствията от туристическите дейности трябва да се разбират по следния начин: в естествената и антропогенната среда се опитва създаването и производството на туристически опит, който се реализира от производителите, като се обръща към потребителите, в случая туристите. Те имат непосредствено въздействие върху потреблението и производството на туризъм, но също така и в дългосрочен план върху останалите индивиди (приемащо население, заинтересовани страни).

Културният туризъм представлява връзката между културата (идентичността на едно общество) и туризма, който чрез развлекателна дейност запознава туристите и ги включва в това общество.

В дейностите по планиране важна роля играе организацията на пътуването, извършвано индивидуално или в група, което ще повлияе върху управлението на използването на туристически продукти. Например груповото организиране ще включва много очаквано резервиране на пристигане, докато индивидуалното пътуване често е много спонтанно. Познаването на мотивациите на туристите при посещение на дадено място е много важно, защото неизбежно ще бъде свързано с желания от посетителя туристически продукт, а всички елементи могат да бъдат планирани и планирани предварително.

Планирането на устойчив туризъм се осъществява на няколко нива и отчита следното (Hall, 2008):

- форми (развитие на инфраструктурата, използване на земята, организация на човешките ресурси, насърчаване и маркетинг)
- структури (правителства, неправителствени организации)
- мащаба на управление (международно, трансгранично, национално, регионално, местно)
- пространствена скала (международна, трансгранична, национална, регионална, местна)
- времевата скала (с цел количествено определяне на промяната, развитието, прилагането, оценката и постигането на целите, предложени в планирането).

Фигура 5 Развитие на туристическите дестинации според времевата, пространствената скала и формите на туризма (източник: адаптирано по Bell и Ward, 2000)

Нещо повече, планирането на туризма обикновено е съвкупност от икономически, социални, политически и екологични елементи, които трябва да бъдат взети под внимание и да отразяват многообразието от фактори, които влияят върху развитието на туризма. (Heeley, 1981, Hall&Page, 2006 цитиран от Hall, 2008).

Процесът на регионално / трансгранично планиране на туризма включва няколко етапа, като се започне от решението за провеждане на такъв процес; следва поставянето на визията и целите, анализ на потенциалите, анализ на пазара и заинтересованите страни, създаване на сценарии, които следват подробна оценка от икономическа, социална и екологична гледна точка, но също така и на съществуващите ресурси и инфраструктурата. Този първи етап е завършен с общ преглед, за да се провери дали всички елементи на процеса гарантират осъществимостта на целите. Проектът за планиране подлежи на консултация и преминава окончателен преглед. След този етап ще говорим за изпълнението, което също ще има план за проследяване на резултатите.

По този начин процесът на планиране на туризма е интегриран в контекст, среда, която може да се изрази по следния начин: макросреда, формирана от социокултурни, икономически, политически и технологични измерения, мезосреда, формирана от култура, ценности на обществото и правителствените институции, микро средата, която от своя страна се състои от интереси, институции, нуждите на хората и лидерството, упражнявано от институциите.

Според Hall (2008) процесът на **стратегическо планиране на туризма** трябва да се предприеме по този начин:

- инициране на процеса поради исканията на заинтересованите страни, потребностите, идентифицирани в пространството или да се отговори на криза
- целта е формулирана по-точно какво иска да постигне човек, защо се прави този процес, какви ограничения съществуват
- се очертава стратегически анализ: околната среда (какви фактори влияят на района?), пазарът (как посетителите възприемат района?), конкурентите (какви други райони посещават туристите?), ресурсите (има ли квалифициран персонал?), стремежите (какво искат заинтересовани страни?), Ситуацията (колко правилна е формулирана визията?)

- определяне на визията и целите в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план чрез ежедневни решения, които са част от планове за действие, интегрирани в стратегически планове. Тези неща ще бъдат постигнати с помощта на методи и техники за управление на туризма: показатели като наблюдение на посетители, маркетинг, туристическа интерпретация на наследството, консултации с местните общности, управление на ресурсите и прогнозиране

- наблюдение и оценка на процеса на планиране.

Трябва да се отбележи, че планирането ще включва и определени проблеми на туристическите процеси, които възникват поради екологични проблеми или поради институционални договорености. Проблемите с планирането се отнасят до приоритет, сигурност, специфики, сложност на участващите участници, индивидуално или групово, тъй като те имат свои ценности и интереси, възприятия, професионални или непрофесионални компетенции.

Примерите от различни проучвания показват, че туристическите ресурси и атракции са основни елементи в туристическата дестинация, която определя мотивацията на туристите да отидат там, като са основни фактори, когато посетителят избира дестинация. По този начин първата трябва да бъде анализирана, когато става дума за планиране на туризма. Туристическата организация предполага наличието на туристическа дейност, така че по-късно да се следват стъпките за развитие на продукта. Тези продукти са свързани със съществуването не само на туристическите ресурси, но и на допълнителната оферта, която е ключът за тяхното изпълнение. (Torres, 2003 citat de Vareiro și colab., 2005).

Фигура 6 Процесът на туристическо планиране в туристическа дестинация (източник: адаптирано по Vareiro и colab., 2005)

Анализът на туристическите дестинации не трябва да се съсредоточава върху териториалните единици задължително, тъй като този факт не се свежда до реалността на туристическия пазар, хората са склонни да пътуват на място, без задължително да вземат предвид административните ограничения.

Трансграничният регион на RO-BG има общо природно наследство, дефинирано географски от река Дунав, както и богато историческо и културно наследство. Тези качества придават голям туристически потенциал, особено ако икономическите оператори ще имат общ подход на туристическия пазар. Посетителите от двете страни на границата често пътуват, без да придават твърде голямо значение на тази граница, особено при изграждането на моста Калафат-Видин.

В прост анализ на промоцията се установява, че в онлайн средата има брошури или информация, които имат туристическо съдържание, но подходите са индивидуални за всеки окръг / област, без представа за обща промоция, поне досега.

За да се консолидира трансграничната територия като туристическа дестинация в региона, е необходимо публичните или частните участници да действат, за да получат по-ефективно използване на наличните ендегенни ресурси. Една стъпка в бъдещето би била очертаването на общ имидж на туризма на трансграничния регион и неговото популяризиране по същия унитарен начин..

Управлението има универсална характеристика, която може да се прилага за публични и частни организации и представлява процес, чрез който дейностите на една организация се координират, планират, контролират за постигане на предложените цели.

Функциите на управление са планиране, организиране, лидерство (коучинг и мотивиране) и контрол. Винаги ще се използват различни системи и методи на управление, като управление по цели, проекти, бюджети, изключения, система за производство на цена на час, управление на участието или специфични техники за управление: стимулиране на креативността на персонала, делегиране и диагностициране (Sava, 2010).

В туристическата дейност се прилагат и определени техники и методи за управление.

Управлението е от голямо значение на всички организационни нива на туристическа компания или дестинации.

В областта на услугите, включително тези в туризма, независимо от техния размер, има нужда от:

- специализация;
- растеж на отношенията;
- повишена загриженост за качествени услуги (справедливо съотношение цена-качество);
- внимателно проучване съответно на пазара и на конкуренцията (Nistoreanu, 2002).

За **управлението на туристическите ресурси / атракции** определящите фактори са икономическите, екологичните, демографските и политическите фактори (икономическо-социалното развитие на районите, увеличаването на свободното време и демографските, красотата на пейзажите от различни дестинации, увеличаването на доходите / жителите, политическата стабилност), но и балансирането на туристическото предлагане с туристическото търсене е от съществено значение. Всички тези процеси са вградени в **стратегии за развитие на туризма**.

Както при всяка друга дейност, управлението на туристическата дейност включва планиране, организиране, координиране и контрол на ресурсите, всичко това за постигане на поставените цели.

Системата за туристическа дейност може да бъде представена като отворена система, която обменя информация с други системи и се нуждае от входове (входни данни), които може да трансформира в резултати (резултати-резултати); тя е динамична, саморегулираща се и вероятностна. Възможностите и ограниченията често действат на системата. Такива входни елементи се отнасят за туристи, капитал, технологии, човешки и туристически ресурси. Чрез процеса на управление елементите на влизане се превръщат в елементи на продукцията: туристически продукти, туристически услуги, удовлетвореност, интегриране на целите.

По този начин ръководството трябва да знае и да следва целите на компанията / туристическата дестинация, а туристическите кандидати да видят какви са потенциалните елементи за влизане и излизане в рамките на туристическата система.

Функциите на управлението на туристическата дейност са тези, характерни за всяка компания, тоест за научно-изследователска, производствена, търговска, финансово-счетоводна отчетност, персонал и маркетинг. (Sava, 2010).

Производствената функция има особености в смисъл, че дейностите са много разнообразни и се извършват по желание на потребителя и в негово присъствие.

Маркетингът в туризма е област, подходяща с интерес към управлението чрез естеството и характеристиките на туристическия продукт. Той допринася за ориентацията

на туристическата дейност в съответствие с динамиката и нуждите на социално-икономическата среда и трябва да анализира пазарните възможности, да проучва и избира целевите пазари, да разработва маркетингови стратегии и програми, да организира, осъществява и контролира дейностите на маркетинг.

Ефективността на управлението се отбелязва чрез събиране, обработка и предаване на потребителите на информация, необходима за вземане на управленски или маркетингови решения.

Маркетинговата информационна система във фирма или дестинация включва няколко аспекта, които трябва да бъдат взети под внимание, така че:

- условията, съществуващи на туристическия пазар, трябва да бъдат проучени;
- източниците на информация трябва да са верни;
- трябва да се използват адекватни методи за събиране, обработка на данни;
- необходимата информация трябва да се събира, структурира и разпространява във времето;
- маркетинговите решения, които трябва да бъдат взети от общото ръководство, трябва да бъдат

стратегически (приети на широки интервали) и тактически (погледнете текущата дейност) и трябва да съответстват на целите, поставени от ръководството.

Връзката между доставчика на услуги и туриста е в центъра на всяко мениджърско или маркетингово действие (Olteanu, 2003).

Ако дадена зона иска да се развива от туристическа гледна точка и иска да постигне целите си в това отношение, използването на управлението като процес, чрез който дейностите се планират, управляват и контролират, е от съществено значение. Правилното управление ще определи в дългосрочен план и местното икономическо-социално развитие, по-точно стандарта на живот се подобрява, компаниите ефективно използват съществуващите ресурси за развитието и създаването на нови работни места.

За територия знаем теориите, според които полюсите на растеж, развитие (най-често градски центрове), централните места, играят огромна роля за включване в динамиката на развитието на съседните райони, което ще се възползва от предимствата, дадени от това "Препълване" на функции. В крайна сметка това ще има значение за обществото чрез човека, за подобряване на културата, традицията и цивилизацията, комуникацията и дългосрочната устойчивост на явленията.

Туристическите ресурси от територия имат силен индивидуален характер, генериращ разнообразие от общото туристическо предложение. Развитието на туризма е необходимо да бъде конкурентоспособно в съответствие с нуждите на националните и международните пазари, като се съсредоточи върху по-малко известни или неизвестни туристически ресурси. В миналото се наблягаше на развитието на инфраструктурата, а туристическите ресурси се обезценяват. Съществува дисбаланс между потенциал и предлагане, който може да бъде намален чрез качествено управление. Интегрирането на ресурсите в туристическа верига води до промени в процесите към по-добро: създаване на нови работни места, валоризация на собствени продукти на местно ниво, модернизация на общата инфраструктура, икономически растеж на района и качеството на живот.

Стратегиите за растеж са най-подходящи, тъй като се основават на цели като: концентрация на дейност, хоризонтална и вертикална интеграция, диверсификация на дейността, развитие на продукти и услуги. Този факт намалява и разпределя рисковете така че зоната не зависи от една област на дейност и е може да носи непрекъсната печалба.

Очертаване на значението на стратегията за развитието на дадена област е дадено от прогнозата, формулирането на стратегията, която включва планиране и програмиране на действията. (Sava, 2010).

Развитието на нов вид туризъм може да бъде постигнато чрез прилагане на специфичната стратегия заедно със стратегии за развитие на общата и туристическата инфраструктура за квалификация на работната сила. За да се подобрят съществуващите туристически ресурси, те трябва да бъдат включени в различни конкурентни туристически продукти. Продуктовите стратегии се отнасят до диверсификация на продуктовата гама; диференциация на продукта на пазара; подобряване на туристическите продукти; обновяване на продуктовата гама; правилна сегментация на пазара (Sava, 2010).

2. РОМСКАТА КУЛТУРА В ТРАНСГРАНИЧНАТА ЗОНА RO-BG

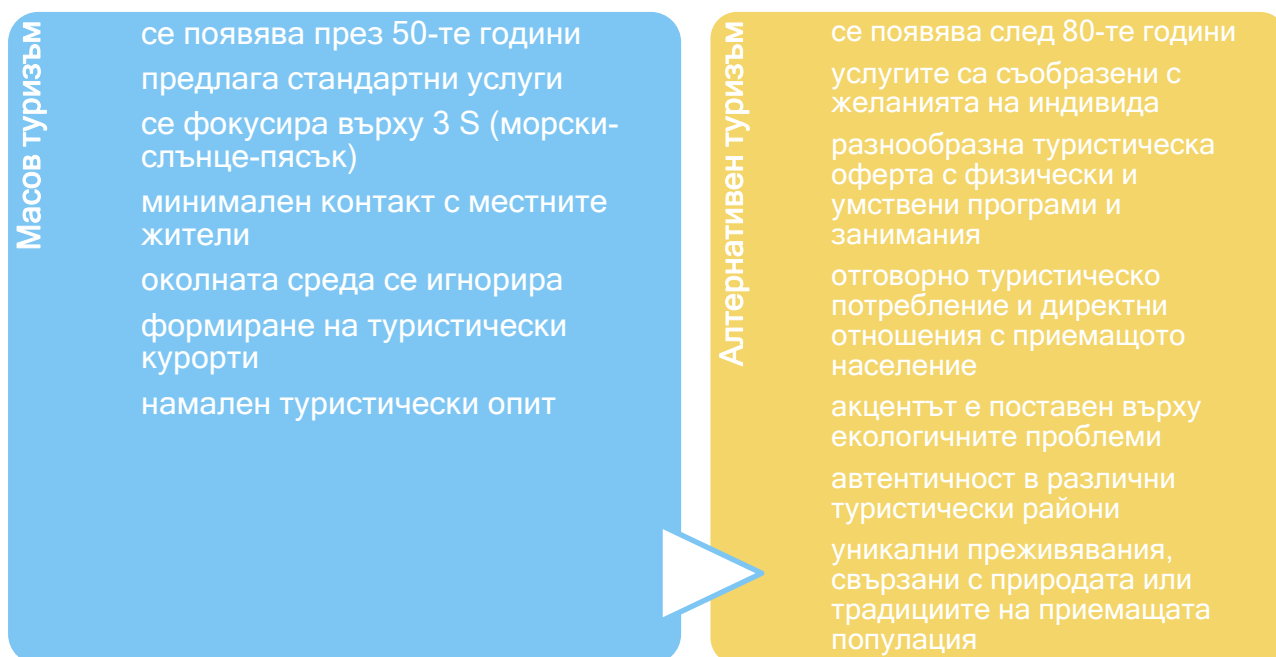
2.1. Етническият туризъм - компонент на алтернативния туризъм

Пазарът на културен туризъм е доста голям и непрекъснато се разраства, представляващ около 40% от световния туристически пазар със темп на растеж от 15% годишно (СТО, 2018).

За културния туризъм международните тенденции показват промени в парадигмата, нагласите и поведението на туристите се променят напоследък:

- градските дестинации са по-предпочитани от селските дестинации, явление поради туризма през уикенда или краткосрочния туризъм, но и поради концентрацията на културни продукти с предимство в градските райони;
- по-голям акцент се поставя върху културните дейности, отколкото върху релаксацията или има комбинация от тях, защото туристите предпочитат да отделят време за ваканции за хобита и интереси.;
- посетителите искат да опознаят културата чрез взаимодействие с местното население, чрез научаване на нови неща или чрез практикуване на различни дейности, отколкото чрез пасивно присъствие на официалното представяне на културата;
- автентичността е ключовата дума за „културните“ туристи, които ценят подобни аспекти, предлагани от приемащото население
- има тенденция да практикува мек културен туризъм (традиционно хранене, социализация, взаимодействие с местното население, навици на гледане, традиции и т.н.), т.е. какво правят хората или изпитват освен твърди културни атракции (само в космоса, с малко взаимодействие).

Новите тенденции в туризма подчертават преминаването от масовия към алтернативния туризъм с подчертани разлики в тенденциите и менталитета.

Фигура 7 Масов туризъм срещу алтернативен туризъм - характеристики

Портфолиото от продукти за културен туризъм в изследваната област е богато и разнообразно, представляващо социалното и културно развитие на трансграничния район от най-старите исторически периоди до новото време. Много от тези продукти са доста достъпни. По отношение на качеството той варира в отделни случаи, най-често отделните продукти, специализирани с по-голям успех на туристическата цел. Общата картина е свързана с факта, че изследваната зона има по-ниска туристическа оферта в сравнение с други близки дестинации, като е по-свързана с присъствието на Дунав и релефа в района. Понякога възприятията сочат, че има прилики и от двете страни на Дунав, така че търсенето на нови туристически преживявания често се извършва в други туристически дестинации освен тези в проучването.

Понастоящем няма проучвания, свързани с възприемането и удовлетвореността на туристите в трансграничния регион по отношение на културната туристическа оферта. Въпреки че се счита за по-ниско качество в сравнение с други региони, трансграничната зона на RO-BG от проучването може да предложи много, а не само за потребителите на класически културни продукти. Когато комбинирането на туристическата цел и създаването на туристическо изживяване е правилно постигнато, ясно ще се създаде добро въздействие върху туристическия пазар. Все още има много подобрения, които трябва да се направят за развитието на туристическите продукти, необходими за посрещане на бъдещите нужди.

Основните пазари за туристическо предлагане в областта на проучване са Румъния, България, Сърбия, както местни, така и чуждестранни туристи, въпреки че в момента акцентът е върху местните туристи, за да се гарантира потреблението на културни туристически продукти. А туристите от европейските целеви пазари се интересуват от култура и наследство, посещават с исторически места и паметници. Те са сегментирани от млади хора (20-30 години) до възрастни (40-60 години), с над средните доходи и с университетски изследвания.

Според www.insse.ro, 2018 г. в Румъния повечето туристи са настанени в единиците в Букурещ и в основните градове-общини на страната, с над 5,5 милиона туристи, в сравнение с други крайбрежни райони, морски курорти, които има по-малко от 1 милион туристи, всеки един от тях.

Връзката между доставчиците на културен туризъм (търговски заинтересовани страни, доставчици на изкуство, сдружения с нестопанска цел, музеи, театри), настаняване, храна, транспорт и туристически услуги (с косвена роля в културния туризъм) трябва да бъде свързана с дейността на разпространителите и тези, които направят маркетинга на дестинации (туристически агенти, туроператори, групи и маркетингови компании), за да достигнете до културните потребители много по-добре.

По-често се оценява продукт, който може да бъде лесно адаптиран, да бъде гъвкав, което дава идеята, че всеки турист може да живее и да открива трансграничните дестинации в района на RO-BG от собствената си гледна точка.

Етническият туризъм представлява желанието на туристите да имат екзотично културно преживяване чрез взаимодействие с различни малцинствени групи, които от своя страна искат да използват аспекти на своята култура за създаване на икономически възможности.

По този начин туристите имат шанса да изпитат различни уникални аспекти от културна гледна точка, пейзажи и начин на живот. В много страни по света той е широко приет и популяризиран като стратегия за икономическо развитие и защита на културните ресурси, тъй като много малцинствени групи са доста в неравностойно положение в сравнение с

мнозинството от населението и най-важното им предимство се оказва тяхната собствена култура (Yang, Wall, 2009). Различни автори са започнали от развитието на тази форма на туризъм, която се е родила в екзотичните райони на земното кълбо и която се е разширила до места, насочени към мигранти от различни континенти или към малцинственото население от различни градски центрове. Градският етнически туризъм се фокусира върху етническите квартали и анклавни в големите градове, където тяхната култура може да бъде лесно достъпна на местни фестивали или ресторанти на тези малцинства (вижте ромите, еврейските общности в европейските градове: Будапеща, Виена, Париж и т.н.).

Въздействието на тази форма отдавна се разглежда като отрицателно, защото подкопава традиционната култура, причинявайки проблеми на приемащата общност, като социално напрежение, социално-културна сегрегация и отслабване на идентичността на мястото (Smith, 1977, цитиран от Yang, Wall, 2009). Всъщност тя се възприема като "замърсяване" на автентични култури за туристически цели. По-късно обаче се забелязва положителният аспект на практикуването на тази форма на туризъм, а именно ефектите от икономически, културен и политически характер: създаването на нови работни места, генерирането на доходи, което води до повишаване на стандарта на живот на етническите групи. От социална и културна гледна точка бе отбелязано запазването и съживяването на етническите културни атрибути, повишаването на самочувствието като малцинство особено сред младите хора и цялостното подобряване на имиджа на малцинствената общност, възприемано от мнозинството от населението - укрепване на етническата идентичност чрез повишаване на гордостта и уважението към малцинството.

Етническият културен туризъм включва целия спектър от преживявания, които посетителите могат да изпитат и изпитат в рамките на дестинацията - начин на живот, културно наследство, изкуство, занаяти, хора и дейности, както и начините, по които тези елементи се интерпретират туристически в продуктите. Въпреки че очевидно се говори за нишов продукт, се желае по-голямо популяризиране на този етнически туристически продукт в трансграничния регион, като понастоящем е интегриран в алтернативния туризъм, а не в масовия туризъм.

Бъдещето на тази форма на туризъм е предизвикателство, тъй като досега решенията и ползите от етническия туризъм не засягат етническите общности, чиито култури са валоризирани, а повече за правителствата и предприемачите. Последните не се консултираха с малцинствата, чиято култура беше „продадена“ чрез туризма, но те се

възползваха от това. Бъдещите подходи към тази форма на туризъм трябва също да включват възгледите на малцинствата, чиято култура е засилена и по-уважима към хората в тези общности, за да им помогне да се възползват повече от тези процеси.

2.2. Ромската култура в областта на изследване - характеристики

След приключване на теренните проучвания на традиционната ромска култура в окръг Долж, Мехединци - Румъния и в областите Видин и Монтана - България, които са част от проекта „Откритийте съкровищата на ромската култура“, бяха идентифицирани множество клонове / ромски гилдии, които имат значително разпространение в изследваната територия. Най-важните въпроси ще бъдат разгледани по-нататък в тази подглава.

Ромите като представително малцинство в двете страни, Румъния и България, имат социално и културно въздействие върху териториите, където се намират. Тяхната култура е силно разнообразна от местност до местност, но общи преобладаващи елементи са открити във всички анализирани територии. Това отбелязва факта, че произходът им в Европа датира от периода на голяма миграция от Индия, с огромни ефекти на територията.

Най-представителните аспекти на тази ромска култура, обхванати от проучвания, бяха социални и културни по природа, разкривайки истинско „общество“ с много обичаи и обичаи, които понякога са добре запазени в много общности.

Интересни бяха занаятите, упражнявани от ромски мъже, които се научиха да правят различни предмети от мед, дърво, ракета и т.н. от родители, баби и дядовци и изключителната роля на жените в домашните задачи и в отглеждането на деца.

В България се забелязва, че разделението се прави на нива, първото е семейството, второто е семейството (което носи името на лидер), а третото е окупацията.

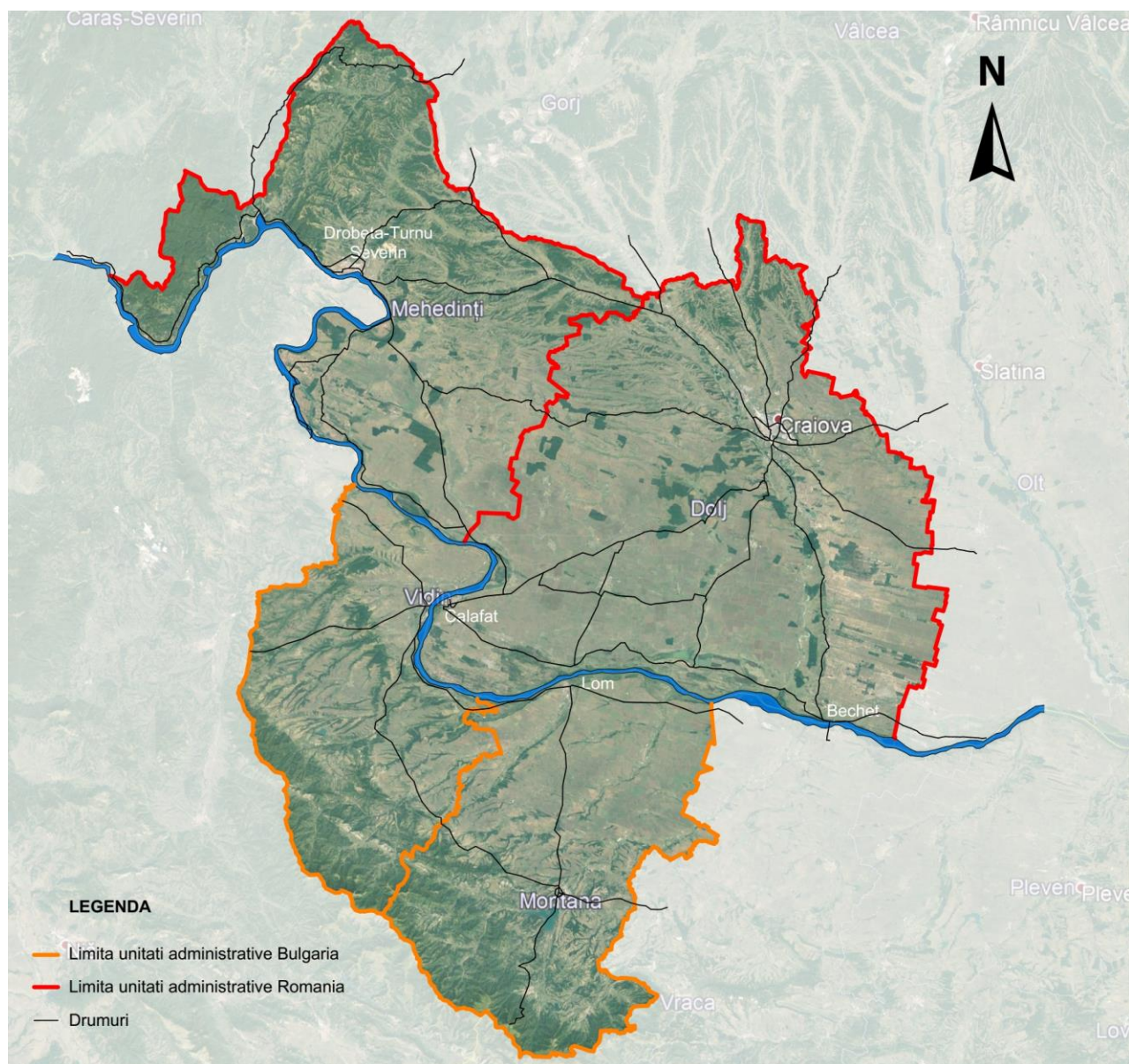
Въпреки че ромите са с номадски произход, който все още присъства в определени райони на Европа, в изследваните райони, съответно в трансграничния регион RO-BG, ромите пътуват само през лятото, когато посещават панаири, в противен случай са се установили и те често са били асимилирани към териториите.

От количествена гледна точка статистиката разкри различни проценти на представителност на териториално ниво на това малцинство, като минимум 5% и дори повече от 10%.

В Долж има процент от 4,5% (29 839 души) от населението на окръга според преброяването от 2011 г., но други изследвания показват процент от 5,5%, което е значителен брой за малцинствената етническа група.

В окръг Мехединци 265 390 жители, 10 919 са роми, с най-многобройна общност в град Стрехая.

В България ромите са второто малцинство след турците. В област Монтана те имат дял от 12,31% (към които турските роми се прибавят с 0,09%), тоест 18 228 души, повечето живеещи в градската зона, в отдалечените райони. В област Видин ромите наброяват 9 876 души, тоест 7 523% от общото население на областта.

-Лимит на административните единици на България

- Лимит на административните единици на Румъния

Фигура 8 Трансгранична зона с районите Долж, Мехединци (RO) и Видин, Монтана (BG)

Исторически погледнато, произходът им в териториите на Долж, Мехединци, Видин, Монтана е свързан с римската миграция от Индия в Европа, която протича на няколко етапа, между 800-1300. В Румъния те ще дойдат от миграцията от 1241-1242 г., когато са използвани като роби в Молдова и румънската държава, а след това робството е премахнато през 1856 година.

Други исторически източници сочат, че миграцията е станала през Южна Европа, а ромите навлизат в Румъния през България. През комунистическия период те са работили в мен или като неквалифицирани работници в индустрията, никога не са практикували занаятите, които са знаели. Често събирали стари вещи и търгували с други продукти.

В момента търговията е основното занимание, продажбата на стари дрехи или купуването на желязо и мед. Занаятите все още са запазени, но има области, където те започват да изчезват и да бъдат заменени от индустриализация и модернизация, донесени от масовото производство.

Ромските клонове, гилдии / родове или професии произхождат от име, което отразява основното занимание на онези роми, които са неразделна част от тези клонове. Въпреки че имат различни имена в Румъния и България, бяха установени общи елементи от тези професии като тухлари, родари, спойлери, лъжицари, сребърари и др. Повечето от тях са асимилирани, но спазват своите обичаи и традиции, дори и да не говорят езика вече.

В България например, **Yerlii** са междугрупова общност, чието име най-вероятно произлиза от турската дума yerli (местен, местен човек). В София и Югозападна България част от ромите определят като заселени, т.е. Yerlii. Според изследователите Yerlii са хора с морал и модерен менталитет в сравнение с номадските ромски групи.

По-долу са основните ромски клонове и техните характеристики в областта на изследване.

Роми сребрари

- те се считат за най-квалифицираните майстори, представляващи елитната част от ромския народ. Сребърниците са получили това име, за да ги отличават от златотърсачите, но най-вече защото основният материал, който обработват, е среброто.

- те идват от Телеорман в Румъния

- занаята: обработка скъпоценни материали (злато, платина и сребро) или техни заместители, от които правят бижута, предмети на поклонение, както и предмети на декоративното изкуство в собствените си домове, като работят повече през зимата. Понякога пускат чаени лъжички, сребърни вилици, за да направят бижута. Те учат малки занаяти, договарят цената и търгуват. Ходят на седмичните пазари и тези от големите празници от март до декември, където се рекламират чрез пряко излагане. Тя е насочена повече към градските купувачи.
- семейство: голям брой от 6-12 членове, "циганският съдебен процес" се поддържа и традиционният брак рядко се поддържа само в някои общности. Мъжете се занимават със създаването на бижута, а жените ги продават. Жените се женят млади, женени са и рядко ходят на училище. Децата учат от малки занаята, като правят само 8 паралелки. Когато се женят, живеят с родителите на мъжа.
- култура: модерно облекло, също говоря румънски, но също и румънски / български. Той запазва навиците си доста малко в сравнение с други гилдии, като най-често се асимилира от неромското население. Те нямат ритуали, свързани с магьосничеството.

Роми Калдараши (бакърджия)

- те най-добре са съхранили римските традиции и култура, запазвайки своя език, пристанище и ценности днес, те са ромски „чачипи“, тоест истински роми, които съхраняват традициите на възрастните хора. Те имали номадски живот и живеели в палатки, като се срещали повече в селата, където бартерни практики. Те представляват само 5% от общата съществуваща гилдия.
- се срещат в района на Олтения в окръзите: Вълчея, Долж, Олт, Горж и Мехединци, но също и в района на Трансилвания, в Сибиу и Алба-Юлия, в България, в Аспарухово, Вълчедръм, Берковица, Громшин, Якимово.
- занаят: правят котли, казани за ракия, тави, тигани, тенджери, орнаменти или култови предмети, свещници, слонова кост, стъклени или месингови плочи, мед или неръждаема стомана. Производителите на котли изработват свои собствени инструменти за изработка на медни или месингови предмети, сред които споменаваме: ножици за листове, никовала или дървен чук. Пробиването на обект може да отнеме няколко дни, като до завършването му са необходими приблизително 5000 удара с чук. В момента правят котли само за да поръчат и да се занимават повече с търговията с мед и пластмаси.
- семейство: мъжът направи предметите, а жената ги продават. В момента жените се занимават повече със семейството и децата. Семействата са разширени, децата се женят в ранна възраст и учат малки занаяти от родители, баби и дядовци.

- култура: те водят традиционен, затворен начин на живот. Езикът има славянски влияния. Запазва традициите на Малка Богородица (8 септември): поклонението в Костещи (окръг Вълчеа), ритуален комплекс с ролята на възстановяване на йерархиите на властта в нацията и потвърждаване на семейната традиция, ритуал на пречистване в църквата, чрез молитва и поклонение, но също така и възможност за наглост, булчински грим и установяване на икономически отношения между общностите.

Роми ковачи

- произвежда железни инструменти и предмети. С индустриализацията и модернизацията на обществото ромските ковачи вече не са били наети и стават земеделци или работници в бранша. След '89 в Румъния, когато много земи са върнати обратно на собствениците, няколко останали ковачи в селата започват да се търсят работещи каруци и инструменти. Има няколко сделки, които се практикуват в тази гилдия: ковачи, налбант, дърводелство и обкови. Стара техника на работа е т. месинг (т.е. месингов чук).

- занаят: те се заселили рано поради необходимостта от предметите, които са направили (копае, лопати, вилици, брадви, колички) от общностите. Те са най-богатите от гилдиите.

- семейството: те спазваха традициите си, но също така бяха асимилирани от мнозинството от населението. Човекът е интерфейсът на семейството отвън, той е глава на семейството със сила на вземане на решения. Жената отговаря за образованието на децата, домакинските дела, включително приготвяне на храна и надзор на болни или възрастни членове на семейството. Понякога той продава продукти, направени от мъже. Занаятът се предава от баща на син.

- култура: вече не задържат традиционното пристанище и вече не се харесват, старейшините имат много важна роля в семейството, носейки мъдрост и баланс. Те се заселили сред първите. Говоря ромски, но също и румънски, като съм ясен пример за култура.

Роми тухкари

- Тухларството е най-често срещаното занимание сред заседналите роми, представляващи 30% от ромите, които имат работа. Това обаче е професия с по-нисък социален статус в сравнение със сребърните изделия, ковачите, които са по-слабо интегрирани в общностите, като тяхното местоположение е по-маргинално.

- занаят: сезонен, през лятото. Практикува се в редуване с плетене, изработка на рогозки или изделия от дърво, коване, печене.

- семейство: те често се асимилират. Мъжът представлява главата на семейството и е отговорен за издръжката на съпругата и децата си (той има автономия, атократия и

управлява семейството); жената отговаря за образованието на децата, домакинските задължения, включително приготвянето на храна и надзора над болните или възрастните членове на семейството. Жената може да поеме ролята на привличане на пари чрез дейности като: търговия, практики (познайте, заклинание).

- култура: говоря ромски и румънски / български. Това показва принадлежността му към ромската нация.

Роми кошничари и рогозкари

- те тъкат и продават кошове или кошници от лешникови клонки, раката или върба. В същата категория са онези, които правят рогозки (от тръстика от река Дунав, след 1 юли; тези рогозки се използват в оранжерии, тераси, като килими, огради, като декорация) или други предмети за бита, въпреки че може да са те също се наричат рогозкари.

- обикновено се заселват на брега на водоем, откъдето набавят суровините си: Негой, Бистрица, Дунав, Байлещи, Сегарцея, Калопар и Садова, Долно Линево.

- занаят: ако суровината е върба, тя се добива от речния бряг (пролет, есен) и след изсушаване може да се използва. Същото е и при кърлежите или фитила. От обектите, построени от кошници в Румъния, най-известният е папурница - кошница (специфична за Румъния), направена от папур, използвана за транспортиране на храна. В миналото се практикуваше в домакинствата, в днешно време се работи индивидуално, в семейството.

-семейство: той има ролята да осигурява подслон и храна за членовете си, отглеждане, възпитание и сключване на брак с деца, гарантиране на материалната и социалната сигурност на членовете му, поддържане на по-близки взаимоотношения с близкото семейство (между 3 и 5 поколения), отколкото с далечното семейство, да участва във всички семейни събития (сватби, кръщения, погребения).

-култура: етимологично името на кошничари (corfar) идва от немското „Korf“ (= изтъкано от клонки), а това на рогозка - от самата окупация. Те са полуприети от общността, като цяло са незначително разположени в нея.

Роми лаутари (музиканти)

- те са най-известното ромско семейство и съществуването им е най-добре документирано от всички останали клонове. Бижутерите са се превърнали в много важни личности освен кралските и билиарски имения в миналото. Хората от местата, където пристигнаха катуните, ги чували и ги канели на различни събития. Там циганите музиканти започнали да показват таланта си публично, срещу заплащане. Спецификата на изпълнената музика беше ориенталската, поради което екзотичното изкушение беше много успешно в

аудиторията навсякъде. По-късно циганските урсари (мечкари) се обединили с лаутарите, като се разхождали с мечки по панаири, и циркове, придружени от музика.

- занаят: ромска вокална или инструментална музика, тя е специфична за ромите и се пее само в общността. Тя е ритуална (сватбена песен, скица и др.) Или нередовна (любовна песен, и др.). Духовата музика е част от традиционните професии на ромите, така че носи приходи и принадлежи на професионалните интерпретатори, вокални или инструментални, включително родната народна музика. Често ромските художници вземат музикални мотиви или фрази от римската музика или дори „стила“ на интерпретиране на римската музика и ги превеждат в духовата музика. Това явление е известно като „ромски начин“ на интерпретация. Специален елемент на традиционната циганска музика е траурната песен. Често при молитвите и погребението ромите вкарват музиканти. В тези случаи музиката има ролята да запази живата памет на този, който излиза във вечния свят и да поддържа единството на нацията. Текстовете разказват историята на живота от миналото в света на сенките. Циганската музика от погребенията предизвиква, чрез текстове, положителни аспекти от живота на миналото към вечните, а ритъмът е бавен, на траур.

- семейството: групите от ромски музиканти са съставени от семейства, а професията се предава от баща на син. Бракът е връзка през целия живот между двете семейства.

-култура: най-ранните музиканти бяха подложени на почти тотална културна асимилация. Основната причина е, че тяхната окупация включваше контакт с всички области на обществото на мнозинството (селяни и боляри, градски и селски). В резултат те живееха предимно сред членовете на мнозинството от населението. Така китаристите са загубили езика и елементите на представяне на идентичността. Само мечкарите запазиха едновременно професията на бижутера и запазиха майчиния си език и ценностите на собствената си култура. Най-използваните инструменти са: цигулката (включително вид импровизирана цигулка, всъщност рапица с полукръгъл лък или шест струни), лютнята, тамбуринът (използван от мечки), тамбуринът, акордеонът (взет от немска музика), бас и др. бас, китара, шимпанзе, свирка.

Роми геранчии

- се занимава с копаенето на герани. С въвеждането на водопроводни мрежи във всички селски райони полезността на кладенците е намаляла, занаята е доста търсени, особено от тези, които правят домовете си изолирани, в труднодостъпни райони или където въвеждането на водопроводни мрежи е невъзможно или твърде скъпо.

- занаят: най-добрата вода е тази, която преминава през каменния слой, защото камъкът играе ролята на филтър, а за копаене се използват специални фрези.

- семейство: заселени роми, които изоставили езика си, но запазили най-важните елементи от традицията, особено тези, свързани със семейството.

- култура: професията на кладенците винаги е била придружена от вярвания, ритуали и обичаи (предположение, недоволство, идентифициране на източник на чиста вода и достатъчно богата с лешникова клонка). Папаруда е друг обичай, който представлява ритуален танц и песен за призоваване на дъжд и изсъхване. Практикува се през лятото, през юли, който е не само най-горещият месец в годината, но и този, в който обикновено има по-дълги периоди на суша..

Ромите геранчии са сред ромите, които са се отказали от номадизма и не използват езика вече.

Роми лингурари

-занимават се преработката на дърво. Те са известни като Рудари. Името идва от славянската ("руда" = руда) и показва, че рударите първоначално са се занимавали с "търсене на злато". Те се разделят на: - Бутнар - изработват дървени предмети (паници, хаванчета, капаци, дървени легени за пране на дрехи и др.); Коритарии - правят корита, ношви и др.; Лингурари – правят лъжици, лъжички, хаванчета, купи, големи лъжици, черпаци ; Вретенари - правят вретена ; Лъдари – правят мебели (маси, столове, шкафове), по специално, сандъци за зестра.

-занаят: *Лъжиците са изработени от иглолистна дървесина. Използва се и липа, върба, топола, клен, ясен, бяла елиа, слива, череши, круша. За да направата на лъжица.* Така се правят така наречени "петата" (с силна крива над куката, която дава елегантност на опашката) и "закачена" (с извитата опашка чрез изрязване и отстраняване на материала), за да виси на стената

- Семейство: Майката носи отговорност за отглеждането на момичетата, включително за поддържането на девствеността си до брака. Момичетата се учат от малки да помагат на майка си в домакинството, е почистването, готвенето. Те също се грижат за по-малките си братя и сестри, от най-ранна възраст (6-7 год.).

Бащата се грижи за момчетата и, като започне от млада възраст (5-6 години), започва да го учи на занаята да работи с дърво. Момчетата се научават как да различават различни видове дървесина и коя е добра за направата на лъжици. Ако има по-голям син, бащата го поверява на надзора на момичетата.

-култура: рударите, лингурарите са част от ромските семейства, които до голяма степен са били асимилирани, но не говорят на ромски език, а на езика на мнозинството от населението. Те са първите, които са заседнали. Той празнува св. Георги, където се приготвят традиционни приготвяне (питки и др.).

Вместо това обаче те запазиха, както е при другите заселени роми, навиците, свързани със семейната структура и отношенията между нейните членове. Те се занимаваха и със земеделие.

В България са установени и други ромски клонове:

- **Роми коняри (джамбази) и отглеждане на други домашни животни,**
- **Роми дресьори на мечни и маймуни**
занятие понастоящем забранено за защита на животни
- **Роми, които се занимават с събрание на билки и апикултура**

Роми не се доверявали на традиционната медицина и събират различни билки, които бяха събрани от тези, които знаят и могат да ги идентифицират.

Теренните проучвания представиха ромските общности по професии във всеки регион, а представителните роми бяха идентифицирани според професията. В Долж ромите са в Садова, Бистрица, Бекет, Околна, Гидичи, Малу Маре, Кошовени, Коцофени, Черат, а в Крайова в кварталите Фаца Лунчи, Брестей, Синеаска, Романещи, Поповени, Крайовица Ноуа, Бордей.

Таблица 5 Представителни роми по професия от окръг Долж, Румъния

Окръзи Румъния	Населени места с ромско население	Родове/гилдии/професии	Представителни роми
Долж	Крайова	Роми калдараши	Михай Георге , 58 год. Наричан Чоканарул
		Роми ковачи (квартал Романещи)	Пъдеану Ферару Георге, 67 год.
		Роми лаутари	Тараф Пуиу Букатару
	Мофлени, Крайова	Ромски съд- мешере	Габриел Неделика , наричан Хенерик (52 год.)
	Община Малу	Роми сребрари	Кръчун Александру

Маре		наричан Санду, на възраст 60 години
	Ромска Гастронимия(козле на чеверме, Шах Хай Мас, Циганска супа със зелен боб на котле, Циганска Чорба)	Пътру Мариеа, 59 години
	Курбан, ромска традиция за лекуване на болести, 6 май Свети Георги- цигански дроб с качамак, шиле на чеверме	
	Сватбени обичаи	Дариус Матаке (36 години)-мечкар
Село Прежба (общ. Малу Маре	Роми ковачи	Буртила Флориан, наричан бай Флорин налбантин 64 год.
Гр. Бъйлеши	Роми ковачи	Vozgan Marcel – 61 ani
	Роми кошничари и рогозкари	Флореа Булаку, наричан Бакан 60 год.(кошничар)
Общ. Фъркаш	Роми тухлари	Дину Стелика (63 год.)
Общ. Бреаста	Роми кошничари и рогозкари	Кълдарару Флориан, наричан Теружа, 58 год.
Общ. Пленица	Роми Лаутари	Формация за цигански танци KelUSHKA Координатор Йоана Щефан
	Роми геранчии	Илие Раду, 55 години

	Общ. Липов	Роми лаутари	Йоница Родика, 52 год.
	Общ. Четате	Роми геранчии	Михай Бран наричан Фънтънарул (Геранчията) 70 год.
	Село Секуй, общ. Теаск	Роми лингурари	Виорел Бурила, 50 год.
	Гр. Сегарчеа	Ромска Гастрономия (ратуй, боръндау, зеле с боб и пушени кости)	Гуца Ленуца (наричана „баба“), 61 год.

Източник: Проучване “Традиционна ромска култура в окръг Долж”, 2019г.

В окръг Мехединци, големи общности са разположени в Стрехая, Шимиан, Тъмна, Команда, Орсова, Ешелница, Група, Жиана Веке, Четате.

Таблица 6 Представителни роми по професия от окръг Мехединци, Румъния

Окръг Румъния	Населени места с ромско население	Родове/гилдии/професии	Представителни роми
Мехединци	Гр. Оршова	Роми калдараши	Гоман Константин наричан Милан (58 год.)
		Ромска гастрономия (Ратуй, Коробетул, Рънза, юшах Хай Мас-месо със зеле, пиле с чушки) Гоман Мариана Циганска чорба, Баница-роло със сирене – Гоман Илонка Нина	Гоман Мариана и Гоман Илинка Нина (56 год.)
	Общ. Шимиан	Роми калдараши	Чеабгир Нани (45 год.)
	Общ. Стрехая	Роми калдараши	Михай Йоница (наричан Нини

			Баро) и Замфир Михай (наричан Моцу)
	Общ. Прунишор	Роми калдараши	Тънасе Василе наричан Цици (74 год.)
	Общ. Тъмна	Роми калдараши	Хорнеа Кристиан наричан Кристи (50 год.)
	Село Груя, общ. Груя	Роми калдараши	Дурой Виорел (55 год.)
		Роми ковачи	Неделку Константин
	Общ. Команда	Роми ковачи	Думбръвеану Георге (84 год.)
	Общ. Ешелница	Роми лаутари	Антонеску Петре заричан Тика Моша (56 год.)
	Село Данчеау (общ. Жиана)	Роми лаутари	Енеа Шефан наричан Удила(50 год.)
	Общ. Врата	Роми лаутари	Пътриу Йон, наричан Виорел (62 год.)
	Село Ръсколещи, общ. Изворул Бързии	Роми лингурари	Думитру Лингурару
	Село Жиана Веке, общ. Жиана	Роми лингурари	Муту Василе, наричан Мелку

Източник: Проучване „Традиционна ромска култура в окръг Мехединци“, 2019г.

В област Видин има роми от квартал Нов път, град Видин, тези от Дунавци, Макреш, Белоградчик.

Таблица 7 Представителни роми по професия от област Видин, България

Области (общини)	Населени места с ромско	Родове/гилдии/професии	Представителни роми

България население

Видин	Гр. Видин (кв. Нов Път)	Музиканти	Братя АНГЕЛОВИ, Цветана Перова Маринова, известна като ЦАРИЦАТА, Методи Филчев- хореограф и председател на НПО
		Печкар	Николай Спасов Асенов, наричан Шани Печкаря
		Традиции: Мис Василица, Отбелязване на Обичай „Чумата“	
	Гр. Дунавци	Ковачи, произвеждат седла, кошове, жени, които произвеждат домашен съпун и черепня	Баба Мара(произвежда съпун) Мара Каменова Ангелова (произвежда черепня) Красимира, секретар на Читалище Светлина от гр. Дунавци
	Гр. Белоградчик, кв. Карловци	Калайджии Събирачи на растения, гъби, шипки и диви сезонни плодове	Сейство Мексиканци
		Цуцумани	
	Село Арчар (общ. Димово)- стария квартал Коритарска	Калайджии	основно се занимава със събирането на
		Коритари	сезонни билки и в областта на строителството
	Село Ново село	Калайджии	Любка Ангелова,

		Цуцумани	секретар на
		Влахи	Читалище "Паметник"
			в Ново Село
			Те вече не са занаятчии, те са мигрирали в чужбина
	Село Грамада	Вече няма ромски клонове Изкуства в рамките на читалището	Не са запазени ромските традиции Ромското население е интегрирано в общността на селото Няма вече занаятчии, те са мигрирали в чужбина
	Село Покрайна	Лаяши (род калдараши) произвеждат казани за ракия	Сашо (Казанчията)
	Село Макреш	Ромски обичаи: Голяма Богородица (28 август), Ихтимия-Башнуден / Петльов ден= ден на момчето	

Източник: Проучване клоновете на ромската традиционна култура в област Видин, 2019г.

В Монтана , населени места със значителен брой роми във Вълчедръм, Лом, Вършец и Берковица, а с най-малък брой роми са населените места Чипровци и Георги Дамъаново.

Таблица 8 Представителни роми и професии от област Монтана, България

Области (общини) България	Населени места с ромско население	Родове/гилдии/професии	Представителни роми
Монтана	Село Долно	Влахи – комини и мебели от	Илиян Мартинов

Линево (общ. Лом)	върба и ратан, метли за вкъщи и дворове	Христов
Село Габровница (общ. Монтана)	Влахи-рудари(миньори)-ковачи	Георги Георгиев
Гр. Вършец (общ. Вършец)	Копанари, свиря на гъдулка, дървени паници и лъжици	Димитър Георгиев
Село Горно Дамяново (общ. Горно Дамяново)	Земеделци, събирачи на билки и гъби	Методи Киров
Село Аспарухово (общ. Медковец)	Калдараши, апикултури, произвеждат и кошери и плетачи на кошове	Борил
Село Горна Ковачица (общ. Чипровци)	Кълдараши, дърводелци и каменари	Радко Василев
Село Громшин (Общ. Бойчиновци)	Кълдараши, правят каруци и дърводелци	Алекси Трифонов
село Якимово (общ. Якимово)	Кълдараши, джамбази (копуват и продават животни)	Борис Борисов
Село Крива бара (общ. Брусарци)	Влахи, майстор на дървени кастрони, лъжици и други	Иван Алексиев
Село Върдъм (общ. Вълчедръм)	Калдараши, гурбетчи, работят в чужбина	Гриша
Берковица (общ. Берковица)	Калдараши, леяри, работят с	Стефан Киров

	Берковица)	медни съдове	
		Духов оркестър	от
		Берковита	

Източник: Проучване на клоновете на ромската традиционна култура в област Монтана , 2019г.

Римската култура може да предложи разнообразно преживяване на туристите, които се интересуват и имат културни мотивации, когато пътуват до дестинация за туризъм. Те могат да познават своите традиции и обичаи, музика, танци, гастрономия.

Освен туристическия опит, ромската култура е и казус от социално естество, където могат да бъдат идентифицирани различни елементи, обичаи и традиционни културни модели като:

- **брак** (28% от ромите на възраст между 15-19 години са женени) и ранна бременност, ролята на жените в общността се разглежда само като начин за зачеване на деца, като последната се счита за продуктивен ресурс, който може да донесе допълнителни доходи на семейството, тъй като от малки, въведени в мистериите на различните занаяти, практикувани от семейството. Децата понякога представляват 40% от общото население на ромите.

Навици като раждане, с ритуала на къпане на бебетата, първите стъпки на детето, подстригването на момчето, ходенето в първи клас, сватбата с годежа (в България булката се купува от младоженеца, или в Румъния, където булката трябва да има зестра) са много популярни в ромските общности. За турските роми от България булката са рисувани по ръцете и краката, измита в хамам и се дадеват пари.

Когато родителите не са съгласни с брака на децата, кражбата на момичето или бягащата двойка се практикува, за да приеме последващия брак.

А смъртта се почита чрез специфични погребални ритуали.

- **ромските лидери** се наричали в миналото булибаша, в наши дни се наричат барони, царе, императори, въпреки че те не винаги са признати от общността и не отчитат нейните реални проблеми.

- доминиращата **религия** сред тях е християнството с православния клон, следвано от католическите и протестантските в Румъния и България. В България има и мюсюлмански роми.

- най-големите **празници** са Великден и Коледа, Йоан Кръстител (7 януари / 20 януари), св. Георги (6 май), св. Богородица, св. Василий - Василица (13,14 , 15 януари) и Конски

Великден (първа събота от Великден) на българи и мюсюлмани Рамадан. В град Видин, в квартал Нов път, се практикува св. Георги, обичаят на лазарките, когато момичетата, облечени в народни носии, с цветя в косите, обикалят къщите, пеят и танцуват. В групата има и булка, отговорна за менчето, пълно с вода и монети. Те пеят за здраве и пожелават благополучие на домакините. Вместо това получавам пари и сладкиши. И тук се практикува на 31 януари (св. Атанас) обичая на „Чумата“.

- Ромския **език** има санскритски произход, като е част от индо-арийския клон, свързан е с бенгалския, кашмири, хинди, гуджарати, маратхи, пенджаби. Тя има много диалекти поради влиянието, претърпено по време на миграцията на ромите в различни области на Азия и Европа: хинди, персийски, грузински, арменски, гръцки, турски, арабски, български, македонски, сръбски, румънски, руски.

- с номадски **произход** ромите се основават на цяла символична система, изложена в митове и легенди и елементи като: слънцето, конят, огънят, съдбата / късметът.

- **носията** е представен в случай на мъже с елементи на идентичност като шапки или големи мустаци. На обществени събития или празници ромските мъже носят нов костюм, често ярко оцветен, с бяла или оцветена риза и обръщат специално внимание на обувките (обикновено носят езерни обувки или ако не са добре полирани блестящи обувки).

Ромските жени носят дълги поли, многопластови и богато оцветени, големи обеци, дълга коса, сплетена и понякога цветни конци в косата. Според римската традиция краката на жената не трябва да се виждат; всъщност цялата долна част на тялото на жената се смята за нечисто. Нарушаването на този принцип е много сериозно и жената е небрежна в общността си, затова винаги трябва да се носят дълги поли.

По отношение на цветовете, намиращи се в дрехите на ромите, червеният преобладава, защото този цвят се счита за късметлия. Останалите основни цветове не липсват, в много интензивни нюанси.

- обикновено жените носят **бижута** с висока стойност. Бижутата са красиви не само, но и имат стойност, защото представляват семейното съкровище. В миналото номадските роми не е имало къде да пазят златото си и затова жените са го сплетали в косите си или шиели в дрехите си.

Като се имат предвид обичаите и традициите на ромите като основен елемент на разграничаване в състава на туристическата оферта, може да се постигне във времето и с участието на всички местни заинтересовани страни, а не само, устойчиво развитие на туризма и косвено на местностите, където се намират ромите, с определени предимства за всички участващи.

2.3. Проблеми и препоръки

Анализът на настоящото положение на ромите показва, че понастоящем районите, в които са се заселили и където би могъл да се развива алтернативен туризъм, чрез подраздела на етническият туризъм, не са конкурентни туристически дестинации от тази гледна точка, с няколко други предимства на тези области, които са свързани с култура, история или дори естествената среда.

Основните идентифицирани проблеми варират от социокултурни, икономически, демографски до туристически:

- асимилация с местното население в много градове и дори в селските райони доведе до **загуба на определени традиции и занаяти**, но има общности, в които те все още се съхраняват. Индустриализацията и развитието на обществото като цяло правят някои занаяти да изчезнат. Например ромите сребрари имат нарастващи проблеми, свързани с продажбата на изработени бижута, които вече не се изискват, тъй като са остарели. И останалите клонове са изправени пред подобни ситуации.
- много от професиите губят своето значение в съвременния свят, като ромите са принудени да търсят други средства за получаване на доходи. С равнището на безработица от 55% в някои райони (Монтана, България) има феномен на миграция към Западна Европа. По този начин те вярват, че могат да осигурят по-добър живот на оцелелите у дома, ако отидат в чужбина.
- **ролята на жената** все още остава **традиционна**, тя се посвещава на младото семейство и в редки случаи ходи на училище. Те се женят на 13-14 годишна възраст, когато раждат деца.
- **ниско ниво на образование и висока неграмотност**, понякога образованието спира в 4 или 8 паралелки. Прекъсването на училище се случва бързо в основното или средното училище, при момчета, които са принудени да се откажат, за да помогнат на семействата си. Чрез специално създадените места за ромите се опитва разширение на училището дори на ниво висше образование.
- **интеграцията на ромите** беше опитана, но по-принудена, тъй като те винаги се считат за членове от втория ранг на общността. Според специалистите интеграцията представлява развитието на елементи и черти, общи между малцинството и мнозинството. Това могат да бъдат социални ценности, начин на живот, начин на работа и други, които

водят до цивилизовано съвместно съществуване, без нужда от асимилация. С други думи, малцинствената група запазва своята културна идентичност, но намира баланс между собствените ценности и ценностите на мнозинствената група.

Вместо това асимилацията се определя като пълно превземане на културата, обичаите, обичаите, пристанището и езика на мнозинството от малцинствена група. Чрез този процес малцинствената група губи своите първоначални характерни черти.

Асимилацията може да бъде естествена (чрез съвместен живот за по-дълъг период от време) или принудителна (последвана от държавни мерки, обикновено в тоталитарни режими). Ковачите и техните роднини бяха естествено асимилирани. Проблемът често се генерира от органи, които не могат да проведат правилен процес на интегриране на тези общности в рамките на управляваните територии.

- **отрицателният имидж**, който ромските общности са създали във времето, се появява от гледна точка на техните навици, те често са свикнали да изискват и се възприемат като нямащи реални професии, адаптирани към пазара на труда. По този начин етническите предразсъдъци не позволяват на ромите да участват пълноценно в обществения живот и много трудно ги интегрират.

- Ромските семейства са изложени на **по-голям риск от бедност**, тъй като на нивото на ромските домакинства трудовите доходи са по-ниски от тези, които печелят съседите, принадлежащи към мажоритарната общност. В същото време алтернативните източници на доходи са особено ограничени. Например, ромите имат по-малко активи, които биха могли да им помогнат да осигурят прехраната си в селското стопанство. Повечето роми имат по-малко от половин хектар обработваема земя; Освен това те декларират, че поради дискриминационната процедура за преместване, те получават нискокачествена земя на неблагоприятни места, която може да се използва за земеделски култури само в много малка степен. През комунистическия период им беше забранено да практикуват занаяти, много роми отидоха на други дейности като събиране на бутилки, хартия или скрап и продажба на тях в колекционерски центрове или занимаване с продажба на дрехи втора употреба, дейности отнема време, лошо платена и изключително уязвима. Често живея изолиран в периферни общности, където няма адекватни технически публични съоръжения.

- Ромите от бедните общности са разработили собствена стратегия за осигуряване на финансовите си ресурси, търсейки сделки, където няма конкуренция с членове на мажоритарната общност (събиране на бутилки, желязо, продажба на цветя, семена, царевица и др.). Тази ситуация поражда **по-ниска позиция на ромите** на социално ниво, което може да се разшири като предразсъдъци и стереотип в цялата общност.

- поради липсата на достъп до медицински услуги (те не се ползват от здравно осигуряване) често са принудени да прибегват до спешни услуги или поради използването на традиционните билкови лечения поради нежеланието към традиционната медицина, ромските общности **имат степен на високо заболяване поради неблагоприятния начин на живот**, особено сред младите роми в сравнение с останалото мнозинство от населението.

- **районите / кварталите, където се появяват ромските общности, се сблъскват с определени проблеми и стереотипи като:**

- непопулярни места с цел да се развият като туристически места, като са изключително малко познати;
- явлението дискриминация спрямо етническата група е много очевидно и намалява комуникацията с тях и развитието на положителни нагласи по отношение на тях;
- високото ниво на престъпленията, извършени от ромите, създава усещане за несигурност и страх, когато тези посещения се посещават;
- имат специфични етнически разбирания и вярвания, които не се разбират от мнозинството от населението, те се възприемат като много затворена общност;
- тъй като в тези райони / ромски квартали има ниско ниво на живот, но и образование, е невъзможно да се развият услуги, независимо дали те са туристически, бизнес (занаятчийски училища) или развитието на тези области като туристически обекти;

- **от туристическа гледна точка**, подходът на макромасщаб разкрива няколко други проблема, които характеризират областта на изследване, а именно

- неадекватна и неконкурентна оферта на алтернативния (етнокултурен) туристически пазар в сравнение с други европейски и неевропейски дестинации, които вече имат опит в разработването на тези нишови продукти;
- общата инфраструктура, но и туристическата има недостатъци поради липсата на инвестиции, местата за настаняване не са достатъчни, не са съобразени,
- съотношението качество-цена на услугите не е честно и не на последно място
- лоша видимост в онлайн средата на тези дестинации, които не предлагат пакети от туристически преживявания освен културните цели за туризъм, които вече са установени на регионално или национално ниво, както настоящите туристи биха искали, все по-търсещи и нетърпеливи да изживеят нещо ново. при посещение на дестинации.

Ромската култура е по-малко позната на туристите, тъй като повечето представители на тази етническа група са твърде бедни, за да се рекламират, а от друга страна властите не се интересуват от този неоткрит ресурс. В този контекст е много важно да се създаде общ план и този ресурс от трансграничния регион, ромската култура, да бъде представен като туристически продукт, за да може да бъде открит. Предимствата на този процес се състоят в развитието на туризма и не само в повишената видимост на ромската култура чрез изненадване на положителните части за туристите, но и за жителите на района, опитвайки се да се бори с явлението дискриминация и постигането на естествена интеграция на ромските общности.

Решенията, които могат да бъдат предложени след идентифицирането на тези серии проблеми, не само могат да бъдат ограничени до точни действия, но трябва да бъдат включени в по-широк модел на развитие, изследване и интегриране на тези общности. Подкрепата за предоставяне на решения трябва да бъде интегрирана както от властите, частните и публичните субекти, но също така и от малцинствените общности, които трябва да живеят с ромския етнос.

Но някои **препоръки** биха могли да увеличат успеха на тези интегративни процеси, дори ако те ще се извършват с малки стъпки през първите фази, дългосрочният очакван резултат може да бъде много видим на ниво общност и по-късно на ниво възприятие на туристите.:

- за борба със загубата на традиции и занаяти от ромското население може да се призовава за **насърчаване на тези традиционни занаяти**, които могат да се разглеждат като един от начините за интегрирането им. В същото време, практикувайки ги в организирана туристическа среда, може да се подобри икономическото положение на ромските семейства.

- за да се разшири професионалната палета и по-лесното им включване на пазара на труда и по този начин да бъде в състояние да подпомогне финансово семействата, от които произхождат, професионалното обучение в определени области извън класическите професии би представлявало важна стъпка от участието на ромите в социалния и икономическия живот на общността. Тази препоръка се налага от статистиците, които показват, че малко над половината от ромите нямат работа или практикуват дейности,

които не изискват предварителна квалификация чрез система за професионално обучение. Ромските мъже обаче се оказват по-квалифицирани в различни професии, отколкото жените, които все още имат домашна роля в семействата.

Също така, когато младите роми напускат семейството, те стават по-квалифицирани в по-модерните професии. Така моделът на работа претърпява ясни промени от практиката на традиционните занаяти от бабите и дядовците до новите професии, които практикуват младите роми (зидария, боядисване, дърводелец, автомобилен механик, шофьор, заварчик и др.), Придобити или чрез участие в определени обучителни курсове, провеждани по проекти. или просто чрез ежедневна практика. Тези явления обаче са по-видими в градската среда и по-малко в селската.

- **адаптирането на някои традиционни професии към новите изисквания на пазара** може да бъде решение, което ще доведе до запазване на занаятите, но и до получаване на доходи в по-организирана среда от ромските семейства. По този начин много от произведените от тях продукти могат да бъдат полезни в ежедневието, като например изделия от ковано желязо, които могат да бъдат модерни и са доста търсени на днешния пазар, плетени мебели, дърводелство, пчеларство, събиране на лечебни растения, биологично производство на хранителни продукти и други стоки за бита, които могат успешно да бъдат интегрирани в настоящия пазар на труда.

- не на последно място, **предприемчивият, гъвкав, адаптивен дух на ромските занаятчии**, които са успели с древните традиции да могат да добият източници на съществуване за семействата си, могат да бъдат експлоатирани в по-широк контекст, организирано, независимо дали е туризъм или просто икономически на местно ниво, но само с подкрепата на властите, мажоритарните общности и потенциалните туристи. По този начин ще допринесе за популяризирането им и за промяната на предразсъдъците към тази култура, която в момента има доста негативен имидж.

- инициране на **комуникационни кампании и популяризиране на културни събития**, специфични за ромската култура в района на изследване, с периодично разгръщане, за да се насърчи признаването на тяхната етническа идентичност и в които мнозинството общност и потенциални туристи откриват тази положителна част от ромската култура:

- събития на романския език,
- събития за популяризиране на традиционните носии чрез продажба,
- на личности в областта на музиката чрез продажба на CD,
- на традиционните сватбени обичаи (игра на риза), кръщение,
- на традиционните занаяти (чрез панаири и партньорства с държавни институции или с неправителствени организации по профил),

- събития за развитие на художествени умения и не само за младите роми;
- промоционални кампании за включване на младите хора в гимназиите и факултетите на местата, създадени специално за тях от оправомощените министерства.

- **засилване на сътрудничеството и диалога между ромите и заинтересованите страни** за насърчаване на първите да получат глас при вземане на решения, които пряко ги засягат; развиване на партньорства и трансгранични агенции чрез инвестиции в проекти за развитие на общността и чрез укрепване на капацитета, който ще доведе до развитие на лидерство сред ромските общности, така че те да могат да участват в обществения живот и вземането на решения. В допълнение, това ще се съсредоточи върху дългосрочните устойчиви инициативи.

- подобряване на условията за **събиране на данни** и извършване на изследвания върху ромите в областта на изследване и по-добър мониторинг на прилагането на политики и стратегии чрез включване на заинтересованите страни в мониторинга и чрез увеличаване на институционалния капацитет в този сектор на ромската общност.

- **улесняване на достъпа до образование** и разработване на политики в това отношение и привеждане в съответствие с някои изисквания на стратегията „Европа 2020“, като например програми за младежта в движение, дневния ред за нови квалификации и работни места, които имат ясни цели да намалят прекъсването на училище сред ромските деца, да подобрят интеграцията на пазара Ромите работят и намаляват риска от бедност.

- социално изключване, дискриминация и високо ниво на бедност - ключови думи, които описват уязвимите ромски общности. **Туризмът** може да бъде благоприятен фактор за развитието на общностите чрез повишаване на видимостта и повишаване на осведомеността на обществото за текущото състояние на тези общности, чрез повишаване нивото на толерантност и намаляване на социалната вреда. Концепцията за **"pro-poor tourism"** (PPT) може да бъде начин за решаване на критичните проблеми на ромската общност. Проектите, които имат PPT, се фокусират върху факта, че бедността може да увеличи нетните ползи от туризма с дългосрочен просперитет и високо качество на живот (Pénzes, Radics, 2012). Сътрудничеството между правителствата и заинтересованите страни (частен сектор - туроператори, местно население, НПО и местни власти) е от съществено значение. Винаги възниква въпросът, че туризмът не може да осигури работни места за всички в маргинализирани общности и не може да реши всички етнически проблеми, но може да подобри много ситуации, считани за проблемни.

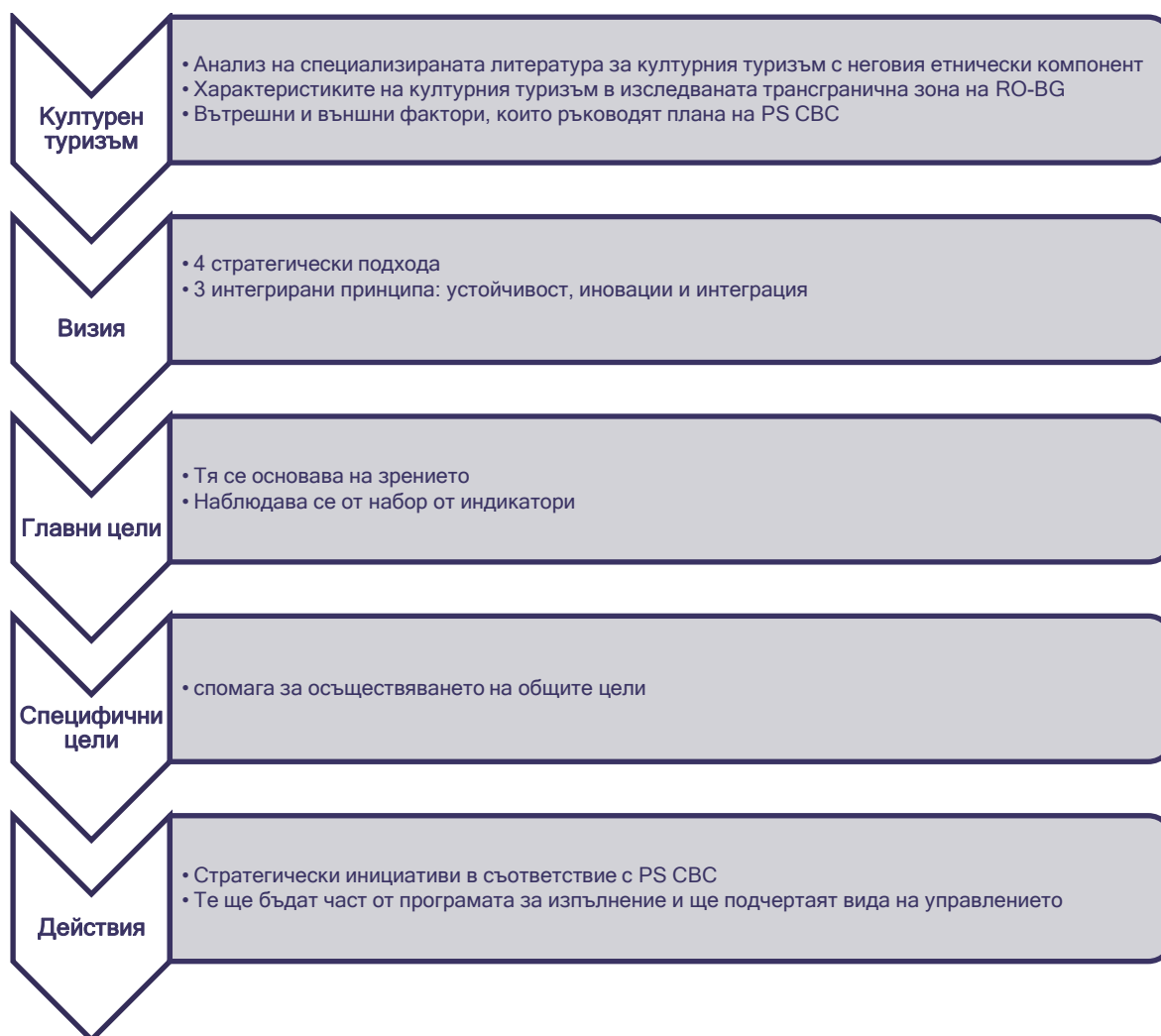
Създаването на етнически туристически продукти като писти, маршрути може да служи за културно образование, може да създаде стимули за опазване, защита и възстановяване на районите. Икономическите ползи за местния бизнес и предприемачите, социалните и културните възможности за жителите и туристите и по-доброто представяне на тези общности в медиите и онлайн биха довели до промяна.

Чувството на гордост възниква, когато културата, изкуството, музиката, танците и храната се оценяват на културни събития и фестивали, когато всъщност се предлага възможността на общностите да покажат своята уникалност и разнообразие. Последиците от трансформацията чрез туризъм включват на психо-социално ниво разбирането за себе си, преразглеждането на системата от вярвания и промените в начина на живот (Clark, 1991).

След идентифицирането на ромските общности и техните характеристики се появява необходимостта от включването им в туристически пакети, създавайки нишово туристическо предложение за алтернативен, етнокултурен туризъм. Дори ако общата и туристическата инфраструктура в ромските общности не позволява развитието на масов туризъм, устойчив, отговорен, нишови туризъм може да бъде постигнат, като по този начин се спазват глобалните изисквания и тенденции за устойчиво развитие на селските или градските общности.

3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО (PS CBC)

3.1. Структура PS CBC

3.2. Основните характеристики на културния туризъм в изследваната зона

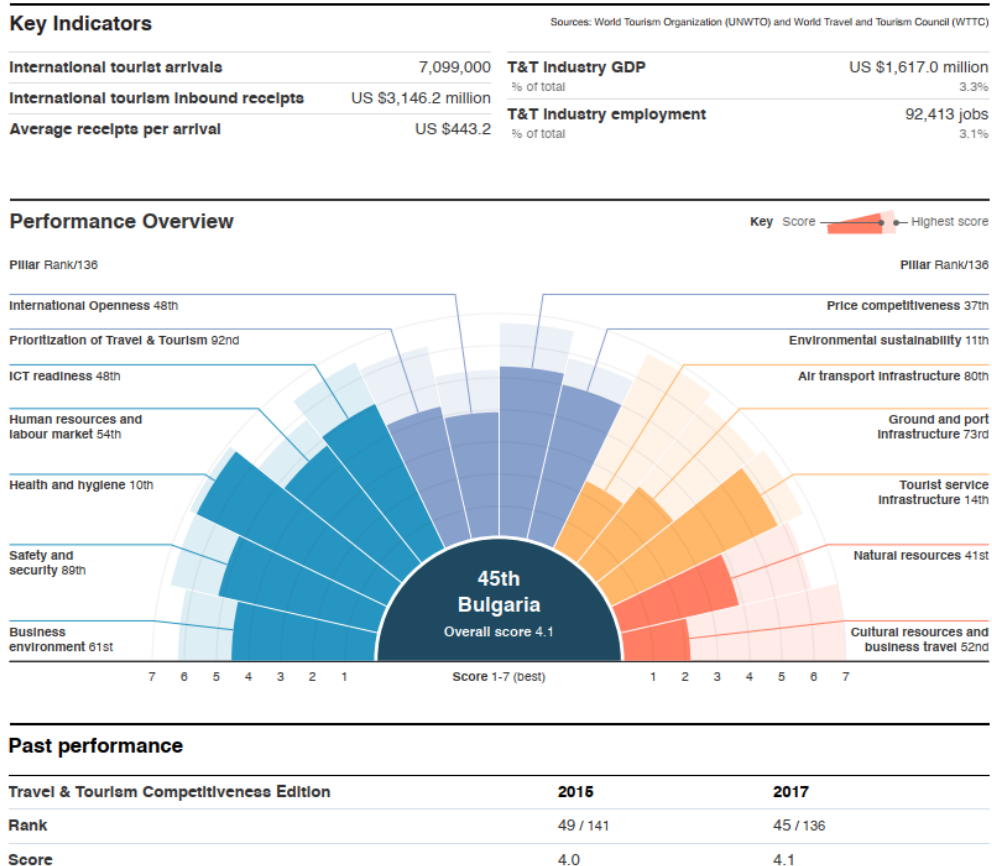
В туризма, туристическата конкурентоспособност според общия контекст, инфраструктура и ресурси, подчерта класификация на страните от Източна Европа, анализ, извършен от Световния икономически форум в документа Индексът за конкурентоспособност на пътуванията и туризма 2017. Румъния и България са със средни стойности в това класиране, отбелязвайки, че България има по-високи резултати в сравнение с Румъния във всички глави, особено в аспектите, свързани с драстичното развитие и инфраструктурата за туристически услуги, но стойностите са много близки. Двете държави са понижени от Словения, Полша, Словакия, Унгария.

Country/Economy	T&T policy and enabling conditions				Infrastructure			Natural and cultural resources	
	Prioritization of T&T	International openness	Price competitiveness	Environmental sustainability	Air transport infrastructure	Ground and port infrastructure	Tourist service infrastructure	Natural resources	Cultural resources & business travel
BALKANS AND EASTERN EUROPE									
Slovenia	4.8	3.7	4.6	5.1	2.5	4.8	5.4	3.8	1.5
Bulgaria	4.3	3.9	5.3	5.0	2.4	3.1	5.8	3.8	2.1
Poland	4.1	4.1	5.5	4.6	2.6	4.3	4.2	3.0	2.8
Hungary	4.9	4.2	4.7	4.7	3.0	4.4	4.4	2.6	2.3
Slovak Republic	4.1	3.9	5.0	4.8	1.7	4.2	4.3	3.4	1.5
Romania	3.8	3.9	4.7	4.4	2.4	2.8	4.4	3.0	2.3
Montenegro	4.6	2.4	4.8	4.3	3.0	3.2	5.4	2.6	1.1
Macedonia, FYR	4.3	2.6	5.2	3.7	2.2	3.3	4.0	2.1	1.4
Serbia	3.6	2.4	4.8	4.2	2.4	2.8	3.9	2.0	1.7
Albania	4.6	2.4	4.7	4.1	2.0	3.1	3.9	2.2	1.1
Bosnia and Herzegovina	3.7	2.4	4.3	3.9	1.8	2.5	3.9	1.8	1.4
Moldova	3.4	2.1	5.4	4.1	2.0	2.5	2.8	1.6	1.2
Balkans and Eastern Europe Average	4.2	3.2	4.9	4.4	2.3	3.4	4.4	2.7	1.7

Фигура 9 Индексът на конкурентоспособност - инфраструктура и ресурси - за страните от Източна Европа (източник: The Travel&Tourism Competitiveness Index 2017)

Същият документ разкрива подробно някои икономически и туристически показатели, които подчертават несъответствията между двете страни. Така България получава 7 милиона чуждестранни туристи годишно, а Румъния само 2,2 милиона. Постъпленията от туризъм в България са значително по-високи - от 3,1 милиона долара спрямо 1,7 милиона долара на Румъния, приносят към БВП също е много различен, 3,3% в случая на България и 1,3% в случая на Румъния. Населението, работещо в туризма, има 3,1% (България) и

2,2% (Румъния). Според доклада България се оказва много конкурентна по отношение на цените и устойчивостта на околната среда, но и на туристическата инфраструктура, като културните ресурси имат много близки резултати в двете страни..

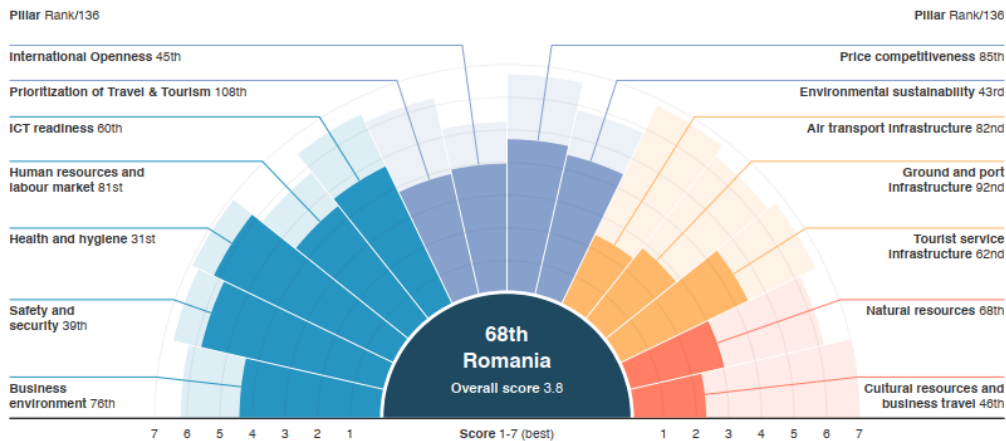
Key Indicators

Sources: World Tourism Organization (UNWTO) and World Travel and Tourism Council (WTTTC)

International tourist arrivals	2,234,520	T&T Industry GDP	US \$2,318.9 million
International tourism Inbound receipts	US \$1,712.0 million	% of total	1.3%
Average receipts per arrival	US \$766.1	T&T Industry employment	189,769 jobs
		% of total	2.2%

Performance Overview

Key Score — Highest score

Past performance

Travel & Tourism Competitiveness Edition	2016	2017
Rank	66 / 141	68 / 136
Score	3.8	3.8

Фигура 10 Основните показатели за конкурентоспособността и резултатите на туризма през 2017 г. за България и Румъния (източник: The Travel&Tourism Competitiveness Index 2017)

Така България се разраства, а Румъния изпитва стагнация в туристическия сектор. Въпреки че общият резултат е сравнително нисък и близък между двете дестинации, България изпреварва Румъния в туристическия сектор.

Позовавайки се строго на зоната на изследване, трансграничния RO-BG, Долж - Мехединци-Видин-Монтана, културното предлагане е значително във всичките четири проучвани области, а степента на конкурентоспособност е сходна. Обобщение на тези културни ресурси ще подчертае тяхното многообразие и многобройни възможности по отношение на тегленето на туристически продукти. В допълнение към класическата таблица има и нишови ресурси, като ромската култура, добре представена в градските и селските райони. (виж гл. 2.2.).

За трансграничния регион културните ресурси са разположени по този начин:

Исторически обекти:

- Окръг Мехединци притежава исторически обекти от периода на Римската империя, в община Дробета -Турну Северин са руините на моста Траян, крепостта Дробета, съоръжението на римската баня. Можете също да посетите руините на средновековната

крепост Северин, водния замък, руините на крепостта ТРИКУЛЕ и тези на крепостта Ада Калех.

- В окръг Долж споменаваме атестирания през 1475 г. документален филм на Община Крайова, като тук е дакийската и римската крепост Пелендава; бивши крепости от Баздана, Ботошещи-Пая, Брадеши; крепостта в село Чороиу Ноу, румънската крепост в Деса и др.

- в Монтана - крепостта Кастра ад Монтанезиум (град Монтана), древният археологически обект на с. Аспарухово

- във Видин - римска крепост Рацария (с. Арчар), крепост Баба Вида (град Видин)

Белоградчик, крепостта Кастра Мартис (град Кула), Римската крепост Ад Марум (с. Кошава)

Религиозни сгради:

- Долж: 12 църкви и манастири, разположени най-вече в Крайова и в околността
- Мехединци: 10 църкви и манастири, разположени в Дробета-Турну Северин и Клисурата на Дунав
- Видин: 7 църкви и манастири, разположени в град Видин и селски райони в близост
- Монтана: 9 църкви и манастири, разположени в Лом, Берковица, Чипровци и в околните селски райони

Паметници:

- Долж: 12 бюста, 3 мемориални паметника, 7 статуи в Крайова
- Мехединци: 4 бюста, 7 мемориални паметника и статуя в Дробета - Турну Северин
- Видин: Часовникова кула в село Чупрене
- Монтана: старият исторически център на Лом и Берковица

Изкуство-култура и спорт

- Долж: 3 театри, музеи, 11 музея, 2 библиотеки, университет, 2 стадиона, 7 парка и градски зелени площи
- Мехединци: 1 театър, 3 музея, 5 библиотеки, 1 стадион, 5 парка
- Видин: 2 художествени галерии, 6 музея
- Монтана: 1 художествена галерия, 5 музея

Събития

- Долж: 1 в Пленица, 1 Карпен, празнични обичаи Великден, Коледа, Нова година, Богоявление

- Мехединци: 1 Соварна, 1 Поноаре, 1 Вънжу Маре, празнични обичаи Великден, Коледа, Нова година, Богоявление

- Видин: Великденски обичаи.

Предложението за културен туризъм е много разнообразно в изследваната област, като само няколко примера в това отношение добавят нишевия сегмент на ромската култура.

Напоследък туризмът е свързан с увеличаване на туристическото търсене, което вече не се фокусира изключително върху дестинацията, а върху уникалните пътувания, които се

трансформират в преживявания, които могат да бъдат споделени и да станат запомнящи се. Туристите най-често избират да резервират пътуванията си самостоятелно и използват социалните медии, за да изложат своя опит и да направят рецензии, влияещи върху избора на други туристи.

Онлайн средата става все по-важна, защото туристите често резервират своите пакети онлайн и използват онлайн търсачки, за да планират своите почивки и по-нови смарт телефони и планшети. Докато пътуват, повечето туристи използват онлайн източници, за да разберат за туристическите дейности и услуги и понякога дори създават съдържание в социалните медии. Тези туристи, определени като хилядолетия, ще имат нарастващ дял на европейско ниво, оценен на 50%.

Компаниите, които практикуват sharing economy (тип AirBnb) в туризма, ще имат по-високи проценти на печалба до 2025 г., над 50% годишно и поради това тяхното присъствие в онлайн средата е от полза.

Туризмът може да бъде ключът към развитието в областта на изследването, но само чрез подходи, насочени към нови, нишови сегменти, с културно, интерактивно преживяване за посетителите. Културата на ромското малцинство всъщност е предимство за туристическата оферта в района, която може да бъде приложена в различни културни туристически продукти.

3.3. Визия

PS CBC е резултат от процес на анализ и синтез на туристическия сектор. Този план е отворен за всички заинтересовани страни, които искат да направят принос, който ще промени промяната на трансграничния туристически пазар. Той има за цел да съживи туризма чрез въвеждане на нови преживявания, които се оказаха успешни в други международни контексти, извличайки печалба от красотата на наследството чрез подчертаване на уникалните елементи, които ще доведат до повишена конкурентоспособност и привличане на повече туристи.

В частност културният и етнически туризъм, считан за двигател на този PS, може да допринесе за устойчивото управление на природните и антропогенни туристически ресурси, генерирайки социални придобивки и икономически ползи за местните общности.

Визията цели да има нов подход към класическите модели за очертаване на туристическите оферти в дестинация, подход, който цели устойчивост, иновации чрез дигитализация, качествени туристически услуги и постоянно адаптиране към новите тенденции и изисквания на потенциалните туристи в района. В допълнение към традиционните дестинации, известни и утвърдени на туристическия пазар, PS иска да разшири туристическото предложение и да включи нововъзникващите туристически ресурси, които ще добавят стойност на изследваната област..

ВИЗИЯ

Повишаване на туризма в трансграничната зона на RO (Долж, Мехединци) -BG (Видин, Монтана) чрез въвеждане на нишови, етнокултурни туристически продукти на туристическия пазар, което ще определи икономическо-социалното развитие по устойчив начин на тази област.

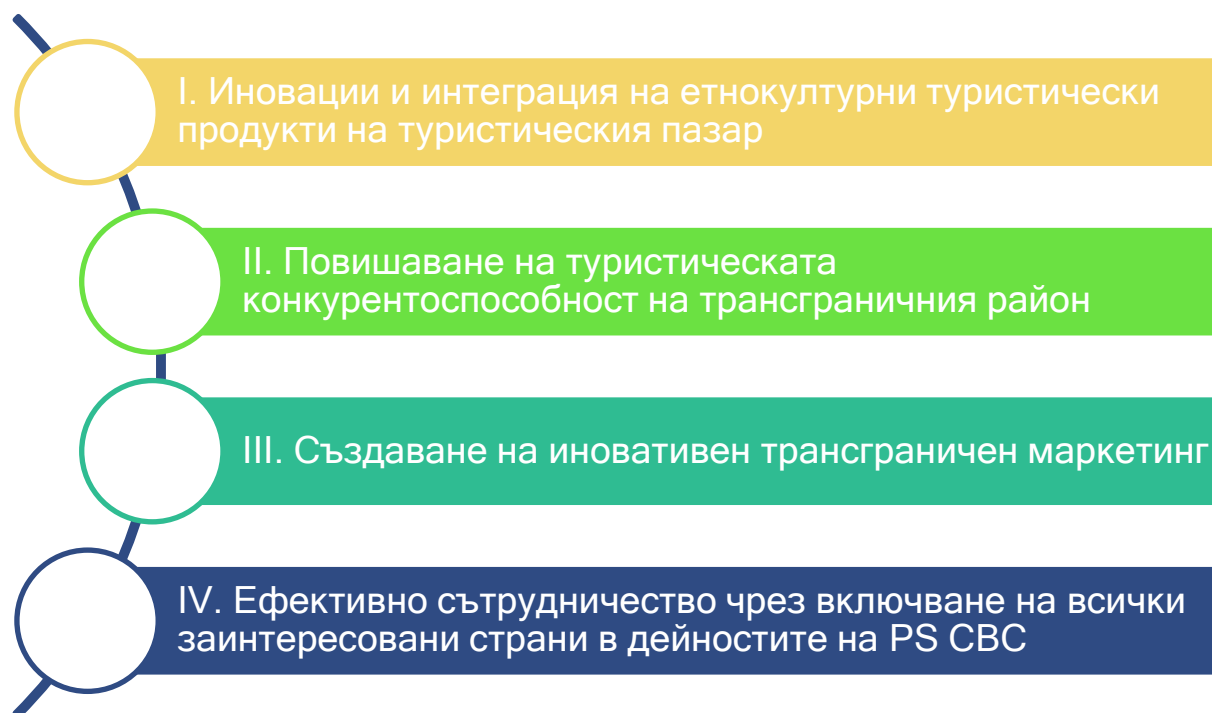
Фигура 11 Визия PS CBC

Културно наследство	Висока конкурентоспособност
Културното наследство на трансграничния регион на RO-BG трябва	Туристическата система в изследваната област трябва да повиши своята

да се подобри по отношение на капитализацията чрез устойчиво управление и иновативно използване на територията.	конкурентоспособност и да определи развитието на сектора чрез увеличаване на броя на заетите в туризма, повече туристи.
Туристът и неговите очаквания	Интеграция и развитие
Създаденият туристически опит трябва да се адаптира към туриста и неговите изисквания / очаквания.	Ромските общности трябва да бъдат напълно интегрирани, с нетни социални и икономически ползи. Решенията и отговорностите трябва да бъдат разпределени между заинтересованите страни и това малцинство.

3.4. Общи цели и интегрирани принципи

За да се постигне визията на PS CBC, бяха установени 4 общи цели, които се основават на 3 принципа, които ще бъдат намерени на нивото на всяка обща цел.

Фигура 12 Главни цели PS CBC

Интегрираните принципи, идентифицирани в рамките на PS CBC ще се пресичат с всички общи, специфични цели и дори с предложените действия, като това са устойчивостта на интеграцията и иновациите.

Устойчивостта

Устойчивостта от PS CBC се отнася до по-широк спектър от области на интервенция: в допълнение към екологичните, тя иска да включва икономическата сфера, културното наследство, мобилността и достъпността в трансграничния регион, използването на финансови ресурси и създаването на туристическата идентичност на района на основа на предложените нови етнокултурни туристически продукти.

Най-общо казано, устойчивостта е основен елемент на конкурентоспособността и спомага за запазването на природните и културните ресурси, ландшафтите и за привличане на инвестиции в това опазване. Устойчивата визия предполага предлагане на възможности за всички райони, независимо дали те са градски или селски, увеличаване на процента на заетост в туризма и в ромските общности.

Интегриране

Интеграцията на ромските общности и тяхната култура в мажоритарните общности и на туристическия пазар означава:

- по-добър достъп до тези маргинализирани общности през повечето време чрез интегрирането им в пазар за устойчив туризъм
- предлагане на възможности на ромските общности да получат ползи от туризма, независимо от гилдията / нацията, произхода (градско-селск)
- потенциални културно мотивирани туристи да посетят тази трансгранична дестинация, за да имат шанс да повишат осведомеността за красотата и уникалността на това етническо културно наследство.

Иновации

Иновацията е насочена към туристическата дестинация, икономическите и социалните профили на дестинациите, маркетинга и комуникацията, качеството на туристическите продукти и свързаните с тях услуги и ценовата стратегия.

Предизвикателство на настоящето, иновациите е синоним на дигитализация, постоянно присъствие в онлайн и социалните медии чрез дигитализиран маркетинг, присъствие на

смарт телефони чрез оптимизиране на уебсайтове в различни операционни системи на смарт телефони.

Успехът се постига чрез вирусното разпространение на туристическа информация, в което туристите са пряко ангажирани и използването на тази информация в голям мащаб.

Информацията и средствата за нейното разпространение са в голям брой и могат да оформят имиджа на туристическия пазар, като маркетинговите техники се използват за получаване на икономико-социални ползи.

В проучваната зона туристическият опит трябва да интегрира богатата култура, дунавските пейзажи, ромските изкуства и традиции. За да бъдат напълно използвани тези ресурси, е необходимо интегрирането на туристическите продукти на пазара с висока степен на достъпност.

3.5. Специфични цели, области на намеса и действия

I. Иновации и интеграция на етнокултурни туристически продукти на туристическия пазар

PS CBC цели да разшири туристическата оферта на трансграничния регион на RO-BG и да стане по-устойчива и конкурентоспособна.

Изхождайки от списъка на туристическите атракции и от характеристиките на туристическото търсене:

- акцентът ще бъде поставен върху етническите културни цели не само в известни градски райони, но и в тези в по-трудни, често селски райони.
- ще бъдат създадени нови етнически тематични туристически маршрути като инструменти, които съчетават традиционната ромска култура с класическите културни туристически цели с вече установени валентности
- ще се насърчава насърчаването както на градове с известни културни цели, така и на селските райони (ромските квартали);
- за да има разнообразна туристическа оферта, ще бъдат включени и други туристически атракции от целевите райони, които се включват в допълнение към културните и природните туристически ресурси.

PS иска да формира допълнителна туристическа оферта, интегрирана чрез предлагане на нови дестинации и продукти за алтернативен туризъм, което ще изненада ромската култура в най-автентичните ситуации. Действията ще обогатят съществуващата туристическа оферта чрез разпространяване и информиране за тази култура, която ще бъде включена в новите туристически пакети.

Тази обща цел се основава на 3 конкретни цели.

Специфични цели

I.1. Опазване на съществуващите туристически цели и подобряване на свързаните с тях туристически продукти чрез интегриран подход:

- В районите с туристически атракции, които вече са известни, основните цели са увеличаване на трансграничното сътрудничество между заинтересованите страни, създаване на публично-частни партньорства за получаване на по-устойчиво, иновативно и диверсифицирано туристическо предложение.
- Рехабилитация на районите, които са били деградирани във времето и които са повлияли на околната среда, пейзажа и културното наследство.
- Предоставяне на подкрепа на райони, които искат да развият своите продукти чрез промоционални дейности, базирани на изследвания и проучвания на съществуващото търсене в туризма.

I.2. Подпомагане на развиващите се туристически зони чрез нишовия туризъм:

- Дестинации с потенциал за развитие, но които не са напълно известни, така наречените нововъзникващи райони, могат да се възползват от привличане на туристически потоци чрез разширяване на туристическата оферта с нови автентични туристически изживявания.
- Малките градове, които имат райони или квартали с представителна ромска общност, могат да разработят нишови туристически продукти, да ги популяризират и по този начин да повишат качеството на живот на цялата общност.

- Чрез насърчаването на тези малки райони, които най-често се сблъскват с много проблеми от икономически, социален характер, икономиката може да се съживи и да се предотврати обезлюдяването и миграцията.

Новите райони, които се базират на местни ресурси и които могат да се възползват от туризъм, трябва да бъдат идентифицирани; За да се постигне устойчивост, е необходимо да се прилагат методи за количествено определяне на тази устойчивост.

I.3. Диверсификация на офертата чрез създаване на нови етнокултурни продукти в областта на изследване:

- разработването на нови продукти чрез очертаване на общи туристически маршрути между окръзите / районите на RO-BG всъщност ще се счита за мост между различни форми на туризъм и туристически опит, ще свързва райони с туристическа известност (големи градски центрове) с по-малко площи развита (малки градове или села, където съществуват ромски общности). Те ще позволят и развитието на различни дейности като демонстрации на занаяти, изкуство, участие в събития, гастрономия.
- Новите туристически продукти са насочени към потребление, а също и към създаване на култура.
- Иновацията ще бъде дадена чрез интеграцията в новото туристическо предложение на креативните индустрии (занаяти, изкуство, филм, музика, изследвания и развитие), нещо, което досега не е разгледано в трансграничния регион.

Действията, съответстващи на тези специфични цели за първата обща цел на PS CBC, са представени по-долу:

Таблица 9 Действия, необходими за постигане на специфичните цели на първата обща цел на PS CBC

ДЕЙСТВИЯ

I.1.	I.2.	I.3.
1.1. Непрекъснат анализ и оценка на дестинации и традиционни	2.1. Непрекъснат анализ и оценка на дестинации и традиционни	3.1. Непрекъснат анализ и оценка на дестинации и традиционни

нови продукти от ниша	нови продукти от ниша	нови продукти от ниша
1.2. Подкрепа за трансгранично сътрудничество за развитие на туристически дестинации и продукти	2.2. Интензификация на интервенциите на окръжно / провинциално ниво в нововъзникващите туристически райони	3.2. Създаване на общи трансгранични маршрути между четирите изследвания области
1.3. Подкрепа за опазване на туристическите ресурси от вече установени и познати от туристите дестинации с акцент върху устойчивостта	2.3. Подкрепа за развитието на нови туристически дестинации, като села с ромски общности или покрайнините на големите градове	3.3. Хармонизиране на предаваната информация и презентации за новосъздадени туристически продукти в туристическите информационни центрове и в звената, в които се предлагат туристически услуги
		3.4. Подкрепяйки креативните индустрии и занаятчии, ромските артисти да участват във формирането на тези нови туристически

		продукти, идентифицирани в района на изследването

II. Повишаване на туристическата конкурентоспособност на трансграничния район

Общата цел 2 има за цел да създаде благоприятни условия за съживяване на трансграничния туристически район чрез:

- въвеждане на иновации, дигитализиране на информация и фокусиране върху творчеството
- подобряване на инфраструктурата за достъп и туризъм
- Повишена заетост в туризма
- укрепване на бизнес мрежите в туризма

Специфични цели

II.1. Дигитализация на туристическата система в района на изследването

- Необходимо е да се създаде онлайн платформа (уебсайт) за туризъм и култура в трансграничната зона, в която да бъдат представени новите туристически продукти и техните услуги. Тази цел ще включва възможно най-много заинтересовани страни в областта чрез развитие на мрежи за сътрудничество.
- Събиране на данни за туризма и управление на тях в обща база данни, до която можете да получите достъп с прозрачност и лекота.
- Присъствие онлайн в социалните мрежи чрез създаване на съдържание и публикуване на туристическа информация
- Разработване на приложение за смартфони, което представя туристически маршрути, планове.

II.2. Подобряване на достъпа и туристическата инфраструктура в трансграничния район

- Подобряване на достъпа може да бъде направено и чрез избиране на меки системи за мобилност (велосипедни пътеки, пътеки, пешеходни пътеки))

- Подобряване на дизайна между транспортните средства между населените места, тъй като много райони не са достъпни по начин, различен от пътя (нямат достъп до влак или имат лош обществен достъп)
- Предоставяне на транспортна информация и връзки между по-достъпни средства за достъп на чуждестранни туристи, които идват в района.

II.3. Обучение на персонала в туризма и създаване на добри практики

- Постоянно променящото се търсене на туризъм изисква разработването на нови квалификации за туристическия персонал.
- Последните подходи в туристическия сектор също трябва да бъдат представени на туристическия персонал, за да се преодолеят старите стигми и подходи към клиентите
- Възприемането на работните места в туризма в момента е доста негативно (те са лошо платени и сезонни) и това трябва да бъде променено чрез нови подходи за привличане на млади хора и стимули за повишаване на техния интерес към тази област.

II.4. Подкрепа и развитие на бизнес с туристически профил

- Оценка на качеството на туристическите услуги чрез компенсационни системи и намаляване на данъци
- Интегриране на всички доставчици на туристически услуги в района на проучване (настаняване, храна, отдих) на единна платформа и разпространението им чрез външни туроператори, като по този начин позиционира зоната на изследване на туристическата карта.

Таблица 10 Действия, необходими за постигане на специфичните цели на втората обща цел на PS CBC

ДЕЙСТВИЯ

II.1.	II.2.	II.3.	II.4.
1.1. Създаване на дигитална система за култура и туризъм	2.1. План за мобилност в туризма	3.1. Увеличаване на броя на работните места в туризма чрез развиване на нови	4.1. Подпомагане на малкия туристически бизнес чрез стимулиране,

		професионални умения	намаляване на данъци, за да се реинвестират печалбите
1.2. Инфраструктурата за интернет и Wi-Fi услуги е широко достъпна на места в района на изследването	2.2. Стратегически проекти за мобилност: велосипедни маршрути, пътеки, маршрути, бавна мобилност	3.2. Разработване на нови интерактивни и текущи модули за обучение	4.2. Свързване на доставчици на туристически услуги в бизнес мрежа на една платформа
	2.3. Мобилност с акцент върху устойчивостта	3.3. Придобити нови умения, които ще доведат до по-голямо промотиране от уста на уста на трансграничната дестинация	4.3. Разработване на публично-частни партньорства за подобряване и разширяване на туристическите продукти
			4.4. Стимули за туристическия бизнес да развият определени сегменти от туристическото търсене

III. Създаване на иновативен трансграничен маркетинг

PS CBC предлага стандартизиран план за използване на онлайн инструменти за привличане на повече туристи. Насърчава се динамичното управление, насочено към различни пазари и продукти. Маркетингът трябва да бъде диференциран и специализиран, създадените продукти трябва да бъдат адресирани към много ясно очертан туристически сегмент. Анализите в туризма и събирането на туристически данни трябва да са непрекъснати процеси.

Специфични цели

III.1. Укрепване на позиционирането и привлекателността на трансграничната дестинация и нейното правилно насърчаване на вътрешния и външния пазар

Консолидирането на пазара ще се извърши чрез общия процес на брендиране, който ще бъде постигнат чрез трансгранично сътрудничество

- Популяризирането ще се извърши чрез привличане към онлайн средата с диференциране според туристическата сегментация (3 сегмента, идентифицирани от туристите), както за международния пазар, така и за вътрешния пазар.

III.2. Диверсификация на туристическото предложение за привличане на по-широк сегмент от туристи

- Създадените продукти трябва да имат добър потенциал за развитие в средносрочен и дългосрочен план, да намалят сезонността и да предизвикат разширяване на туристическото търсене и в области, които не са много познати от туристическа гледна точка.
- Създаването на междуинституционални партньорства ще позволи прилагането на съвместни дейности и мерки.

III.3. Внедряване на дигитален маркетинг

- Трансграничното управление на дестинациите ще има дигитализиран подход към маркетинга. Туристите трябва да опознаят новите райони, предложени в маршрутите, да ги разберат, да ги посетят и да ги препоръчат на други туристи. Интернет ще служи като инструмент за постигане на тази цел.
- Процеси като SEO (Search Engine Optimization), разработване на съдържание в социални медии (facebook, Instagram, Youtube) и маркетинг по имейл ще се използват често.
- Анализ на данни и тестване и оптимизация ще се използват за постоянно намиране на начини за продажба и популяризиране онлайн с най-ефективните резултати.

Таблица 11 Действия, необходими за постигане на специфичните цели на третата обща цел на PS CBC

ДЕЙСТВИЯ

III.1.	III.2.	III.3.
1.1. Стандартна промоция и координация на туристическия имидж	2.1. Система за мониторинг на търсенето и предлагането на туризъм чрез пазарни проучвания	3.1. Общи ръководства с правила за насърчаване и разработване на съдържание за трансграничната дестинация
1.2. Интегрирана промоция на ромската култура чрез занаяти, събития	2.2. Популяризиране на туристически продукти в съответствие с общата цел I	3.2. Диференцирано използване на маркетингови инструменти в зависимост от целевите пазари
1.3. Акцент върху насърчаването на нематериалното културно наследство	2.3. Популяризиране на ромската култура онлайн и чрез туристически опит	3.3. Координиране на стратегиите за социални медии на местно и трансгранично ниво
1.4. Създаване на DMO (Destination Marketing Organisation)		

IV. Ефективно сътрудничество чрез включване на всички заинтересовани страни в дейностите на PS CBC

- Трансграничното сътрудничество ще бъде ефективно постигнато чрез включване на всички заинтересовани страни, които ще имат общи точки в дневния ред за развитие на своите области или предприятия.
- Разработване на ефективен диалог между доставчиците на услуги, властите, местното население, малцинственото население, потенциалните туристи.

Специфични цели

IV.1. Насърчаване на управлението на участието и насърчаване на заинтересованите страни да вземат решения въз основа на устойчивост и иновации

Необходимо е ефективно сътрудничество между заинтересованите страни от момента на очертаване на PS CBC и по време на изпълнението и мониторинга на плана за осигуряване на туристическото качество.

IV.2. Събиране, анализ на данни и прозрачност на тяхното разпространение в трансграничния регион

- За извършване на обективен анализ, който е в основата на вземането на решения, са необходими статистически данни, които най-често не са налични на националните статистически платформи.
- Изчисляването на показателите за конкурентоспособност и ефективност в туризма трябва да се основава на адекватно събиране на данни, с добре установена периодичност и прозрачна между областите в трансграничния регион.

IV.3 Мониторинг на планове и политики за развитие на туризма

- Мониторингът може да се извършва само по добре изградена схема на определени интервали от време, като показателите за ефективност оценяват ефективността и ефикасността на действията, приложени в плана.
- Докладът за оценка може да бъде полезен за заинтересованите страни или дори за местното население.

Таблица 12 Действия, необходими за постигане на специфичните цели на четвъртата обща цел на PS CBC

ДЕЙСТВИЯ

IV.1.	IV.2.	IV.3.
1.1. Редовни форуми със заинтересовани страни	2.1. Разработване на системи, които произвеждат и разпространяват събраните данни	3.1. Създаване на система за мониторинг на PS CBC и въздействието на дейностите предложени от тях
1.2. Създаване на общи документи между четирите изучавани области	2.2. Въвеждане на съответна система от показатели	
1.3. Дигитална комуникация и обмен на най-добри практики за осигуряване на навременна информация		

3.6. Мониторинг и оценка на резултатите и въздействието на PS CBC

Изпълнението на PS CBC ще се основава на *критериите за успех на оценката на* проекта, изразени във визията и целите на проучването и в резултатите от него. Те ще бъдат обобщени главно чрез:

- активно участие на заинтересованите страни във вземането на решения
- повишаване на обществената осведоменост относно проблемите на ромските общности в изследваните области
- достъп до информацията от проучването и предложения стратегически план
- прилагането на някои мерки за подобряване.

Мониторинг означава непрекъснато да се проверява дали прилагането на визията и целите на PS CBC е правилно реализирано и дали са регистрирани очакваните ефекти.

Мониторингът на неговите резултати трябва да помогне при вземането на решения за това как планът да се управлява в бъдеще.

Всички заинтересовани страни, участващи в този процес, трябва да извършват ясен мониторинг и оценка:

- представители на публичните власти
- туристическият сектор в трансграничния регион на RO-BG
- институции и организации, работещи в областта на туризма и ромите
- специалисти, занимаващи се с устойчив туризъм и свързаните с него сектори
- жителите на четирите области.

Към тях се добавя набор от туристически индикатори, които ще бъдат полезни при бъдещи анализи, предприети след въвеждането на PS CBC:

Таблица13 Системата от индикатори, използвана за мониторинг на изпълнението на PS CBC

Показатели за съвместно наблюдение на PS CBC	
1. Туристически показатели (на туристическото търсене)	• Културно потребление на предлаганите туристически продукти • Продължителност на престоя • Брой посетители • Коефициент на туристическа заетост • Нивото на удовлетвореност • Възприемане на туристическото изображение на предлаганите туристически маршрути за извличане на капитал от ромската култура в трансграничния регион
2. Икономически показатели	• Разходи / турист • Общи разходи / година • Постъпления от туризъм • Брой SMEs, които имат туристическа дейност с участието на ромските общности • Прогнозният брой създадени работни места
3. Показатели за развитие	• Брой действия за развитие • Брой създадени занаятчийски центрове

4. Показатели за устойчивост

- Броят на културните туристически цели, изложени на риска
- Въздействието на туристическия поток върху различните културни зони
- Визуална оценка на качеството на районите с ромските общности

Оценката на стратегическия план трябва да бъде индивидуализирана в контекст с ясни времеви условия.

Таблица 14 PS CBC оценка в краткосрочен и средносрочен план

Време	Оценка	Докладване
1 год. (краткосрочен план)	Изпълняване PS CBC	Годишен доклад
1-5 год. (средносрочен план)	Постигане на предложените цели чрез количествено определяне на резултатите	Годишен и окончателен доклад в 5 години
5-10 год. (дългосрочен план)	Положителни / отрицателни ефекти на PS CBC в региона	Докладване на 10 години

Средносрочната и дългосрочната оценка на ефективността на стратегическия план ще бъде направена видимо чрез:

- увеличаване на броя на туристите в района на проучването, които също консумират етнически културни продукти,
- участие на органите, които подкрепят предлаганите мерки с крайна цел за развитие на ромските общности в изследваните области икономически и социално
- проучвания и проучвания вследствие на този стратегически план, чрез който ще бъдат идентифицирани нови туристически маршрути, предложени като жизнеспособни етнокултурни продукти в района.

4. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН RO-BG

4.1. Етнокултурните туристически продукти в трансграничния регион на RO-BG

Туристическият продукт включва всички стоки и услуги (транспорт, настаняване, хранене, свободно време и др.), Необходими за безпроблемното протичане на туристическите дейности. Само тези елементи, които се „консумират и рециклират“ чрез приноса на туристическата икономика или отраслите, които я обслужват, са част от сферата на туристическите продукти и туристическият продукт винаги трябва да има финансов кореспондент.

Рециклирането на туристическия продукт представлява всъщност неговата диверсификация и трайно адаптиране към туристическото търсене.

За да се създадат етнокултурни продукти в областта на изследване, характеристиките на културните продукти като цяло са подробно описани в главата. 1.2.

Често считани за синоними на туристическата оферта, тези туристически продукти не трябва да се бъркат с атрактивните елементи на туристическия фонд, природни или антропни, като последните представляват по-скоро основната мотивация за извършване на пътуване.

Следователно туристическият продукт е маркетинг на туристическата оферта под формата на туристически пакет или артикули, взети отделно. Между компонентите на туристическия продукт съществува взаимозависимост, като всеки от тях има важна роля за задоволяване нуждите на туристите.

Следователно етнокултурният туристически продукт е комбинация от множество варианти на:

- елементите на *атрактивност* (туристически фонд = природни и антропни туристически ресурси), предлагани от района на проучването;
- *услуги, специфични и неспецифични* за туризма (резултати от действията на работната сила на обща и специфична материална основа).

В рамките на туристическия продукт тежестта на елементите на атрактивност и на услугите се различава в зависимост от мотивацията и особеностите на туристите, според сезонността. Например в етническите туристически продукти са елементи на привлекателност (културният компонент е тежък) и по-малко на услугите (има и други форми на туризъм, например бизнес, където услугите са много важни за пътуване).

Тъй като има много възможности за комбиниране на атрактивния туристически фонд с туристическите услуги, туристическите продукти могат да бъдат диференцирани на пазара и различни продукти могат да бъдат създадени със собствени теми дори в рамките на едни и същи трансгранични дестинации или дори в рамките на формата на културен туризъм, както желаете, в този случай създаването на културни продукти с акцент върху етническото измерение, а именно ромската култура.

Основните характеристики на етнокултурните туристически продукти са:

- продуктите са разнородни - резултат от зависимостта на услугите от материалните дарения и доставчиците на услуги;
- продуктите са сложни - резултат от комбинацията в множество варианти на съставните елементи;
- продуктите не могат да се съхраняват - елементите, които ги съставят, не могат да се съхраняват;
- възникват като манифест на потреблението;
- продуктите се опитват да разширят сезонността, съществуваща в трансграничния регион.

Етнокултурните продукти трябва да имат специфичност и оригиналност, чрез които да гарантират собствения си живот, особено свързан с района на произход, а именно занаятите и традициите на ромската култура в района на изследването.

Така културният туризъм се превръща в продукт, който съдържа:

- материални аспекти (директно - създаване на работни места и материални облаги; косвени - социално въздействие, достъпност, имидж)
- нематериални, символни аспекти, които включват създаването и популяризирането на "автентични" етнокултурни туристически атракции под формата на туристически образи, които заемат място в съзнанието на посетителя.

За разработването на такива етнически продукти в трансграничния район на проучване е необходима хоризонтална интегрирана координация на следните дейности, които всъщност са етапите на това развитие:

- създаване и развитие на съгласувани туристически продукти, които се основават на съществуващите етнически културни елементи и които трябва да бъдат съпоставени с очакванията на потенциалните туристи (етап, който включва познание на туристите чрез подходяща сегментация) (Boniface, 1995)
- създаване на динамична група от заинтересовани страни, които могат да повлияят на трансграничния регион чрез своята информация и професионализъм;
- ефективно използване на туристическото пространство както от местното население, така и от туристите (чрез по-добра информация и сигнализация на туристическите места, чрез по-ефективен и приятелски обществен транспорт с меката мобилност);
- разработване на стратегия, план, който трябва да се основава на идентичността на ромската култура и да интегрира действия от различни области на намеса, за да бъде успешен;
- популяризиране и пускане на пазара на туристически продукти, които ще подобрят имиджа на ромската общност чрез туризъм, като събития (фестивали, празници), които се оказват много полезни инструменти, защото съчетават икономическата и етнокултурната страна, местните участници с тези външни, жители с туристи и спомага за съживяването на трансграничното пространство.

Триадното туристическо планиране-мениджмънт-туристически маркетинг спомага за постоянно проучване и познаване на района, но и за адаптиране към променящите се нужди на пазара и към туристическите сегменти.

Планирането на туризма има за цел да развие естествената и социално-икономическата среда за вътрешните / международните туристически пазари на атракции, туристическа инфраструктура (настаняване, транспорт) и туристически услуги, но също така и използването на тази туристическа и обща инфраструктура от местното население. (Page și Connell, 2001).

Туристическият маркетинг е постоянното проучване на туристическото търсене и неговото развитие, като се желае чрез специфични методи трайно да се адаптира туристическото предложение към тези туристически изисквания, за да се удовлетворят и да се реализират печеливши икономически дейности при условията, предлагани от пазара. (Tigu, 2001).

Маркетингът на етнокултурните продукти е в основата на разработването на стратегията и осигурява анализ, планиране, изпълнение и контрол на предложените действия в области на интервенция (Обща цел II, глава 3.4.), Които от една страна отговарят на очакванията на ромската общност и на от друга страна, подобрява качеството и конкурентоспособността на изследваната област.

4.2. Методика за производство на етнокултурни туристически продукти

За да се проектират тези туристически продукти, съсредоточени върху ромската култура, тяхното разнообразие и сложност, са очертани туристически маршрути и по този начин са завършени няколко етапа:

1. Анализ и синтез на информация за:

- собствена културна и етническа туристическа оферта от трансграничния регион RO-BG
- подобни туристически оферти в други туристически дестинации и техния успех;
- туристическото търсене на подобни туристически продукти от други туристически дестинации
- очертаване на туристическите сегменти, към които са адресирани продуктите от изследваната зона, така наречената туристическа сегментация, като се вземат предвид мотивациите за пътуване: доходи, възраст, социално-професионална категория, туристически предпочитания и др.;
- компонентите, които ще бъдат включени в техните собствени туристически продукти: елементите на ромската култура: занаяти, обичаи, музика, гастрономия, други културни туристически цели в проучваната област, специфичната техническа материална база (туристическа инфраструктура) и предлаганите услуги, достъпността в различните области с представителство на ромската култура.

2. Избор на туристически атракции, туристически инфраструктурни единици и предлагани услуги в съответствие с типологията и особеностите на туристическата сегментация, очертана в предходния етап.

3. Комбинацията (въз основа на резултатите от проучването на търсенето и предлагането на етнокултурния туризъм в проучваната зона) и сглобяването на компонентите на туристическия продукт - избор на туристически места (градски или селски райони), **транспортни средства** - разстояние и време за пътуване, единици за настаняване и храна, други туристически услуги и туристическа информация чрез туристически информационни центрове.

4. Маркетинг и промоция на туристически продукти:

- действия, които предлагат създаването и разпространението на брошури, дипляни, туристически плакати, промоционален каталог и др .;
- правене на снимки и популяризиране на филм
- организиране на събития: тематични каравани, фестивали, работилници
- участие в туристически панаири
- дигитален маркетинг: създаване на уебсайт, мобилно приложение
- медийна реклама.

4.3. Сегментация на туризма

Сегментацията на туризма обикновено се извършва, като се вземат предвид няколко елемента:

- Мотивация за пътуване: отдих, култура
- Произход на туристите: градска-селска, вътрешно-външна трансгранична среда
- Демографски елементи: възраст, пол, доходи, професия, ниво на образование, семейно положение, религия
- Психо-поведенчески елементи: ценности, начин на живот, поведение, предпочитания
- Туристически продукти: културен, етнически, активен туризъм.

След анализите беше направено заключението, че туристическата сегментация, подходяща за етнокултурните туристически продукти от района на изследването, може да бъде разделена на три групи, които трябва да бъдат насочени към конкретни туристически продукти, така че:

1. културно **мотивирани** туристи да посетят дестинация - почивката им е под културния знак, със специализиран интерес към културата, като се обръща специално внимание на елементите на архитектурата, изкуството или фестивалите (те са част от нишовия туризъм)
2. туристи, които искат да бъдат **привлечени** от културни елементи, когато посещават дестинация/"; въпреки че основната им мотивация не е културната, те имат висока мотивация и интерес към културата и свързаните с нея форми в дестинация, привлечени от културните възможности, които познават, докато посещават дестинацията.
3. туристи, които са културно мотивирани само случайно, като основната им мотивация за пътуване не е културна - те се основават на друга мотивация за посещение на дестинация (отдих, посещения на роднини и приятели и т.н.), участващи в подобни дейности културен, само ако се пресичат с ваканционния си маршрут (те са част от масовия туризъм) (Fáilte, National Tourism Development Authority).

По-долу всеки туристически сегмент ще бъде подробно изтъкнат техните предпочитания и кои компоненти на етнотуристическите продукти са подходящи за тях:

Таблица 15 Характеристики на туристическия сегмент - Културно мотивирани туристи да посетят дестинация

1. Туристите са културно мотивирани да посетят дестинация		
Сегментиране	Предпочитания	Компоненти на туристическите продукти
1.1. Групи, организирани от туристи		
1.1.1. Групи извън зоната на проучване с културен интерес, като това е основната мотивация за посещение на дестинацията	Преференциални туристически пакети със специален достъп до определени места и информация за атракции	- културно наследство - ромски музикални групи - архитектура - срещи с ромското население за спазване на техните навици
1.1.2. Групи в района на изследване	Сложни маршрути и вериги - с географски, исторически, културни, етнически елементи	Маршрути, подчертаващи ромската култура и тематични дни
1.2. Неорганизиран пътешествия в групи, пътешествия индивидуално		
1.2.1. Туристите, които се интересуват от културно и етническо наследство	Искам специален достъп и познаване на подробности за техните области на интерес, като например етнически културен туризъм	Тематични маршрути на антропното наследство
1.2.2. Туристи, които се интересуват от събития, включително образователни (лагери, летни училища, курсове, семинари, тиймбилдинг)		Пакети за фестивали или различни сложни събития (каравани), които включват настаняване, хранене, транспорт, билети за достъп
1.2.3. Туристите, които се интересуват от гастрономия		Настаняване с качествени ресторанти, предлагащи различни ястия, участие в дейности по

		приготвяне на ромски кулинарни препарати, с дегустация на вино
1.2.4. Туристите, които се интересуват от природно и културно наследство		Обиколки с представяне на флора, фауна в защитени природни зони и райони с недвижимо културно наследство

Източник: адаптиран Fáilte, National Tourism Development Authority

Таблица 16 Характеристики на туристическия сегмент - Туристите, които искат да бъдат вдъхновени от културата при посещение на дестинация, въпреки че основната им мотивация не е културната

2. Туристите, които искат да бъдат културно привлечени, когато посещават дестинация, въпреки че основната им мотивация не е културната

Сегментиране	Предпочитания	Компоненти на туристическите продукти
2.1. Двойки или групи приятели, пътуващи с кола в различни региони	Той се стреми да установи връзка с хората и културата на посещения район. Харесват разнообразието от туристически атракции и имат различни занимания.	Маршрути с кола, които включват различни културни дейности за всички бюджети. Без нощен живот
2.2. Двойки или групи приятели от младата категория, които посещават района само през почивните дни или имат кратки посещения	Търсете градски райони с нощен живот	Театър, музика, танци със специални пакети за тематични вечери, включително традиционна ромска музика Използвам местния транспорт и средствата за информация от атракциите Отстъпка с тематични маршрути, ако е резервирана предварително и подробности за пазаруване, барове, музика, танци
2.3. Групи туристи,	Посетете повечето	Тематични или нетематични

възрастни, които предварително резервират туристическите пакети	културни туристически атракции и се стремят да открият начина на живот на дестинацията. Културното и етническо наследство заема важно място в пътуването, то трябва да има разнообразни атракции и дейности.	маршрути Предлагане на отдих и развлечения чрез събития (не включва непременно нощен живот).
2.4. Млади туристи от типа „обикаляч“ - екскурзионисти	Приключенски туристи, търсещи туристически преживявания, които разкриват ежедневието на местните жители и основните туристически цели. Настанява се в хостели или хотели с нисък бюджет. Ползвам обществения транспорт много често	Маршрути и понякога с евтини или безплатни дейности
2.5. Семейства с деца	Те търсят да правят нови неща, но на места, недалеч от района на пребиваване. Те са привлечени от културни цели, събития, зелени площи.	Релаксиращи семейни занимания, практикувани с деца. Предлагайки комфорт и разнообразие, за да ги поддържате лоялни.

	Тя предпочита малки, тихи градове, особено през почивните дни.	

Източник : адаптирано по Fáilte, National Tourism Development Authority

Таблица 17 Характеристиките на туристическия сегмент - Туристи, които са културно мотивирани само случайно, като основната им мотива за пътуване не е културната

3. Туристите, които са културно мотивирани само случайно, като основната им мотивация за пътуване не е културна		
Сегментиране	Предпочитания	Компоненти на туристическите продукти
3.1. Приключенски туристи, женени без деца, пътуващи да опознаят региона и неговите хора	Търсят местни атракции и искат да разберете културата на региона чрез туристически преживявания, свързани с музика, спорт, селски дейности Те търсят туристическата интерпретация на културното наследство	Маршрути с кола Тематични маршрути с автентични единици за настаняване Той предпочита да пътува до няколко места, като бързо се отегчава само с една дестинация
3.2. Групи ученици и студенти, които идват по организиран начин за образователни събития	Групите млади хора организирано посещават най-важните туристически атракции, всички дейности, в които участват, с ясна образователна цел Студентите могат да прекарват свободното	Атракции с отстъпки за ученици / студенти Маршрути, които включват музика, културни дейности, които се съчетават със свободно време в различни съоръжения за свободното време Използвам смартфони и приложения широко

	си време в барове, ресторанти, места за свободното време	
3.3. Активни туристи, които предпочитат природата чрез специфични дейности (туризъм, колоездене), съчетавайки културни елементи	Има туристи с висше образование, които искат да бъдат активни в природата, като практикуват специфични дейности (приключения, отдых), като културата е второстепенна в мотивацията им за пътуване. Те също посещават такива културни цели, само ако се пресичат с маршрута им или са в близост до местата, където извършват своята дейност.	Вечерно забавление Активни маршрути с елементи от историята на културата, пътуване пеша Местна гастрономия и местно културно наследство Алтернативни дейности на закрито за дни, когато времето не им позволява да бъдат активни сред природата

Източник: адаптиран по Fáilte, National Tourism Development Authority

4.3. ” Съкровищата на ромската култура ”- туристически маршрути в трансграничния регион на RO-BG

МАРШРУТ 1. КРАЙОВА-МАЛУ МАРЕ-ОРШОВА-ЕШЕЛНИЦА-ВИДИН-ДУНАВЦИ-АСПАНУХОВО-ГАБРОВНИЦА-МОНТАНА

Крайова-Монтана

424 km

6 h 52 min

ОПИСАНИЕ НА МАРШРУТА

Маршрутът започва от Крайова, резиденцията на окръг Долж, който има богато културно наследство, а също има представители на занаятчий и на изкуствата на ромската култура в своите квартали. От града отивате до община Малу Маре, която е част от столичния квартал Крайова, където можете да намерите сватбени традиции на роми и гурбани, но и сребърна и ромска специфична гастрономия. Започвайки по пътя E79, пресечете градовете

Филиаш, Стрехая, Дробета-Турну Северин и стигнете до Оршо̀ва, град на брега на Дунав с множество природни, но и антропо̀ни туристически цели. В Оршо̀ва можете да намерите ромски калдараши, но и специфична за ромите гастрономия. На пъ̀т DN 57 продължете пъ̀тя за Ешелница, където можете да се полюбу̀вате на Дунавската Клисур̀а, можете да направите разходки с лодка и да слушате ромските танц̀ори от района.

От Ешелница ще преминем пъ̀тя обратно към Дробета Турну-Северин и по DN 56A ще преминем Хинова, Въ̀нжу Маре, Четате, Маглавит, Калафат, където ще преминем моста Калафат-Видин до едноименния град. В допълнение към традиционните културни цели, има многобройни римски традиции в квартал Нов пъ̀т, печки и занаятчии. Продължавайки по пъ̀тя E79, ще стигнете до град Дунавци, където можете да видите различни майстори: ковачи, производители на седла, производители на кошници, жени, които правят сапун и черепня. Пеша по пъ̀т 11 и 112 114 се достига в област Монтана, в село Аспарухово, където можете да намерите котли, пчелари и производители на кошери и плетени кошници. Продължавайки по 81-ия пъ̀т, ще стигнете до село Габровница с майстори на ковачите и след това в град Монтана. Целият квартал има богато културно и етническо наследство на ромската култура, но също така и алтернативни форми на туризъм и отдих.

ДОСТЪПНОСТ (ТРАНСПОРТ)

Пъ̀тна инфраструктура

RO: E79, E70, DN 57, 56A, E79, Мост Калафат-Видин,

BG: E79 (Видин- Димово - Ружинци - Монтана - Враца – ок.п. София – ок.п. Благоевград - граница с Гърция), Пъ̀т 11 (”(ок.п. Видин - Димово) - Симеоново - Ботево – Арчар - Лом – Оряхово-Гиген, Брест-Гулянци (Дебово-Никопол) свързващ населени места по течението на р.Дунав, Пъ̀т 112, 114, Пъ̀т 81

Обществен транспорт

До Малу Маре може да се стигне с обществен транспорт от Северна Автогара с редовни заминавания с интервал от 30 минути.

- До Оршо̀ва се стига от Дробета-Турну Северин с автомобил на DE 70 или автобус от Дробета-Турну Северин до Оршо̀ва има 21 автобуса, движещи се от гарите Дробета-Турну Северин - Гара Дробета-Турну Северин, Гара Дробета Турну Северин - Гара Дробета Турну Северин, Дробета-Турну Северин - Интертек паркинг, Дробета-Турну Северин - АГЕНЦИЯ "ДРОБЕТА" ДР.ТР.СЕВ., Дробета-Турну Северин - Дженера̀ла номер 2 и пристигане на спирка Оршо̀ва - ЖП гара Оршо̀ва, Оршо̀ва - спирка Оршо̀ва, Оршо̀ва – автогара Real Construct Management SRL, Оршо̀ва - АВТОГАРА ДРОБЕТА

ОРШОВА , Оршова - Паркинг Хотел Dierna. Първият автобус тръгва в 06:00ч последният е в 19:00ч. Пътуване 20 минути

В община Ешелница може да се стигне по Е 70 до Оршова, после до DN 57 до дестинацията, с автобус от Оршова с честота на всеки час

В Аспарухово (от Монтана 39 мин.)

Автобусна станция Монтана: гр. Монтана, бул. Христо Ботев (срещу гарата);

tel: +359 (0) 96 306 770; 0884 405 798; Работно време 06:00 - 20:00.

Автобусна станция и гара -гара Медковец – tel 0882244793 – село Медковец

Автобусна станция – село Аспарухово.

Автобусна станция Лом: Адрес: ул. Дунавска 10; Tel: +359 (0) 971 668 46; Гара Лом – tel. 0887 398 610; Работно време 04:30 - 21:30

Пристанищен комплекс: адрес: Лом 3600, ул. Пристанищна: +359 971 60 300, Fax: +359 971 60 301, e-mail: office@portlom.bg, www.portlom.bg

В Габровница (път 81 към Монтана, 20`)

Автобусна станция и гара – село Габровници, Монтана автобусна станция: адрес: гр. Монтана, бул. „Христо Ботев” (срещу гарата); tel : +359 (0) 96 306 770; 0884 405 798; Работно време: 06:00 - 20:00

Железопътна инфраструктура

Железопътна гара Крайова (линия Букурещ-Тимишоара, връзки към България-София и Сърбия-Београд)

Железопътна гара Дробета Турну Северин (линия Букурещ-Тимишоара) и Крайова (линия Букурещ-Тимишоара, връзки към Калафат и Трансилвания- Клуж Напока)

Област Видин БДЖ – Транспорт пътници" ЕООД, Линия №7 Видин – София (Ружинци, Димово, Мекреш, Грамада и Видин) <https://vidin.government.bg/oblastna-transportna-shema>

Речна инфраструктура (избирателно)

RO: Пристанище Бекет – Ферибот Бекет- BG: Оряхово (през област Враца)

Въздушна инфраструктура

Международно летище Крайова със следните дестинации и маршрути за влизане на туристи:

Редовни полети: Англия: Лондон – Лутън, Италия: Болоня - Гулиелмо Маркони, Летище Милано Бергамо Орио ал Серио, Рим Чиапино, Испания: Барселона Ел Прат, Мадрид Адолфо, Франция : Париж – Бове, Германия: Льолн – Кьолн Бон, Израел Тел-Авив- Бен Гурион, Белгия: Брюксел, Чартърни полети: Анталия.

КРАЙОВА

ЗАНАЯТЧИИ

Роми калдараш

Михай Георге, ул. Ръулуй, Крайова

Михай Георге е на 58 години и му се казва Чиканару (в превод чукачът). Той казва че семейството му има произход от Бъйлещи, Окръг и от 20 години и си е направил покрайнините Крайова, на улица Ръулуй.

Михай Георге, наричан „Чиканару“ казва че през '70 стоял в страната с цялото си семейство, а през лятото го прекарвали по селата. Когато се преместили в по-богатите общини, те приемали поръчки и не си тръгвали, докато не напълнили домакинствата с казани и алуминиеви или медни кофи, или докато ремонтирали направените през последните години. Докато времето било хубаво, те пътували из страната, с каруца и кон, с които се возили всички членове на семейството, шатрата и работните инструменти. Обикновено седяли и извън селата, където имало източник на вода около кладенците. Бай Михай разказва, че повикващите роми са били приети от мнозинството в селата, където са разположени техните палатки, но техния ръководител винаги е съобщавала на властите за по-голяма безопасност.

Майсторът е научил професията на старите, от дядо си и баща си. Той му казва, че баща му е много опитен, имал е екип от занаятчии, той се грижел да намери работа за повече хора. Знаел как да преговаря с важните хора в селищата, където спирали с катуна, за да няма проблеми с местните жители.

Като образование, той е учил до четвърти клас, но като занаят знае как да прави казани за ракия, тигани, котли, кофи, джезвета, чинии, в различни модели (най-често библейски), които продават на Пазара Романеши в Крайова, или по поръчка в цялата страна. В продължение на 2-3 години майсторът работи в Букурещ с хора от Романо Бутик, който го канят на изложбите и му помогна да получи повече поръчки. Михай Георге Чиканару произвежда обекти от няколко материала: алуминий, мед, неръждаема стомана, но също и железен листове. Плащането за тях се договаря с клиента, понякога той прави размяна. Ако хората нямат пари, майсторът също получава продукти: кокошки, прасета или други животни от двора. Например, един меден казан го прави за 5 дни и го продава с 35-40 милиона (3500-4000 леи)

Ръчно изработена чиния

Казан за ракия

Това, което се прави ръчно, е много трудно да се постигне, казва майсторът и тази работа не е много добре платена в сравнение с истинската стойност. Сега е по-лесно, отколкото преди, защото не прави наставките като лястовича опашка, зачервява материала и след това го чука. Сега е заваряване в автогенен.

Метални кофи, ръчно изработени

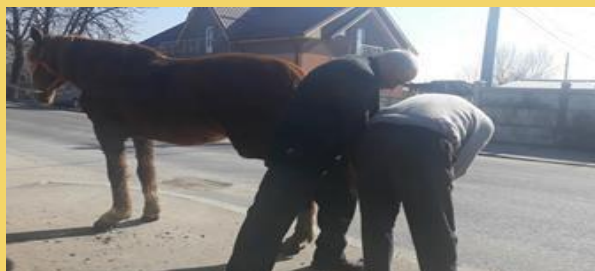
Михай Георге Чиканару има 4 деца, 2 момичета и 2 момчета, всеки в дома си. Съпругата му - Михай Елена (в семейството му я нарича Оя) тя е от Дъбулени, окръг Долж, също от род на бакърджии. Децата му вече не се занимават с изработването на котли, те имат свой бизнес. Бай Михай казва, че знаят как да работят, но не извършват всички операции от главата до петите. Но все пак му помагат, когато има много работа и ги помоли.

**Роми
ковачи**

Пъдеану Ферару Георге, 67 години – кв. Романеши-Крайова

Пъдеану Ферару Георге е роден в семейство ромски ковачи. Родителите му, Василе и Мария, не са знаели румънски език, наричали се цигани от Румъния. Баща му бил известен като Васиlake. Пъдеану Георге промени няколко професии, докато не стане ковач. Той не е научил занаята на баща си, защото той от малък стана сирак.

Занаят

Докато се научил да бъде ковач, Георге Ферару е електротехник и работи в завод в Питещ и в завода Електропутере в Крайова. Професията я преподаваше от свекър, ковач от баща на син, който имал работилница в Романеши.

Подковаване на конете в покрайнините на

Правил е каруци, железни порти, точел селскостопански инструменти и се подковавал всеки ден. Преди двадесет години, заедно със свекъра си, те продавали каруци на пазара Романеши и имали много поръчки за порти, и подковавали най-малко 2 коня на ден.

По време на комунистическия период, но в днешно време, ромите-косторари и много румънци в покрайнините на Крайова и съседните общини имат коне и каруци и се нуждаят от ковачи занаятчии. В квартал Романеши има компактна общност от ромски обитатели. Почти всяко семейство се нуждае от кон и каруца и затова Георге Ферару често работи.. Той има ковашка работилница, наследена от тъста си и използващ същите инструменти, от 15 до 20 години. Днес той вече не прави каруци, а просто заточва инструменти за хората от квартала или подковава конете в по крайните.

Почистване на копитата на кон преди подковаване

Георге Ферару казва, че използва много електрически инструменти в работилницата, която се захранва от двигателче, менгеме, работна маса, наковалня и няколко модела чукове (чук, чук за каналите на подкова, бормашина да направи дупки в подкови, заваръчна машина, заточваща шлифовъчна машина, шнур, клещи, патенти и много други инструменти, необходими в работилницата).

За подковите Георге Ферару използва набраздено желязо или 10 mm platband. Загрява въглищата, след което дръжте желязото в огъня, докато стане огнено червено, така че да може да бъде моделирано. Обикновено се нуждае от човек, за бие желязото. Този човек може да бъде ученик, който по-късно може да бъде добър майстор. Георге Ферару казва, че неговото момче е научило този занаят, но не практикува, защото искал двете деца да учат, и двамата са завършили факултети, за да не работят тази тежка работа.

След като желязото стане червено, той го бие с барока, докато бавно, бавно, оформи формата на подкова. След това прави каналите със специален чук. Георге Ферару държи този чук на подковата, а чукут бие баросите, за да направи канала. След това се слагат пиаци (чук със специална форма в горната част), за да отпечата улея, местата, където ще бъдат направени дупките, след това се правят с бормашината. Там където влиза пирона в подковата (нивото на подковата се мери, след като е прикрепено към копита на коня).

В подковата са направени от ударите на чука, които се появяват като някои добавки от желязо, които се поставят на гърба на подковата. Тези отвори са вградени, за да не се подхлъзва животното когато терена се пързала. Майсторът прикрепя към подковата гриф, парче желязо от 10, за да бъде на нивото на отвора, които са поставени в задната част на подковата, така че животното да може да се катери равномерно и да се придържа към земята.

Зачервяване на метала за подковата

Георге Ферару прави подкова за около 10 минути, а за да подкове кон, отнема максимум 30 минути за 4-те подкови. След това, за да сложи подковата отнема около 40 минути, защото конят трябва да се почисти внимателно на всяко копито (с малък нож), включително раздвоението (зоната в средата на копитата, която е като посветла кожа). Така че след около час и нещо и конят е готов с подковите. За подкова на кон, мъжът плаща 50 леи. Ако хората нямат пари, Георге Ферару преговаря с тях и го прави за 40 леи, или иска да си размени продукти: сирене, птиче месо, брашно, пшеница или царевица, зависи от това, което всеки може да предложи.

Семейство

Баща му е от Салкуца де Падуре, баба и дядо му от страна на баща му са от община Падеа и от страна на майка му от село Белот. Георге Ферару е последното дете на осемте братя. В семейството имаше 4 деца от първия брак на бащата и четири други деца от втория брак с майката на Георге Ферару. Но между тях не се прави разграничение и между братята имаше разбиране. Баща му е бил на 56 години, когато е роден Георге Ферару и 13 години по-късно умира.

Неговият баща е бил ковач и дърводелец, а професиите са извлечени от предците. Той прави дърво и е бил известен в комуната. Той имал много ученици, които научиха работа от него.

След като завърши армията, Падеану Ферару Георге се жени и се премества в Крайова, квартал Романешти, където живее днес. В момента той има две деца, момче

и момиче и трима внуци.

ИЗКУСТВО (МУЗИКА, ТАНЦ)

Роми лаутари

ТАРАФ ПУИУ БУКАТАРУ- Крайова

Тарафа Пуиу Букътару заема почетно място в света на лаутарите в Крайова. "Атмосферата на партита и сватби се поддържа от ритъма на лаутарската музика от членовете на тарафа, моите роми, които имат в кръвта лаутарската музика, наследена от предците им. Квартал Доробанци, стар квартал на Крайова, от векове е бил домакин на неформална академия за лаутари, "казва Пуиу Букътару, ръководител на тарафа.

Той признава: „Моята песен предава положителното състояние на света около мен. Ние, ромите, казваме, че големите сърца знаят как да се забавляват и да гледат на живота с оптимизъм, те знаят как да ценят човека до истинската стойност и да се задоволяват с това, което Бог им дава. Често , ние лаутарите, ценим в нашата песен качествата на душата, които пренасят човека в

неприятности и радост.”

Пуиу Букътару и солиста Мона Идолу

Историята на клариниста ПУИУ БУКЪТАРУ и създаването на ТАРАФА Пуиу Букътару казва, че в детството си бил очарован от слушането на лаутари "студено пеене", които обикновено се събирали на портата на дома им в Доробънците. Все

стоял до тях започва да оценява и осъзнава качеството на инструменталната музика. Мародерът казва: "Тогава, с циганите от Доробанцията, отидох и научих с тях. Някои от тях, по-възрастни, ни казваха: "Виж, татко, пей, направи го така, така че, все още пеехме... другите с китарата ... всички се събрахме и пеехме както даде Бог”.

Израснал сред лаутари и слушайки лека музика, Пуиу Букътару за първи път пее в

духовия оркестър на гимназията Електропутере, където е ученик. По-късно чичо му, лаутаря Нелу Боата, го записва в Народното училище по изкуствата, където се научава да свири на кларинет. По-късно той е кооптиран във фолклорния ансамбъл "Мугурелул" на завода "Електропутера" и в оркестъра "Ансамбъл Мария Тенасе". Той е бил част от професионалния оркестър на Николае Бълческу, ръководен от майстор Йонел Будищану и свирил заедно с музиката, Илеана Чукулете, Константин Чисар, Йонича Минуне (акордеон), Джордж Удила, който го вдъхновява през целия си живот, ръководи го и му показва определени тайни на кларинета.

Нику Букътару пее на сватби от 19 годишен заедно с много други ценни занаятчии от Крайова. Той говори с вълнение за старото поколение любовници, наречено Златно поколение на пълзящата музика в Крайова, съставено от Ангел от Крайова,

вокалист, Виорел Тудорахе-виорист, Флорика Рошиору, вокалист, Нику де ла Романеш-тобошар, Митика Гороцил-акордеонист, Мариан Пърселан-саксофон, Йон Кичеа-китарист.

През 1995 г. е сформира тарафа Пуиу Букътару. В момента групата се състои от 4 инструменталисти и двама вокалисти: Андруш - цимбал, Джордже Чоака-контрабас, Кристи Палеа-цигулка, Разван-орга, Пуиу-кларинет и глас и Мона Идолу-солист.

Нику Букътару участва в събития с тарафа и иска да създаде циганска танцова група в бъдеще. Освен че участва в събития, той е загрижен да продължи тази работа, като инициира повече млади хора в тайните на кларинета. Нику Букътару казва, че има нужда от индивидуално упражняване, по 3-4 часа на ден, след минимум една година млад мъж започва да печели от лаутарска музика.

Ръководителя на тарафа вярва, че "В лаутарския успех се осигурява от много индивидуално проучване ... на много работа, не само на талант. Осигурявам съществуването на семейството си от лаутарска музика и да бъда призован на толкова много събития, колкото трябва да бъде човек на характера, държат на думата си".

Пуйу Букътару идва от романизирана ромска фамилия, която не говори ромски език и се установява в Крайова през 1965 г. Той казва, че баба и дядо от страна на майка му са били известни лаутари, от село Извоаре, бившето село Рудари близо до Калафат, дядо му е свирел на кобза. Родителите на баща му не са били лаутари, но са били свързани с известния цигулар Флореа Киоака. Баща му е бил майстор и е бил много опитен в обновяването на орнаментите.

Когато се заселили в Крайова, родителите на Пуиу Букътару живеели в района на Доробанцией, район с много известни лаутари като Дину Чоака, Фане Строе, Нелу Боата, братя Горочила, семейството на Фрунза, всичките роднини с майка му.

Пуйу Букътару казва, че в духа на музиката и здравия разум е отгледал три деца, две момчета и едно момиче. Момчетата също се обърнаха към музиката, като един от тях е член на Тарафа на Пуиу Букътарул.

ОБИЧАИ, ТРАДИЦИИ

РОМСКИ СЪД

Габриел Неделика, наричан Хенерис (52 години) – Мофлени, окръг Мехединци

Габриел Неделика, Хенерик, както ромите го знаят, това е от семейство урсари, на 52 години и има 4 деца. Завършил е географския факултет и е учител по ромски език и училищен медиатор в училището в Мофлени. Той е съдия на циганите и раздава правосъдието със закони и чест на стотици години.. Той казва къде е направена циганския съд и какви правила се прилагат.

В случай на семейни конфликти, когато има деца, ще се преследва само закрила на детето (докато се избягва раздялата). Съдиите ще настояват семейството да се събере отново. Когато раздялата е неизбежна, децата ще бъдат поверени на майката или в специални случаи на баби и дядовци, които имат добра репутация.

В случай на конфликти и скандали виновните лица компенсират жертвите. Трябва да има баланс между възможностите на лицето с глоби и сериозността на извършеното престъпление, в някои случаи чрез прибегване до снизходителност на пострадалото

лице. Само когато присъдата е възобновена, естественият ход на семействата, които искат отсъждане.

МАЛУ МАРЕ

ЗАНАЯТИ

Роми сребрари

Кръчун Александру, общ. Малу Маре

Кръчун Александру наричан Санду, на 60-годишна възраст Сандю е родом от Каракал, роднина е със сребрари от Александрия и Букурещ. Родителите му се установили в Каракал преди няколко години (около 40 години). Сега той се премества в Малу Маре, окръг Долж, заедно със съпругата си Ламая (в семейството се нарича Джина), заедно с дъщеря си, за да й помогне да отгледа и образова децата си, неговите трима внуци.

Занаятчията Санду също се завръща често в родния си Каракал. На местния пазар има магазин за занаяти, където също търгува с "антики". Също така, когато се провеждат панаири и съботи в окръг Долж или в окръзите (Олт, Горж, Мехединци, Букурещ), той отива със щанд и практикува любимия си занаят от детството, като специалист в производството и ремонта на сребърни бижута.

Майстора Санду разказа за тайните на работата си, за семейството си, за обичаите, които се спазват в семейството.

Първият етап е закупуване на суровини, които могат да бъдат сребърни, месингови, медни предмети, от селски панаири, както и от клиенти или от стари обекти. След това суровината се топи на ковач, затопля се с боракс на бензинова лампа и се слива, регулира, забива, разстиля, отрязва, полира, шлифова и произвежда крайния продукт. Майстора Санду казва, че отнема около 35 минути, за да се направи обикновен сребърен сватбен пръстен пред очите на клиента.

Използваните от него инструменти са: наковалня, чук, ножица, клещи, пинсети, заваръчна лампа, трион. Майсторът също така казва, че е познавал тази работа от много години и го е научил от своя чичо. Той си спомня, че първо е научил инструментите,

а след това чичо му му показва всичко, което знае, така че до около 15 години научил занаята. „Имам и диплома за бижутер въпреки че съм родена с тази професия, но казах да завърша училище, за да получа диплома.”, казва майстор Санду.

Той смята, че уличната работилница е много търсена. Когато извършва работата директно пред клиента, той го оценява и той като занаятчия има доверие и хората около майстора се възхищават на стойността на ръчно направения обект. Предмети с декоративно оцветяване ги правят по поръчка. Занаятчията също така казва, че е добре стоката да се показва в каталог, но това означава, че има много различни стоки, които привличат окото на клиента, за да я препоръчат.

Според него в тази професия сериозността ви препоръчва и е добре, че можете да договорите цената с клиента. Има ситуации, когато човекът има готовия продукт, но изисква само запояване и след това се заплаща само труд. Когато клиентът дойде, той първоначално гледа майстора и оценява уменията му. Майстор Санду казва, че говори с клиента, казвайки му шегата, като го кани да избере нещо, което е изложил, като се опитва да го убеди да купи, а не да остави клиента да си тръгне, без да

склучи сделка. Занаятчията смята, че няма определен тип клиенти, купувачите могат да бъдат богати или бедни, румънци или цигани, американци или местни жители в района.

Майстора извършва преработка и продажба. Той работи сам. Когато отива в родния си град Каракал, той си помага с братовчед му. Той казва, че в Каракал клиентите го знаят добре и със сигурност ще поправят нещо, точно както идват при един майстор, за да решат проблема (да поправят облекло при шивач или обувки при обувчар).

„Аз съм майстор сребрар, на практика работа, тъй като познавам себе си, това е източник на живот и ми харесва това, което правя" - казва майсторът. Той признава, че доходите не са големи в този занаят и варират в зависимост от периода или сезона. Майстор Санду вярва, че сребрарите са способни да „извадят продукт от нищо, което е велико изкуство”.

Семейство

Майстора казва, че в настоящия момент традицията, според която бракът се сключва само с разбиране между родителите и много ранна възраст, вече не се спазва. Неговото семейство никога не е вземало предвид това, неговото голямо момче и малко момиченце са сключили брак на 20 години.

Съпругата му идва от друго ромско семейство, майка ѝ се занимава с продажба на пера от селото. Като били млади ходили заедно по панаири. Тя правела сладолед и го продавала и работеше със сребро. Печелили добри пари, но имат и девет деца. Оженили са се на 20-годишна възраст и вярва, че сребрарите са по изтънчени.

Той е пожелал на децата си квалификация. Те не практикуват тази професия, въпреки че едно от момчетата се е научил, когато е бил малко, но сега работи в строителството. Повечето от децата работят в чужбина.

Сега той живее и работи сребро в Малу Маре, където живее с дъщеря си и зет си. Заедно със съпругата си те се грижат за тримата внуци.

ОБИЧАИ, ТРАДИЦИИ

СВАТБА

Дариус Матаке (36 години)– общ. Малу Маре

Дариус Матаке е член на род урсари, род от който участват много други роми (красавици, скулптури, цветари). Той произхожда от семейство от роми тухлари и минохвъргачки с 4 деца, които обикалят страната, за да произвеждат и продават тухли. По-късно те се установили в Малу Маре и баща му започнал да пее на сватби. Дариус Матаке се жени през 2007 г. и сега има 3 деца, 2 момичета и 10-годишно момче.

След партито имаше доказателство за девствеността / девствеността, респективно марката на ризата, която трябва да се направи в семейството на момчето. На следващия ден беше втория ритуален празник (на входа на семейното дворче на момчето) ризата се разделя от родителите на момчето, което означава че момчето е било както трябва (голямо момиче), така че в бъдеще няма да има тълкувания, че момчето не е девствена. Свекървата е боядисана и играе с ризата. По времето на баба ми и дядото ми било обичайно булките да получават нови обувки от семейството на зет, за да играят, докато

не се скъсат.

ГАСТРОНОМИЯ

Пътру Мариеа, 59 години – общ. Малу Маре

Мариеа Патру е женена от 15-годишна възраст и има 4 деца. Сега семейството е още по-многобройно - от четирите деца имаме 14 внуци. Три от децата са в чужбина и когато се върнат у дома, Мариеа Пътру им подготвя за традиционни ястия. Жената казва, че специалността на къщата е козле на чеверме.

Мариеа Пътру, подготвя масата в двора- козле

Козлето което се готви трябва да бъде "бозаещо", т.е. не трябва да яде трева, а само да се храни с мляко. Поставете почти цяло на чевермето, а във вътрешността се слагат дреболиите (черва и корема на козлето) и оставете за около 5-6 часа. Междувременно пригответе зелена салата със зелен лук и няколко репички . След това поставете някои чушки да се опекаат, което се добавя към саламура със сол и чесън. Козето месо се сервира с топъл качамак, обръща се от котлето то и се нарязва с конец.

Мариеа Пътру, подготвя масата в двора- козле

Шах Хай Мас

Тя е най-известната традиционна циганска храна и датира от номадския период на ромите. Защото те не разполагали с кухня и не могли да готвят много често, когато спирали някъде, където правели най-питателната и питателна подготовка, от която, ако ядат веднъж, те се насищали.

Слага се водата да заври, след това се добавя един свински джолан и две пуешки крила. Отделно се слага да се запържи лик и няколко моркова. В тенджерата, където се вари месото се добавя една лажица гювеч, а след като се свари месото се добавят запържените моркови и лук, плюс 300 грама кисело зеле и 200 грама прясно зеле нарязано на ситно. След 10 минути се добавя 150 грама ориз. Остава се на тих огън докато се изпари водата и накрая се подправя с дафинов лист и няколко клонки чубрица, на вкус.

Отделно се разбъркват 7 яйца със сирене, по-мазно и старо сирене, не много солено, минато през рендето и се добавя захар. Разтилят се листове тесто и се слагат в тава, един слой листове тесто след това се слага плънка, докато свърши плънката. Върху плънката винаги се поръсва малко олио. На края тестото се маже с жълтък с четка и се бодне с вилица. Пече се във фурната на среден огън 25-30 минути.

Почистват се 2 връзки пресен лук, измиват се, и се нарязват на ситно и се слагат в тиган с малко олио, за да се запържат. След като станат прозрачни, се добавя 800 грама кайма (от свински бут). След като се запържи се добавя пюре от чушки(200 грама) и 600 грама домати нарязани на кубчета. Слагат се , на вкус, сол, млян и зърна черен пипер и чубрица. Слага се за няколко минути във фурната. След като се извади се добавят нарязани люти чушлета. Сервира се с качамак или топъл хляб. Може да се украси с магданоз и листенца чубрица.

Циганска супа със зелен боб в котле

Сложете 100 г пушен бекон в тигана, запържете, докато се разтопи, след това добавете 1 голяма глава нарязан червен лук и запържете. След като лукът е запържен добавете 200 грама опушен врат, нарязан на кубчета, нарязан домати, една зелена чушка и една червена чушка. Поръсете с червен пипер, добавете 2 литра вода и сварете на слаб огън. Когато месото е почти сварено, добавете зелен фасул и 150 гр. Кус кус. Сварете няколко минути, след това сгънете със сметана, смесена с брашно, и поръсете магданоза. Храната трябва да се сvari още веднъж преди сервиране.

Циганска чорба

Почистете 4 картофи, 1 глава лук, 2 моркова, 1 корен от магданоз, 1 пащърнак, 200 грама корен целина, 2 малки тиквички, измийте и нарежете на кубчета. В котле сложете лука заедно с морковите и олиото. Когато морковите са омекнали, добавете магданоз корен, пащърнак и целина и оставете за около 3 минути, като се разбърква, да не се залепи. Добавете картофите нарязани на по-големи кубчета и добавете водата, колкото е необходимо, за да стане супа. Добавете сол и 2 чаени лъжички вегета и оставете да заври, докато всички зеленчуци се сварят. 10 минути преди да свалите от огъня, добавете тиквичките и доматиите и след като се изключи котлона, поръсете супата с нарязан магданоз.

ОБАЧАИ

Гурбан(Курбан), общ. Малу Маре

В община Малу Маре съществува традиция, наречена Курбан.

По времето, когато за болните от роднините имаше различни бабешки лекове от билки. Курбанът е за болните, които обикновено не се лекуват с билкови лекове.

В този смисъл за болен човек две седмици преди Курбан, се поставя зад ухото зелен лист от дъб или тополя. Старейшините на селото съветват страдащите да спят с мисълта, че агнето трябва да бъде принесено в жертва за неговата болест. Ако агнето е варено или изпечено, то било пожертвано в деня на Курбана. Курбанът все още се празнува на 6 май, когато ромите празнуват "Св.Георги", но има и рудари, които го празнуват по други поводи.

Някои го правят за болните хора, които имат в къщата, други го правят скъпо, сигурно е, че на този празник се прави шиле, който задължително трябва да е мъжко, отива се в зелена трева, където огънят се запалва и се приготвя както е сънувано от човека, за което се празнува (варено или печено).

Цигански дроб и качакам

Вечерта преди празника жените, които трябва да пожертват агнета, плетат венци от върбови и цветни клонки и правят така нареченото агнешко дърво. Венци се поставят върху главите на агнетата, които трябва да се пожертват, децата държат две свещи в ръцете си и на агнетата им се дава да пият вино от чиния (форма на причастие). Агнетата се поръсват с виното, останало върху плочата, а венци по главата се вземат. На другия ден, преди жертвата, на агнетата се слагат венците на главите, децата яздат агнета и държат свещи в ръцете си. По време на жертвата лаутарите пеят, а мъжете, които жертват агнетата, се кланят на изток. Жените, които

са украсили елха, събират в чинии кръвта на агнетата и правят с тази кръв точка на челото на децата, точка, която ще носи щастие и ще предпази децата от злото през цялата година. За да влезе в сила жертвата, кръвта на агнетата се събира от жени в нови съдове, директно от врата на агнето, и нито една капка кръв, която тече от врата на агнето, не трябва да докосва земята, за да не замърси жертвата. Органите на агнето се варят заедно с червата, нарязват се малки, смесват се със зеленина и се приготвят т. нар. цигански дроб, които се раздават на децата на улицата.

Почистете мястото, където ще бъде подготвен заек, след което огънят ще свети на същото място, където трябва да се готви (печен или варен), заобикаля мястото с тополови или дъбови листа, заекът се пече или сварява и никой няма да яде нещо друго, докато не е готово. Всички присъстващи трябва да бъдат чисти, в смисъл да не правят секс за две седмици преди това събитие, а ако някой не е чист,

това означава, че не им се разрешава да се приближат до мястото, където е подготвено шилето.

Шиле на чевърме за Курбан

Шилето или шилетата, в зависимост от случая, трябва да са бели, за да представят чистотата и невинността, и преди да отидат на масата, се прави желание, обикновено най-старата от рода агне за човека, за когото е приготвена, като конкретно желание на че само старейшините го знаят и се предава от поколение на поколение.

ОРШОВА

ЗАНАЯТИ

Калдараши

Гоман Константин наричан Милан (58 год.), гр. Оршоваа

Константин Гоман казва, че бабите и дядовците му са били калдарари. Той имал първите си спомени от 6 годишен, когато гледал бабите си и дядо си, как са правили котлите, а след това и той се научил. Впоследствие е работил в енергийната област и с течение на времето свири на кларнет. Сега той е местен съветник в кметството на Оршова, но не е забравил занаята на баба си и дядо си и той прави, с помощта на племенникът си казани от месинг.

Майстор Милан и неговият племенник завършвайки казан по поръчка

Майстор Милан разказва как се раждат котлите „Имаме специални съдове, в които разтопяваме материала. Понякога работим и с материала на клиента. Нещо което успяват да правят само бакърджиите в шевовете под форма на „лястовича опашка“ За спояване се използва специална сплав, която се загрева при много висока температура. Котлите са тежки, изискваме плащане според това колко тежи котела. Моят племенник и аз работим около седмица, за да направим казан ”

Форажна машина, чукове и наковалня, използвани за обработка на метал

Константин Гоман казва, че неговите баби и дядовци първоначално са живели в старата Орсова, в селцето Жупалник, което сега е под вода, покрито от р. Дунав. През 1968г. комунистическият режим когато е повишен дебитът на р. Дунав в района на Желязната врата II водите покриват селцето Жупалник. Константин Гоман казва, че в това селце имало 100 семейства. Прабаба му и прабаба му са били кортурари и са се занимавали за изработването на котли. Майка му е от Звиница и баща от Лугож, от Банат, в семейството има 4 братя и сестри (едно момиче и 3 момчета). Сега живее в Оршова с около 100 ромски семейства и са съседи, повечето от които са роднини. Той казва, че от тях 30 семейства са говорили на ромски език.

Константин Гоман също казва, че има красиво семейство с четири момичета, внучка и внук. Сега живее с едно от момичетата и нейното семейство. Той се гордее, че жена му и дъщеря му са добри домакини. Семейството му провежда всички ромски празници, но по-специално той е много подготвен за 2 празника.

ГАСТРОНОМИЯ

Традиционни цинагнски рецепти на Гоман Мариана (30 год.)

Ратуй (прилича на салам на Сибиу) е направена в тънките червата от прасе. Смесете добре прясно заклано свинско месо с мазнини и подправки. Остава се да се упуши, прави се плетка с конец и се слага да изсъхне. Може да се съхранява се три години.

Коробетул – Напълнен е подобен пълнеж само дето се пълни в по-дебело телешко черво.

Ранза- пълнежа се слага в свинско щембе (на ромски език на свинско шкембе му се казва ranza)

Също ратуй се закачва да изсъхне и може да се

запази до 3 години.

Шах Хай Мас/месо със зеле/ е правено от древни времена, от времето, когато ромите са живели в палатки и се премествали от едно място на друго. Тъй като нямали кухня и не могли да готвят много често, когато спрали някъде, където правели храната изключително питателна и подхранваща.

За да получите порция за 6 души, сварете 3 литра вода, а при кипене добавете по-голямо парче свинско месо и две пуйки или пилешки крилца. Отделно се запържва за няколко минути, лук и моркови. В тенджерата, където се сварява месото, добавете няколко супени лъжици гювеч, след като месото се приготви, сложете морков и лук, плюс 300 грама кисело зеле и 200 грама прясно изрязано сладко зеле. 10 минути след като зелето се постави, добавете 150 грама ориз. Оставете на огъня, докато се приготви, храната трябва да се доготви на слаб огън. Накрая подправете на вкус с 2-3 лаврови /дафинови/ листа и няколко клонки от мащерка.

Пиле с чушки. Подготовката може да се извърши и във фурната, но най-добре се получава, когато съставките се приготвят на скара. Използвайте цялото пиле, което се нарязва и след това се пече на скара или във фурната. По същия начин, на скара или във фурната, се пекат чушките, които след това се почистват. Тогава се кълцат две големи глави чесън, и се прави един вид сос със сол, черен пипер, подправки и половин литър вода. След като месото и зеленчуците са изпечени, сложете ги в голяма купа с чеснова майонеза и ги полейте със соса от чесън. Можете да добавите и малко повече масло

Традиционни цигански рецепти от Гоман Илонка Нина – 56 год.

Циганска супа. В тази супа има 3 вида месо, а именно:

(Месо от кокошка, пилшки дробчета, обвит в галуше от брашно (тесто от грис или брашно) и ратуй приготвен от нас). Останалото се добавя като при нормална супа със зеленчуци.

цялата кокошка в около 5 л вода. След като се свари пилето, в почти три четвърти от бульона се прибавят нарязаните зеленчуци и леко задушени (2 средно големи глави лук, нарязани на ситно, ситно нарязани 2 чушки).

В следващия етап се приготвят чернодробните кнедли. Смачкайте 1 килограм пилешки дробчета, смесени с брашно и пригответе варени галуше.

Когато кокошката е готова се обезкостява се слага в супата и добавете и кнедлите. Оставете ги да се варят около 20 минути, след това ги съчетайте със сол и оцет. Сервирайте топли като първия начин за пълно меню. Обичайно е да се сервира на сватби или събития.

Баница – роло със сирене е вкусна паница със сирене. В по-голяма чиния се поставя брашно, върху което се добавя един литър хладка вода, в която се прибавя голяма сол на вкус. Разбъркайте, докато се получи консистентно тесто, след това покрийте с кърпа и оставете около 10 минути. Отделно, смесете 7 яйца със сирене, старо сирене, не много солено, рендосайте на ренде.. Добавете 100 грама захар. След това се простират листа тесто в тавата и се редува лист от тесто, слой пълнеж до края на съставките. Всеки път капка масло се излива върху сиренето. Намазва се горния лист от тестото с жълтък с четка и го пробожда с вилицата. Остава се да се пече на средна температура 25-30 минути.

ЕШЕЛНИЦА

ИЗКУСТВО (МУЗИКА, ТАНЦ)

РОМИ   **Антонеску Петре наричан Тика Моша (56 год.) - общ.**
ЛАУТАРИ   **Ешелница**

Петре Антонеску гордо казва, че е на 47 години, когато пее, а започнал да пее, когато е бил на 9 години. Той вярва, че тази благодат му е дадена от Бога. Първият инструмент бил купен от баща му и бил свирка, след което му купил саксофон.

Той казва, че на 12-годишна възраст е знаел как да пее много добре и в тази възраст той свирел с Георге Замфир, Йон Драгои и Лука Новак. Било е много трудно да се научи сам, не му е било лесно и е работил много. „По времето на Чаушеску, ходехме пеша или с автобус, спяхме на гарите, за да стигне да пее. Когато се прибрах, репетирахме много, правехме дълги обсъждания с моя братовчед. Той умря много млад, на възраст 47 години. Имахме различни стилове в пеенето. Тогава беше добре ... Аз крадах от него и той от мен. Тук, у дома, се правеха репетиции: Никоара, Думитру Станеску, Пуиу Кодряну. Освен това, мнозина са спечелили хляб,

казва той.

Тика Моса казва, че е бил ментор на много музиканти и винаги е имал свой стил на интерпретация. Той може да се доближи до всички музикални стилове, включително джаз и лека музика, и така свири с различни ансамбли или групи. Един добър период от време пее в Ансамбъл Марамуреш, в Бая Маре, където е диригент Валериу Бучу, съпруг на известната певица Ангела Бучу.

Саксофонистът Тика Моска казва, че неговият талант е оценен и в чужбина: през 2007 г. той печели трето място на Международния джаз фестивал в Монт де Марсан във Франция, където присъствали 40 000 души. Той играе студа да докаже автентичността и се е състезавал с братя Gipsy Kings, които спечелили второ място. Сега свири със солист от Тиргу Жиу с Нику Фачиу. Все още имам някои от моите любими, с които свири сега: децата на Арменис и акордеониста на Мирча, с мой ученик, детето на Драган Пирвуловичи, с югославски долар, цигулар от Белград. Имам много приятели, които оценявам, и ми харесва как свирят, най-вече на духови инструменти като Дорел от Крайова или Пую Букатару”, казва той.

Заедно със саксофона си, Тика Моша е обиколил света: той пее и свири във Франция, Австрия, Германия, Норвегия, дори в Австралия. Той си спомня, че в Осло, Норвегия, е ял месо от северни елени. В Австрия той пее във Виена почти 20 години със сръбски инструменталисти. Отсъствията от семейството ги считат за "изтезание" и затова вече не напускат страната. Отива на събития, но близо до къщата, в Тимишоара, Крайова, Северин.

Сред цигуларите в света, той е известен като Тика Моша, а не като Петре Андрееску. По време на едно пътуване до Италия в Перуджа, с група от 10 музиканти, списъкът беше пуснат по сценичните имена и той е трябвало да дава обяснения на летището.

В продължение на четири десетилетия по сватби и партита, Тика Моша е събрал много спомени, повече или по-малко забавни: На едно събитие край Долж, на сватба, имаме прекеждане. Бабата на младоженеца на 90 години, умира в брачната нощ и в някакъв момент през нощта се уморяваме и ни изпращат да спим в стаята, където седеше бабата. Не исках, но колегата ми прие. На сутринта той каза на младоженеца, че бабата изобщо не помръдва, сякаш е мъртва. Някой от там му отговори, но е мъртва. Когато колегата го чу, той падна и припадна - спомня си той.

Тика Моша обича шапките, колите и саксофоните. В момента има 5 саксофона, които смята за едно от най-ценните неща.

Баща му е бил ковач. Тика Моша разказва, че когато е бил дете, баща му го е взел и го е накарал да работи на дхалото и да му помага в работилницата от сутрин до вечер. Той все още държи „железният“ на баща си с всички инструменти, а за работилницата казва, че е на стотици години. Тика Моша казва, че тези инструменти са много търсени от чужденци и че те са имали добри предложения от италианците за тях, но не са искали да ги дават. "Традициите са запазени, но това, което сме

оставили, се съхранява и ние осъзнаваме стойността му- казва той.

Майка му не е знаела циганински, въпреки че е била ром. Вместо това баща му говорел добър цигански . Сега има 5 внуци, които седят при него и искат да се грижат за тях.

ВИДИН

ЗАНАЯТИ

Роми печкари

Николай Спасов Асенов, известен из махалата като Шани
Печкаря , гр. Видин

„Майстора богат не става, но портмонето му празно не остава“. Историята за произхода на семейството е много интересна. В рода му има ковачи, печкари и калайджии, все хора на труда. Прадядо му Бекир е от Белоградчик. Той бил ковач, изработвал е оръдия на труда за целия район. По-късно неговият син, дядо Шанко, заживява в Арчар. Той също бил занаятчия. Самият Николай /Шани/ се

занимава с този занаят от 30 години. Изработва и ремонтира печки, скарни, барбекюта и други конструкции от ламарина. Стреми се да е наясно с новите тенденции в тази сфера. Със съжаление споделя, че младите не се интересуват от занаятчийството, не искат да се учат на труд.

Гледачи на коне

ОБИЧАИ И ТРАДИЦИИ

Единствено във видинският ромския квартал „Нов път“, освен ритуалите свързани с агнето, за Гергьовден може да се видят лазарки. Момичета облечени в носии, със закичени цветя в косите обикалят домовете, за да пеят и танцуват. Сред групата има Булка и отговорничка за менчето пълно с вода и монети. Пеят за здраве и пожелават благополучие на домакините. В замяна получават пари и лакомства. Този обичай се изпълнява от незапомнени времена, поколения назад.

* Лазарка в квартал Нов път, гр.Видин

При празнуването на Гергьовден в най-пълна степен може да се види сходството в празничния ритуал на българи и роми. Празничното украсяване на къщата, изработването на венец със свещички за агнето, събирането на кръвта му и изхвърлянето и в течаща вода, връзването на люлки, гергьовденското къпане на

момците, "пеенето на пръстените" и почти всички други елементи, които описахме в ромската традиция се срещат или по-точно: са се срещали в българската, от където по всяка вероятност са били заимствани. Те са подробно описани в посочената по-горе книга на Димитър Маринов. Разбира се има и специфично-ромски елементи - украсяването главата на опеченото агне и продаването на главата не се срещат в българската традиция. Но тези елементи не накърняват общото впечатление за близост в двата начина за отбелязване на празника и за близост в традициите изобщо. Обичайно Гергьовден е свързан с много веселие и добро настроение, изразявано по най-различни начини.

Гонене на чумата

На 31 януари по стар стил е Атанасовден. Неговото празнуване във видинския ромски квартал е уникално. Тук празникът се нарича „Гонене на чумата“ (Бибияки, т.е. празник на „лелята“; от Бибия, Биби - леля). Както сред българското население, така и сред ромите се вярва, че от този ден зимата се обръща към лято и това е началото на чергарския сезон за циганите. Обичаят „Бибияки“ се прави за здраве - прогонва се чумата, изхвърлят се сурвачките (т.е. болестите, характерни за зимата), които се пазят от Василевден и се натоварват върху конска каруца.

Избор на Мис василица

ИЗКУСТВО (МУЗИКА, ТАНЦИ)

**Роми
музиканти**

**Духов оркестър Братя Ангелови- Нов път, гр.
Видин**

Ръководител на оркестъра е Гого Тромпета, така го познават всички. Интересно е, че Гого има брат близък. Оркестъра се състои от 12 души, всички те са роднини – братя, братовчеди и племенници. Начало на музикалната фамилия се поставя от дядото Ангел, който е познат в северозападна България като музиканта Балчи, след което таланта се предава на неговите синове Байрам и той на своите синове ... и така четири поколения наред.

Завършили ПГ „Васил Левски“ в гр Брегово, живеели в ученическите общежития. Доволни са от начина си на живот, музиката е неизменна част от него. Пътуват много за да веселят хората из околността. Най-ангажирани са летния сезон, когато се завръщат гурбетчийте от чужбина и вдигат тежките сватби в ромския ни квартал. Пътуват и извън страната, в Германия, Италия и Испания. Изказват сърдечни благодарности на целия екип от „Шоуто на Слави“, затова че са ги направили популярни, че са ги рекламирали и са спомогнали да станат известни в цялата страна. Ангажиментите с които се гордеят са с години напред, изтъкват, че им се има доверие и затова са търсени. Със съжаление споделят, че са пропуснали невероятна възможност да работят във Виена с изявени музиканти като Теодосий Спасов и Иво Папазов, но когато им предложили вече били поели ангажимент във Видин. Въпреки това, не пропуснали да направят заедно голямо шоу в круизен

кораб, където свирили балканска музика. Въпреки своята популярност оркестърът на Братя Ангелови са достъпни и истински. Славата не ги е главозамаяла. Съобразяват си тарифата според възможностите на хората, които ги търсят, така че и двете страни да са доволни.

**Роми
музиканти**

Цветана Перова Маринова (ЦАРИЦА), гр. Видин

Цветана Царицата е родена и израснала в гр. Видин. Майката е потомък на турските цигани, а бащата от тукашните цуцумани. В нея се преплитат таланти и от двете фамилии както по майчина, така и по бащина линия. Споделя, че още от малка нейният баща много се радвал на гласа ѝ. Той я карал да му пее винаги, когато бил в компания, сред приятели, по сватби, като най-предпочитал старите, тежки песни на Шабан Шаулич. С много добре развит слух и музикалност, даровитото дете радвало близките си. Всички много

се възхищавали на възможностите на малкото момиче, тя пеела като царица и така започнали да я наричат Цеца Царицата. Цеца била едва на 13 години, когато в дома на родителите ѝ се появил първият оркестър, който поискал Царицата да пее редом с тях. Строгите традиционни убеждения и манталитет не позволили бащата да се съгласи. За него било по-важно дъщеря му да се омъжи за добър човек, да създаде дом и семейство. Цветана Царицата е родена и израснала в гр. Видин. Майката е потомък на турските цигани, а бащата от тукашните цуцумани. В нея се преплитат таланти и от двете фамилии както по майчина, така и по бащина линия. Споделя, че още от малка нейният баща много се радвал на гласа ѝ. Той я карал да му пее винаги, когато бил в компания, сред приятели, по сватби, като най-предпочитал старите, тежки песни на Шабан Шаулич. С много добре развит слух и музикалност, даровитото дете радвало близките си. Всички много се възхищавали на възможностите на малкото момиче, тя пеела като царица и така започнали да я наричат Цеца Царицата. Цеца била едва на 13 години, когато в дома на родителите ѝ се появил първият оркестър, който поискал Царицата да пее редом с тях. Строгите традиционни убеждения и манталитет не позволили бащата да се съгласи. За него било по-важно дъщеря му да се омъжи за добър човек, да създаде дом и семейство.

**Роми
танцьори**

Методи Филчев – хореограф и председател на НПО, гр. Видин

Израснал в сиропиталища и домове, майка му циганка от Михайловград (Монтана), баща му е от турски произход, а той се определя като циганин. Започнал да танцува още от 7 годишна възраст като самодеец в Окръжния профсъюзен дом на културата. Смята, че таланта му се дължи на ромския произход – възпъщение на горещ темперамент, музикалност, емоционалност и стремеж. Препоръчан от своя учител Илия Михайлов, отива да учи в Берковица, където завършва тримесечен курс на обучение за хореографи. Придобива диплома за хореограф, учител по

танци. Учил в един от най-престижните училища в света – за хореография, режисура и актьорско майсторство в Ленинград, наред с велики творци на своето време като Игор Мойсеевич, ръководител на руски ансамбъл, който също е от ромски произход. Филчев споделя, че през 1989г, на фестивал на БСГ „Альоша“ в Русия, той направил уникален танц „Циганска любов“, който спечелил първа награда. Връща се в България и започва работа в кварталното училище „Епископ Софроний Врачански“, като ръководител на ансамбъл. Под негово ръководство, преди около десет години, ансамбъла печели златен медал на национален фестивал във Враца. Смята, че работата му допринася за интегрирането на общността, като развива и популяризира ромската култура. Под негово ръководство се провежда и ежегодния конкурс „Мис Василица“ във Видин. С помощта на Община Видин, Областна управа Видин и други спонсори, на 17.05. се провежда етно-ром фест за музика и танци, с много гости от цялата страна, който тази година съвпада с честването на 55 години творчески път на г-н Филчев. За този дълъг период, Филчев може да се похвали с множество заслужени награди, една от които връчена му лично от президента Георги Първанов, още орден „Кирил и Методий“, отличие „Антим I“ и много други

ДУНАВЦИ

ЗАНЯТИ

Производители на Мара Каменова Ангелова наричана Баба Мара, гр. Дунавци
съпун

Мара Каменова Ангелова е родена в гр. Дунавци, израснала в махалата в село Гурково. Родителите ѝ били много честни и трудолюбиви хора, в този дух възпитавали и децата си. Въпреки, че времената били трудни, четирите деца в семейството не били лишени от нищо. Научила се да прави черепня от своята майка. Майстор на хляба е още от 14-годишна. Завършила средно образование, след което се омъжила. Спомня си сватбените тържества на децата си.

Те се празнуват един ден, по същия начин както във ромската махала във Видин – пишно и богато, с много гости от цялата махала. С гордост и усмивка заявява, че в дома си е отгледала и възпитала деца и внуци, осем от тях с висше образование.

АСПАРУХОВО

ЗАНАЯТИ

Занаяти с върбови клонки
Апикултура

Борил от село Аспарухово , общ.
Медковец

Някои от тези майстори предават занаятите на децата си и цялото семейство участва в производството. Наследявайки работата от баща си, той продължава да добива мед от дивите пчели, като практикува пчеларство, което прави сам. Той споделя трудностите и проблемите на своята професия и необходимостта да се купуват пчели

от пчеларите, тъй като броят на дивите пчели рязко е намалял. Пчеларят е доволен от занаята си и казва, че пчелите дават добър мед и не искат много грижи. Продуктът му има пазар на дребно, тъй като днес чистите органични продукти са много популярни и имат по-високи цени..

ГАБРОВНИЦА

ЗАНАЯТИ

Роми
ковачи

Георги Георгиев от село Габровници, общ. Монтана

Учи занаята в Бойчиновци при майстор Емил, започвайки като чирак, докато не се научи и стане майстор. Той подчерта, че основната причина, поради която се е научил на занаята, е, че е от многодетно семейство и не е нужно да живее в село. Вътрешните обстоятелства ги принудили да преодолеят трудностите и да овладеят ковача и да приемат тази професия за цял живот.

ДРУГИ ТУРИСТИЧЕСКИ АТРАКЦИИ

КРАЙОВА

Исторически обекти	Музеи
Руините на хан Хурез Руини на крепостта Пелендава (манастир Кошуна, Мофлени, Крайова)	Музей на изкуствата, Крайова Музей Олтения, Крайова Музей Св. Никодим на реставрационния , наследствения и визуализационен център на Архиепископия на Крайова Къща Бание
Религиозни забележителности	Културни забележителности
Катедралата Свети Димитър Римокатолическата църква "Свети Антоний" Евангелска протестантска църква, катедрала Епископска Мадона Дуду, Синагога Крайова	Национален театър Марин Сореску Филхармония Олтения
Архитектура	Паркове
Старият център на Крайова Къща Глоговеану Дворец на търговската банка Крайова кметство Хотел и казино Минерва Гимназия Карол I	Ботаническата градина на Крайова Парк Романеску в Крайова Парк Тинеретулуй (Младежки парк)

Дворецът Жан Михаил Къща на Жан Негулеску Къща Николае Романеску Дворец Ворвореану (дворец на митрополит Олтения) Ансамбъл „Минерва“ Ансамбълът на Архиепископия Крайова и митрополитската църква на Олтения	
Мемориални къщи	
Мемориална къща Елена Фараго	
Събития и фестивали	
Международен театрален фестивал Шекспир - април (на всеки 2 години) Музикална Крайова - август-септември Елена Теодорини - от октомври до ноември Фестивал Мария Танасе - октомври (на всеки 2 години) 29 май - 4 юни, дните на Крайова 23 юни - Крайова е облечена в ие (традиционна риза) 26 октомври - празникът на светата закрилница на град Крайова - Света Димитър	

ОРШОВА

Религиозни забележителности	Културни забележителности
- Оршовата католическа катедрала - построена през 1972-1976 г., е първата католическа църква, издигната по време на комунистическия режим. Счита се за архитектурен шедевър на 20 век. Архитектът Ханс Факелман проектира католическата катедрала в Оршова под формата на шатра, а покривът от върха е оформен като кръст, уникален в Европа. Манастир Света Мария - намира се на хълм Мошулуи, Оршова. Основан е от междувоенния журналист Памфил Шейкару, който воюва в района на Оршова като подпоручик в Първата световна война. Манастирът е построен между 1936-39 г. и носи посвещението на Света Ана, след името на майката на нейният основател.	Лика на Дечебал - Лика на Дечебал е скална скулптура на река Дунав, разположена между Ешелница и Дубова, близо до Оршова. Статуята с лика на Дечебал е издълбана в скалата от група скулптори алпинисти, финансирани от историка Йосиф Константин Драган. Скулптурата е продължила 10 години, от 1994 до 2004 г. На височина тази статуя е с размери 55 метра и е шеста в света, като е само 6 метра по-малка от известната статуя на Спасителя Исус Христос в Рио де Жанейро.
Събитията и фестивали	
фестивал Михай Еминеску , 15 януари дните на Оршова - 14-15 август Есенен фестивал, октомври фестивал Дунавски перлен	

До ОРШОВА

Исторически обекти	Музеи
- Археологически обект ул. Независимост и Скела Кладовей от Дробета-Турну Северин - в района е открито най-старото стабилно човешко селище в Европа, където са открити артефакти, по-стари от 10 000-11 000 години, - Руините на крепостта Северин - които включват няколко конструкции с кули и вътрешни дворове, открити след последователни разкопки. - Руините на римската крепост в Хинова, на разстояние 16 километра от Дробета-Турну Северин. Това е много важна археологическа точка, откривайки тук най-голямото златно съкровище в страната, с тракийски произход. - Бълъчица - Лимес Бразда луй Новак, е граница, подсилена с земен вал, построена през четвърти век, по времето на император Константин Велики. Бразда луй Новак тръгнал от устието на река Тополница (окръг Мехединти), прекосил Олтения и Мунтения под хълмовете до Мизил, като следите му се виждат и днес.	- Музеят на изкуствата Дробета-Турну Северин - се помещава в сграда-паметник на изкуството, построена в еkleктичен стил, датираща от 1890 г. и съхранява произведения на феодално изкуство от 19 и 20 век и произведения на съвременното изкуство. - Музеят на Железните врати - Природонаучните райони се помещават във високоетажна сграда между 1923-1926 г. и имат секции от природни науки, археология-история и етнография-популярно изкуство, притежаващи около 4000 броя в наследството си, - Музеят на водната енергия на Железните порти е открит през 1976 г., представящ общите характеристики на Дунав, хидрологичните данни, материалните свидетелства за човешките селища в района.
Религиозни забележителности	
- Църквата "Свети Йоан Кръстител", известна и с основателите си - "Греческу", се намира в югозападната част на община Дробета -Турну Северин - Църквата „Майореаса“ с посвещението „Успение на Богородица“ от Дробета - Турну Северин, е построена от основата между 1842 - 1846 г. по инициатива на майор Йон Чупаджея и съпругата му Думитрана Чупаджея, по време на управлението на Георге Бибеску	
Събития и фестивали	
Дробета-Турну Северин -Международен фестивал за китара, май -Есен в Северин, октомври - Долината на Дунав - Международен шахматен фестивал - май -Вънжу Маре - Фестивал на лозята и виното (септември) -Исверна - Измерване на овце - края на май -Иловица - Празник на Кошуцеа - май - Празникът на люляка в село Понореле - организира се ежегодно през първата част на месец май, в който участват професионални и любителски артистични състави, посветени солисти на популярната музика; организиран е час на селото и лагерен лагер; -Фестивал за народна музика: Ponoare, Ponoare! (4-6 август) - присъстват млади изпълнители на популярна музика (вокални солисти и инструменталисти); - Национален фолклорен фестивал: планина, планина, красива елха! -Бая де арама (4-5-6 септември) - е конкурс на вокална и инструментална интерпретация и има за цел да съхранява и популяризира традиционното румънско културно наследство;	
Защитени зони	

- SCI Гора Стръмнина-Гора стръмнина е защитена зона от национален интерес, разположена на административната територия на община Хинова. Това е зона с площ от 123 хектара, която съхранява естествени местообитания и важни видове под горски аспект. Стойността на този резерв се дължи на компактните повърхности с шипове и смеси от различни широколистни дървета.

- Националният парк Железни врати е разположен на левия бряг на река Дунав, между местностите Базиаш и Гура Ваи. Неговият периметър включва също южните разширения на Банатските планини (Локвей и Амажулуи) и планините Мехединци, както и част от платото Мехединци и езеровата ивица, която принадлежи на националната територия.

-Натуралният резерват в село Лунка Банулуи, близо до Стрехайя, е дъбова и ясенна гора, в която се появява и момина сълза

ЕШЕЛНИЦА

Музие
Етнографската колекция Дойна Олимпия и Теодор Григоре - мебели, традиционни професии, традиционно пристанище, керамика, икони, снимки от селата Ечелница, Дубова, Оградена Колекция жрец Север Негреску (енорийски музей основан през 1990-1996 г.) - стара книга, култови предмети, икони, идващи от находищата на дефилето: Тисовица, Оградена, Плависевита, Мракония, Дубова, Ешелница
Културни забележителности
Паметникът, посветен на местните герои от двете световни войни в село Еселница
Събития и фестивали
Дните на Ешелница, Света Мария – 15 август

ВИДИН

Исторически обекти	Музеи
Крепост Баба Вида, адрес: Дунав парк, град Видин тел. 094/601 705 Крастата казарма, адрес: ул. Княз Борис I бр. 26, квартал Калето, град Видин тел. 094/601 709	Музей Конак, адрес: ул. Общинска 2 град Видин; тел. 094/601 713
Религиозни забележителности	
Джамия Осман Пазвантоглу, адрес: Дунавски парк, град Видин Катедралата "Свети Димитрий", град Видин	

АСПАРУХОВО

Исторически обекти	Музеи
Огнена кула - обсерватория Паметници на Кръстьо Пишурка и Цеко войвода, град Лом; Некропол, с. Орсоа	Историческият музей, античната крепост "Алмус", Музейна колекция, с. Медковец
Религиозни забележителности	
Брусарски манастари "Св. Архангел Михаил" Църква „Св. Петка“, гр. Брусарци	

Църква „Св. Николае Стари“ (Борунска църква) Църква „Св. Николае Нови Храм Катедрала Успение Богородично, гр. Лом Църквата Света Параскева, село Медковец	
Защитени зони и територии / природни забележителности	
Защитена зона: река Лом , Цибърско блато , Моминбродско блато Орсоа, Риболов в Орсоа Защитена зона - Риболов в Орсоа Реки: Дунав и Лом Остров Добриня	

ГАБРОВНИЦА И МОНТАНА

Исторически обекти	Музеи
Антична крепост Кастра ад Монтенесиум, Монтана	Регионален исторически музей Монтана Археологическа изложба Лapidариум, Монтана
Религиозни забележителности	
Църкви : „Св. Св. Кирил и Методий“ Евангелска баптистка църква, Монтана Sf. Nicholae, 1866 (satul Belotintî) „Свети Никола“ (село Горна Вереница – национален паметник на културата) „Свети Архангел Михаил“, село Виров Средновековна църква: "Св. Никола" (Долна Вереница) и "Св. Четиридесет мъченици" (село Липен)	
Защитени зони и територии /природни забележителности	
Защитени зони „Китката“, „Сто овци“, пещери – село Долно Белотинци („Имането“, „Лисича Дупка“, „Меча Дупка“, „Мечи Дупки“, „Ямата“) Язовири – „Осогово“, „Чернила“, „Добри Дол“, „Липовец“, „Ягодник“, „Липен“, „Доктор Йосифово“, „Долна Вода“, „Клисурица“ Реки– Огоста, Винишка бара, Ботунъа, Шугавица, Рикошка бара	

НАСТАНЯВАНЕ

КРАЙОВА

Хотели в общ. Крайова

Rixo`s Guest House 5*

Адрес : ул. Хенри Форд (Е70), ул. Должулу №8 , 207206 Craiova, Румъния, телефон: 0040 734 632 129, e-mail: rezervari@rixosguesthouse.ro, web: <http://rixosguesthouse.ro/>

Hotel Splendid 1900

Адрес: ул. Александру Йоан Куза 4С, 200734 Крайова, Румъния, телефон: 0040.737.023.921, e-mail: <https://splendid1900.ro/>

Hotel Helin Central 3*

Адрес : ул. Александру Йоан Куза № 14, 200396 Крайова, Румъния, телефон: 0040.757.666.999, e-mail: hotel@helincentral.ro, adresă web: <http://www.helincentral.ro/>

Hotel Craiovița

Адреса: Калеа Северинулуй, 222111 Крайова web: <http://www.hotelcraiovița.ro/>

Ramada Plaza

***** Калеа Букурещ № 1 www.ramadaplazacraiova.ro, 0351.100.201 | 0351.101.500, reservations@ramadaplazacraiova.ro

Rexton

**** Булевард Карол I 49 www.hotelrextion.ro, +40 (0) 351 462 451, office@hotelrextion.ro

Oltenia

**** ул. Каракал № 176 www.olteniahotel.ro, +40 351 411 411, receptie@olteniahotel.ro

Golden House **** ул. Брестей № 18 www.goldenhouse.ro, (+40) 251 406271, Email: receptie@goldenhouse.ro

Emma West

****ул. Калеа Северинулуй № 3В, www.hotel-emmawest.ro, +40 0251.480.150, receptie@hotel-emmawest.ro,

Relax

*** ул. Калеа Северинулуй № 48 www.en.hotel-relax.ro, 0351.409.744, office@hotel-relax.ro

Plus

*** Малу Маре , ул. Каракал № 254, www.plushotel.ro, +40.733.100.200, plushotel@plushotel.ro

Emma Est

*** ул. Калеа Букурещ № 82А, www.hotel-emma.ro, +40 0251.406.288, receptie@hotel-emma.ro

Bavaria

**** ул. Каракал № 3 <http://www.hotel-bavaria.ro>, 0251/414.449, office@hotelbavaria.ro

La Rocca Hotel Boutique, Ул. Пелендава № 39А, www.hotellarocca.ro, 0351 413 570, office@hotellarocca.ro

Parc, *** Str. Bibescu, nr. 12 www.hotel-parc-craiova.ro, 0251.417.257, office@hotel-parc-craiova.ro

Europeca **** ул. Пиетъции № 9-11-13 www.hoteleuropeca.ro, 0751224794, hotel@hoteleuropeca.ro
Plaza **** ул. Ариес № 16 www.hotelplaza.ro, +40 (0) 251 430410, office@hotelplaza.ro
Helin Central, *** ул. Александру Йоан Куза № 14, www.helincentral.ro, +40 351 808 708, hotel@helincentral.ro
Euphoria, ** ул. Янку Жиану № 6 www.hoteleuphoria.ro, 0728.196.173, office@hoteleuphoria.ro
Flormang, *** ул. Калеа Северинулуй № 7B, www.flormang.ro, +40 769 251 832, hotel@flormang.ro
Green House, *** ул. Фраци Бузеши № 25 www.green-house.ro, 0745 071 498, greenhousecraiova@yahoo.com
Casa David-hotel boutique, **** ул. Щефан Чел Маре 18A, www.casadavid.ro, +4 0755 463 464 receptie@casadavid.ro

Мотели

Hanul Doctorului, ** Ул. Вииторулуй № 1, 0351 444 422

Хостели

Sport, *** ул. Брестей № 25 www.hotel-sport.ro, 0251-412022,

Къщи за гости

Villa Carmelita *** ул. Император Траян № 41, www.carmelita.ro, rezervari@carmelita.ro, 0728 033 339
La Favorita, Guesthouse Boutique, *** ул. Мадона Дуду www.lafavorita.ro, 0351 408 098
Flormang 1 *** ул. Дезробири № 134 <http://pensiunea1.flormang.ro/>, 0769.251.815
Bruxelles Guesthouse, **** ул. Зорилор № 8 <http://bruxelleshouse.ro/>, 0351 469 254 / 0756 02 50 70, rezervari@bruxelleshouse.ro
Luisa *** ул. Каракал № 12, 0724 119 388
Hanul Andriței **** ул. Вииторулуй, № 34 www.hanulandritei.ro, office@hanulandritei.ro, 0351 431 056

Оршова

Къща за гости Casa Verde

Адрес: Оршова, ул. Гратка № 100, телефон: +40252 360.132, +40744 954.191, e-mail: casaverde_orsova@yahoo.com, web: <http://casaverde-orsova.ro>;

Къща за гости Така

Адрес: ул. Туфари № 12 до пристанище E70, телефон: +40722 498 110;

Къща за гости Decebal 4*

Адрес: DN57 Оршова – Молдова Ноуа, през Ешелница към Дубова, на почти 25 км от Дубова;

Телефон: 004 0252 368 032, 004 0747 808 585, e-mail:

rezervari@pensiuneadecebal.ro, web: <http://www.pensiuneadecebal.ro>.

Видин

“Anna -Kristina” гр. Видин 3700 ул. Баба Вида 2, tel: +359 94 / 606 037
www.annakristinahotel.com

"Rovno" гр. Видин 3700, ул. Цар Александър II нр. 70 3700 гр. Видин, България, tel .
+359 94 690 990, fax + 359 94 690 999, info@hotelrovno.com, www.hotelrovno.com

"Avramov" гр. Видин 3700 ул. Цар Александър II нр. 63, tel./fax 094/ 60 66 80
GSM 0885 287766, www.hotel-avramov.domino.bg, e-mail: hotel_avramov@mail.bg

Neptun гр. Видин ул. Дунавска № 8, 094/ 680 039, 0884 850 139; 0897 850 139
E- mail: hotel_neptun_vidin@abv.bg, Web: www.hotelneptunvidin.com

«Dunav» гр. Видин 3700, ул. Еделвайс №3, tel./fax: +359 94 600 174
GSM.: +359 893 326 411, E-mail: hotel_dunav@abv.bg; website: <http://hoteldunav.eu/>

“Zora” гр. Видин 3700, ул. Найло Цанов” 3 А, Tel.: +359 94 600290; 606 700
website: www.hotelzora.hit.bg, e-mail : hotelzoraravidin@abv.bg

“Zora” 2 гр. Видин 3700, ул. Горазд 2, Tel.: +359 94 601171

"Bononia" 3700 Vidin, str."Bdin" No.2, +359 94 60 60 31 ,+359 94 60 60 32
website: www.hotelbononia.net, email: office@hotelbononia.net

"Стария град " 3700 гр. Видин , ул. Княз Борис № 2, +359 94 600023
website: www.oldtownhotel.dir.bg; email: oldtown_vd@abv.bg

"Vidin" 3700 гр. Видин , ул. Княз Дондуков № 15, +359 94 606 938,
www.hotelvidin.com, office@hotelvidin.com

"Mix" 3700 гр. Видин, ул. Гео Милев № 1, тел: Людмил Славчев GSM - 0888742054
Email :lusi_62_@abv.bg; website: www.hotel-mix.com

"Fanti" гр. Видин 3700, ул. Дунавска 28, +359 - (0)94 / 600402

“Vida char” Видин 3700, ул. Цар Иван Срацимир № 9, Телефон: 0896564456
E-mail: vidachar@abv.bg, website: www.vidachar.com

„TangRa” гр. Видин, Ул. Цар Александър II №89, моб. тел: + 359 883 38 10 90
email: tangrahotel@abv.bg, website: <http://www.tangrahotel.com>

Vival гр. Видин, ул. Хаджи Спасов № 20 (Комплекс Бонония до блок 6)
Tel/fax: +359 (0)94 620940; email:vival_vd@abv.bg, web: <http://vival.vidin.net/indexEN.html>

Къща Палома , гр. Видин, ул. Рибарица № 8, tel.: +359 (0)94 606503; +359 (0)887 94 39 08;
+359 (0)888 966 431, email:galaanto@abv.bg, www.paloma-house.com

КОМПЛЕКС ПОНТИ , гр. Видин, комплекс Кр. Бачварое кв. 5, tel. (094) 606 449

АСПАРУХОВО

Хотел „Ogosta“: адрес: бул. Пейо Яворов, 1, 3400 Монтана, център, Монтана;
tel.: 096 306 310

Семеен хотел „Ring“: на брега на язовир Огоста на 2 км от града;
 Парк хотел „Zhitomir“; площад „Жеравица“ 1, 3400 Монтана, център, Монтана
 Tel: 096 306 176
 Hotel „Montana“: гр. Монтана, бул. 3-Март 120, tel. 096300404
 Hotel „Vesta“: адрес : ул. Цар Симеон № 10, 3400 Монтана, център, Монтана
 tel: 096 305 720

ГАБРОВНИЦА

Семеен хотел; „Ring“: на брега на язовир Огоста, на 2 км от града;
 Парк - хотел „Zhitomir“; адрес: площад Жеравица № 1, 3400 Монтана, център, Монтана
 tel: 096 306 176
 Hotel „Монтана“: гр. Монтана, бул. 3-март № 120, tel. 096300404
 Hotel „Vesta“: адрес: ул. Цар Симеон № 10, 3400 Монтана, център, Монтана, tel: 096 305 720

ХРАНЕНЕ

КРАЙОВА

Ресторанти (първите 5 съгласно tripadvisor)

1. **Ероса, European** ул. Александру Мачедонски №51,
www.epocarestaurant.ro, 0725 059 333 office@epocarestaurant.ro
2. **Bulevard, Italian** ул. Липскани № 1 www.bulevardcraiova.ro, 0351416062,
receptie@bulevardcraiova.ro
3. **Big Ben, European** ул. Мирча Вода № 1 +40 764 527 738
4. **Oxygen Bistro, International** ул. 13 Септември № 7, www.oxygenbistro.ro,
0735230663
5. **El Greco, Mediteranean** Калеа Букурещ, Bl M7-M8, www.elgreco.ro, 0351 442 442

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН

Restaurant&Lounge	European, Asiatic, Mediteranean	Ул. Траян №50	www.1650.ro 0774-431991 office@1650.ro
16,50			
Taverna Sârbului	Est European	E 70	www.drobeta.tavernasarbului.ro 0727 223 300; 0727 600 688; 0727 300 449; drobeta@tavernasarbului.ro
Krypton	Club Pizza, Pub, Grill	Ул. Кришан № 8	www.krypton.ro 0753 241 035
Pub&Grill			
Marco Pollo	Italian	Ул. Теодор Костеску	www.facebook.com/pages/MarcoPoll o

РАЗВЛЕЧЕНИЕ

Крайова – исторически център, нощен живот, полет с въздушен балон с горещ въздух: www.balloonadventure.eu

Калафат – палж, риболов

Сегарчеа – дегустация на вино

Село Медковец Стадион, зала за фитнес и тенис

Град Монтана

Спортен Комплекс Огоста (стадион и спортна зала), гр. Монтана;

Спортна зала "Младост", гр. Монтана;

Съседни спортни площадки за баскетбол и футбол, както и шахматна площадка в Централна градска градина, Монтана;

Фитнес център "Спартак", Монтана;

Голф игрище и тенис корт, Монтана;

Скейтбординг в „Слънчева градина“, Монтана;

Спортен комплекс Августа, язовир Огоста, близо до Монтана.

ТУРИСТИЧЕСКА ИНФОРМАЦИЯ И ЦЕНТРОВЕ ЗА ПОСЕТИТЕЛИ

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН – Туристически информационен център

БУЛ. КАРОЛ I №. 4

ВИДИН - Туристически информационен център

3700 Видин, ул. Дунавска № 1, tel.: +359 094 990 739; работно време: 08.00 – 17.00 h, от Понеделник до Петък

МОНТАНА – Туристически информационен център

Град Монтана 3400, ул. Цар Борис III" 2 (близо до площада), в сградата на Историческия Музей -гр. Монтана, tel: 096 / 30-74-81, tel: 096 / 30-51-56

МАРШРУТ 2. БРЕСТА- СТЕРХАЯ- ШИМИЯН-ЧЕТАТЕ- МАКРЕШ-БЕЛОГРАДЧИК-ВЪЛЧЕДРЪМ-БЕРКОВИЦА

Breasta-Berkovitsa

432 km

6 h 36 min

ОПИСАНИЕ НА МАРШРУТА

Маршрутът започва от Бреаста, където има общност от роми кошничари рогозкари и продължава по път Е 79 към Крайова, Филиаши и след това по Е70 до Стрехая, където има местност с добро представяне на ромската култура чрез нейната специфична архитектура и стил, но където също се появяват майстори на котли. В близост до Стрехая в Команда има общност от ковачи. Маршрутът продължава по пътя Е70 до Шимиан, преди Дробета-Турну Северин, където също са разположени роми калдараши. Продължавайки по DN 56A в посока Хинова, Вънжу Маре, Четате културно пристанище в района с представителство на ромски кладенци. До Маглавит продължете по DN 56A, след това следвайте пътя Е79 до Калафат, където ще преминете моста Калафат-Видин. Продължете по Е79 в област Видин до Дунавци и след това по път 1 и 1403 за Макреш, където ще можете да станете свидетели на ромските обичаи и традиции. Връщането по път 1 до Димово ще продължи по 102 до Белоградчик, местност с богато природно и културно наследство, но също и с роми, продължили традицията да събират лечебни растения през поколенията в отговор на нежеланието към традиционната медицина. По маршрут 102 и след това 114 маршрутът ще стигне до Лом, продължавайки по 133 до Вълчедръм, град с роми калдарари, но със значително намаляване, поради миграцията към Западна Европа. Маршрутът продължава по 818 и 81 пътища за Монтана и след това до Берковица, град с роми калдарари, калайджи, но също така и с оркестър с ромска музика.

ДОСТЪПНОСТ (ТРАНСПОРТ)

Пътна инфраструктура

RO: E79, E70, DN 56A, E79, Мост Калафат Видин,

BG: E79 (Видин - Димово - Ружинци - Монтана - Враца - ок.п. София - ок.п. Благоевград – Граница с Гърция), Път 1, Път 102, 114, 133, Път 818 и Път 81

Обществен транспорт

Община Бреаста се намира на 5 км от община Крайова, а достъпът се осъществява от микробуси от автогара Крайова Норд, която работи с честота 30 минути.

В община Шимиан може да се стигне с кола по DN6 Калафат –Дробета- Турну Северин, по E70 Крайова –Дробета Турну Северин или с обществен транспорт, с автобуси, движещи се между 7.00-20.00 от Дробета Турну Северин , който се движи редовно на интервали. 15-20 минути (допълнителни информации www.autogari.ro).

Община Четате е разположена на границата между окръзите Мехедин и Долж, на DN 56 Калафат - Дробета - Турну Северин, на км 25 и DJ Крайова-Сетата на км 72.

Град Вълчедръм - 43 км / припл. 49 мин (северно) от град Монатана Автогара Монтана: адрес: Монтана, бул. „Христос Ботев“ (срещу жп гарата);Tel: +359 (0) 96 306 770;

Жп гара Монтана - тел. 0884 405 798; Работно време 06:00 - 20:00; Автогара - град Вълчедръм ,

Автогара Лом: Адрес: ул. "Дунавска" 10; Тел: +359 (0) 971 668 46;

Гара Лом - тел. 0887 398 610; Работно време 04:30 - 21:30

Пристанищен комплекс: Адрес: Лом 3600, ул. Пристанистна 21, Тел: +359 971 60 300,

Fax: +359 971 60 301, e-mail: office@portlom.bg; www.portlom.bg

Град Берковита - 24.8 км / припл. 27 мин от Монтана

Автогара Берковица: тел: +359 (0) 953 3574;

ЖП гара Берковица: тел. 095 33 014

Автогара Монтана: гр. Монтана, Бул. „Христос Ботев“ (визи на гарата); Тел .: +359 (0) 96 306 770;

Гара Монтана - тел. 0884 405 798; Работно време 06:00 - 20:00

Железопътна инфраструктура

Железопътна гара Крайова (автобус Букурещ-Тимишоара, връзки с България - София и Сърбия-Белград)

Железопътна гара Дробета Турну Северин (автобус Букурещ-Тимишоара) и Крайова (автобус Букурещ-Тимишоара, връзки до Калафат и Трансилвания - Клуж Напока)

Област Видин БДЖ - Пътнически транспорт "ЕООД, ж.п. № 7 Видин-София (Ружинци, Димово, Макреш, Грамада и Видин) <https://vidin.government.bg/oblastna-transportna-shema>

Речна инфраструктура (избирателно)

РО: Пристанище Бекет – ферибот Бекет- BG: Оряхово (чрез област Враца)

Пристанище Дробета Турну Северин, Оршова, Четате

Въздушна инфраструктура

Международно летище Крайова със следните дестинации и маршрути за влизане на туристи:

Редовни полети: Англия: Лондон – Лутън, Италия: Болоня - Гулиелмо Маркони, Летище Милано Бергамо Орио ал Серио, Рим Чиампино, Испания: Барселона Ел Прат, Мадрид Адолфо, Франция : Париж – Бове, Германия: Льолн – Кьолн Бон, Израел Тел-Авив- Бен Гурион, Белгия: Брюксел, Чартърни полети: Анталия.

РОМСКА КУЛТАРА

БРЕАСТА

ЗАНАЯТИ

Роми кошари

Кълдарару Флориан наричан Теружа, 58 години от Бреаста

Флорин Кълдарару казва, че семейството му първоначално се е занимавало с тухла, лесно е научил от хората в селото да плетат кошници . В младостта си е работил в кооперацията в Бреаста, в цеха за плетене, но не съществува от 20 години.

Набрани клонки от брега на река Жиул, оставени да се изсушат

” Преди правех плетени кошници от раките. Сега ги правим от пръчките. Ние ги берем от Жиу. През зимата варим клонките , а през лятото ги белим. Зависи как искаме да направим кошницата. Първо се прави дъното, след това се издига главният скелет, след което започва плетката. Отнема ми около 3 часа, за да направя кошница, "казва Теружа.

Флорин Келдарару продава стоката си на панаири. Той отива на пазара на Фъкъй, където жените купуват кошници за помени. През есента селяните се нуждаят от големи кошници за царевица, наречени "търне". Майстора казва, че работи с кошници и поръчки за непознати. "Например сега има поръчка за 100 кошници, които използват за портокалите", казва той

Предмети, които продава на пазари и панаири в Крайова и околностите

Флориан Кълдарару е роден в село Коту, близо до община Бреаста. Селото е разположено до река Жиу, а къщите тук често са били наводнени, когато реката нараствала. Първоначално и румънците, и ромите живеели заедно, имали 40 къщи и 200 жители, но след 70-те години румънците се приближили по-близо до община Бреаста. Поради честите наводнения и факта, че в селото няма училище, църква, болница и дори магазин, жителите се преместват в покрайнините на общината Бреаста.

Има 7 деца и 6 внуци. 3 от децата са в чужбина, а останалите 4 живеят с него. Флориан Кълдарару казва, че само две от момчетата му помагат с кошниците, а останалите не знаят този занаят.

СТРЕХАЯ

ЗАНАЯТ

Роми

Михай Йоница (наричн Нини Баро) и Замфира

калдараша

Михай (наричн Моцу), Стрехая

Нини Баро и неговият племенник Замфира Михай казват, че Моцу си изкарва хляба с удари с чук на наковалня с различни размери, като накрая прави казани. Те казват, че извършват персонални поръчки с различни размери на клиентите.

Нини Баро и внука

Ходят със стоки на панаири, но напоследък вече не се търсят, защото много хора са се модернизирани и вече не използват котли или казни. Успоредно с това събира метали, особено мед, които се продават много добре.

Михай Йоница казва, че годишна възраст, е номадски живот. Роден е и вагон, и говори много за бъкърджиите пре 50-те много за депортирането на

“ Докато работех, седяхме една седмица, две в общините. Когато се почувствахме застрашени и някой искаше да избяга, разговарях с милицията в селото и правех нещо с нея ... и тогава бяхме на път. От 70-те години на миналия век всички сме направили домове и никога не сме напускали палатката - казва той.

Нини Баро, на 75-прекарал период на е израснал в палатка и живота на години. Също знае ромите.

седяхме една седмица,

Нина Баро е останал в Стрехая, Неговият племенник Замфир Михай наричан Моцу , казва че са много различни, от различни родове роми, те са единствени които пазят циганската носия и ще омъжи момичетата си за такъв какъвто пази традицията.

ШИМИАН

ЗАНАЯТ

Чеангир Нани (45 години),

Роми калдараши община Шимиан

Занаяти

Нани Чеангир казва, че е наследил професията калайджия от баща си. Той произвежда котли, тави, кофи, чайници, тенджери и други предмети за бита. Той има своя собствена работилница, където прекарва по-голямата част от времето си.. Като инструменти използва предимно класиката, чука и наковалнята, но сега са придобили и някои модерни (електрическо свредло за дупки и не използват дорника), което прави работата им по-лесна и ги прави по-ефективни.

Предмети, произведени в собствена работилница

Майстор Чеангир казва какви са основните стъпки за изработване на даден обект: ”Има много операции, които правя, за да завърша продукта. Например, за да се направи „доилна” кофа от неръждаема стомана (кофата за мляко, която има специфична форма, която е по-лесна за използване по време на доене), отнема 3 часа. Алюминиевият лист се поставя на пейката, нарязва се, изрязва се дъното на кофата, след това се огъва листа, увива се стената на кофата, правя двойния шев за съединяването, закръгля се дупката за мястото, където ще се постави дръжката. След това има дупки, където са поставени ушите и те се заковат, а дръжката е прикрепена. Фугите се придържат към калай (в майсторството, се лепи , това е тайната на обекта).. Ако саксията кофа е добре свързана, тя е много добре направена, защото не позволява течността да се изтече.””.

За кофата за доене Нани Чеангир изисква 70 леи. Обектите, които прави, ги продава на панаири или пазари в Крайова, Стрехая или Броцени. Понякога има поръчки и продава стоката направо от дома.

В работилницата майсторът Чингир където синът му му помага , който го е звел от малък , за да го научи да работи. Казва че върви по следите му, но има какво да научи. Казва, когатот работят двама е по добре и се правят повече обекти.

Нани Чеангир казва, че родителите му са от Бистрица, окръг Мехединци, но са се преместили в Шимиан, когато е бил много млад. Има три деца, две момичета и едно момче. . Момичетата се оженили и напуснали дома на родителите си, а той останал при момчето и семейството му.

ЧЕТАТЕ

ЗАНАЯТ

Роми геранчии

Михай Бран, 70 годишен – община Четате,
окръг Долж

Михай Бран казва, че е научил работата от малък и е станал добър майстор. Хората просто го наричат "геранчията". Михай Бран изработва герани или от камък, или от бетонни тръби. От няколко години не работи, защото е има здравословни проблеми. Той казва, че е имал 2-3 души в екипа, с когото е копаел на казма. Докато напредвал с изкопаване, той закачал кофа , защото процесът става все по-труден. Леко,леко, на повърхността излизала все по жълта земя. Майсторът на кладенци разказва на хората, са изкопали до 7,5 м и монтират дървени дъски, за да предотвратят падането на брега. Към края, когато се появи вода, са използвани специална помпа за евакуиране и едва след това се смятало, че копаенето е добре свършено. След това, с макара, бетоновите тръби са поставени и фиксирани отвън с чакъл. Водната се изпразва няколко пъти, за да стане добра за използване.

Михай Бран и неговата съпруга принадлежат към семейството на ромските урсари, а техните родители, баби и дядовци са правили игли за плетене, фаражи, ходили с тях през селата, за да ги продадат, получавайки пари или стоки в замяна. Той има две

деца, момче и момиче, за които е работил усилено, за да ги държи в училище, да има по-лесен живот от неговия.

МАКРЕШ

ОБИЧАИ И ТРАДИЦИИ

Населението на Макреш е около 1400 души. Немалка част от тях са от ромски произход. Сред ромите в Макреш се отбелязва Голяма Богородица – празнува се на 28 август - той също е свързан с курбан от овца, която се вари, не се пече, празника трае три дни. Ихтимия-Башнуден /Петльовден/- е ден на момчето. Още от ранна сутрин във всяка ромска къща, където има момче, започват трескави приготовления за празника. Печат се питки и сладкиши. Ако в къщата има и момиче за нейно здраве се приготвят мекици с мед. Най-късно до 12 часа на обяд трябва да бъде заклан специално подготвен за случая петел. Ако в къщата има две момчета се колят два петела. Ако в къщата има две момчета, се принасят в жертва два петела. На този ден ромите колят толкова петли колкото момчета имат. От кръвта на петела се поставя точица върху челото на момчето. Ромите смятат, че това носи здраве. Също от кръвта на петела се прави кръст на външната врата и над кръста се окачва главата на петела. Това се прави за това за да се помни, че петелът е спасил циганския род. След това петела се сварява и започва тържеството. От месото на петела се раздава на съседите.

В Макреш са успяли да съберат на едно място символите на традициите и занаятите, практикувани от местните жители през вековете.

БЕЛОГРАДЧИК

ЗАНАЯТ

Събиране на билки, гъби, шипки и горски сезонни плодове

Семейство Мексикани

Близо 6800 лица от ромски произход са регистрирани по настоящ адрес в Белоградчишко. Голяма част от самоопределилите се като роми е концентрирана в квартал „Карловица” в града. Около 90 % от децата от малцинството участват в групите за изоставачи. В НУ „Васил Левски” се обучават 225 ученици, като 143 от тях са от ромски произход. В квартал „Карловица” в общинския център са назначени медицински сестри, които осигуряват адекватна медицинска консултация,

извършват и необходимите манипулации. Сред ромското население проблемът с безработицата е водещ, затова и Дирекция „Бюро по труда” разработва мерки за осигуряване на работа.

Като основно средство за придобиване на доходи сред ромското население в квартала е билкарството. Събирането на сезонни билки, гъби, шипки и диви плодове, е начин на живот за поколения наред. Хората познават билките, знаят за техните лечебни свойства и могат да ги ползват, за да се лекуват. Болшинството от ромите се самоопределят като калайджии, по-малко са цуцумани. В миналото в квартала са живеели и хора хане рома, но в резултат от смесените бракове, от тях не са останали такива, които да пазят традиции, обичаи или езикови особености. Разделението на фамилии е на родов принцип, като най-голяма се посочва Мексиканската фамилия. Началото на това интересно име поставя преди много години човек, който се обличал като мексиканец и носел характерната мексиканска шапка сомбреро. Оттогава неговите потомци се наричат Мексиканци

ВЪЛЧЕДРЪМ

ЗАНАЯТИ

Дърводелци емигрирали в Германия, грбет   Гриша, Вълчедръм

Работи като пътуващ дърводелец (строител) в Германия. Предприемчив предприемач, отворен към света, той казва, че в началото беше много трудно, но след това взе курс по немски и научи езика. Той живее в Германия с цялото си семейство и има амбицията да образова децата си там и след това да се върне в България..

БЕРКОВИЦА

ЗАНАЯТИ

Роми калдараши , калайджии   Стефан Киров, Берковица

ИЗКУСТВА(МУЗИКА И ТАНЦ)

Духов оркестър в Берковица

Оркестърът е създаден през 1902 г. Състои се основно от представители на ромската общност. Инструментите са закупени от Виена. През годините духовият оркестър имаше различен статус - градски, военен, общински. Участва в различни събития като: развлечения, концерти, митинги, музика на открито и в концертната зала. От 1970 г. принадлежи към читалище „Иван Вазов“ в Берковита. Броят му варира от 25 до 30 членове. Оркестърът има богат репертоар - увертюри, маршове, валсове, полки, подземя, класическа музика.

През 1995 г. се сформира духов оркестър на Берковска, ръководен от Красимир Цветков - композитор, тромпетист и диригент. Традицията е, че музикантите са предимно от ромски произход. Репертоарът включва автентичен и обработен фолклор, маршове и др. Оркестърът е популярен и търсен на цялата територия на България. Българската национална телевизия издаде три документални филма за духовия оркестър от Берковита.

Духов оркестър на Берковска се представя успешно на първия и втория Международен фестивал на духовите оркестри във Верия - Гърция, съвместни

концерти с оркестрите на Горан Брегович и Бобан Маркович, както и с най-добрите оркестри в САЩ, Франция, Индия, Сърбия, Турция, Македония, Румъния. Духовият оркестър „Бербецка“ издаде три самостоятелни албума с хоро танци, рашеница и народна музика от всички региони на България.

ДРУГИ ТУРИСТИЧЕСКИ АТРАКЦИИ

КРАЙОВА

Исторически обекти	Музеи
Руините на хан Хурез Руини на крепостта Пелендава (манастир Кошуна, Мофлени, Крайова)	Музей на изкуствата, Крайова Музей Олтения, Крайова Музей Св. Никодим на реставрационния , наследствения и визуализационен център на Архиепископия на Крайова Къща Бание
Религиозни забележителности	Културни забележителности
Катедралата Свети Димитър Римокатолическата църква "Свети Антоний" Евангелска протестантска църква, катедрала Епископска Мадона Дуду, Синагога Крайова	Национален театър Марин Сореску Филхармония Олтения
Архитектура	Паркове
Старият център на Крайова Къща Глоговеану Дворец на търговската банка Крайова кметство Хотел и казино Минерва Гимназия Карол I Дворецът Жан Михаил Къща на Жан Негулеску Къща Николае Романеску Дворец Ворвореану (дворец на митрополит Олтения) Ансамбъл „Минерва“ Ансамбълът на Архиепископия Крайова и митрополитската църква на Олтения	Ботаническата градина на Крайова Парк Романеску в Крайова Парк Тинеретулуй (Младежки парк)
Мемориални къщи	
Мемориална къща Елена Фараго	
Събития и фестивали	

Международен театрален фестивал Шекспир - април (на всеки 2 години)
Музикална Крайова - август-септември
Елена Теодорини - от октомври до ноември
Фестивал Мария Танасе - октомври (на всеки 2 години)
29 май - 4 юни, дните на Крайова
23 юни - Крайова е облечена в ие (традиционна риза)
26 октомври - празникът на светата закрилница на град Крайова - Света Димитър

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН И В БЛИЗОСТ

Исторически обекти	Музеи
-Археологическият обект ул. Независимостта и Скела Кладовей от Дробета-Турну Северин - най-старото стабилно човешко селище в Европа е открито в района, където са открити артефакти, по-стари от 10 000-11 000 години, т.е. - руините на крепостта Северин - които включват няколко конструкции с кули и вътрешни дворове, открити след последователни разкопки. - руините на римската крепост в Хинова, намираща се на разстояние 16 километра от Дробета-Турну Северин. Това е много важна археологическа точка, откривайки тук най-голямото златно съкровище в страната, с тракийски произход. -Бъльцица - Лимас Бразда Луй Новак, е граница, подсилена с зенем вал, построена през четвърти век, по времето на император Константин Велики. Бразда Луй Новак тръгва от устието на река Тополните (окръг Мехединци), прекосява Олтения и Мунтения под хълмовете до Мизил, като следите му се виждат и днес.	- Музей на изкуствата в Дробета - Турну Северин - се помещава в сграда-паметник на изкуството, построена в еkleктичен стил, датираща от 1890 г., и съхранява произведения на феодални изкуства от 19 и 20 век и произведения на съвременното изкуство. -Музеят на Железните порти - Природонаучните райони се помещават във високоетажна сграда между 1923-1926 г. и имат секции от природни науки, археология-история и етнография-популярно изкуство, с около 4000 произведения в наследството си. -Музеят на водноелектрическата централа „Железни врата“ е открит през 1976 г., представяйки общите характеристики на река Дунав, хидрологичните данни, материалните свидетелства за човешките селища в района.

Религиозни забележителности   -Църквата "Свети Йоан Кръстител", известна и с основателите си - "Греческу", се намира в югозападната част на община Дробета -Турну Северин   - Църквата „Майореаса“ с посвещението „Успение на Богородица“ от Дробета - Турну Северин, е построена от основата между 1842 - 1846 г. по инициатива на майор Йон Чупаджея и съпругата му Думитрана Чупаджея, по време на управлението на Георге Бибеску   - Манастирът Стрехая е построен от Михай Витеазул и пребивава през 1645 г. по нареждане на Матей Басараб. Изградена от камък, църквата на този манастир в град Стеахая представлява особеност. За разлика от всички останали православни места за поклонение, които имат своя олтар към изток, това е единственият манастир в страната с олтара, обърнат на юг.
Събития и фестивали   Дробета-Турну Северин   -Международен фестивал за китара, май   -Есен в Северин, октомври   - Долината на Дунав - Международен шахматен фестивал - май   -Вънжу Маре - Фестивал на лозята и виното (септември)   -Исверна - Измерване на овце - края на май   -Иловица - Празник на Кошуцеа - май   - Празникът на люляка в село Понореле - организира се ежегодно през първата част на месец май, в който участват професионални и любителски артистични състави, посветени солисти на популярната музика; организиран е час на селото и лагерен лагер;   -Фестивал за народна музика: Ропoare, Ропoare! (4-6 август) - присъстват млади изпълнители на популярна музика (вокални солисти и инструменталисти);   - Национален фолклорен фестивал: планина, планина, красива елха! -Бая де арама (4-5-6 септември) - е конкурс на вокална и инструментална интерпретация и има за цел да съхранява и популяризира традиционното румънско културно наследство;
Защитени зони   - SCI Гора Стръмнина-Гора стръмнина е защитена зона от национален интерес, разположена на административната територия на община Хинова. Това е зона с площ от 123 хектара, която съхранява естествени местообитания и важни видове под горски аспект. Стойността на този резерв се дължи на компактните повърхности с шипове и смеси от различни широколистни дървета.   - Националният парк Железни врати е разположен на левия бряг на река Дунав, между местностите Базиаш и Гура Ваи. Неговият периметър включва също южните разширения на Банатските планини (Локвей и Амажулуи) и планините Мехединци, както и част от платото Мехединци и езеровата ивица, която принадлежи на националната територия.   -Натуралният резерват в село Лунка Банулуи, близо до Стрехайя, е дъбова и ясенна гора, в която се появява и момина сълза

ШИМИАН

Празник на общ. Шимиан 15 август

КАЛАФАТ

Калафат - музей на изкуството и етнографията

Международен фестивал за народна поезия и музика - август

Есенни плодове - октомври

SPA Калафат-Чуперчени-Дунав

ВИДИН

Исторически обекти	Музеи
Крепостта Баба Вида: Крайдунавски парк, гр. Видин tel. 094/ 601705	Музей Конак, ул. Общиснка № 2 гр. Видин; tel. 094/ 601713
Кръстата Казарма: ул. Княз Борис I № 26, квартал Калето, гр. Видин tel. 094/ 601709.	
Религиозни забележителности	
Джамията на Осман Пазвантоглу , Крайдунавски парк, гр. Видин	
Катедрала св.Димитър, гр. Видин	

БЕЛОГРАДЧИК

Римска крепост Калето – Белоградчик, гр. Белоградчик , tel.: +359 936 53022

Природна забележителност Белоградчишки скали гр. Белоградчик

ВЪЛЧЕДРЪМ

Религиозни обекти: "Св. Паракева (1936) и адвентистката църква на седмия ден, Вълчедръм;

Християнската църква" Исус е Господ ", Долни Цибър

Защитени територии: "Цибърско блато", "Златията", "Цибрица"

Защитени територии: резерват "Ибиша" язовир "Липница"; остров Цибър;

Река Цибрица

Археологически обекти: Древната римска крепост „Цебрус“ (I в. Сл. Хр.) И античната тухлена фабрика, село Долни Цибър

БЕРКОВИЦА

Исторически обекти	Музеи
Древната и средновековна крепост "Калето", град Берковица	Етнографски музей , гр. Берковица
Часовникова кула, град Берковита	
Калето, местност Курите - останки от средновековната крепост	

Религиозни забележителности	Културни забележителности
Клисурски Манастир Св. Св. Кирил и Методи Църкви: „Раждение Богородично“ и „Свети Николай Чудотворец“, град Берковита	Художествена галерия, град Берковита
Защитени зони и територии/ природни забележителности	
Хайдушки водопади, град Берковита Връх Ком; Връх Тодорини кукли Зони: Ашиклар, Синия вир, Прашковица, Лековито кладенче (екопътека, с. Балъовица), язовир „Гаганица“ (с. Гаганица) Защитени територии - парк "Врачански Балкан", пещера Мраморна (мраморна пещера) и хайдушки водопади (водопади) (екопътека), "Шабовица" (екопътека), град Берковита; "Уручник" (с. Барзия)	

НАСТАНЯВАНЕ

КРАЙОВА

Хотели в общ. Крайова

*Rixos` Guest House 5**

Адрес : ул. Хенри Форд (Е70), ул. Должулу №8 , 207206 Craiova, Румъния, телефон: 0040 734 632 129, e-mail: rezervari@rixosguesthouse.ro, web: <http://rixosguesthouse.ro/>

Hotel Splendid 1900

Адрес: ул. Александру Йоан Куза 4С, 200734 Крайова, Румъния, телефон: 0040.737.023.921, e-mail: <https://splendid1900.ro/>

*Hotel Helin Central 3**

Адрес : ул. Александру Йоан Куза № 14, 200396 Крайова, Румъния, телефон: 0040.757.666.999, e-mail: hotel@helincentral.ro, adresă web: <http://www.helincentral.ro/>

Hotel Craiovița

Адреса: Калеа Северинулуй, 222111 Крайова web:

<http://www.hotelcraiovița.ro/>

Ramada Plaza

***** Калеа Букурещ № 1 www.ramadaplazacraiova.ro, 0351.100.201 | 0351.101.500, reservations@ramadaplazacraiova.ro

Rexton

**** Булевард Карол I 49 www.hotelrextion.ro, +40 (0) 351 462 451, office@hotelrextion.ro

Oltenia

**** ул. Каракал № 176 www.olteniahotel.ro, +40 351 411 411, receptie@olteniahotel.ro

Golden House **** ул. Брестей № 18 www.goldenhouse.ro, (+40) 251 406271, Email: receptie@goldenhouse.ro

Emma West

**** ул. Калеа Северинулуй № 3B, www.hotel-emmawest.ro, +40 0251.480.150, receptie@hotel-emmawest.ro,

Relax

*** ул. Калеа Северинулуй № 48 www.en.hotel-relax.ro, 0351.409.744, office@hotel-relax.ro

Plus

*** Малу Маре , ул. Каракал № 254, www.plushotel.ro, +40.733.100.200, plushotel@plushotel.ro

Emma Est

*** ул. Калеа Букурещ № 82A, www.hotel-emma.ro, +40 0251.406.288, receptie@hotel-emma.ro

Bavaria

**** ул. Каракал № 3 <http://www.hotel-bavaria.ro>, 0251/414.449, office@hotelbavaria.ro

La Rocca Hotel Boutique, Ул. Пелендава № 39A, www.hotellarocca.ro, 0351 413 570, office@hotellarocca.ro

Parc, *** Str. Bibescu, nr. 12 www.hotel-parc-craiova.ro, 0251.417.257, office@hotel-parc-craiova.ro

Europeca **** ул. Пиетъции № 9-11-13 www.hoteleuropeca.ro, 0751224794, hotel@hoteleuropeca.ro

Plaza **** ул. Ариес № 16 www.hotelplaza.ro, +40 (0) 251 430410, office@hotelplaza.ro

Helin Central, *** ул. Александру Йоан Куза № 14, www.helincentral.ro, +40 351 808 708, hotel@helincentral.ro

Euphoria, ** ул. Янку Жиану № 6 www.hoteleuphoria.ro, 0728.196.173, office@hoteleuphoria.ro

Flormang, *** ул. Калеа Северинулуй № 7B, www.flormang.ro, +40 769 251 832, hotel@flormang.ro

Green House, *** ул. Фраци Бузеци № 25 www.green-house.ro, 0745 071 498, greenhousecraiova@yahoo.com

Casa David-hotel boutique, **** ул. Шефан Чел Маре 18A, www.casadavid.ro, +4 0755 463 464 receptie@casadavid.ro

Мотели

Hanul Doctorului, ** Ул. Вииторулуй № 1, 0351 444 422

Хостели

Sport, *** ул. Брестей № 25 www.hotel-sport.ro, 0251-412022,

Къщи за гости

Villa Carmelita *** ул. Император Траян № 41, www.carmelita.ro, rezervari@carmelita.ro,

0728 033 339

La Favorita, Guesthouse Boutique, *** ул. Мадона Дуду www.lafavorita.ro, 0351 408 098

Flormang 1 *** ул. Дезробири № 134 <http://pensiunea1.flormang.ro/>, 0769.251.815

Bruxelles Guesthouse, **** ул. Зорилор № 8 <http://bruxelleshouse.ro/>, 0351 469

254 / 0756 02 50 70, rezervari@bruxelleshouse.ro

Luisa *** ул. Каракал № 12, 0724 119 388

Hanul Andriței **** ул. Вииторулуй, № 34 www.hanulandritei.ro,
office@hanulandritei.ro, 0351 431 056

ХОТЕЛИ

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН

1	Хотел Condor	****	Бул. Алуниш № 18	www.hotelcondorseverin.ro +40 252 311 128 +40 352 405 300 +40 744 522 900 e-mail: condor.office@yahoo.com
2	Хотел Clipa	****	Ул. Брънковяну № 165	www.hotelclipa.ro +40352401723 +40731336162 Email office@hotelclipa.ro
3	Хотел Eden	****	Гура пороини № 143	www.hotel-eden-severin.ro 0252 321 321 ; 0372 703 675 ; 0723 181 101 office@hotel-eden-severin.ro
4	Хотел Corona	****	Бул. Т. Владимиреску 106 ^a	www.hotelcorona.ro 0743 128 658 contact@hotelcorona.ro
5	Хотел Flora	****	Ул. Калеа Тимишоарей 179	www.hotel-flora.ro +40-252-333115 +40-352-401904
6	Хотел Traian	**	Бул. Т. Владимиреску 74	0252 311 760
7	Хотел Continental	****	Бул. Карол 2	www.continentalhotels.ro +40 372 528 828 drobeta@continentalhotels.ro
8	Хотел Tudor	****	Ул. Калеа	www.hoteltudor.ro 0352-405653

			Тимишоарей 180	E-mail: contact@hoteltudor.ro rezervari@hoteltudor.ro
9	Хотел Club G	****	Ул. Д-р Георге Сайдак 24	www.clubg.ro +40 252 32 22 77 +40 744 63 11 00 hotel@clubg.ro
MOTELURI				
1	Мотел Restaurant Elite	***	Ул. Чичеро 197	0252 317 317
ХОСТЕЛИ				
1	Хостел Tropical	***	И. Л. Караджиале 39	0252 333 023
КЪЩИ ЗА ГОСТИ				
1	Clipa	****	Бул. Революции 2Е	www.hotelclipa.ro +40352401723 +40731336162 Email office@hotelclipa.ro
2	Ambiental	***	Ул. Унири 72	0745 169 459
3	Europa	***	Бул. Т. Владимиреску 66	www.pensiunea-europa.ro 0252 333737 europa@rdsmail.ro
4	Class	**	Ул. Калеа Крайовой Шимиан	0765 331 718
5	Къща Andra	****	Ул. Г. Кошбук 2-4	0723 622 032
6	Astoria		Ул. Георге Ангел	0748 702 011

ВИДИН

“Anna -Kristina” гр. Видин 3700 ул. Баба Вида 2, tel: +359 94 / 606 037
www.annakristinahotel.com

"Rovno" гр. Видин 3700, ул. Цар Аксандър II nr. 70 3700 гр. Видин, България, tel .
+359 94 690 990, fax + 359 94 690 999, info@hotelrovno.com, www.hotelrovno.com

"Avramov" гр. Видин 3700 ул. Цар Аксандър II nr. 63, tel./fax 094/ 60 66 80
GSM 0885 287766, www.hotel-avramov.domino.bg, e-mail: hotel_avramov@mail.bg

Neptunгр. Видин ул. Дунавска № 8, 094/ 680 039, 0884 850 139; 0897 850 139

E- mail: hotel_neptun_vidin@abv.bg, Web: www.hotelneptunvidin.com

«Dunav» гр. Видин 3700, ул. Еделвайс №3, tel./fax: +359 94 600 174

GSM.: +359 893 326 411, E-mail: hotel_dunav@abv.bg; website: <http://hoteldunav.eu/>

“Zora” гр. Видин 3700, ул. Найло Цанов” 3 А, Tel.: +359 94 600290; 606 700

website: www.hotelzora.hit.bg, e-mail : hotelzoraravidin@abv.bg

“Zora” 2 гр. Видин 3700, ул. Горазд 2, Tel.: +359 94 601171

"Bononia" 3700 Vidin, str."Bdin" No.2, +359 94 60 60 31 ,+359 94 60 60 32

website: www.hotelbononia.net, email: office@hotelbononia.net

"Стария град " 3700 гр. Видин , ул. Княз Борис № 2, +359 94 600023

website: www.oldtownhotel.dir.bg; email: oldtown_vd@abv.bg

"Vidin" 3700 гр. Видин , ул. Княз Дондуков № 15, +359 94 606 938,

www.hotelvidin.com, office@hotelvidin.com

"Mix" 3700 гр. Видин, ул. Гео Милев № 1, тел: Людмил Славчев GSM - 0888742054

Email :lusi_62_@abv.bg; website: www.hotel-mix.com

"Fanti" гр. Видин 3700, ул. Дунавска 28, +359 - (0)94 / 600402

“Vida char” Видин 3700, ул. Цар Иван Срацимир № 9, Телефон: 0896564456

E-mail: vidachar@abv.bg, website: www.vidachar.com

„TangRa” гр. Видин, Ул. Цар Александър II №89, моб. тел: + 359 883 38 10 90

email: tangrahotel@abv.bg, website: <http://www.tangrahotel.com>

Vival гр. Видин, ул. Хаджи Спасов № 20 (Комплекс Бонония до блок 6)

Tel/fax: +359 (0)94 620940; email:vival_vd@abv.bg, web: <http://vival.vidin.net/indexEN.html>

Къща Палома , гр. Видин, ул. Рибарица № 8, tel.: +359 (0)94 606503; +359 (0)887 94 39 08;

+359 (0)888 966 431, email:galaanto@abv.bg, www.paloma-house.com

КОМПЛЕКС ПОНТИ , гр. Видин, комплекс Кр. Бачварое кв. 5, tel. (094) 606 449

БЕЛОГРАДЧИК

Хотел "Скалите" грд. Белоградчик, площад Възраждане №2 tel: +359 94 691 210

tel. mob.: 0884 51 41 54, fax: +359 936 545 42, e-mail: reception@skalite.bg, web:

www.skalite.bg

Хан Мадона Фалковец, Фалковец, Яновец 3949, обл. Видин Път N 114 Белоградчик Лом

Tel.: +359 894774746, Fax : +359 93655646, e-mail: info@hanmadona.com, Website:

www.hanmadona.com

Хотел-ресторант The Rocks, Белоградчик, ул. Хаджи Димитър 1, tel.: 0936 54002,

0898733818

Къща за гости Здравец, село Чифлик, tel: +359 878 330 899, email: zdravecbnb@gmail.com,

<http://zdravecbnb.com/>

Хотел Далия, гр. Белоградчик , бул. Съединение 1 /автогара/,tel. 0936 532 43, 0888 641

528, 0888 641 528, e-mail: hotel_dalia@abv.bg

Хотел Рай, гр. Белоградчик, ул. Цар Иван Срацимир 3, Tel.: +359 - (0)9365 / 3735; +359 - (0)894 / 702917, e-mail: bubjordanova@abv.bg

Viko hostel , гр. Белоградчик, ул. Цар Иван Срацимир 5, tel.: 0878 364306; +359 878 247733
e-mail: office@vikohostel.com

Vila Albasitao гр. Белоградчик, ул. Цоло Тодоров, tel. : +359 878 602 682 +359 (0)888 666222; +359 (0)898 444 711, e-mail: lili@albacita.com, website: <http://albacita.com/>

Къща за гости „Зора” гр. Белоградчик , ул. Хайдут Велко №2, Tel: 094 623 667, tel. mobil: 0888 842 886; 0885 719 046 087/7756157, e-mail: jordani_2005@abv.bg

Къща за гости Castle Cottage, гр. Белоградчик 3900, ул. Цоло Тодоров, № 36 , Tel:+359 898 623 727
+359 894 362 886, www.castlecottage.eu, e-mail: reservations@castlecottage.eu

Къща за гости InI . гр. Белоградчик, обл. Видин, ул. Цар Асен I №. 6, тел.: 0936 53907; 0877678781; 0896852946, e-mail : niko122@abv.bg; website: <http://www.inibelogradchik.com/>

Къща за гости Artes гр. Белоградчик, ул. полковник Кантили 6 , tel: 0886 / 365-410, e-mail: artres@visitbelogradchik.com, website: www.visitbelogradchik.com

Къща за гости Genchevi гр. Белоградчик, ул. Васил Левски 8, tel.: 0936 53733, 0899 529 265
e-mail: marusia_todorova@abv.bg

Къща за гости GETO гр. Белоградчик, ул. Трети Март № 47, tel.: 0888 78 28 92, 0878781674
e-mail: marianamiro@abv.bg, website: www.getobelogradchik.alie.bg

Къща за гости "Drakite гр. Белоградчик, ул. Трети Март № 37, tel.: 0888 713539, 0879 466143, 0896 365353, e-mail: angel_drakata@abv.bg, website: www.drakite.com

Къща за гости EGO гр. Белоградчик, ул. Трети Март № 14, tel.: 0899/17 17 10
fax: 094/607 701, email: egohouse@abv.bg, website: www.egohouse.eu

Къща за гости“Elena“ гр. Белоградчик, пощенски код 3900, ул. Трети Март № 22
telefon: 0886 / 57-29-18 (Иван Иванов), E-Mail: belogradchik_elena@abv.bg, website: <http://belogradchik-elena.com/>

Къща за гости Primavera ул. Трети Март № - 3900, str. Petko Kazandzhi 9, tel: 0893992795
e-mail: primaverahouse@abv.bg

Къща за гости Skalolazka ул. Трети Март №, str. Poruchik Cholakov 13, tel.: 0885849945, 359 936 54438, e-mail: slavabgresorts@gmail.com

Къща Berchinata село Стакевци, общ. Белоградчик, tel.: +359888764423, +359878864423
e-mail: boqnminkov@abv.bg, website: www.stakevci.com

Къща Nikolchina село Стакевци, общ. Белоградчик, str.: +359888764423, +359878864423
e-mail: boqnminkov@abv.bg, website: www.stakevci.com

Къща Anina село Стакевци, общ. Белоградчик, tel.: +359888764423, +359878864423
e-mail: boqnminkov@abv.bg, website: www.stakevci.com

Вила Jun гр. Белоградчик, ул. Васил Левски 15, tel.: 0887 098 482, 0888 286 171, e-mail: djuninskaelena@abv.bg, website: <http://villajun.kwb1.com>

Вила Alex гр. Белоградчик, обл. Видин, ул. Пейо Яворов № 22, tel.: +359 936 5 41 24
tel. mobil +359 889 451 193; +359 889 324 582
E-mail: villaalex@abv.bg

Хотел West House гр. Белоградчик, ул. Поручик Дворянов 29 А, tel.: 0936 53658, 0898200563
e-mail: hostel.belogradchik@gmail.com

МОНТАНА

Хотел „Ogosta“: адрес Пейо Яворов , 1, 3400 Монтана център, Монтана; tel.: 096 306 310

Семеен Хотел „Ring“: на брега на язовир Огоста на 2 км от град;

Парк хотел „Zhitomir“; адрес: Площад Жеравица 1, 3400 Монтана център, Монтана
tel: 096 306 176

Хотел „Montanagr. Монтана , bul. „3-Mart“ nr. 120, tel. 096300404

Хотел „Vesta“: ул. Цар Симеон nr.10, 3400 Монтана център, Монтана;

Хотел ресторант „Дунав“: площад Начев” 1, 3600 Боруна, Лом

БЕРКОВИЦА

Хотел ресторант „Salvia“;

Хотел „International“

Хотел ресторант „Ashiklar Eko“

Хотел „Vodenițata“

Хотел UKK EOOD

Хотел „Casă veche“

Хотел „General's house“

Хотел „Yordanova house“

Хотел „Evia“

Семеен хотел „Gelov“

КРАЙОВА

Ресторанти (първите 5 съгласно tripadvisor)

1. **Ероса, European** ул. Александру Мачедонски №51, www.epocarestaurant.ro, 0725 059 333 office@epocarestaurant.ro
2. **Bulevard, Italian** ул. Липскани № 1 www.bulevardcraiova.ro, 0351416062, receptie@bulevardcraiova.ro
3. **Big Ben, European** ул. Мирчеа Вода № 1 +40 764 527 738
4. **Oxygen Bistro**, International ул. 13 Септември № 7, www.oxygenbistro.ro, 0735230663
5. **El Greco, Mediteranean** Калеа Букурещ, Bl M7-M8, www.elgreco.ro, 0351 442 442

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН

РЕСТОРАНТИ (първите 4 съгласно TripAdvisor)

1	Restaurant&Lounge	European, Asiatic, Mediteranean	Ул. Траян №50 16,50	www.1650.ro 0774-431991 office@1650.ro
2	Taverna Sârbului	Est European	E 70	www.drobeta.tavernasarbului.ro 0727 223 300; 0727 600 688; 0727 300 449; drobeta@tavernasarbului.ro
3	Krypton Club	Pizza, Pub, Grill	Ул. Кришан 8	www.krypton.ro 0753 241 035
4	Marco Pollo	Italian	ул. Теодор Костеску	www.facebook.com/pages/Marco Pollo 0352800880, 0746575951

Четате

Културни пристанище Четате

Четате

www.portcetate.ro
0755 070 390
portcetate@gmail.com

ЛОМ

Ресторант „Valentino“: ул. Дунавска” № 2, гр. Лом

РАЗВЛЕЧЕНИЕ

Крайова – исторически център, нощен живот, полет с балон с горещ въздух:

www.balloonadventure.eu

Хинова и Шимиан – плаж и риболов на брега на река Дунав

Калафат - плаж и риболов

Гр. Вълчедръм: стадиони, села Златия и Септемврийци

Баскетболна площадка град Вълчедръм; Басейн в град Вълчедръм;
В село Долни Цибър е изграден многофункционален спортен комплекс.
Гр. Берковица: спортна зала, стадион в град Берковица

ТУРИСТИЧЕСКА ИНФОРМАЦИЯ И ЦЕНТРОВЕ ЗА ПОСЕТИТЕЛИ

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН – Туристически информационен център

БУЛ. КАРОЛ I №. 4

ВИДИН - Туристически информационен център

3700 Видин, ул. Дунавска № 1, tel.: +359 094 990 739; работно време: 08.00 – 17.00 h, от Понеделник до Петък

БЕЛОГРАДЧИК - Туристически информационен център

3900 Белоградчик, ул. Поручик Дворянов 1 А, tel.: +359 877 881 283; e-mail: tourism@belogradchik.bg; работно време: 08.00 – 17.00 h, всеки ден, включително събота, неделя и официални празници.

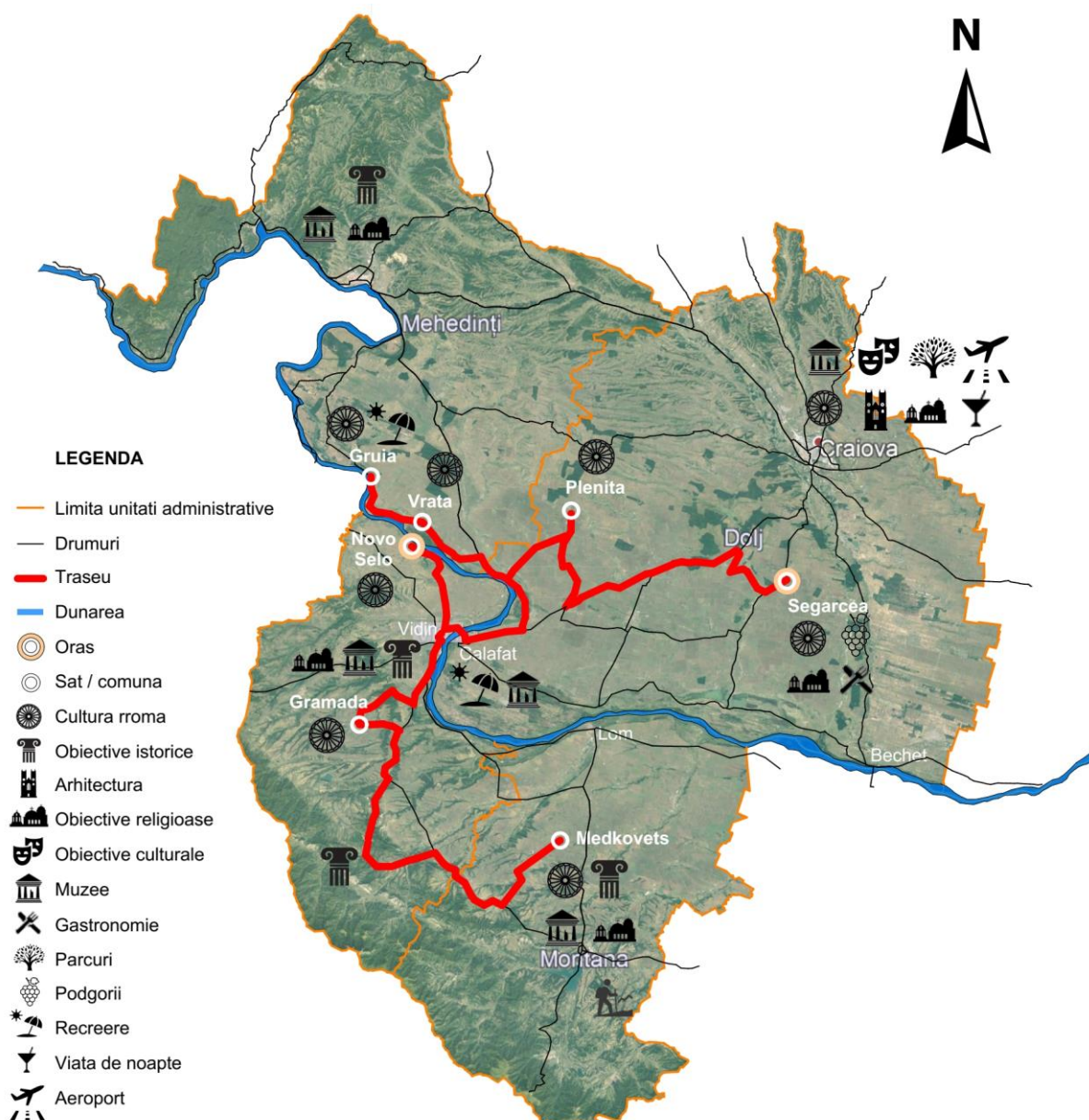
МОНТАНА – Туристически информационен център

Град Монтана 3400, ул. Цар Борис III" 2 (близо до площада), в сградата на Историческия Музей -гр. Монтана, tel: 096 / 30-74-81, tel: 096 / 30-51-56

БЕРКОВИЦА – Туристически информационен център

Гр. Берковица 3500, площад Йордан Радичков № 2, tel.: 0953 / 8-86-82; работно време: от 8.00 до 17.00.

МАРШРУТ 3. МЕДКОВЕЦ-ГРАМАДА- НОВО СЕЛО- ВРАЦА-ГРУЯ-ПЛЕНИЦА-СЕГАРЧЕА

МЕДКОВЕЦ-СЕГАРЧЕА

374 km

6 h

ОПИСАНИЕ МАРШРУТ

Маршрутът започва в местността Медковец на област Монтана, като представителство на общността на глиганите и пчеларите продължава по пътя 8105 и след това по път E79 през Ружинци, Димово, след това по пътя 1 към Видин, с десен завой на пътя 141 в град Грамада, където ромите участват в изкуствата (музика, танц). По маршрута можете да

посетите и Белоградчик (с елементи на природно и културно наследство, плюс римска култура) или Макреш. От Грамада се връщате на 1-ви път през Дунавци, Видин. От Видин има отклонение към Ново село, с малка ромска общност, посветена на изкуствата, на брега на Дунав, на 122. След това се връща във Видин и пресича моста Видин-Калафат. В Румъния влизате по пътя E79 към Маглавит, където завивате надясно по DN 56A, през Магалат, Четате, отивате до брега на Дунав във Враня, с ромските танцьори и Груя, където можете да видите занаяти като тухларство и кошничарство. Следва връщане към Четате, откъдето завивате надясно по пътя 552 за Пленица, където можете да срещнете танцьори и занаятчийски германи. От Пленица по пътя 561A можете да стигнете до E79 през Perișor, като стигнете до Segarcea, крайната точка на маршрута. Тук могат да се сервират традиционни ромски ястия, а дегустацията на вино може да се направи в едноименната винарна.

ДОСТЪП (ТРАНСПОРТ)

Пътна инфраструктура

BG: Път 8105, E79 (Видин-Димово-Ружинци-Монтана- Враца- ок.п. София – ок.п. Благоевград – Граница с Гърция), Път 1, път 141, 122, Мост Видин Калафат
RO: E79, DN56A, 552, 561A

Обществен Транспорт

В Аспарухово, об. Медковец (от Монтана на 39 мин)

Автобусна станция Монтана, гр. Монтана, бул. Христо Ботев (срещу гарата);

tel: +359 (0) 96 306 770; 0884 405 798; Program de lucru 06:00 - 20:00.

Автогара и гара - гара Медковец - тел 0882244793 - с. Медковец

Автогара - с. Аспарухово.

Автогара Лом: Адрес: ул. "Дунавска" 10; Тел: +359 (0) 971 668 46; Гара Лом - тел. 0887 398 610; Работно време 04:30 - 21:30

Пристанищен комплекс: Адрес: Лом 3600, ул. Пристанищна 21, тел: +359 971 60 300, факс: +359 971 60 301, e-mail: office@portlom.bg, www.portlom.bg

Можете да стигнете до Враца с кола по Е 70 Дробете Турну Северин - Крайова, до Шимиан, след това по DN 56A до кръстовището с DN 56C и от тук до вашата дестинация.

В община Груя можете да стигнете с кола по DN70 Дробете Турну Северин - Крайова до Шимиан, след това по DN56A, до Хинов, след това по DN 56C и до дестинацията.

Община Пленица се намира в западната част на окръг Долж, на 60 км от Крайова и на 16 км от река Дунав. До Пленица може да се стигне или с обществен транспорт,

отпътуващ всеки ден в 10:00 ч. 17:00 от автогара Крайова Север, или с влак (гара Моцъцей), или със собствен автомобил..

Железопътна инфраструктура

Железопътна гара Крайова (Линия Букурещ- Тимишоара, връзки към България- София и Сърбия Београд)

Железопътна гара Дробета Турну Северин (Линия Букурещ- Тимишоара) и Крайова (Линия Букурещ- Тимишоара, връзки към Калафат и Трансилвания- Клуж Напока)
Гара Сегарчеа

Железопътна линия Крайова- Калафат със спирка на хата Деалу Робулуй

Област Видин БДЖ - Пътнически превози "ЕООД, ЖП № 7 Видин-София (Ружинци, Димово, Макреш, Грамада и Видин) <https://vidin.government.bg/oblastna-transportna-shema>

Речна инфраструктура (избирателно)

РО: Пристанище Бекет – ферибот Бекет- BG: Оряхово (през област Враца)

Пристанище Четате, Лом

Въздушна инфраструктура

Международно летище Крайова със следните дестинации и маршрути за влизане на туристи:

Редовни полети: Англия: Лондон – Лутън, Италия: Болоня - Гулиелмо Маркони, Летище Милано Бергамо Орио ал Серио, Рим Чиапино, Испания: Барселона Ел Прат, Мадрид Адолфо, Франция : Рариж – Бове, Германия: Льолн – Кьолн Бон, Израел Тел-Авив- Бен Гурион, Белгия: Брюксел, Чартърни полети: Анталия.

РОМСКА КУЛТУРА

АСПАРУХОВО, ОБЩ. МЕДКОВЕЦ

ЗАНАЯТ

Занаяти с върбови клонки
Апикултура

Борил от село Аспарухово , общ.
Медковец

Той учи децата си на занаята и цялото семейство се включва в производството. Наследявайки работата от баща си, той продължава да добива мед от дивите пчели, като практикува пчеларство , което прави сам. Той споделя трудностите и проблемите на своята професия и необходимостта да се купуват пчели от пчеларите, тъй като броят на дивите пчели рязко е намалял. Пчеларят е доволен от занаята си и

казва, че пчелите дават добър мед и не изискват прекалено големи грижи. Продуктът му има пазар на дребно, тъй като е свързан с чисти органични продукти, които са много популярни и имат по-високи цени.

ГРАМАДА

Населението на Грамада е около 1400 души, от които ромите са 1,26%, сочат данните на Националния статистически институт през 2011 г. Има много, които знаят ромския си произход, но не са запазили етническата си идентичност. Те не зачитат специфичните за тази група традиции и обичаи - не говорят ромски език, не празнуват ромски празници, не принадлежат към никоя от ромските групи. Живеят в бедняшки квартал, който не е отделен от града. Циганският език в града се говори само от няколко семейства, дошли от околните села. Ромите са се слели с българи и единственото, което се различава до известна степен е по-тъмният цвят на кожата. Ромското население е неизменна част от общността, децата са включени в образователната система, работят по европейски проекти, което осигурява участието на безработните. Читалището приветства всички желаещи да се присъединят към групата на автентичния фолклор, детската театрална група, група за художествено изявление, група песни в стария град и художествената школа. За съжаление, ромските майстори също напуснаха.

НОВО СЕЛО

ИЗКУСТВО (МУЗИКА И ТАНЦ)

Ромското население в Ново село представлява около 20% от общото население. Има представители на различни групи роми - Калайджии, Цуцумани и Цигани Влахи. Те живеят главно в ромския квартал, много от които са заминали в чужбина и се връщат за кратко през лятото. Докато финансовото им състояние се подобри, те започнаха да купуват къщи извън квартала, в центъра на селото. Те говорят ромски. Местното читалище предлага възможности на ромските деца да се присъединят към клубовете по интереси - компютърна грамотност, рисуване, музика и танци. Работи се по европейски проекти, насочени към интегриране на ромите в образователната система от най-ранна възраст. Двама души се наричат образователни медиатори от ромски произход, за да подкрепят процеса на интеграция. За съжаление майсторите вече не са в селото.

0882424976 – Любка Ангелова, Секретар на Читалище "Паметник" в Ново Село.

ВРАТА

ИЗКУСТВО (МУЗИКА И ТАНЦ)

Rromi lăutari

**Патриу Йон наричан Виорел (62 години)- община
Врата**

Йон Патриу казва, че родителите му са го завели в Кусмир, където се е научил да свири на акордеон. От 14-годишна възраст започва да пее на сватби. В работни дни той работи в селското стопанство, но в събота и неделя пее на сватби и партита. След това той създава група, с която пее до 1998г. (съпругата му е солистка, а негови приятели и роднини, инструменталисти).

От 2003г. той започва да ходи в чужбина, в Италия, във Ватикана, където пее и свири сезонно в ресторанти или на тераси, а понякога и по улиците. Йон Патриу казва, че той печели повече, отколкото в страната, а акордеонът се търси повече сред италианците. Той смята, че този инструмент вече не е толкова популярен, колкото преди и света се задоволява само от органа.

В семейството талантът към музиката наследило средното момче, което също пее в Италия и един от внуците. Йон Патриу казва, че го е отгледал и му е сложил акордеон в ръце и всеки ден го учил на нещо

Йон Патриу казва, че е дошъл във Врата през 1967 г. заедно с родителите си, когато е бил на 11 години. Той се счита за ромънски циганин, защото родителите му не са говорили циганински и са семейство на лаутари. Семейството му идва от Бъкlesh Баща му имал сестра, която живеела във Врата и дошъл тук след нея, довеждайки семейството си.

Йон Патриу казва, че страстта към музиката е наследена от баща му който свирел на китара, а майка му е отговаряла за домакинството и работела в селското стопанство. Той остава във Врата, където се оженил. Съпругата му идва от група романизиранци цигани, но в къщата говореха циганински. Сега той има три момчета женени, внуци и правнуци

ГРУЯ

ЗАНАЯТ

Роми тухлари

Дурой Виорел (55 години), община

Груя

Виорел Дурой казва, че тайната на добрите тухли е в качеството на земята. Той е научил семейството как да търси добрата основа за тухли. Членовете на семейството са транспортирали с каруци в зона в която не се наводнява където земята е замесвана и подготвяна.

Майстор Дурой казва, че където е намерена хубава земя за производство на тухли е необходим и източник на вода, защото за земята се използва много вода, за да се подготви добра глина. Зидарите знаели от старейшините „рецептата“, защото имаше нужда от определена част от земята, пясъка и водата. Пясъка се използва и за направата на форми в които се моделира тухлата. Виорел Дурой казва, че инструментите на тухларите са предимно мотики, лопати и казма, но те се нуждаели и от много дъски, за да направят моделите, където се леели тухлите. Мястото, където се правели тухлите, се наричало работна зона. Тук складирали тухлите, обръщали ги и изсушавали на слънце.. След това подготвяли купчините тухли (зидарите ги наричали „банкети“), които да се пекат в пещите. .

Виорел Дурой си спомня, че е имало време, когато той и семейството му са имали много работа. Той казва, че е работил и по поръчка от 25-30 хиляди тънки тухли или 12 хиляди дебели тухли. Сега той е пенсионер и тухлата вече не се търси в района. Когато си спомни старите времена, той отива в гората в покрайнините на общината,

където е работил тухлите.

Виорел Дурой е роден във Врата, но се премества със семейството си в Груя, когато е бил на 6 години. По онова време се казвало, че в Груя има не повече от 30 ромски семейства, но сега ромската общност е нараснала значително, достигайки почти 900 души, въпреки, че повече от половината са в чужбина. Виорел Дурой си спомня, че в детството си цялата ромска общност се е занимавала с тухла, защото комуната е била близо до Дунава, където има много езера, доставящи изобилие от суровини - мека почва и водоснабдяване. Работил е с родителите си и когато имали големи поръчки, събирали цялото семейство, с братовчеди и братя и сестри, разделени на екипи.

Виорел Дурой знае от старейшините, че земите около общината са на боляр Бурилану, работил с ромите, които тогава са били в плен. След като са били освободени, много от тях са са получили дом и са останали далеч. Районът е бил с добра почва и много вода и започват производството на тухли, за да построят домовете си и за да издържат семействата си. Много семейства също произвеждат керпич, които се правят по различен начин от печените тухли: с вода, земя и слама. Старите хора са строили къщите си от дървен материал (дървена рамка попълнена с дъски, покрити с летви или плет от оплетени пръчки, измазани с глина, кал и т.н.). В семейството на Виорел Дурой се говори ромски език, но се използват много румънски думи, защото много от членовете на семейството са работили в селското стопанство с румънците, така че хората в района ги наричат романизирани цигани. Виорел Дурой казва, че хората му говорят много по-различно от ромите в съседното село Гърла Маре, които говорят по-чист ромски език.

Роми коваичи

Неделку Константин, село Груя, общ. Груя

Константин Неделку казва, че живее в Груя, от както се помни, защото оттам са родителите му. Ковачеството е наследено от семейството му, защото баща му е бил ковач и е бил много добре познат в селото, защото е работил в ОСП (селскостопанска кооперация, селскостопанска единица в комунистическата ера). Константин Неделку разказва, че по-късно баща му е направил собствена работилница.

Като дете учил занаята на баща си в малка работилница, а по-късно работил като ключар, но след революцията работил само в работилницата, наследена от баща му. Сега той е пенсионер и продължава да работи, когато има поръчки. Той произвежда железни врати или други метални конструкции и по-рядко подковава и коне. По някога хората идват да изострят селскостопанските си инструменти или да закрепят дръжките си на лопатите и брадви.

Константин Неделку обича работата си и смята, че за това е ценен от хората в района. Той казва, че винаги е имал клиенти и не е необходимо да напуска дома си, да ходи по панаири, за да продава стоката си. Освен това той никога не е искал твърде много от клиентите. Хората му давали това, което имали: пари, птици или селскостопански продукти (брашно, царевично брашно, яйца, сирене и др.). Майсторът казва, че е спечелил, че много пъти хората му дават повече, отколкото той на тях.

Константин Неделку не знае цигански, защото родителите му или близките му

роднини не са го говорили. Има голямо семейство. Той има шест деца, всеки в къщата си, но никой от тях не е наследил занаята, ставайки ковач. Занаятчията казва, че понякога отива при децата на посещение, но обикновено остава у дома и прекарва по-голямата част от времето си в работилницата, където има какво да прави

ПЛЕНИЦА

ЗАНАЯТ

Роми геранчии

Илие Раду, 55 годишен – община Пленица,
окръг Долж

Илие Раду е този занаят от Йон Мътушоу от село Кастреле Траяне, принадлежащо към община Пленица, който го знаел от по-възрастните хора. "Работих с него от 1991 до 2000 година. След това той умря и аз останах", казва Илие Раду.

Илие Раду казва, че 30-метров кладенец се прави за ден и половина.

Преди, геранчиите копаеха с казми, а старейшините изкопаха цилиндричен дървен контейнер вместо тръби. В долната част на ямата бяха поставени две кръстосани трупи, върху които е направен дървен капак. Четири топки се удря в земята, където след това се зида кладенецът от долу нагоре и след това измазан.

Илие Раду произхожда от семейство от ромски бакърджии от Стрехая, Мехединци, не-ромски. В Пленица той дошъл по жена си Мона през 90-те и след това научил този занаят. Има две момичета, които трудно ги издържал в училище. Той много обича конете. Когато няма поръчки за кладенци, той работи с кон и каруца в селското стопанство.

ИЗКУСТВО (МИЗИКА И ТАНЦ)

ГРУПА ЗА ЦИГАНСКИ ТАНЦИ, КЕЛУШКА

Ръководител Йоана Щефан, община Пленица

"Да си ром не е срам с всички нас като Божии същества, жалко е, че някои от нас не разбират", това е вярата на младия Йоан Щефан, която възражда традицията на циганските танци в Пленица.

Йоана Щефан казва, че е циганка, която се гордее със собствената си етническа принадлежност. "Ако се срамувам да бъда циганка, трябва да се срамувам от майка ми, която ми дала живот", признава тя. Тя произхожда от ромска майка от ромско семейство и от румънски баща.

Родителите ѝ се опитали да я държат далеч от ромите, затова избрали да ѝ предложат образование, далеч от всичко, свързано с думата циганин, защото изглеждало като голяма срам да се разбере на света, че майката е циганка. Ето защо от 2-годишна възраст до 22-годишна възраст тя живее с родителите си в Молдова, във Фокшани, родния град на бащата.

Родителите на майка ѝ имали голямо семейство, четири дъщери и едно момче, а те били добре високо почитани роми. Нейният дядо е бил мелничар и той е направил тухли (тухли от глина и слама). И все пак той бил талантлив по музика, пеел и свирил на цигулка по сватби.

Две от децата наследили неговия талант: момчето, известно в света на лаутарите и ромите като Нику от Пленица и едно от момичетата, майката на Йоана Щефан. Нейната баба Илина била много добре позната в селото, на старини била наричана "жената с нереза".

Животът на Йоана Щефан бе белязан от факта, че тя има двама различни родители, ромска майка и румънски баща, военен. Тя й казва, че родителите й се срещали във влака, влюбвали са се и се оженили. Йоана Щефан казва, че докато е живял в Молдова, е бил много трудно, чувствала се като птица в клетка, защото не може да каже, че е циганка, роднините на майка й не са ги посещавали

През 2009 г. баща й се пенсионира и решава да се върне в Пленица, където живеят баба и дядо. Йоана Щефан казва, че за нея е било чудо и завръщане към живота. Тя смята, че в Пленица ромите се грижат от най-големия за най-малкия, за хората, а не за остатъците от обществото.

Формиране на групата

Йоана Щефан има страст за циганските шалове и забратки. Тя казва, че има цяла домашна колекция, която свързва дома й и й напомня за красивите моменти, които прекарва с братовчеди, роднини, цигани.

Ромите в Пленица я ценят много и я избрат за техен представител. Тя казва, че се чувства много обичана в своята общност, защото се е борила за доброто на ромите в общината. Тя е училищен медиатор в продължение на три години в училището в Пленица и нейният приоритет е да направи радостите на децата от ромски произход: да играе с тях, да слушат песента на птиците, да им помагат с домашните, да ги насочва и им дават съвети.

Йоана Щефан казва на 4 момичета от училище, които са привързани към нея, и предлагат да направят мини-група за цигански танци, които те наричат КЕЛУШКА. Те идват от семейства с проблеми, или без материални възможности, или със семейства с един родител (един от родителите им е починал). Всяко момиче има тъжна житейска история. Най-малката, Риана, на четири години, е изоставена от майка си след смъртта на баща си, така че две години Йоана Щефан се опитва да компенсира липсата на родители. Николета, първото момиче, което дошло в групата, живее само с майка си, която е глухоняма, а баща й я напуска преди да се роди. Адина, момиче, което често се отказва от училище, за да се грижи за по-малките си братя, също е част от групата, защото майка й не може да се оправи да ги отгледа, защото тя е загубила едното си око. Четвъртият член на групата е Андреа, много красиво момиче, чиито родители имат големи здравословни проблеми.

СЕГАРЧЕА

ГАСРОНИМИЯ

Гуца Ленуца (наричана „баба”), 61 години- населено място Сегарчеа, окръг Долж
Ленуца Гуца произхожда от село Бърка, област Долж, но в продължение на 40 години, откакто се ожени, тя живее в Сегарчеа със съпруга си Гуца Думитру, наричан Синел на 61-години. Жената казва, че тя и съпругът й са от редиците на урсари и говорят цигани в къщата. Заедно отглеждат 5 деца (3 момичета и 2 момчета), които са в домовете си и сега имат внуци. Ленуца Гуца казва, че и децата, и внуците са ги отглеждали с традиционни цигански ястия, които според тях са много добри и вкусни...

Традиционни цигански рецепти

Ратуй

Тази рецепта се приготвя само на Коледа, когато коли прасе - смес от месо и подправки се пълнят свински черва". Ратуй обикновено се консумира след зимните празници. Ленуца Гуца разказва как се подготвя: „Се оправят червата, те се измиват, те се обръщат, измиват се много пъти, изтичат се. Дебелото черво се приготвя за пълнене.

Приготвя се месната смес. Режат се на ситно парчета свинско месо и сланина, до барда и разбъркайте със ситно нарязан лук, мащерка, сол и лют червен пипер, след това се напълва дебелото черво.

Оставя се да изсъхне в задната част на къщата. Консумира се след изсушаване. Реже се колкото е необходимо и се приготвите със зеле. Прави се супа от кисело зеле, в която се слага ратуй". Жената казва, че това е начинът да се подготви ратуй в Олтения, но е чула, че в Банат, се приготвя по различен начин.

Боръндъу

Боръндъу има консистенция на сос, приготвен със свинско, гъска или пуйка. - Първо, месото се пече, казва Баба. Отделно, кръвта от закланото животно се смесва сурово с царевично брашно и се поставя върху печеното месо. След това се добавя вода и ситно нарязан лук, оставя се да заври, докато не падне и се образува като сос. " Ромите ядат този сос с качамак. "Топи се в соса с качамака", казва Ленуца Гуца.

Зеле с боб и пушени кости

Сварете боб с лук, нарязан на големи парчета и след това добавете опушената кост (приготвена като супа от фасул). Отделете се вари зелето. След това смесете боб с зеле и добавете дафинови листа и мащерка. Сервирайте с топъл качамак.

ДРУГИ ТУРИСТИЧЕСКИ АТРАКЦИИ

АСПАРУХОВО

Исторически обекти	Музеи
Огнена кула - обсерватория Паметници на Кръстьо Пишурка и Цеко войвода, град Лом; Некропол, с. Орсоя	Историческият музей, античната крепост "Алмус", Музейна колекция, с. Медковец
Религиозни забележителности	
Брусарски манастири "Св. Архангел Михаел" Църква „Св. Петка“, гр. Брусарци Църква „Св. Николае Стари" (Борунска църква) Църква „Св. Николае Нови Храм Катедрала Успение Богородично, гр. Лом Църквата Света Параскева, село Медковец	

Защитени зони и територии / природни забележителности

Защитена зона: река Лом , Цибърско блато , Моминбродско блато Орсоя,
Риболов в Орсоя
Защитена зона - Риболов в Орсоя
Реки: Дунав и Лом
Остров Добрина

БЕЛОГРАДЧИК

Римска крепост Калето – Белоградчик, гр. Белоградчик , tel.: +359 936 53022

Природна забележителност Белоградчишки скали гр. Белоградчик

ВИДИН

Исторически обекти	Музеи
Крепост Баба Вида, адрес: Дунав парк, град Видин тел. 094/601 705 Кращата казарма, адрес: ул. Княз Борис I бр. 26, квартал Калето, град Видин тел. 094/601 709	Музей Конак, адрес: ул. Общинска 2 град Видин; тел. 094/601 713
Религиозни забележителности	
Джамия Осман Пазвантоглу, адрес: Дунавски парк, град Видин Катедралата "Свети Димитрий", град Видин	

КАЛАФАТ

Калафат – Музей на изкуствата и етнографията

Калафат: Международен фестивал за Поезия Фолк Музика – август

Плодовете на есента – октомври

SPA Калафат – Чуперчени- Дунав

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН И ОКОЛНОСТИТЕ

Исторически обекти	Музеи
-Археологическият обект ул. Независимостта и Скепа Кладовей от Дробета-Турну Северин - най-старото стабилно човешко селище в Европа е открито в района, където са открити артефакти, по-стари от 10 000-11 000 години, т.е. - руините на крепостта Северин - които включват няколко конструкции с кули и	- Музей на изкуствата в Дробета - Турну Северин - се помещава в сграда-паметник на изкуството, построена в еkleктичен стил, датираща от 1890 г., и съхранява произведения на феодални изкуства от 19 и 20 век и произведения на съвременното изкуство. -Музеят на Железните порти -

вътрешни дворове, открити след последователни разкопки. - руините на римската крепост в Хинова, намираща се на разстояние 16 километра от Дробета-Турну Северин. Това е много важна археологическа точка, откривайки тук най-голямото златно съкровище в страната, с тракийски произход. -Бълъцица - Лимас Бразда Луи Новак, е граница, подсилена с зенем вал, построена през четвърти век, по времето на император Константин Велики. Бразда Луи Новак тръгва от устието на река Тополните (окръг Мехединци), прекосява Олтения и Мунтения под хълмовете до Мизил, като следите му се виждат и днес.	Природонаучните райони се помещават във високоетажна сграда между 1923-1926 г. и имат секции от природни науки, археология-история и етнография-популярно изкуство, с около 4000 произведения в наследството си. -Музеят на водноелектрическата централа „Железни врата“ е открит през 1976 г., представяйки общите характеристики на река Дунав, хидрологичните данни, материалните свидетелства за човешките селища в района.
Религиозни забележителности Църквата "Свети Йоан Кръстител", известна и с основателите си - "Греческу", се намира в югозападната част на община Дробета -Турну Северин - Църквата „Майореаса“ с посвещението „Успение на Богородица“ от Дробета - Турну Северин, е построена от основата между 1842 - 1846 г. по инициатива на майор Йон Чупаджея и съпругата му Думитрана Чупаджея, по време на управлението на Георге Бибеску	
Събития и фестивали Дробета-Турну Северин -Международен фестивал за китара, май -Есен в Северин, октомври - Долината на Дунав - Международен шахматен фестивал - май -Вънжу Маре - Фестивал на лозята и виното (септември) -Исверна - Измерване на овце - края на май -Иловица - Празник на Кошуцеа - май - Празникът на люляка в село Понореле - организира се ежегодно през първата част на месец май, в който участват професионални и любителски артистични състави, посветени солисти на популярната музика; организиран е час на селото и лагерен лагер; -Фестивал за народна музика: Ponoare, Ponoare! (4-6 август) - присъстват млади изпълнители на популярна музика (вокални солисти и инструменталисти); - Национален фолклорен фестивал: планина, планина, красива елха! -Бая де арама (4-5-6 септември) - е конкурс на вокална и инструментална интерпретация и има за цел да съхранява и популяризира традиционното румънско културно наследство;	

Зашитени зони

-- SCI Гора Стръмнина-Гора стръмнина е защитена зона от национален интерес, разположена на административната територия на община Хинова. Това е зона с площ от 123 хектара, която съхранява естествени местообитания и важни видове под горски аспект. Стойността на този резерв се дължи на компактните повърхности с шипове и смеси от различни широколистни дървета.

- Националният парк Железни врати е разположен на левия бряг на река Дунав, между местностите Базиаш и Гура Ваи. Неговият периметър включва също южните разширения на Банатските планини (Локвей и Амажулуи) и планините Мехединци, както и част от платото Мехединци и езеровата ивица, която принадлежи на националната територия.

- Национален парк Домоглед - Валеа Черней, където са уредени 20 одобрени туристически маршрута с различна степен на трудност, по време на които туристите могат да се натъкнат на пещери, докове, водопади, ливади и тротоари, но също така и много водни мелници.

- Природен комплекс Понореле е зона, характеризираща се с варовикови скали и представлява природен резерват, обявен за защитена зона. Тя обхваща площ от 100 хектара.-

- Люлякова гора от Понореле - ботанически резерват с площ от 20 ха, е обявена за природен паметник от национален интерес и е най-голямата в страната. Гората се намира на около 3 км южно от град Поноре, между хълмовете на Балудей и Райкулещилор.

СЕГАРЧЕ

Манастир Сегарчеа

КРАЙОВА

Исторически обекти	Музеи
Руините на хан Хурез Руини на крепостта Пелендава (манастир Кошуна, Мофлени, Крайова)	Музей на изкуствата, Крайова Музей Олтения, Крайова Музей Св. Никодим на реставрационния , наследствения и визуализационен център на Архиепископия на Крайова

	Къща Бание
Религиозни забележителности	Културни забележителности
Катедралата Свети Димитър Римокатолическата църква "Свети Антоний" Евангелска протестантска църква, катедрала Епископска Мадона Дуду, Синагога Крайова	Национален театър Марин Сореску Филхармония Олтения
Архитектура	Паркове
Старият център на Крайова Къща Глоговеану Дворец на търговската банка Крайова кметство Хотел и казино Минерва Гимназия Карол I Дворецът Жан Михаил Къща на Жан Негулеску Къща Николае Романеску Дворец Ворвореану (дворец на митрополит Олтения) Ансамбъл „Минерва“ Ансамбълът на Архиепископия Крайова и митрополитската църква на Олтения	Ботаническата градина на Крайова Парк Романеску в Крайова Парк Тинеретулуй (Младежки парк)
Мемориални къщи	
Мемориална къща Елена Фараго	
Събития и фестивали	
Международен театрален фестивал Шекспир - април (на всеки 2 години) Музикална Крайова - август-септември Елена Теодорини - от октомври до ноември Фестивал Мария Танасе - октомври (на всеки 2 години) 29 май - 4 юни, дните на Крайова 23 юни - Крайова е облечена в ие (традиционна риза) 26 октомври - празникът на светата закрилница на град Крайова - Света Димитър	

CAZARE

АСПАРУХОВО общ. Медковец

Хотел „Ogosta“: адрес: бул. Пейо Яворов, 1, 3400 Монтана, център, Монтана;

tel.: 096 306 310

Семеен хотел „Ring“: на брега на язовир Огоста на 2 км от града;

Парк хотел „Zhitomir“; adresă :площад „Жеравица“ 1, 3400 Монтана, център, Монтана

Tel: 096 306 176

Хотел „Montana“: гр. Монтана, бул. 3-Март“ 120, tel. 096300404

Хотел „Vesta“: адрес : ул. Цар Симеон № 10, 3400 Монтана, център, Монтана

tel: 096 305 720

МОНТАНА

Хотел „Ogosta“: адрес Пейо Яворов , 1, 3400 Монтана център, Монтана; tel.: 096 306 310

Семеен Хотел „Ring“: на брега на язовир Огоста на 2 км от град;

Парк хотел „Zhitomir“; адрес: Площад Жеравица 1, 3400 Монтана център, Монтана

tel: 096 306 176

Хотел „Montanaгр. Монтана , bul. „3-Mart“ nr. 120, tel. 096300404

Хотел „Vesta“: ул. Цар Симеон nr,10, 3400 Монтана център, Монтана;

Хотел ресторант „Дунав“: площад Начев” 1, 3600 Боруна, Лом

БЕЛОГРАДЧИК

Хотел "Скалите" грд. Белоградчик, площад Възраждане №2 tel: +359 94 691 210

tel. mob.: 0884 51 41 54, fax: +359 936 545 42, e-mail: reception@skalite.bg, web:

www.skalite.bg

Хан Мадона Фалковец, Фалковец, Яновец 3949, обл. Видин Път N 114 Белоградчик Лом

Tel.: +359 894774746, Fax : +359 93655646, e-mail: info@hanmadona.com, Website:

www.hanmadona.com

Хотел-ресторант The Rocks, Белоградчик, ул. Хаджи Димитър 1, tel.: 0936 54002, 0898733818

Къща за гости Здравец, село Чифлик, tel: +359 878 330 899, email: zdravecbnb@gmail.com,

<http://zdravecbnb.com/>

Хотел Далия, гр. Белоградчик , бул. Съединение 1 /автогара/,tel. 0936 532 43, 0888 641 528, 0888 641 528, e-mail: hotel_dalia@abv.bg

Хотел Рай, гр. Белоградчик, ул. Цар Иван Срацимир 3,Tel.: +359 - (0)9365 / 3735; +359 - (0)894 / 702917,e-mail: bubjordanova@abv.bg

Viko hostel , гр. Българградчик, ул. Цар Иван Срацимир 5, tel.: 0878 364306; +359 878 247733
e-mail: office@vikohostel.com

Vila Albasitao гр. Българградчик, ул. Цоло Тодоров, tel. : +359 878 602 682 +359 (0)888
666222; +359 (0)898 444 711, e-mail: lili@albacita.com, website: <http://albacita.com/>

Къща за гости „Зора” гр. Българградчик , ул. Хайдут Велко №2, Tel: 094 623 667, tel. mobil:
0888 842 886; 0885 719 046 087/7756157, e-mail: jordani_2005@abv.bg

ВИДИН

“Anna -Kristina” гр. Видин 3700 ул. Баба Вида 2, tel: +359 94 / 606 037
www.annakristinahotel.com

"Rovno" гр. Видин 3700, ул. Цар Аксандър II nr. 70 3700 гр. Видин, България, tel .
+359 94 690 990, fax + 359 94 690 999, info@hotelrovno.com, www.hotelrovno.com

"Avramov" гр. Видин 3700 ул. Цар Аксандър II nr. 63, tel./fax 094/ 60 66 80
GSM 0885 287766, www.hotel-avramov.domino.bg, e-mail: hotel_avramov@mail.bg

Neptun гр. Видин ул. Дунавска № 8, 094/ 680 039, 0884 850 139; 0897 850 139

E- mail: hotel_neptun_vidin@abv.bg, Web: www.hotelneptunvidin.com

«Dunav» гр. Видин 3700, ул. Еделвайс №3, tel./fax: +359 94 600 174

GSM.: +359 893 326 411, E-mail: hotel_dunav@abv.bg; website: <http://hoteldunav.eu/>

“Zora” гр. Видин 3700, ул. Найло Цанов” 3 А, Tel.: +359 94 600290; 606 700
website: www.hotelzora.hit.bg, e-mail : hotelzoraravidin@abv.bg

“Zora” 2 гр. Видин 3700, ул. Горазд 2, Tel.: +359 94 601171

"Bononia" 3700 Vidin, str."Bdin" No.2, +359 94 60 60 31 ,+359 94 60 60 32
website: www.hotelbononia.net, email: office@hotelbononia.net

"Стария град " 3700 гр. Видин , ул. Княз Борис № 2, +359 94 600023
website: www.oldtownhotel.dir.bg; email: oldtown_vd@abv.bg

"Vidin" 3700 Vidin, ул. Княз Дондуйов No15, +359 94 606 938, www.hotelvidin.com,
office@hotelvidin.com

КРАЙОВА

Хотели в общ. Крайова

Rixo`s Guest House 5*

Адрес : ул. Хенри Форд (Е70), ул. Должулу №8 , 207206 Craiova, Румъния, телефон: 0040
734 632 129, e-mail: rezervari@rixosguesthouse.ro, web: <http://rixosguesthouse.ro/>

Hotel Splendid 1900

Адрес: ул. Александру Йоан Куза 4С, 200734 Крайова, Румъния, телефон:
0040.737.023.921, e-mail: <https://splendid1900.ro/>

Hotel Helin Central 3*

Адрес : ул. Александру Йоан Куза № 14, 200396 Крайова, Румъния, телефон:
0040.757.666.999, e-mail: hotel@helincentral.ro, adresă web:
<http://www.helincentral.ro/>

Hotel Craiovița

Адреса: Калеа Северинулуй, 222111 Крайова web:
<http://www.hotelcraiovița.ro/>

Ramada Plaza

***** Калеа Букурещ № 1 www.ramadaplazacraiova.ro, 0351.100.201 | 0351.101.500,
reservations@ramadaplazacraiova.ro

Rexton

**** Булевард Карол I 49 www.hotelrextion.ro, +40 (0) 351 462 451,
office@hotelrextion.ro

Oltenia

**** ул. Каракал № 176 www.olteniahotel.ro, +40 351 411 411, receptie@olteniahotel.ro

Golden House **** ул. Брестей № 18 www.goldenhouse.ro, (+40) 251 406271,
Email: receptie@goldenhouse.ro

Emma West

**** ул. Калеа Северинулуй № 3В, www.hotel-emmawest.ro, +40 0251.480.150,
receptie@hotel-emmawest.ro,

Relax

*** ул. Калеа Северинулуй № 48 www.en.hotel-relax.ro, 0351.409.744,
office@hotel-relax.ro

Plus

*** Малу Маре , ул. Каракал № 254, www.plushotel.ro, +40.733.100.200,
plushotel@plushotel.ro

Emma Est

*** ул. Калеа Букурещ № 82А, www.hotel-emma.ro, +40 0251.406.288,
receptie@hotel-emma.ro

Bavaria

**** ул. Каракал № 3 <http://www.hotel-bavaria.ro>, 0251/414.449,
office@hotelbavaria.ro

La Rocca Hotel Boutique, Ул. Пелендава № 39А, www.hotellarocca.ro, 0351 413
570, office@hotellarocca.ro

Parc, *** Str. Bibescu, nr. 12 www.hotel-parc-craiova.ro, 0251.417.257,
office@hotel-parc-craiova.ro

Europeca **** ул. Пиетъции № 9-11-13 www.hoteleuropeca.ro, 0751224794,
hotel@hoteleuropeca.ro

Plaza **** ул. Ариес № 16 www.hotelplaza.ro, +40 (0) 251 430410,
office@hotelplaza.ro

Helin Central, *** ул. Александру Йоан Куза № 14, www.helincentral.ro, +40 351 808 708, hotel@helincentral.ro
Euphoria, ** ул. Янку Жиану № 6 www.hoteleuphoria.ro, 0728.196.173, office@hoteleuphoria.ro
Flormang, *** ул. Калеа Северинулуй № 7B, www.flormang.ro, +40 769 251 832, hotel@flormang.ro
Green House, *** ул. Фраци Бузеци № 25 www.green-house.ro, 0745 071 498, greenhousecraiova@yahoo.com
Casa David-hotel boutique, **** ул. Щефан Чел Маре 18A, www.casadavid.ro, +4 0755 463 464 receptie@casadavid.ro

Мотели

Hanul Doctorului, ** Ул. Вииторулуй № 1, 0351 444 422

Хостели

Sport, *** ул. Брестей № 25 www.hotel-sport.ro, 0251-412022,

Къщи за гости

Villa Carmelita *** ул. Император Траян № 41, www.carmelita.ro, rezervari@carmelita.ro, 0728 033 339
La Favorita, Guesthouse Boutique, *** ул. Мадона Дуду www.lafavorita.ro, 0351 408 098
Flormang 1 *** ул. Дезробири № 134 <http://pensiunea1.flormang.ro/>, 0769.251.815
Bruxelles Guesthouse, **** ул. Зорилор № 8 <http://bruxelleshouse.ro/>, 0351 469 254 / 0756 02 50 70, rezervari@bruxelleshouse.ro
Luisa *** ул. Каракал № 12, 0724 119 388
Hanul Andriței **** ул. Вииторулуй, № 34 www.hanulandritei.ro, office@hanulandritei.ro, 0351 431 056

ХРАНЕ

ЧЕТАТЕ

Културно Пристанище www.portcetate.ro
 Четате

0755 070 390
portcetate@gmail.com

КРАЙОВА

Ресторанти (първите 5 съгласно tripadvisor)

1. **Epoca, European** ул. Александру Мачедонски №51, www.epocarestaurant.ro, 0725 059 333 office@epocarestaurant.ro
2. **Bulevard, Italian** ул. Липскани № 1 www.bulevardcraiova.ro, 0351416062, receptie@bulevardcraiova.ro
3. **Big Ben, European** ул. Мирчеа Вода № 1 +40 764 527 738

4. **Oxygen Bistro**, Internațional ул. 13 Септември № 7, www.oxygenbistro.ro, 0735230663
5. **El Greco, Mediteranean** Калеа Букурещ, Bl M7-M8, www.elgreco.ro, 0351 442 442

РАЗВЛЕЧЕНИЕ

Медковец Стадион, фитнес и тенис

Монтана Спортен комплекс Огоста (стадион и голяма спортна зала)

Фитнес зала "Младост"

Наблизо спортни площадки за баскетбол и футбол, както и шахматна площадка в Градската градина

Спартак Фитнес център

Голф игрище и тенис корт

Скейтборд в "Слънчева градина"

Спортен комплекс Августа, язовир Огоста, близо до Монтана.

Калафат - плаж, риболов

Община Грюя - разходки по река Дунава и риболов

Сегарчеа - дегустации на вино в едноименното лозе

Крайова - исторически център, нощен живот, полет с балон с горещ въздух: www.balloonadventure.eu

ТУРИСТИЧЕСКА ИНФОРМАЦИЯ И ЦЕНТРОВЕ ЗА ПОСЕТИТЕЛИ

ВИДИН - Туристически информационен център

3700 Видин, ул. Дунавска № 1, tel.: +359 094 990 739; работно време: 08.00 – 17.00 h, от Понеделник до Петък

БЕЛОГРАДЧИК - Туристически информационен център

3900 Белоградчик, ул. Поручик Дворянов 1 А, tel.: +359 877 881 283; e-mail: tourism@belogradchik.bg; работно време: 08.00 – 17.00 h, всеки ден, включително събота, неделя и официални празници.

МОНТАНА – Туристически информационен център

Град Монтана 3400, ул. Цар Борис III" 2 (близо до площада), в сградата на Историческия Музей -гр. Монтана, tel: 096 / 30-74-81, tel: 096 / 30-51-56

МАРШРУТ 4. ГРОМШИН-ЯКОМОВО-АРЧАР-ПОКРАЙНА-ПРУНИШОР-ТЪМНА-СЕКУЙ-ПРЕАЖБА

ОПИСАНИЕ НА МАРШРУТА

Маршрутът на екскурзията за откриването на ромската култура започва с местността Громшин в област Монтана, където има общности на роми калдараши, дърводелци и каруцари. По 101-ия път продължете към Михайлово, след това по път 133-ия за Вълчедръм (роми калдараши), продължете по път 818-ия за Якимово, с роми калдараши и джамбази. Продължете по път 818 през Комошица и след това по път 81 до Лом. От Лом поемете по пътя 11 с посока Видин, минавайки през град Арчар. Тук ромите работят предимно в изграждането или събирането на лечебни растения. Следвайки път 11, за Дунава, ще стигнете до път E79, през Дунавци и Видин (където можете да видите ромски общности) до Покрайна по пояса на Видинулу. Градът е дом на ромските казанджии. Ще преминете моста Видин-Калафат по пътя E79. Пристигайки в Маглавит, поемете по пътя DN 56A през Четате, Вънжу Маре, Хинова, Шимиян и отидете по път E70 за Филиашв град Prunișor (romi cauldari) и след това на E70 завийте наляво към общ. Тъмна, където се намират роми Тухлари. Направете връщане по пътя E70 до Филиаши и след това по пътя E79, отидете в посока Крайова, минавайки града на DN55 при Преажба (роми ковачис) и след това в село Секуй, общ. Теаск, последната точка на маршрута, където те ще можете да види ромките лингурари. Връщането може да стане в Крайова.

ДОСТЪП (ТРАНСПОРТ)

Пътна инфраструктура

BG: Път 101, 133, 818, 81, 11, E79 (Видин- Димово - Ружинци - Монтана - Враца – ок.п. София- ок.п. Благоевград - граница с Гърция), Мост Видин Калафат
RO: E79, DN56A, E70, E79, DN55

Обществен транспорт

В Аспарухово (от Монтана 39 мин.)

Автобусна станция Монатана: гр. Монтана, бул. Христо Ботев (срещу гарата);
tel: +359 (0) 96 306 770; 0884 405 798; Работно време 06:00 - 20:00.

Автобусна станция и гара -гара Медковец – tel 0882244793 – село Медковец

Автобусна станция – село Аспарухово.

Автобусна станция Лом: Адрес: ул. Дунавска 10; Tel: +359 (0) 971 668 46; Гара Лом – tel. 0887 398 610; Работно време 04:30 - 21:30

Пристанищен комплекс: адрес: Лом 3600, ул. Пристанищна: +359 971 60 300, Fax: +359 971 60 301, e-mail: office@portlom.bg, www.portlom.bg

В Габровница (път 81 към Монтана, 20')

Автобусна станция и гара – село Габровници, Монтана автобусна станция: адрес: гр. Монтана, бул. „Христо Ботев” (срещу гарата); tel : +359 (0) 96 306 770; 0884 405 798; Работно време: 06:00 - 20:00

Автогара и жп гара - град Бойчиновци

Автогара Лом: Адрес: ул. "Дунавска" 10; Тел: +359 (0) 971 668 46; Гара Лом - тел. 0887 398 610; Работно време 04:30 - 21:30

Пристанищен комплекс: Адрес: Лом 3600, ул. "Пристанистна" 21 Тел: +359 971 60 300, Факс: +359 971 60 301, e-mail: office@portlom.bg, www.portlom.bgC.

Якимово на около 34 мин. (Северно) от град Монтана

Адрес на автогара Монтана: град Монтана, Бул. „Христос Ботев“ (срещу жп гарата); тел: +359 (0) 96 306 770; 0884 405 798; Работно време 06:00 - 20:00 ч.

Автогара - с. Якимово.

Автогара Лом: Адрес: ул. "Дунавска" 10; Тел: +359 (0) 971 668 46;

Гара Лом - тел. 0887 398 610; Работно време 04:30 - 21:30

Пристанищен комплекс: Адрес: Лом 3600, ул. "Пристанистна" 21, Тел: +359 971 60 300, Факс: +359 971 60 301, e-mail: office@portlom.bg, www.portlom.bg

În comuna **Добруш** можете да стигнете с автобуси между 7.00-20.30 (допълнителна информация на www.autogari.ro) от Дробета Турну Северин.

В община Тъмна може да се стигне с автобус от град Стрехая (informații suplimentare pe www.autogari.ro).

Железопътна инфраструктура

Железопътна гара Крайова (линия Букурещ-Тимишоара, връзки към България-София и Сърбия-Београд)

Железопътна гара Дробета Турну Северин (линия Букурещ-Тимишоара) и Крайова magistrala București-Timișoara) (линия Букурещ-Тимишоара, връзки към Калафат и Трансилвания- Клуж Напока)

Област Видин БДЖ – Транспорт пътници" ЕООД, Линия №7 Видин – София (Ружинци, Димово, Мекреш, Грамада и Видин) <https://vidin.government.bg/oblastna-transportna-shema>

Речна инфраструктура (избирателно)

РО: Пристанище Бекет – ферибот Бекет- BG: Оряхово (през област Враца)

Пристанище Четате, Дробета Турну Северин

Въздушна инфраструктура

Международно летище Крайова със следните дестинации и маршрути за влизане на туристи:

Редовни полети: Англия: Лондон – Лутън, Италия: Болоня - Гулиелмо Маркони, Летище Милано Бергамо Орио ал Серио, Рим Чиапино, Испания: Барселона Ел Прат, Мадрид Адолфо, Франция : Париж – Бове, Германия: Льолн – Кьолн Бон, Израел Тел-Авив- Бен Гурион, Белгия: Брюксел, Чартърни полети: Анталия.

РОМСКА КУЛТУРА

ГРОМШИН

ЗАНАЯТ

Роми които произвеждат каруци и дърводелци **Алекси Трифонов, село Громшин**

Изработва дървени рамки от много издръжливи дървени каруци. След това правят дървените колела. Железните втулки се поставят в колелата и се увиват с железни релси, които се коват и закрепват с болтове на колелата. Има много железни елементи, които той също прави. Накрая всичко може да се сглоби и подготви за пътуването.

Ходих на панаири, за да продавам добитък, коне и магарета. Когато продадох количка, се върнах у дома, яздейки коня. Напоследък много рядко някой иска каруци, хората просто искат колела да украсят двора.

ЯКИМОВО

ЗАНАЯТ

Роми джабаз **Борис Борисов, село Якимово**

Аз съм джабаз - купувам и продавам животни от 20 години. Цялото семейство работеше така. Пътувам до различни села в страната и купувам малки животни. Отглеждам ги във фермата си, докато не достигна определено тегло. После ги продавам на търговци. Всеки път, когато транспортирам животните, пътувам с тях, докато стигна до клиента, за да съм сигурен, че стоките пристигат живи и здрави. Нашата стока се купува от различни търговци. Понякога продаваме на хора в Якимово и близките села.

АРЧАР

ЗАНАЯТ

Арчар е село в Северозападна България. То се намира в Община Димово, Област Видин. По население е най-голямото село в областта и двойно по-голямо от

общинския център град Димово. Населението е около 3 000 души. Арчар се състои от три махали - българска, турска и циганска. Селото е възникнало още по времето на Римската империя под името Рациария. Рациария бил процъфтяващ град. През 1832 г. в селото е открито килийно училище, а през 1898 г. е учредено читалище. В турската махала са открити златни предмети от римско време. В много дворове все още съществуват цялостно запазени зидове, части от постройки и глинени съдове - паници, лули. Селото често е било обект на набези от иманяри. В селото са обособени четири махали – българска, турска, ромска, коритарска /също ромска/. Ромската махала е сравнително нова, голяма част от ромите живеят в коритарската /старата махала/. Според данни от преброяването през 2011г самоопределилите се като роми са 461 души, основно от групата на калайджиите и коритарите. Езикът, който говорят е ромски, с малки разлики в диалектната форма. Занимават се предимно със събиране на сезонни билки и в сферата на строителството. През последните години, много от ромите заминават на сезонна работа в чужбина. Религиите в селото са две – християнство и ислям, като двете религии съжителстват толерантно една с друга.

ПОКРАЙНА

ЗАНАЯТ

Роми казанджии

Сашо (Казанджията), село Покрайна

Населението на село Покрайна, Видинско е приблизително 1000 души. Малко са хората от ромски произход, живеят в махала около 20 къщи. Повечето са заминали да работят в чужбина. Тези, които са останали се определят от групата на лаяшите (клан на кардарашите), говорят ромски език и отбелязват празниците по ромски стил. Занаятът който все още се практикува от ромите в с. Покрайна е калайдисването и изработването на казани за варене на ракия.

Сашо (Казанджията) е техен представител. Той е наследил таланта от своя дядо, практикува го и до днес. Надява се, неговите наследници да проявят желание също да се научат на занаят.

* Сашо (казанджията)

Телефон 0893 45 22 40 – Сашо

ПРУНИШОР

ЗАНАЯТ

Роми калдараши

Танасе Василе наричан Цици (74 години),
община Прунишор

Бай Цици, както го наричат селяните, са се научили да правят котли в семейството, от баща си и дядо си, които са печелили хляба си от това. Когато бил млад, той произвеждал казани . Той казва, че ги прави запоеени чрез чуване. Все още има работилница с наковалня с чукове, с духало, ножици за рязане.

Сега, на 74-годишна възраст, той не може да прави котли, но продължава да работи в работилницата. Той

прави само фаражи, та да спечели малко пари , ходи по селата да продава.

Василе Танасе живее в Прунишор от както се знае. Той казва, че е роден през 1945г.,

когато циганите се завърнали от Буг. Той и семейството на момчето като единствен ром от Прунишор и той все още стои в палатка. Повечето от ромите отидоха в Стрехая, но те са от Прунишор. Те говорят ромски език. Той има 7 деца, всички са женени и има много внуци. Децата му живеят в Търгу Жиу, Англия или Стрехая, а той остава с най-малкото дете. Макар и много близко до него, децата и внуците от Стрехая го посещават много рядко. Той все още поддържа връзка с брат си, който живее близо до Северин, в село Магеру.

ТЪМНА

ЗАНАЯТ

Роми Тухлари

Хорнеа Кристиан наричан Кристи (50 годишен),
община Тъмна

Хорнеа Кристиан работи върху тухлата още от дете, както казва той: „Когато бях дете, няха голяма ваканция. През ваканцията (дори в края на май) отивах с родителите си в тухлената зона. През летния сезон се правеха тухли, към края на лятото и есента, тухлата се предлагаша за продажба. ” Ходехме с цялото семейство и с екип работници с каруците ... и се настанявахме там... светихме с фенери Майсторът казва, че се преминава през няколко етапа, докато тухлите станат готови, и всеки етап има свои правила, които трябва да бъдат спазвани стриктно, за да се получат качествени тухли. Той казва, че целият процес продължава: „Ямата първо се изкопава, за да премахне земята. Един вземаше пръст от дупката с казма, след него идваше друг с лопата, събираше поръсената пръст. Хубавата земя се носеше до брега на реката с каруца. Земята е и суровина и място за работа. Качеството на земята е било от голямо значение..”

Възрастните бяха загрижени за подготовката на земята - един доста труден процес, защото се правеше сутрин преди изгрев слънце. Земята е била буквално замесвана: тя е била почистена от камъни и примеси, нарязана с мотика и смесена с пясък и вода, докато стане фина паста, като масло ... оставена на квас за една нощ, след което е направена купчина и събрана под формата на плоча с ръба

нагоре, а в средата на купчината, водата се излива, докато се нахисне.

Майстора казва, че тогава тухлата е била поставена в зоната в определен ред, така че да може лесно да бъде преброена, лесна за работа и суха и готова за печене. Тухлите бяха поставени на машина, която работеше на принципа на машината за рязане, а след това на сушене. Следва горенето на тухлите в пещ. В началото се горели дърва в пещта, а след това въглищата са станали основното гориво за пещта. Следяха се тухлитите, които се горяща печеха в пещите. Първоначално пещите са горели с дървесина, след което въглищата се превръщат в пещно гориво.

От как се знае Хорнеа Кристиан живее в Тама. От бабите и дядовците знаят, че земите около селото принадлежат на велик болярин, който работил с ромски семейства, роби. С освобождаването на ромите от робство, болярина е дал на сействата парче земя , за да им помогне да се установят в зоната, да си построят дом и да продължат да работят земята.

Баща му е бил един от най-известните майстори на тухли в района и можел да вземе много големи поръчки за тухли. По това време са построени силози за съхранение на зърно или кошари (приюти за животни) или домове за сезонни работници, които

работели земята и се нуждаели от строителни материали, особено от тухли. Тъй като ромите били специалисти по печене на тухли, те били тези, които почитали тези произведения, тъй като в началото на 60-те години имало голямо търсене на тухли. Всекидневният семеен живот беше сигурен от тухлата.

След революцията през 1989 г. зидарите са пощадени в Тимна, защото започват да се появяват други строителни материали. Майсторът Хорнеа казва, че е трябвало да отиде на работа в чужбина, тъй като нямал поръчки. Сега децата са в чужбина, той се завърнал у дома със съпругата си и мечтае един ден да стане кмет на село Тъмна..

ПРЕАЖБА

ЗАНАЯТ

Роми ковачи

Буртила Флориан, наричан Бай Флориан
налбантина, 64 годишен, община Малу Маре, село
Преажба

Буртила Флориан произхожда от семейство роми рудари, от община Фаркашеле, окръг Олт. В детството и юношеството той помагат на родителите да изсушават дървесината от гората и да ги продават. Занаята подковар започна след 2000 г., защото са се правели много пари.

Бай Флориан казва, че в родното им село имало занаятчии, които изработвали дървени предмети (лъжици, столове, предпазители, неща, полезни за едно домакинство, но в семейството му, било то мъже, жени или децата, те вадели буторуги (корените на суха дървета в гората) и ги продавали. В семейството им никой не знаеше ромски. Флориан Буртила разказва, че е носел дърва от гората до 30-годишна възраст и след това е работил за разтоварване на автомобили в Каракал. Той работел в различни стопанства, основавал семейство и се установява в Малу Маре, където възобновил младежката си дейност - премахване на сухите корени от гората и продажба на тях.

Флориан Буртила ни казва, че след 2000 г. е подковавал конете. Занаят не го е научил от някого, а просто го е откраднал от другите, защото това е добра работа. По това време Флориан казва, че има много поръчки, но сега хората са се отказали от коня и каруца и са купили модерни машини. Ето защо е рядко да подковава коне.

Ковачницата я изграждаше самостоятелно, а използваните инструменти ги адаптираха към специфичната работа на подкова. Бай Флориан казва, че може сам да подкове кон, без да е необходимо друг човек да го държи.

СЕКУЙ

ЗАНАЯТ

Роми лингурари

Виорел Буртила, 50 годишен, община Теаск,
село Секуй

Виорел Буртила научил тайните на занаята от дядо си. В младостта си е поддържал семейството си в този занаят и сега произвежда лъжици и други дървени предмети със същата страст. Обикновено майсторът работи с дърво през зимата, а през лятото отива в чужбина, където работи, сезонно, в селското стопанство. Той казва, че тази работа е осигурила хляб му в продължение на много години в къщата.

В миналото те само правели лъжици и продаваха продуктите на панаири или пазари в Крайова (в Крайова, Бания, Пелендава). Отидоха и в общината, дори и в други окръзи Олтения и не само. "Понякога имах големи поръчки за ресторанти или дори за чужденци. Бях се научил да правя някои плата, които бяха много търсени", казва майсторът.

Виорел Буртила разказва за работилницата и техниката, която използва: „В работилницата си купих апарат. Научих се сам, отрязвах си два пръста. Ние купуваме дърва от лесовъдите. Обикновено използвахме иглолистна дървесина, тополова дървесина. А сега имам магазин за инструменти, но през зимата работя в къщата. Използвам тесла, ножове, ножчета (много големи ножове, специални за дърво),

Има много работа по всички обекти. Например, лъжица се прави на ръка 9 пъти, дървото се изрязва, трошенето, кълцането, придава се форма, стърженето, оформянето, всички операции се извършват една след друга. За лъжица ми трябват около 5-7 минути, за да се направи. Преди това беше много трудно да се направят леген, ношви. Може би ще ми отнеме ден, за да си направя корито. Обикновено използвам апарата, за да направя дъски за рязане. За плато има много игра, те са трудни, но се продават добре”.

Виорел Буртила е част от семейство рудари. Майка му е от общината Бъбени, окръг Вълчеа, а баща му е от село Бъздъна, окръг Долж. Има три деца на родители, друг брат и сестра, но той е единственото дете, което е останало при родителите си. Баща му починал на 54-годишна възраст, но майка му живее на 74 години и все още му помага да прави лъжиците, защото е научил професията си от родителите си. Баба му и дядо му от страна на майката са работили с дърво в Бъбени, и е научил тайните на занаята.

Неговата съпруга не работи с дърво, тя се грижи за къщата, тя е участвала в образованието на момичетата (майстор Виорел Буртила има три момичета, които сега са в чужбина), и по-голямата част от времето се грижи за внучката, който живее с тях. Обикновено жена му е тази, която отива на пазара, за да продава продуктите.

Виорел Буртила казва, че съпругата му е от семейство на лаутари. Казва, че я е довел в семейството му, когато е била на

14 години.

ДРУГИ ТУРИСТИЧЕСКИ АТРАКЦИИ

ГРОМШИН

ИСТОРИЧЕСКИ ОБЕКТИ

Археологически обекти: следи от тракийски селища и могили (племе Трибал)
обект от местността Градо, село Охрид

останки от римска крепост и път - местността Калето С. Портитовци (паметник на културата от национално значение) Останките на тракийската и римската крепост - могилите Костадин, Лехчево и Калето, село Ерден; Тракийски гробници - селища Пали Лула и Охрид (II хилядолетие пр.н.е.) Късноримска крепост - местността Калето, с. Марчево
Религиозни забележителности
Църкви: "Свети Георги Победоносец", 2007 г. (град Бойчиновци), „Свети Николай“, 1882 г. (с. Лехчево), " Свети Николай Чудотворец“, 1860 г. (с. Владимирово) „Свети Димитър“, 1867 г. (с. Охрид) Раннохристиянски манастир „Свети Иван Пусты (използван до 19 век, паметник на културата с национално значение)
Защитени зони/Природни забележителности
Реки: Огоста, Ботуня; Рибине Планината Пастрина; "Маданска бара" Защитени територии "Пастрина" и "Портитовци-Владимирово"

ЯКИМОВО

Исторически обекти
"Аспарухов вал", село Дългоделци през 1972 г. е открито сребърно съкровище край село Якимово, което се намира в МНИ, София
Религиозни забележителности
Църкви "Света Параскева" (1936)Църква на адвентистите от седмия ден, град Вълчедръм „Успение Богородично“, с. Черни връх „Света Петка“ (1835 г.), село Долно Церовене
Защитени зони / Природни забележителности
Защитени територии: "Цибърско блато", "Златията", "Шибрица" Защитени територии: ЗМ " остров Цибър"; ПЗ "Дръмкит", ПЗ "Чукара", ПЗ "Белия пясак", ПЗ "Чилковия вир", ПЗ "Аспаруховия вал", с. Дългоделци Язовир „Липница“; остров Цибър Реки: Цибър и Дунав.

ВИДИН

Исторически обекти	Музеи
Крепост Баба Вида, адрес: Дунав парк, град	Музей Конак, адрес: ул.

Видин тел. 094/601 705 Кращата казарма, адрес: ул. Княз Борис I бр. 26, квартал Калето, град Видин тел. 094/601 709	Общинска 2 град Видин; тел. 094/601 713
Религиозни забележителности	
Джамия Осман Пазвантоглу, адрес: Дунавски парк, град Видин Катедралата "Свети Димитрий", град Видин	

КАЛАФАТ

Калафат - музей на изкуството и етнографията

Международен фестивал за народна поезия и музика - август

Есенни плодове - октомври

SPA Калафат-Чуперчени-Дунав

ШИМИАН

Празник на общ. Шимиан 15 август

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН И ОКОЛНОСТИТЕ

Исторически обекти	Музеи
-Археологическият обект ул. Независимостта и Скела Кладовей от Дробета-Турну Северин - най-старото стабилно човешко селище в Европа е открито в района, където са открити артефакти, по-стари от 10 000-11 000 години, т.е. - руините на крепостта Северин - които включват няколко конструкции с кули и вътрешни дворове, открити след последователни разкопки. - руините на римската крепост в Хинова, намираща се на разстояние 16 километра от Дробета-Турну Северин. Това е много важна археологическа точка, откривайки тук най-голямото златно съкровище в страната, с тракийски произход. -Бъльцица - Лимас Бразда Луй Новак, е	- Музей на изкуствата в Дробета - Турну Северин - се помещава в сграда-паметник на изкуството, построена в еkleктичен стил, датираща от 1890 г., и съхранява произведения на феодални изкуства от 19 и 20 век и произведения на съвременното изкуство. -Музеят на Железните порти - Природонаучните райони се помещават във високоетажна сграда между 1923-1926 г. и имат секции от природни науки, археология-история и етнография-популярно изкуство, с около 4000 произведения в наследството си. -Музеят на водноелектрическата централа „Железни врата“ е открит през

граница, подсилена с земен вал, построена през четвърти век, по времето на император Константин Велики. Бразда Луй Новак тръгва от устието на река Тополните (окръг Мехединци), прекосява Олтения и Мунтения под хълмовете до Мизил, като следите му се виждат и днес.	1976 г., представяйки общите характеристики на река Дунав, хидрологичните данни, материалните свидетелства за човешките селища в района.
АРХИТЕКТУРА	
- Търговската банка на Дробета -Турну Северин е построена през 1908 г. и е в националния списък на историческите паметници. -Замъка на водата от Дробета- Турну Северин е построен между 1912-1915г. В момента в него се намират туристически информационен център, изложбена зала и художествена галерия, музей "Историята на водоснабдяването на Дробета -Турну Северин", изложба на фотографии и скулптура, литературно кафене и пространство на белведере.	
Религиозни забележителности	
-Църквата "Свети Йоан Кръстител", известна и с основателите си - "Греческу", се намира в югозападната част на община Дробета -Турну Северин - Църквата „Майореаса“ с посвещението „Успение на Богородица“ от Дробета - Турну Северин, е построена от основата между 1842 - 1846 г. по инициатива на майор Йон Чупаджея и съпругата му Думитрана Чупаджея, по време на управлението на Георге Бибеску Църкви - исторически паметници в селата Фънтъна Домнеаска, Червеница, Прунишор, Гелмеджиоаиа от община Прунишор	
Събития и фестивали	
Дробета-Турну Северин -Международен фестивал за китара, май -Есен в Северин, октомври - Долината на Дунав - Международен шахматен фестивал - май -Вънжу Маре - Фестивал на лозята и виното (септември) -Исверна - Измерване на овце - края на май -Иловица - Празник на Кошуща - май - Празникът на люляка в село Понореле - организира се ежегодно през първата част на месец май, в който участват професионални и любителски артистични състави, посветени солисти на популярната музика; организиран е час на селото и лагерен лагер; -Фестивал за народна музика: Ponoare, Ponoare! (4-6 август) - присъстват млади изпълнители на популярна музика (вокални солисти и инструменталисти); - Национален фолклорен фестивал: планина, планина, красива елха! -Бая де арама (4-5-6 септември) - е конкурс на вокална и инструментална интерпретация и има за цел да съхранява и популяризира традиционното румънско културно наследство;	

Зашитени зони

-- SCI Гора Стърмнина-Гора стръмнина е защитена зона от национален интерес, разположена на административната територия на община Хинова. Това е зона с площ от 123 хектара, която съхранява естествени местообитания и важни видове под горски аспект. Стойността на този резерв се дължи на компактните повърхности с шипове и смеси от различни широколистни дървета.

- Националният парк Железни врати е разположен на левия бряг на река Дунав, между местностите Базиаш и Гура Ваи. Неговият периметър включва също южните разширения на Банатските планини (Локвей и Амажулуй) и планините Мехединци, както и част от платото Мехединци и езеровата ивица, която принадлежи на националната територия.

- Национален парк Домоглед - Валеа Черней, където са уредени 20 одобрени туристически маршрута с различна степен на трудност, по време на които туристите могат да се натъкнат на пещери, докове, водопади, ливади и тротоари, но също така и много водни мелници.

- Природен комплекс Понореле е зона, характеризираща се с варовикови скали и представлява природен резерват, обявен за защитена зона. Тя обхваща площ от 100 хектара.-

- Люлякова гора от Понореле - ботанически резерват с площ от 20 ха, е обявена за природен паметник от национален интерес и е най-голямата в страната. Гората се намира на около 3 км южно от град Поноре, между хълмовете на Балуцей и Райкулещилор.

ТЪМНА

Църквата, исторически паметник, посветен на "Свети Никола", от община Тимна, построена между 1801-1808 г. от боляра Георге Исворанул и съпругата му Балаша, на мястото на стара дървена църква.

Историческата църква-паметник с посвещението „Свети мъченик Георги“ датира от осемнадесети век се намира в село Валеа Урсулуй, община Тъмна и вече не се използва за богослужебна служба.

Ден на община Тъмна - ежегодно, през последната седмица на октомври

КРАЙОВА

Исторически обекти	Музеи
Руините на хан Хурез Руини на крепостта Пелендава (манастир Кошуна, Мофлени,	Музей на изкуствата, Крайова Музей Олтения, Крайова

Крайова)	Музей Св. Никодим на реставрационния , наследствения и визуализационен център на Архиепископия на Крайова Къща Бание
Религиозни забележителности	Културни забележителности
Катедралата Свети Димитър Римокатолическата църква "Свети Антоний" Евангелска протестантска църква, катедрала Епископска Мадона Дуду, Синагога Крайова	Национален театър Марин Сореску Филхармония Олтения
Архитектура	Паркове
Старият център на Крайова Къща Глоговеану Дворец на търговската банка Крайова кметство Хотел и казино Минерва Гимназия Карол I Дворецът Жан Михаил Къща на Жан Негулеску Къща Николае Романеску Дворец Ворвореану (дворец на митрополит Олтения) Ансамбъл „Минерва“ Ансамбълът на Архиепископия Крайова и митрополитската църква на Олтения	Ботаническата градина на Крайова Парк Романеску в Крайова Парк Тинеретулуй (Младежки парк)
Мемориални къщи	
Мемориална къща Елена Фараго	
Събития и фестивали	
Международен театрален фестивал Шекспир - април (на всеки 2 години) Музикална Крайова - август-септември Елена Теодорини - от октомври до ноември Фестивал Мария Танасе - октомври (на всеки 2 години) 29 май - 4 юни, дните на Крайова 23 юни - Крайова е облечена в ие (традиционна риза) 26 октомври - празникът на светата закрилница на град Крайова - Света Димитър	

НАСТАНЯВАНЕ

МОНТАНА

Хотел „Ogosta“: адрес Пейо Яворов , 1, 3400 Монтана център, Монтана; tel.: 096 306 310

Семеен Хотел „Ring“: на брега на язовир Огоста на 2 км от град;

Парк хотел „Zhitomir“; адрес: Площад Жеравица 1, 3400 Монтана център, Монтана
tel: 096 306 176

Хотел „Montanagr. Монтана , bul. „3-Mart“ nr. 120, tel. 096300404

Хотел „Vesta“: ул. Цар Симеон nr.10, 3400 Монтана център, Монтана;

Хотел ресторант „Дунав“: площад Начев” 1, 3600 Боруна, Лом

ВИДИН

“Anna -Kristina” гр. Видин 3700 ул. Баба Вида 2, tel: +359 94 / 606 037
www.annakristinahotel.com

"Rovno" гр. Видин 3700, ул. Цар Аксандър II nr. 70 3700 гр. Видин, България, tel .
+359 94 690 990, fax + 359 94 690 999, info@hotelrovno.com, www.hotelrovno.com

"Avramov" гр. Видин 3700 ул. Цар Аксандър II nr. 63, tel./fax 094/ 60 66 80
GSM 0885 287766, www.hotel-avramov.domino.bg, e-mail: hotel_avramov@mail.bg

Neptunгр. Видин ул. Дунавска № 8, 094/ 680 039, 0884 850 139; 0897 850 139

E- mail: hotel_neptun_vidin@abv.bg, Web: www.hotelneptunvidin.com

«Dunav» гр. Видин 3700, ул. Еделвайс №3, tel./fax: +359 94 600 174

GSM.: +359 893 326 411, E-mail: hotel_dunav@abv.bg; website: <http://hoteldunav.eu/>

“Zora” гр. Видин 3700, ул. Найло Цанов” 3 А, Tel.: +359 94 600290; 606 700
website: www.hotelzora.hit.bg, e-mail : hotelzoravidin@abv.bg

“Zora” 2 гр. Видин 3700, ул. Горазд 2, Tel.: +359 94 601171

"Bononia" 3700 Vidin, str."Bdin" No.2, +359 94 60 60 31 ,+359 94 60 60 32
website: www.hotelbononia.net, email: office@hotelbononia.net

"Стария град " 3700 гр. Видин , ул. Княз Борис № 2, +359 94 600023
website: www.oldtownhotel.dir.bg; email: oldtown_vd@abv.bg

"Vidin" 3700 гр. Видин , ул. Княз Дондуков № 15, +359 94 606 938,
www.hotelvidin.com, office@hotelvidin.com

ХОТЕЛИ

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН

Хотел Condor	***	Бул. Алуниш № 18	www.hotelcondorseverin.ro +40 252 311 128 +40 352 405 300 +40 744 522 900 e-mail: condor.office@yahoo.com
Хотел Clipa	***	Ул. Брънковяну № 165	www.hotelclipa.ro +40352401723 +40731336162 Email office@hotelclipa.ro
Хотел Eden	***	Гура пороини № 143	www.hotel-eden-severin.ro 0252 321 321 ; 0372 703 675 ; 0723 181 101 office@hotel-eden-severin.ro
Хотел Corona	***	Бул. Владимиреску 106 ^a	T. www.hotelcorona.ro 0743 128 658 contact@hotelcorona.ro
Хотел Flora	***	Ул. Тимишоарей 179	Калеа www.hotel-flora.ro +40-252-333115 +40-352-401904
Хотел Traian	**	Бул. Владимиреску 74	T. 0252 311 760
Хотел Continental	***	Бул. Карол 2	www.continentalhotels.ro +40 372 528 828 drobeta@continentalhotels.ro
Хотел Tudor	***	Ул. Тимишоарей 180	Калеа www.hoteltudor.ro 0352-405653 E-mail: contact@hoteltudor.ro rezervari@hoteltudor.ro
Хотел Club G	****	Ул. Сайдак 24	Д-р Георге www.clubg.ro +40 252 32 22 77 +40 744 63 11 00 hotel@clubg.ro
MOTELURI			
Мотел Restaurant Elite	***	Ул. Чичеро 197	0252 317 317

ХОСТЕЛИ

Хостел Tropical *** И. Л. Караджиале 0252 333 023
39

КЪЩИ ЗА ГОСТИ

Clipa ***** Бул. Революциии www.hotelclipa.ro
2E +40352401723
+40731336162
Email office@hotelclipa.ro

Ambiental *** Ул. Унири 72 0745 169 459

Europa *** Бул Т. www.pensiunea-europa.ro
Владимиреску 66 0252 333737
europa@rdsmail.ro

Class ** Ул. Калеа 0765 331 718
Крайовой Шимиан

Къща Andra *** Ул. Г. Кошбук 2-4 0723 622 032

Astoria Ул. Георге Ангел 0748 702 011

КРАЙОВА

Хотели в общ. Крайова

Rixos` Guest House 5*

Адрес : ул. Хенри Форд (Е70), ул. Должулу №8 , 207206 Craiova, Румъния, телефон: 0040 734 632 129, e-mail: rezervari@rixosguesthouse.ro, web: <http://rixosguesthouse.ro/>

Hotel Splendid 1900

Адрес: ул. Александру Йоан Куза 4С, 200734 Крайова, Румъния, телефон: 0040.737.023.921, e-mail: <https://splendid1900.ro/>

Hotel Helin Central 3*

Адрес : ул. Александру Йоан Куза № 14, 200396 Крайова, Румъния, телефон: 0040.757.666.999, e-mail: hotel@helincentral.ro, adresă web: <http://www.helincentral.ro/>

Hotel Craiovița

Адреса: Калеа Северинулуй, 222111 Крайова web:
<http://www.hotelcraiovița.ro/>

Ramada Plaza

***** Калеа Букурещ № 1 www.ramadaplazacraiova.ro, 0351.100.201 | 0351.101.500,
reservations@ramadaplazacraiova.ro

Rexton

***** Булевард Карол I 49 www.hotelrextion.ro, +40 (0) 351 462 451,
office@hotelrextion.ro

Oltenia

**** ул. Каракал № 176 www.olteniahotel.ro, +40 351 411 411, receptie@olteniahotel.ro

Golden House **** ул. Брестей № 18 www.goldenhouse.ro, (+40) 251 406271,
Email: receptie@goldenhouse.ro

Emma West

**** ул. Калеа Северинулуй № 3В, www.hotel-emmawest.ro, +40 0251.480.150,
receptie@hotel-emmawest.ro,

Relax

*** ул. Калеа Северинулуй № 48 www.en.hotel-relax.ro, 0351.409.744,
office@hotel-relax.ro

Plus

*** Малу Маре , ул. Каракал № 254, www.plushotel.ro, +40.733.100.200,
plushotel@plushotel.ro

Emma Est

*** ул. Калеа Букурещ № 82А, www.hotel-emma.ro, +40 0251.406.288,
receptie@hotel-emma.ro

Bavaria

**** ул. Каракал № 3 <http://www.hotel-bavaria.ro>, 0251/414.449,
office@hotelbavaria.ro

La Rocca Hotel Boutique, Ул. Пелендава № 39А, www.hotellarocca.ro, 0351 413
570, office@hotellarocca.ro

Parc, *** Str. Bibescu, nr. 12 www.hotel-parc-craiova.ro, 0251.417.257,
office@hotel-parc-craiova.ro

Europeca **** ул. Пиетъции № 9-11-13 www.hoteleuropeca.ro, 0751224794,
hotel@hoteleuropeca.ro

Plaza **** ул. Ариес № 16 www.hotelplaza.ro, +40 (0) 251 430410,
office@hotelplaza.ro

Helin Central, *** ул. Александру Йоан Куза № 14, www.helincentral.ro, +40 351
808 708, hotel@helincentral.ro

Euphoria, ** ул. Янку Жиану № 6 www.hoteleuphoria.ro, 0728.196.173,
office@hoteleuphoria.ro

Flormang, *** ул. Калеа Северинулуй № 7В, www.flormang.ro, +40 769 251 832,
hotel@flormang.ro

Green House, *** ул. Фраци Бузеци № 25 www.green-house.ro, 0745 071 498,
greenhousecraiova@yahoo.com

Casa David-hotel boutique, **** ул. Щефан Чел Маре 18А, www.casadavid.ro, +4
0755 463 464 receptie@casadavid.ro

Мотели

Hanul Doctorului, ** Ул. Вииторулуй № 1, 0351 444 422

Хостели

Sport, *** ул. Брестей № 25 www.hotel-sport.ro, 0251-412022,

Къщи за гости

Villa Carmelita *** ул. Император Траян № 41, www.carmelita.ro,
rezervari@carmelita.ro,

0728 033 339

La Favorita, Guesthouse Boutique, *** ул. Мадона Дуду www.lafavorita.ro, 0351 408 098

Flormang 1 *** ул. Дезробири № 134 <http://pensiunea1.flormang.ro/>, 0769.251.815

Bruxelles Guesthouse, **** ул. Зорилор № 8 <http://bruxelleshouse.ro/>, 0351 469

254 / 0756 02 50 70, rezervari@bruxelleshouse.ro

Luisa *** ул. Каракал № 12, 0724 119 388

Hanul Andriței **** ул. Вииторулуй, № 34 www.hanulandritei.ro, office@hanulandritei.ro,

0351 431 056

ОХРАНЕ

ЛОМ

Ресторант „Valentino“: ул. Дунавска № 2, гр. Лом

ЧЕТАТЕ

Културни пристанище Четате

Четате

www.portcetate.ro

0755 070 390

portcetate@gmail.com

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН

РЕСТОРАНТИ (първите 4 съгласно TripAdvisor)

1	Restaurant&Lounge	European, Asiatic,	Ул. Траян №50	www.1650.ro
	16,50	Mediterranean		0774-431991
				office@1650.ro
2	Taverna Sârbului	Est European	E 70	www.drobeta.tavernasarbului.ro
				0727 223 300; 0727 600 688;
				0727 300 449;
				drobeta@tavernasarbului.ro
3	Krypton	Club Pizza, Pub, Grill	Ул. Кришан 8	www.krypton.ro
	Pub&Grill			0753 241 035
4	Marco Pollo	Italian	ул. Теодор	www.facebook.com/pages/Marco-Pollo
	Четате		Костеску	0352800880, 0746575951

КРАЙОВА

Ресторанти (първите 5 съгласно tripadvisor)

1. **Ероса, European** ул. Александру Мачедонски №51,
www.epocarestaurant.ro, 0725 059 333 office@epocarestaurant.ro

2. **Bulevard, Italian** ул. Липскани № 1 www.bulevardcraiova.ro, 0351416062, receptie@bulevardcraiova.ro
3. **Big Ben, European** ул. Мирчеа Вода № 1 +40 764 527 738
4. **Oxygen Bistro**, Internațional ул. 13 Септември № 7, www.oxygenbistro.ro, 0735230663
5. **El Greco, Mediteranean** Калеа Букурещ, Bl M7-M8, www.elgreco.ro, 0351 442 442

РАЗВЛЕЧЕНИЕ

Громшин

Център за ВВС и центрове за екстремни полети в Северозападна България "Ава Спорт", С. Ерден - национални и международни състезания; Футболни стадиони и игрища в град Бойчиновци, Лехчево, Ерден, Владимирово и Кобиляк.

Якимово

Балетни и културни зали в Многофункционалния център за социални, културни и спортни събития, с. Дългоделци;

Кърлинг зала, фитнес център и басейн, с. Якимово;

Стадион / игрища - с. Якимово и с. Дългоделци;

риболов

гр. Монтана Спортен комплекс Огоста (голям стадион и фитнес зала);

Фитнес зала "Младост"

В близост спортни площадки за баскетбол и футбол, както и шахматна площадка в Централната градска градина

Спартак Фитнес център

Голф игрище и тенис корт

Скейтборд в "Слънчева градина" Спортен комплекс Августа, язовир Огоста, близо до Монтана.

Калафат – плажа, риболов

Вънжу маре – дегустации на вино

Хинова и Шимиан - плажа, риболов на брега на река Дунав

Община Тъмна – гора Фоайенфирулуй намираща се на близо

Крайова – исторически център, нощен живот, полет с балин с горещ въздух:

www.balloonadventure.eu

ТУРИСТИЧЕСКА ИНФОРМАЦИЯ И ЦЕНТРОВЕ ЗА ПОСЕТИТЕЛИ

МОНТАНА – Туристически информационен център

Град Монтана 3400, ул. Цар Борис III" 2 (близо до площада), в сградата на Историческия Музей -гр. Монтана, tel: 096 / 30-74-81, tel: 096 / 30-51-56

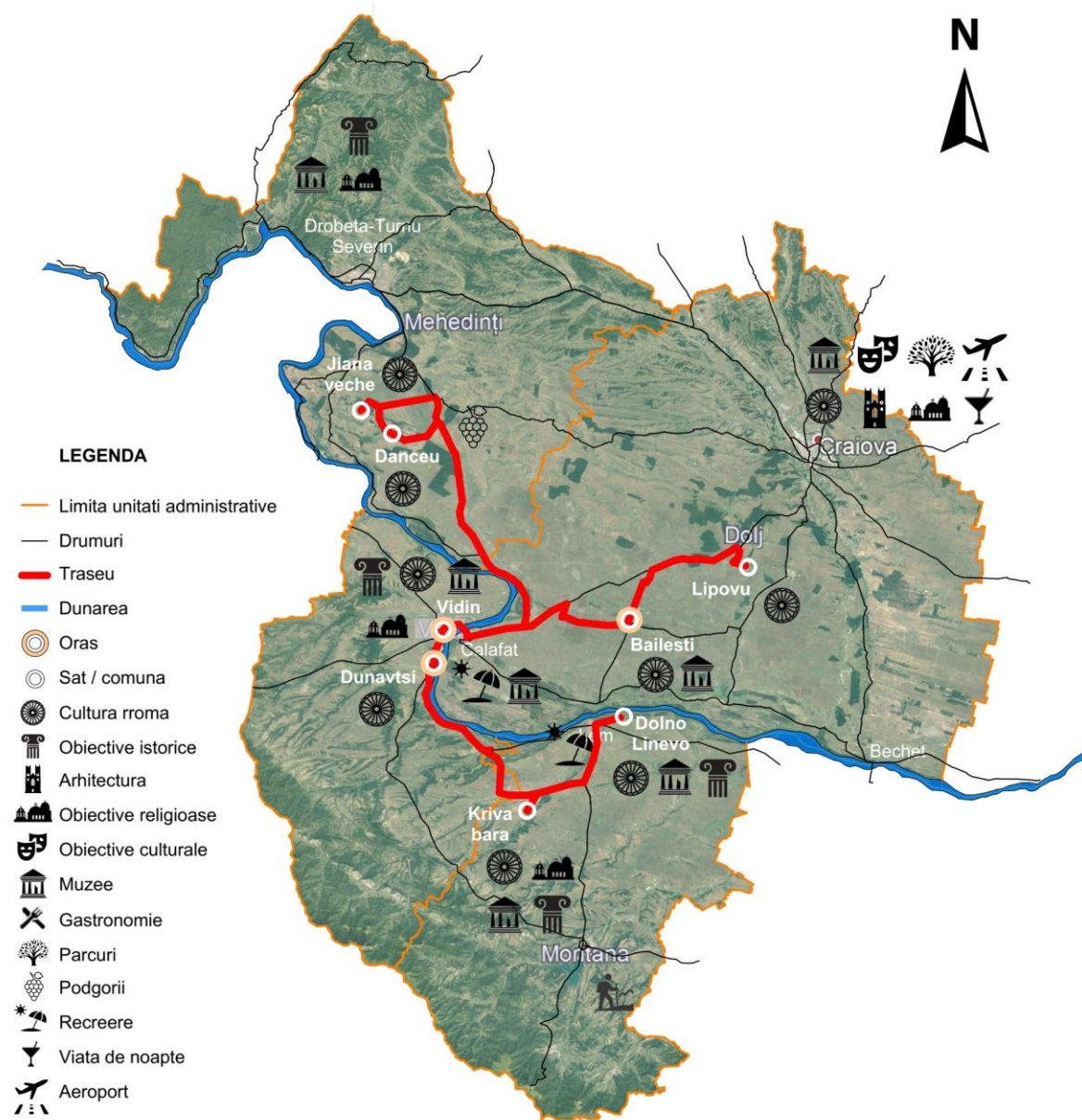
ВИДИН - Туристически информационен център

3700 Видин, ул. Дунавска № 1, tel.: +359 094 990 739; работно време: 08.00 – 17.00 h, от Понеделник до Петък

ДРОБЕТА ТУРНУ СЕВЕРИН – Туристически информационен център

БУЛ. КАРОЛ I №. 4

МАРШРУТ 5. ЛИПОВА-БЪЙЛЕЩИ-ЖИАНА ВЕКЕ-ВИДИН-ДУНАВЦИ-КРИВА БАРА-ДОЛНО ЛИНЕВО

Липова-Долно Линево

317 km

5 h

ОПИСАНИЕ НА МАРШРУТА

Маршрутът за откриване на ромската култура от трансграничния район RO-BG започва от Липову, окръг Долж (ромска общност на музиканти) с пряка връзка от Крайова, по пътя 561F от пътя E79 (посока Калафат), пристигащ в това село. Продължаването на маршрута по пътя E79 до Калафат е направено със спирка в град Баилести, като се завива вляво по европейския път по пътя 561G. Тук ромската общност се състои от ковачи, ковачи и рогоджинари. Връщане се прави по пътя 561A в път E79, където в Маглавит завийте

надясно на DN56A през Четате, Кужмир. Преди Букура завийте наляво по пътя 564 и ще стигнете до село Дънчу (Rromi Răutari), след това в село Jiana Veche, с общност на Rroma Rroma. Връщането по DN56A път ще бъде извършено по пътя 606 за Vânju Mare, където може да се направи дегустация на вино. Следвайте хода на пътя DN56A Кужмир, Четате, Маглавит, пристигайки по пътя E79 към Калафат. Тук ще преминете моста Калафат-Видин в България в област Видин. Продължете по път 11 през Дунавци (ковачи, роми които правят кошове и сапун) и село Арчар (роми, които берат билки) и след това по път 112 до село Крива бара с общност от въртящи се роми. От това село ще тръгнете по пътя 114 към град Лом, където можете да се полюбувате на едно от най-старите пристанища на река Дунав. От Лом ще тръгнем по 11-ия път до последната точка на маршрута, Долно Линево, където ромската общност ще се занимава с плетенето на кошниците и изработката на плетените мебели. От тук можете да направите връщащата връзка с Лом и по-нататък по 81-ия път с Монтана.

ДОСТЪП(ТРАНСПОРТ)

Infrastructură rutieră

RO: E79, 561F, 561G, 561A, DN 56A, 606, Мост Калафат Видин,

BG: E79 (Видин - Димово – Ружинци-Монтана- Враца, ок. п. София- ок.п. Благоевград- граница с Гърция), Път 11 (”ок.п. Видин – Димово) - Симеоново- Ботево – Арчар - Лом - Козлодуй - Оряхово - Гиген - Брест – Гулянци – (Дебово-Никопол)” по тетението на река Дунав), Път 112, 114, 11 и Път 81

Обществен транспорт

Община Бъйлести е лесно достъпна за туристите или с обществен транспорт - микробуси и автобуси от автогара „Крайова север“, но и с железопътна линия, като влакът тръгва от жп гара Крайова.

Можете да стигнете до Жиана с кола по Е 70 Дробета Турну Северин - Крайова, до Шимиан, след това по DN 56A до Вънжу Маре, след това по DJ606 до вашата дестинация или с автобус. От Дробета Турну Северин до Жиана Веке има 6 автобуса, тръгващи от станция Дробета Турну Северин - Дробета Турну Северин и пристигащи в гарите Жиана Веке - Жиана Веке. Първият автобус тръгва в 00:00. Последният е в 15:30.

С. Крива Бара, град Брусарци - 37 км / припл. 47 мин от град Монтана

Автогара Монтана: адрес: Монтана, бул. „Христос Ботев“ (срещу жп гарата);Tel: +359 (0) 96 306 770;

Гара Монтана - tel. 0884 405 798; Работно Време 06:00 - 20:00;

Автогара и жп гара Брусарци тел. 0882 428 635; работно време 05:30 - 17:30 ч. - град Брусарци;

Автогара в с. Крива баня;

Автогара Лом: Адрес: ул. "Дунавска" 10; Тел: +359 (0) 971 668 46;

Гара Лом – tel. 0887 398 610; Работно Време 04:30 - 21:30

Пристанищен комплекс: Адрес: Лом 3600, „Пристанистна ” 21, Tel: +359 971 60 300,

Fax: +359 971 60 301, e-mail: office@portlom.bg; www.portlom.bg

С. Долно Линево, община Лом, 9.3 км / припл. 14 мин (източно) от град Лом и 52 км / припл. 47 мин. Преди град Монтана

Автогара - с. Долно Линево

Автогара Лом: Адрес: ул. "Дунавска" 10; Тел: +359 (0) 971 668 46;

Гара Лом - тел. 0887 398 610; Работно време 04:30 - 21:30

Пристанищен комплекс: Адрес: Лом 3600, ул. "Пристанистна" 21, Tel: +359 971 60 300,

Fax: +359 971 60 301, e-mail: office@portlom.bg, www.portlom.bg

Автогара Монтана: Адрес: Монтана, бул. "Христо Ботев". (срещу гарата);

tel : +359 (0) 96 306 770; 0884 405 798; Program de lucru: 06:00 - 20:00

Железопътна структура

Железопътна Гара Крайова (линия Букурещ-Тимишоара, връзки с България - София и Сърбия-Белград)

Железопътна Гара Дробета -Турну Северин (Букурещ-Тимишоара) и Крайова (линия Букурещ-Тимишоара, връзки до Калафат и Трансилвания - Клуж Напока)

Област Видин БДЖ - Пътнически транспорт "ЕООД, ж.п. № 7 Видин-София (Ружинци, Димово, Макреш, Грамада и Видин) <https://vidin.government.bg/oblastna-transportna-shema>

Речна инфраструктура (избирателно)

РО: Пристанище Бекет – ферибот Бекет- BG: Оряхово (през област Враца)

Пристанище Четате, Лом

Въздушна инфраструктура

Въздушна инфраструктура

Международно летище Крайова със следните дестинации и маршрути за влизане на туристи:

Редовни полети: Англия: Лондон – Лутън, Италия: Болоня - Гулиелмо Маркони, Летище

Милано Бергамо Орио ал Серио, Рим Чиапино, Испания: Барселона Ел Прат, Мадрид

Адолфо, Франция : Париж – Бове, Германия: Льолн – Кьолн Бон, Израел Тел-Авив- Бен

Гурион, Белгия: Брюксел, Чартърни полети: Анталия.

РОМСКА КУЛТУРА

ЛИПОВУ

ИЗКУСТВА

ЮНИЦА ЙОНИЦА РОДИКА – община Липов, окръг Долж

Родика е учителка в училището в Липов, но в същото време обича музиката, като е част от голямо семейство лаутари. Тя е на 52 години и прави това, което прави, не е само учител за деца, но и човек, който открива уменията на младите, много от които са много таланти по музика.

Музикална дейност

Баща ѝ е бил лаутар от род на на Урсари. Родика Йонича разказва за семейството си: „В Песчеана те са били виртуози на народна музика, а бабата от страна на майката е добър приятел на Мария Лътьрецу. Татко имаше група, в която пее с дядо си и тримата му братя, група, наречена Бане, и името на групата се превърна в прякор за моят род. По-късно баща ми пееше с майка ми и неговите деца”.

За майка си Родика Йонича казва, че има глас подобен на този на Мария Лътьрецу. В скитания свят тя е известна като Сабина лу'Бану и има много богат и разнообразен репертоар. Тя много обичаше да пее ... животът ѝ беше песента ... тя пееше до смъртта си. В последния период от живота си тя не пееше на събития, защото беше много болна, но пееше у дома за себе си, отпусайки се от песента. Родика Йонича казва за майка си, че искала да я кръсти на Ромика Пучану, която тя много обичала, но тези, в гражданско състояние, са регистрирали името ѝ неправилно като Родика.

Родика Йонича казва, че нейният баща и дядо не са искали да се прочуят много, за да бъдат известни в света на лаутарите, въпреки че са много добри музиканти и са обучавали хора във формацията. Те искали да имат съпруги около тях, да не пеят на събития, освен в тяхната формация.

На 12-годишна възраст тя вече се е научила да пее и започва да ходи с формацията на баща си на събития. След това тя учи 3 години в Художествената школа в Крайова и продължава да пее във формацията на баща си. За съжаление, на 48-годишна възраст, баща ѝ починал от дразнещо заболяване и групата остана само Родика Йонича и братята ѝ.

След известно време групата се разпадна, защото братята ѝ отиват да работят в чужбина. Родика Йонича останала у дома и изпълнила детската си мечта: през 1995 г. отишла в училище като заместник, а след това и като учител. Преди четири години един от нейните братя се върнал у дома и възстановил групата. Родика Йонича казва, че брат ѝ свири в оркестър и акордеон, а нейната снаха е солистка, момчето им свири на цигулка, а снаха им Ребека е солистка. Тяхната Нора е от добре познато семейство лаутари, тя е дъщеря на Разбел от Сълкуца. В свободното си време Родика Йонича

пее с тях. Той казва, че обича да се връща към пеенето пред публиката. Родика Йоница произхожда от семейство от етнически роми. Майка ѝ е родом от Песчана, окръг Горж, не говорещи ромски език и баща ѝ в община Липов - окръг Долж. Спомня си, че още в детството си стояла при баба си и дядо си от страна на баща си в Липов, където била в свои води: „Бях с много цигански деца, бях с всичките си братя, с братовчедите си. При баба ми говорихме ромски, в дома на майка ми, говорехме само румънски”.

Родика Йоница е израснала в голямо семейство: 6 братя, включително и двама доведени братя, които живеели при бащата на баща ѝ в Липов и 3 сестри и един брат. Сестрите ѝ и братята ѝ се женят за роми от род лаутари.

БЪЙЛЕЩИ

ЗАНАЯТИ

Роми ковачи

Бозган Марчел- 61 години, Бъйлеши

Марчел Бозган казва, че е научил да работи с желязо от баща си, който е бил голям майстор, който правил всичко по желязо: порти, каруци, селскостопански инструменти. "Той беше художник в железарията... научил работата от баща на син, бил е от род ковачи, цигански майстори, които не можеха да говорят циганин ", казва Марчел Бозган.

По време на комунизма Марчел Бозган работил в леярната в Бейлеши като фрезор, а когато напуснал работата си, отишъл в ковашката работилница. След революцията той се съсредоточил само върху ковашницата и каза, че след това се справя много добре, печелейки добри пари. Сега е по-трудно, едва ако подкове един кон на седмица.

Михай и Елена, са от Раст. Когато беше на 6 години, родителите ѝ се преместили в Бъйлеши и построили къща, която била наводнена през 60-те години. Майсторът казва, че по това време те са преживели трудни времена и с времето са построили нова къща в покрайнините на Бъйлеши.

Майстор Бозган има три деца: две момчета и едно момиче. Момчетата му помагат в работилницата, особено при подковаването. Голямото момче също подковава и сам, но малкото (който е на 20 години) само му помага, защото му харесва да учи и е в училище за подофицири.

Роми

Флореа Булаку, наричан Бакан, 60 год.,

кошничари

Бъйлеши

Традиционен занаят и матирането на килима е специфична работа за ромите в районите на Дунавските заливни площи, особено в Бъйлеши, Бистрец и Калопър. Флореа Булаку казва, че по време на комунизма всички хора от циганските райони от Бъйлеши са работили по такива обекти.

”В много домакинства стана за плетене на рогозка от папур имало място в стаята с огнището, заедно с котлето с качамак и чашата със зайбер (червено вино). Баща ми е правил рогозки цял живот. Той беше най-квалифицираният в района, за да изработи рогозки. Той ме научи на този занаят, защото аз стоях до него и му помагах. Стана на баща ми го обработваше много добре, правех го по-трудно, но накрая научих. В

дните, когато времето беше лошо, татко вкарваше папура в къщата. Имаше много операции, докато стигнахме до крайния продукт. Още от малък вървах с баща си с папурница и с рогозки през селата, особено когато ни оставаха не продадени на панаирите. Ето как ни израсна, че е било трудно. След това, когато КАП, те взеха нашите рогозки, те бяха много желани. Не беше лесно да се правят папурници, татко беше страхотен, навсякъде. Много ромски семейства от Бъйлещи практикуват занаята, казва той.

Сега този занаят е много малко практикуван, тъй като е доста трудно да се получи суровината от момента, в който езерата са влезли в частна собственост. Занаятчията казва, че за да имаш качествени продукти, трябва да знаеш и да избереш. "Снопите от папур се изсушават в двора. През лятото зелената треска се изрязва и се простира на земята за една седмица, за да се изсуши. Едно стъбло папур има повече кора. Бели се лист по лист, подобно на лука, а на ръба има определен лист, което се нарича тей. От сухия папур се прави тей, след което се усуква. Папура се омекотява, защото в противен случай не могат да се тъкат. Не всеки папур е добър за плетене. Две розетки (70-80 нишки) са направени от два купа. С дървен инструмент, краят се изтънява и се плете на стан. Поставя на гърба на стана, слага се нишката и се прави подложката от една глава до друга, изрежете нишките и след това се придържа - казва Флорея Булаку.

Майстор Бакан знае от дядо си, че плетенето на папур е спасявало семейството от глад много пъти с течение на времето. Неговите баби и дядовци и родителите му си тръгвали с каруца пълна с плетки и се връщали с пари и царевица, пшеница, яйца или сирене.

Флорея Булаку има две момичета, които не знаят как да плетат папур. Те са по-загрижени за домакинството, заедно с майка си.

ДЪНЧЕУ

ИЗКУСТВО

Роми лаутари

Енея Щефан наричан Удила (50 год.) – село Данчеу,
община Жиана

В семейството на Стефан Енея има много музиканти. Той е наследил тайните на професията от баща си и брат си. Но и баба му знаела как да пее. От всеки един той е научил по нещо.

В младостта си имал група. Днес пее на оргазъм на сватби и партита. Той казва, че е "уречист" (пее по слух, не по ноти), но има професионална атестация от времето на Чаушеску (период преди 1990г.). Стефан Енея също казва, че преди много години в селото имало много неща. " Сега само в Испас - Господното Възнесение се моли и идва тук ргі лаутарите, хора от всички съседни области на общината, идват дори от други окръзи. В групата, с която сега изпълняваме репертоара, има лаутарска музика, но и много музика в банатския стил, "казва той

Щефан Енея казва, че живее в село Денчеу, общ.Жиану, от както се знае. Неговите баби и дядовци също са били от Мехединци, Тъмна и Фаца Крени. Той идва от Miu Voana, семейство на румънски цигани: те говорят цигански в къщата, но използват и

много румънски думи, като ромите в Бурила, Груя и Вънжулец.” Традициите се запазват чрез нашият цигански език, който още го говорим и чрез нашите занаяти, но за съжаление носията не се е запазила.

Щефан Енеа има три деца: две момичета и едно момче. Момичетата не са наследили музикалния му талант: едното работи като училищен медиатор в училище в Жиана а другото е здравен медиатор. За съжаление момчето умира, но ми е останало от него внук, той иска да се научи и да стане музикант.

ЖИАНА ВЕКЕ

ЗАНАЯТ

Роми рудари

Муту Василе, наричан Мелку, село Жиана Веке, общ.
Жиана

Василе Муту работи с дърво и прави всякакви видове домакински столове, маси или дръжки за инструменти. Наследил е своя занаят от баща си, който изработвал колела за каруци. В детството си е работил заедно с баща си и се е научил да прави колелета. В комунистическия период е работил като дърводелец в селскостопанската кооперация от Рисипица и Гогошу.

Сега той просто работи по поръчка. Той има собствена работилница у дома с всички инструменти за изработване на дървени предмети. В района е известен със своята изработка и хората се обръщат към него за поръчки на маси, столове, малки мебели или инструменти. Той

казва, че
сериозност

От

занаята. Но

или при

Василе Муту
старците му

се е с една рударка и е сотанал в Жиана. Заедно те имат пет деца. (три момичета и две момчета). Повечето от децата са в чужбина.

репутацията му е спечелена с много работа и към клиентите си.

всичките му деца, а само най-големият син продължава

той се специализира в дърводелството. Изработва бъчви

поискване поправя по-старите.

е роден и израснал в Жиана, а родителите му и са от едно и също място и са от род рудари. . Оженил

ВИДИН

ЗАНАЯТ

Роми печкари

Николай Спасов Асенов, наричан Шани Печкаря , гр. Видин

„Майстора богат не става, но портмонето му празно не остава“. Историята за произхода на семейството е много интересна. В рода му има ковачи, печкари и калайджии, все хора на труда. Прадядо му Бекир е от Белоградчик. Той бил ковач, изработвал е оръдия на труда за целия район. По-късно неговият син, дядо Шанко, заживява в Арчар. Той също бил занаятчия. Самият Николай /Шани/ се

занимава с този занаят от 30 години. Изработва и ремонтира печки, скари, барбекюта и други конструкции от ламарина. Стреми се да е наясно с новите тенденции в тази сфера. Със съжаление споделя, че младите не се интересуват от занаятчийството, не искат да се учат на труд.

Гледач на коне

ОБИЧАИ И ТРАДИЦИИ

Единствено във видинският ромския квартал „Нов път“, освен ритуалите свързани с агнето, за Гергьовден може да се видят лазарки. Момичета облечени в носии, със закичени цветя в косите обикалят домовете, за да пеят и танцуват. Сред групата има Булка и отговорничка за менчето пълно с вода и монети. Пеят за здраве и пожелават благополучие на домакините. В замяна получават пари и лакомства. Този обичай се изпълнява от незапомнени времена, поколения назад.

* Лазарка в квартал Нов път, гр.Видин

При празнуването на Гергьовден в най-пълна степен може да се види сходството в празничния ритуал на българи и роми. Празничното украсяване на къщата, изработването на венец със свещички за агнето, събирането на кръвта му и изхвърлянето и в течаща вода, връзването на люлки, гергьовденското къпане на момците, "пеенето на пръстените" и почти всички други елементи, които описахме в ромската традиция се срещат или по-точно: са се срещали в българската, от където по всяка вероятност са били заимствани. Те са подробно описани в посочената по-горе книга на Димитър Маринов. Разбира се има и специфично-ромски елементи - украсяването главата на опеченото агне и продаването на главата не се срещат в българската традиция. Но тези елементи не накърняват общото впечатление за близост в двата начина за отбелязване на празника и за близост в традициите изобщо. Обичайно Гергьовден е свързан с много веселие и добро настроение, изразявано по най-различни начини.

Гонене на чумата

На 31 януари по стар стил е Атанасовден. Неговото празнуване във видинския ромски квартал е уникално.

Тук празникът се нарича „Гонене на чумата“ (Бибияки, т.е. празник на „лелята“; от Бибия, Биби - леля). Както сред българското население, така и сред ромите се вярва, че от този ден зимата се обръща към лято и това е началото на чергарския сезон за циганите. Обичаят „Бибияки“ се прави за здраве - прогонва се чумата, изхвърлят се сурвачките (т.е. болестите, характерни за зимата), които се пазят от Василевден и се натоварват върху конска каруца.

Избор на Мис василица

ИЗКУСТВА (МУЗИКА И ТАНЦ)

Роми Духув оркестър Братя Ангелови- Нов път, гр.
музиканти Видин

Ръководител на оркестъра е Гого Тромпета, така го познават всички. Интересно е, че Гого има брат близък. Оркестъра се състои от 12 души, всички те са роднини – братя, братовчеди и племенници. Начало на музикалната фамилия се поставя от дядото Ангел, който е познат в северозападна България като музиканта Балчи, след което таланта се предава на неговите синове Байрам и той на

своите синове ... и така четири поколения наред.

Завършили ПГ „Васил Левски“ в гр Брегово, живеели в ученическите общежития. Доволни са от начина си на живот, музиката е неизменна част от него. Пътуват много за да веселят хората из околността. Най-ангажирани са летния сезон, когато се завръщат гурбетчийте от чужбина и вдигат тежките сватби в ромския ни квартал. Пътуват и извън страната, в Германия, Италия и Испания. Изказват сърдечни благодарности на целия екип от „Шоуто на Слави“, затова че са ги направили популярни, че са ги рекламирали и са спомогнали да станат известни в цялата страна. Ангажиментите с които се гордеят са с години напред, изтъкват, че им се има доверие и затова са търсени. Със съжаление споделят, че са пропуснали невероятна възможност да работят във Виена с изявени музиканти като Теодосий Спасов и Иво Папазов, но когато им предложили вече били поели ангажимент във Видин. Въпреки това, не пропуснали да направят заедно голямо шоу в круизен кораб, където свирели балканска музика. Въпреки своята популярност оркестърът на Братя Ангелови са достъпни и истински. Славата не ги е главозамаляла. Съобразяват си тарифата според възможностите на хората, които ги търсят, така че и двете страни да са доволни.

Роми
музиканти

Цветана Перова Маринова (ЦАРИЦА), гр. Видин

Цветана Царицата е родена и израснала в гр. Видин. Майката е потомък на турските цигани, а бащата от тукашните цуцумани. В нея се преплитат таланти и от двете фамилии както по майчина, така и по бащина линия. Споделя, че още от малка нейният баща много се радвал на гласа ѝ. Той я карал да му пее винаги, когато бил в компания, сред приятели, по сватби, като най-предпочитал старите, тежки песни на Шабан Шаулич. С много добре развит слух и музикалност, даровитото дете радвало близките си. Всички много

се възхищавали на възможностите на малкото момиче, тя пеела като царица и така започнали да я наричат Цеца Царицата. Цеца била едва на 13 години, когато в дома на родителите ѝ се появил първият оркестър, който поискал Царицата да пее редом с тях. Строгите традиционни убеждения и менталитет не позволили бащата да се съгласи. За него било по-важно дъщеря му да се омъжи за добър човек, да създаде дом и семейство. Цветана Царицата е родена и израснала в гр. Видин. Майката е потомък на турските цигани, а бащата от тукашните цуцумани. В нея се преплитат таланти и от двете фамилии както по майчина, така и по бащина линия. Споделя, че още от малка нейният баща много се радвал на гласа ѝ. Той я карал да му пее винаги, когато бил в компания, сред приятели, по сватби, като най-предпочитал старите, тежки песни на Шабан Шаулич. С много добре развит слух и музикалност, даровитото дете радвало близките си. Всички много се възхищавали на възможностите на малкото момиче, тя пеела като царица и така започнали да я наричат Цеца Царицата. Цеца била едва на 13 години, когато в дома на родителите ѝ се появил първият оркестър, който поискал Царицата да пее редом с тях. Строгите традиционни убеждения и менталитет не позволили бащата да се съгласи. За него било по-важно дъщеря му да се омъжи за добър човек, да създаде дом и семейство.

**Роми
танцьори**

**Методи Филчев – хореограф и председател на НПО , гр.
Видин**

Израснал в сиропиталища и домове, майка му циганка от Михайловград (Монтана), баща му е от турски произход, а той се определя като циганин. Започнал да танцува още от 7 годишна възраст като самодеец в Окръжния профсъюзен дом на културата. Смята, че таланта му се дължи на ромския произход – възплъщение на горещ темперамент, музикалност, емоционалност и стремеж. Препоръчан от своя учител Илия Михайлов, отива да учи в Берковица, където завършва тримесечен курс на обучение за хореографи. Придобива диплома за хореограф, учител по

танци. Учил в един от най-престижните училища в света – за хореография, режисура и актьорско майсторство в Ленинград, наред с велики творци на своето време като Игор Мойсеевич, ръководител на руски ансамбъл, който също е от ромски произход. Филчев споделя, че през 1989г, на фестивал на БСГ „Альоша“ в Русия, той направил уникален танц „Циганска любов“, който спечелил първа награда. Връща се в България и започва работа в кварталното училище „Епископ Софроний Врачански“, като ръководител на ансамбъл. Под негово ръководство, преди около десет години, ансамбъла печели златен медал на национален фестивал във Враца. Смята, че работата му допринася за интегрирането на общността, като развива и популяризира

ромската култура. Под негово ръководство се провежда и ежегодния конкурс „Мис Василица“ във Видин. С помощта на Община Видин, Областна управа Видин и други спонсори, на 17.05. се провежда етно-ром фест за музика и танци, с много гости от цялата страна, който тази година съвпада с честването на 55 години творчески път на г-н Филчев. За този дълъг период, Филчев може да се похвали с множество заслужени награди, една от които връчена му лично от президента Георги Първанов, още орден „Кирил и Методий“, отличие „Антим I“ и много други

ДУНАВЦИ

ЗАНЯТИ

Производители на Мара Каменова Ангелова наричана Баба Мара, гр. съпун Дунавци

Мара Каменова Ангелова е родена в гр. Дунавци, израснала в махалата в село Гурково. Родителите ѝ били много честни и трудолюбиви хора, в този дух възпитавали и децата си. Въпреки, че времената били трудни, четирите деца в семейството не били лишени от нищо. Научила се да прави черепня от своята майка. Майстор на хляба е още от 14-годишна. Завършила средно образование, след което се омъжила. Спомня си сватбените тържества на децата си.

Те се празнуват един ден, по същия начин както във ромската махала във Видин – пишно и богато, с много гости от цялата махала. С гордост и усмивка заявява, че в дома си е отгледала и възпитала деца и внуци, осем от тях с висше образование.

КРИВА БАРА

ЗАНАЯТ

Роми лингурари Иван Алексиев, село Крива Бара, общ. Брусарци

Той е занаятчия по дърводелство, прави дървени купи, лъжици и други неща от 30 години, научил е занаята си от родителите си. Децата ходеха на училище и всички работеха в тази област. Той се научил като дете как да прави дървени купи и лъжици. Вземат се пресни греди и се нарязват на дъски и трупи. Те са изсечени и изгладени и полирани на ръка с камък. Докато изсъхва, съдовете се напукват и пукнатините се пълнят с лепило и туткал. След това отново се полират и лакират. Дървените лъжици се полират в сух пясък и стават много гладки.

ДОЛНО ЛЕНОВО

ЗАНАЯТ

Роми които правят кошове, мебели Илиян Мартинов Христов, село Долно от върба и ракита, метли Линово, общ. Лом

Правят кошници и мебели от върба и ракиа, правят и метли за дома и двора. Аз се занимавам с тази работа от тридесет години. Баща ми и майка ми правеха кошници. От тях се научих. Преди (1989 г.) имахме работилница за производство на кошници и други предмети за битова и селскостопанска употреба. Мама и татко ме научиха на тази работа. След като научих всичко да правя, започнах да правя кошници у дома със съпругата си. На първо място тънките издънки се вземат от върби, които растат близо до реката, най-тънките не ги вземат, а най-дебелите също ги оставят. Тогава по-старите кипят в голямата кана в двора. Веднага започваме да ги тъчем, докато са мокри, защото тогава те стават крехки и се чупят. Докато са мокри, те са твърди и пръчките могат да се огъват и разцепват, когато изсъхнат, те стават чупливи, но кошът става здрав и лесен. Накрая, когато кошницата е готова, я боядисваме с лак за дърво, който я поддържа и прави кошницата да изглежда по-красива.

Пътуваме до големите градове - Лом, Монтана, Враца, където ги продаваме на пазара. Понякога хората идват при нас да си купят кошници и кутии, други поръчват различни размери. Понякога идват непознати и искат да знаят как да правят кошници, но ние пазим тайните на занаята. Отидохме на пазар в София, за да продадем, но това е доста далеч и трябва да пътуваме много. На селскостопанския пазар в Лом, Монтана, Враца, както и през села - преди пътувахме с автобус, сега имаме кола.

ДРУГИ ТУРИСТИЧЕСКИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ

КРАЙОВА

Исторически обекти	Музеи
Руините на хан Хурез Руини на крепостта Пелендава (манастир Кошуна, Мофлени, Крайова)	Музей на изкуствата, Крайова Музей Олтения, Крайова Музей Св. Никодим на реставрационния , наследствения и визуализационен център на Архиепископия на Крайова Къща Бание
Религиозни забележителности	Културни забележителности
Катедралата Свети Димитър Римокатолическата църква "Свети Антоний" Евангелска протестантска църква, катедрала Епископска Мадона Дуду, Синагога Крайова	Национален театър Марин Сореску Филхармония Олтения
Архитектура	Паркове

Старият център на Крайова Къща Глоговеану Дворец на търговската банка Крайова кметство Хотел и казино Минерва Гимназия Карол I Дворецът Жан Михаил Къща на Жан Негулеску Къща Николае Романеску Дворец Ворвореану (дворец на митрополит Олтения) Ансамбъл „Минерва“ Ансамбълът на Архиепископия Крайова и митрополитската църква на Олтения	Ботаническата градина на Крайова Парк Романеску в Крайова Парк Тинеретулуй (Младежки парк)
Мемориални къщи	
Мемориална къща Елена Фараго	
Събития и фестивали	
Международен театрален фестивал Шекспир - април (на всеки 2 години) Музикална Крайова - август-септември Елена Теодорини - от октомври до ноември Фестивал Мария Танасе - октомври (на всеки 2 години) 29 май - 4 юни, дните на Крайова 23 юни - Крайова е облечена в ие (традиционна риза) 26 октомври - празникът на светата закрилница на град Крайова - Света Димитър	

БЪЙЛЕЦИ

Музеят на равнината Бъйлеци

Мемориална къща Амза Пеля

Фестивалът на Зайбъра и праз (октомври)

SPA Калафат-Чуперчени-Дунав

Балта Чилиени-Бъйлеци - защитена зона от национален интерес

-Езерото Урзикуца - защитена природна зона

КАЛАФАТ

Калафат – Музей на изкуствата и етнографията

Калафат: Международен фестивал за Поезия Фолк Музика – август

Плодовете на есента – октомври

SPA Калафат – Чуперчени- Дунав

ВИДИН

Исторически обекти	Музеи
Крепост Баба Вида, адрес: Дунав парк, град Видин тел. 094/601 705 Кращата казарма, адрес: ул. Княз Борис I бр. 26, квартал Калето, град Видин тел. 094/601 709	Музей Конак, адрес: ул. Общинска 2 град Видин; тел. 094/601 713
Религиозни забележителности	
Джамия Осман Пазвантоглу, адрес: Дунавски парк, град Видин Катедралата "Свети Димитрий", град Видин	

КРИВА БАРА

Брусарски манастир "Свети Архангел Михаил"

Църкви: „Св.Петка“, град Брусарци;

„Свети Николай Стари“ (Борунска църква);

„Свети Никола Нови“;

Храм на катедралата „Успение Богородично“, град Лом;

„Света Параскева“, село Медковец

Огнена кула - обсерватория;

Историческият музей, античната крепост "Алмус"

Паметници на Кръстьо Пишурка и Цеко войвода, град Лом;

Некропол, с. Орсоя

Музейната колекция, Медковец

Защитена местност: "Рибно езеро Орсоя";

Защитена зона: "Цибърско блато", "Моминбродско блато", "Орсоя", "Езеро с риба Орсоя"

"Реки: Дунав и Лом;

Остров Добриня.

ДОЛНО ЛИНОВО

Огнена кула Обсерватор

Исторически музей, град Лом

Древната крепост "Алмус"

Некропол (късна бронзова епоха) (село Орсоя)

Паметници на Кръстьо Пишурка (град Лом) и Цеко войвода (с. Замфир)

Защитена местност "Моминбродски блат";

Защитена зона: "Езеро с риба Орсоя";

Защитени територии: "Цибърско блато", "Орсоя", "Езера с риба Орсоя"

Река Дунав, река Лом, остров Добриня

НАСТАНЯВАНЕ

КРАЙОВА

Хотели в общ. Крайова

*Rixo`s Guest House 5**

Адрес : ул. Хенри Форд (Е70), ул. Должулу №8 , 207206 Craiova, Румъния, телефон: 0040 734 632 129, e-mail: rezervari@rixosguesthouse.ro, web: <http://rixosguesthouse.ro/>

Hotel Splendid 1900

Адрес: ул. Александру Йоан Куза 4С, 200734 Крайова, Румъния, телефон: 0040.737.023.921, e-mail: <https://splendid1900.ro/>

*Hotel Helin Central 3**

Адрес : ул. Александру Йоан Куза № 14, 200396 Крайова, Румъния, телефон: 0040.757.666.999, e-mail: hotel@helincentral.ro, adresă web: <http://www.helincentral.ro/>

Hotel Craiovița

Адреса: Калеа Северинулуй, 222111 Крайова web:

<http://www.hotelcraiovița.ro/>

Ramada Plaza

***** Калеа Букурещ № 1 www.ramadaplazacraiova.ro, 0351.100.201 | 0351.101.500, reservations@ramadaplazacraiova.ro

Rexton

**** Булевард Карол I 49 www.hotelrextion.ro, +40 (0) 351 462 451, office@hotelrextion.ro

Oltenia

**** ул. Каракал № 176 www.oltentiahotel.ro, +40 351 411 411, receptie@oltentiahotel.ro

Golden House **** ул. Брестей № 18 www.goldenhouse.ro, (+40) 251 406271,

Email: receptie@goldenhouse.ro

Emma West

**** ул. Калеа Северинулуй № 3В, www.hotel-emmawest.ro, +40 0251.480.150, receptie@hotel-emmawest.ro,

Relax

*** ул. Калеа Северинулуй № 48 www.en.hotel-relax.ro, 0351.409.744, office@hotel-relax.ro

Plus

*** Малу Маре , ул. Каракал № 254, www.plushotel.ro, +40.733.100.200, plushotel@plushotel.ro

Emma Est

*** ул. Калеа Букурещ № 82А, www.hotel-emma.ro, +40 0251.406.288, receptie@hotel-emma.ro

Bavaria

**** ул. Каракал № 3 <http://www.hotel-bavaria.ro>, 0251/414.449, office@hotelbavaria.ro

La Rocca Hotel Boutique, Ул. Пелендава № 39А, www.hotellarocca.ro, 0351 413 570, office@hotellarocca.ro

Parc, *** Str. Bibescu, nr. 12 www.hotel-parc-craiova.ro, 0251.417.257, office@hotel-parc-craiova.ro

Europeca **** ул. Пиетъции № 9-11-13 www.hoteleuropeca.ro, 0751224794, hotel@hoteleuropeca.ro

Plaza **** ул. Ариес № 16 www.hotelplaza.ro, +40 (0) 251 430410, office@hotelplaza.ro

Helin Central, *** ул. Александру Йоан Куза № 14, www.helincentral.ro, +40 351 808 708, hotel@helincentral.ro

Euphoria, ** ул. Янку Жиану № 6 www.hoteleuphoria.ro, 0728.196.173, office@hoteleuphoria.ro

Flormang, *** ул. Калеа Северинулуй № 7В, www.flormang.ro, +40 769 251 832, hotel@flormang.ro

Green House, *** ул. Фраци Бузеши № 25 www.green-house.ro, 0745 071 498, greenhousecraiova@yahoo.com

Casa David-hotel boutique, **** ул. Шефан Чел Маре 18А, www.casadavid.ro, +4 0755 463 464 receptie@casadavid.ro

Мотели

Hanul Doctorului, ** Ул. Вииторулуй № 1, 0351 444 422

Хостели

Sport, *** ул. Брестей № 25 www.hotel-sport.ro, 0251-412022,

Къщи за гости

Villa Carmelita *** ул. Император Траян № 41, www.carmelita.ro, rezervari@carmelita.ro, 0728 033 339

La Favorita, Guesthouse Boutique, *** ул. Мадона Дуду www.lafavorita.ro, 0351 408 098

Flormang 1 *** ул. Дезробири № 134 <http://pensiunea1.flormang.ro/>, 0769.251.815

Bruxelles Guesthouse, **** ул. Зорилор № 8 <http://bruxelleshouse.ro/>, 0351 469 254 / 0756 02 50 70, rezervari@bruxelleshouse.ro

Luisa *** ул. Каракал № 12, 0724 119 388

Hanul Andriței **** ул. Вииторулуй, № 34 www.hanulandritei.ro, office@hanulandritei.ro, 0351 431 056

Мотели

Hanul Doctorului, ** Ул. Вииторулуй № 1, 0351 444 422

Хостели

Sport, *** ул. Брестей № 25 www.hotel-sport.ro, 0251-412022,

Къщи за гости

Villa Carmelita *** ул. Император Траян № 41, www.carmelita.ro,
rezervari@carmelita.ro,

0728 033 339

La Favorita, Guesthouse Boutique, *** ул. Мадона Дуду www.lafavorita.ro, 0351 408 098

Flormang 1 *** ул. Дезробири № 134 <http://pensiunea1.flormang.ro/>, 0769.251.815

Bruxelles Guesthouse, **** ул. Зорилор № 8 <http://bruxelleshouse.ro/>, 0351 469

254 / 0756 02 50 70, rezervari@bruxelleshouse.ro

Luisa *** ул. Каракал № 12, 0724 119 388

Hanul Andriței **** ул. Вииторулуй, № 34 www.hanulandritei.ro,
office@hanulandritei.ro, 0351 431 056

ВИДИН

“Anna -Kristina” гр. Видин 3700 ул. Баба Вида 2, tel: +359 94 / 606 037

www.annakristinahotel.com

"Rovno" гр. Видин 3700, ул. Цар Аксандър II nr. 70 3700 гр. Видин, България, tel .

+359 94 690 990, fax + 359 94 690 999, info@hotelrovno.com, www.hotelrovno.com

"Avramov" гр. Видин 3700 ул. Цар Аксандър II nr. 63, tel./fax 094/ 60 66 80

GSM 0885 287766, www.hotel-avramov.domino.bg, e-mail: hotel_avramov@mail.bg

Neptun гр. Видин ул. Дунавска № 8, 094/ 680 039, 0884 850 139; 0897 850 139

E- mail: hotel_neptun_vidin@abv.bg, Web: www.hotelneptunvidin.com

«Dunav» гр. Видин 3700, ул. Еделвайс №3, tel./fax: +359 94 600 174

GSM.: +359 893 326 411, E-mail: hotel_dunav@abv.bg; website: <http://hoteldunav.eu/>

“Zora” гр. Видин 3700, ул. Найло Цанов” 3 А, Tel.: +359 94 600290; 606 700

website: www.hotelzora.hit.bg, e-mail : hotelzoravidin@abv.bg

“Zora” 2 гр. Видин 3700, ул. Горазд 2, Tel.: +359 94 601171

"Bononia" 3700 Vidin, str."Bdin" No.2, +359 94 60 60 31 ,+359 94 60 60 32

website: www.hotelbononia.net, email: office@hotelbononia.net

"Стария град " 3700 гр. Видин , ул. Княз Борис № 2, +359 94 600023

website: www.oldtownhotel.dir.bg; email: oldtown_vd@abv.bg

"Vidin" 3700 гр. Видин , ул. Княз Дондуков № 15, +359 94 606 938,

www.hotelvidin.com, office@hotelvidin.com

"Mix" 3700 гр. Видин, ул. Гео Милев № 1, тел: Людмил Славчев GSM - 0888742054

Email : lusi_62_@abv.bg; website: www.hotel-mix.com

"Fanti" гр. Видин 3700, ул. Дунавска 28, +359 - (0)94 / 600402

“Vida char” Видин 3700, ул. Цар Иван Срацимир № 9, Телефон: 0896564456

E-mail: vidachar@abv.bg, website: www.vidachar.com

„TangRa” гр. Видин, Ул. Цар Александър II №89, моб. тел: + 359 883 38 10 90

email: tangrahotel@abv.bg, website: <http://www.tangrahotel.com>

Vival гр. Видин, ул. Хаджи Спасов № 20 (Комплекс Бонония до блок 6)

Tel/fax: +359 (0)94 620940; email: vival_vd@abv.bg, web: <http://vival.vidin.net/indexEN.html>

Къща Палома , гр. Видин, ул. Рибарица № 8, tel.: +359 (0)94 606503; +359 (0)887 94 39 08;
+359 (0)888 966 431, email: galaanto@abv.bg, www.paloma-house.com

КОМПЛЕКС ПОНТИ , гр. Видин, комплекс Кр. Бачварое кв. 5, tel. (094) 606 449

МОНТАНА

Хотел „Ogosta“: адрес Пейо Яворов , 1, 3400 Монтана център, Монтана; tel.: 096 306 310

Семеен Хотел „Ring“: на брега на язовир Огоста на 2 км от град;

Парк хотел „Zhitomir“; адрес: Площад Жеравица 1, 3400 Монтана център, Монтана
tel: 096 306 176

Хотел „Montanagr. Монтана , bul. „3-Mart“ nr. 120, tel. 096300404

Хотел „Vesta“: ул. Цар Симеон nr.10, 3400 Монтана център, Монтана;

Хотел ресторант „Дунав“: площад Начев” 1, 3600 Боруна, Лом

ХРАНЕНЕ

КРАЙОВА

Ресторанти (първите 5 съгласно tripadvisor)

1. **Ероса, European** ул. Александру Мачедонски №51,
www.epocarestaurant.ro, 0725 059 333 office@epocarestaurant.ro
2. **Bulevard, Italian** ул. Липскани № 1 www.bulevardcraiova.ro, 0351416062,
receptie@bulevardcraiova.ro
3. **Big Ben, European** ул. Мирчеа Вода № 1 +40 764 527 738
4. **Oxygen Bistro, International** ул. 13 Септември № 7, www.oxygenbistro.ro,
0735230663
5. **El Greco, Mediteranean** Калеа Букурещ, Bl M7-M8, www.elgreco.ro, 0351
442 442

ЧЕТАТЕ

КУЛТУРНО
ПРИСТАИЩЕ
ЧЕТАТЕ

www.portcetate.ro

0755 070 390
portcetate@gmail.com

ЛОМ

РЕСТОРАНТ „ВАЛЕНТИНО“: АДРЕС: УЛ. „ДУНАВСКА“ № 2, ГРАД ЛОМ;
ХОТЕЛ-РЕСТОРАНТ "ДУНАВ": АДРЕС: ПАЗАР "НАЧЕВ" БР. 1, 3600 БОРУНА, ГРАД
ЛОМ

РАЗВЛЕЧЕНИЕ

Крайова – исторически център, нощен живот, разходка с балон с горещ въздух :

www.balloonadventure.eu

Калафат – плаж и риболов

Вънжу маре – дегустация на вино

Гр. Брусарци -мини терен за фотбул

Гр. Лом- Спортна зала (основен ремонт)

ТУРИСТИЧЕСКА ИНФОРМАЦИЯ И ЦЕНТРОВЕ ЗА ПОСЕТИТЕЛИ

ВИДИН - Туристически информационен център

3700 Видин, ул. Дунавска № 1, tel.: +359 094 990 739; работно време: 08.00 – 17.00 h, от
Понеделник до Петък

МОНТАНА – Туристически информационен център

Град Монтана 3400, ул. Цар Борис III" 2 (близо до площада), в сградата на Историческия
Музей -гр. Монтана, tel: 096 / 30-74-81, tel: 096 / 30-51-56

4.4. Маркетинг и промоция

Както можете да видите, туристическите оферти от трансграничния регион са доста
многобройни от културна гледна точка, но те не успяват да привлекат много туристи.
Дори местните туристи не са очертали много ясно туристическото предложение,

съществуващо на територията. Някои от идентифицираните проблеми биха били ниската видимост в онлайн средата, по-голямата част от информацията, открита при кратко търсене в една от търсачките, разкрива твърде много общи положения, структуриране на информацията, липса на общи рекламни материали, което води до средствата за комуникация, използвани досега беше подходящ.

По този начин основната цел на маркетинга и промоцията е потвърждаването на трансграничния регион като културна туристическа дестинация, като се насърчават заедно всички 4 области: Долж, Мехединци, Видин, Монтана.

В специалната туристическа литература темата за популяризиране на туристически продукти е доста разгледана, което се отличава чрез канали за разпространение.

Разпределението всъщност представлява дейностите, чрез които се извършва продажбата на етнически туристически продукт от доставчиците на потенциалните туристи и това може да стане:

- *пряко разпространение*: доставчик на туристически продукти и услуги - туристически.

Последното прави закупуването на продуктите по време на пътуването или с предварителна резервация (неорганизиран туризъм).

- *косвено разпространение*: доставчик на туристически продукти и услуги - посредници - туристически, при които туристите купуват туристически продукти от туристически агенции (организиран и полуорганизиран туризъм)).

Основните канали за дистрибуция на туристически продукти могат да бъдат кратки: туристически доставчик до среден и дълъг, когато се появят няколко посредника като туристически агенции и туроператори.

За да има интегриран маркетинг, беше предложен набор от действия, които да бъдат реализирани в трансграничния регион и да обхванат както класическата, така и съвременната промоция. Етапите на извършване на тези действия ще бъдат подробно описани по-долу.

Фигура 13 Предложени действия за насърчаване на ромската култура в трансграничния регион RO-BG

МАРКЕТИНГ

Маркетинговият план трябва да доведе до постигане на общата цел, а също така има цели, но и маркетингови действия, които имат ролята за постигане на целите, предложени в трансграничния регион RO (Долж, Мехединци) - BG (Видин, Монтана):

Маркетингови цели	Споделени маркетингови действия
1. Развитие на устойчив културен туризъм с икономически и социално-културни последици в трансграничния регион RO-BG	Създаване на специфични етнически културни продукти въз основа на съществуващото културно наследство и ромската култура - съживяване на ромските занаяти и традиции с цел създаване на икономически ползи
2. Привличане на повече туристи в района на изследването	Създаване на атрактивни маршрути и подобряване на имиджа на ромските общности чрез подходяща реклама Сътрудничество между заинтересованите

	страни на трансгранично ниво
3. Повишаване обществената осведоменост на ромските общности в трансграничния регион на RO-BG	Организиране на събития за информиране и популяризиране на техните традиции и занаяти По-висока реклама в медиите Присъствие в Интернет чрез рекламни материали
4. Повишаване на осведомеността на мнозинствената общност за съкровищата на ромската култура в района на изследване	По-висока реклама в медиите Присъствие в Интернет чрез рекламни материали Презентационни каравани Дните на ромската общност: музика, танци, гастрономия
5. Подобряване на видимостта на трансграничната дестинация на вътрешния и чуждестранния туристически пазар	Разработване на рекламни материали и разпространяването им на национални и международни туристически панаири Създаване на фестивали с международно участие Присъствие в Интернет чрез рекламни материали По-висока реклама в медиите
6. Информация за трансграничните туристически маршрути на съкровищата на ромската култура	Създаване на атрактивни туристически маршрути Изработка на рекламни материали Присъствие в Интернет чрез рекламни материали Участие в туристически панаири
7. Повишаване на туристическата реклама в изследваната зона	Изработка на рекламни материали Присъствие в Интернет чрез рекламни материали Участие в туристически панаири По-висока реклама в медиите
8. RO-BG трансгранично партньорство	Трансгранично сътрудничество между туристическите участници

	Създаване и използване на общи възможности за развитие на туризма в района Обща марка и маркетинг

ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ

В момента основните промоционални канали са интернет, печатни или онлайн промоционални материали (брошури, каталози, пътеводители, туристически карти), сувенири, събития с туристически профил (туристически панаири) и туристически агенции. Доставеното съобщение трябва да бъде оригинално, запомнящо се, с високо въздействие, като подходът е емоционален.

Основните насоки за насърчаване в трансграничния регион са:

- а) популяризиране в Интернет (чрез уеб страница, акаунти в социални медии)
- б) популяризиране в медиите (чрез създаване на промоционален филм)
- в) създаване на туристически промоционални материали (брошури, туристически презентационни каталози, карти с туристически цели) и тяхното безплатно разпространение в туристически информационни центрове, на туристически панаири, фестивали и в публичните администрации в трансграничния район
- г) популяризиране на римските занаяти и традиции от местностите, определени в стратегията, чрез информационни събития, фестивали, каравани, работилници, специализирани екскурзоводи
- д) промоция на открито чрез информационни табла и информационни точки по създадените маршрути

Всички тези посоки имат своите предимства и недостатъци, но по определен начин те могат да гарантират успех, дори ако само част от тях ще бъдат изпълнени.

а. В момента **Интернет** се използва като средства за масова информация, като основният канал е уебсайт, уеб страница, която може да се гледа в браузър и има ясно съдържание, което се идентифицира с име на домейн и има аудитория. Тъй като дигиталният маркетинг и многобройната туристическа информация в Интернет са определили, че повечето туристи в момента имат достъп до тези страници, има истинска онлайн революция, която се опитва да популяризира дестинации. Това е евтина промоционална среда с възможност за достигане до публиката за много кратко време.

Като интерфейс на туристическата дестинация, уебсайтът трябва да бъде визуално привлекателен, с добре организирана информация за ромските общности в проучването, като се представят маршрутите с ромските занаятчий и близката туристическа инфраструктура.

Специална категория в момента са **социалните медии**, с добро представителство чрез Facebook и Instagram, повечето пъти безплатни канали, чрез които можете да публикувате многобройна туристическа информация, която може да достигне хиляди потенциални туристи за много кратко време.

б. Промоцията в **медиите** включва телевизия, радио и печатни медии. Предаването на новини и изпращането на прессъобщения имат ролята на популяризиране на трансграничния регион. По телевизията можете да представите промоционален филм, а по радиото можете да правите интервенции в програми по темата на изследването и самия проект.

с. **Отпечатаните туристически материали** имат и винаги ще имат известност, защото заместват представянето на туристическия продукт и са добър източник на информация, като по този начин улесняват закупуването на туристическия продукт. Не на последно място, те могат да възпитат вкусовете на купувачите. Понастоящем в проучваната трансгранична зона RO-BG няма общи рекламни туристически материали.

Някои от тези постижими материали са туристически каталози, обширни материали, които включват подробно описание на целите и множество карти, представени снимки на туристическите дестинации.

В по-кратка форма туристическата брошура най-често се фокусира върху определена тема или определена форма на туризъм, тъй като не е много голяма на брой страници. Използват се и визуалната част, добре подбраните шрифтове и цветове, представителни снимки и карта с представените места.

Флаерите са основно най-малките рекламни материали, обикновено с информация, която привлича едностранно внимание към страницата.

Материалите за информация и публичност трябва да представят ромската култура в обща визия, карта с туристическите елементи, туристически информационни центрове, достъпност и туристически услуги за настаняване, хранене и др.

Разпространението им може да се извърши в специализирани институции или директно към целевата аудитория по време на профилните мероприятия. Също имат достъп в онлайн средата директно от уебсайтовете. Те могат също да бъдат разпространявани в информационни точки, които се появяват разположени по туристическите маршрути и предлагат възможност за информиране на посетителите за ромската култура в района на изследването.

d. Мероприятията за повишаване на осведомеността трябва да се провеждат редовно в областта на прилагане на стратегията за информиране на населението, туристическите участници за потенциала на района и мерките за развитие.:

- Организиране на **инфотрипове**, в които да се представи туристическото предложение за туроператори и журналисти, както от България, така и от Румъния
- Организиране на събития с образователна роля от тип работилница с млада аудитория, за да разкажат от ромите на ромската култура и традиции от собствена гледна точка чрез истории, музикални шоута, танци и пристанище, традиционните ромски подготовки могат да бъдат алтернатива за младата аудитория.
- Провеждане на събития в района на изследването, които са от национално значение и привличат интереса за посещение на района, опитвайки се да разшири туристическата сезонност.
- Посещението на профилни събития (туристически панаири) е важен етап в промоцията на туризма, тъй като те имат влияние от национално към местно. Интензивното медийно отразяване с голям брой посетители увеличава шансовете за видимост сред важните участници на туристическия пазар, възможност за установяване на бизнес контакти, създаване на нови възможности за развитие. В рамките на тези събития е важно да се разпространяват създадените рекламни материали.
- Организирането на фестивали, работни срещи с представянето на ромската култура са добри възможности за представяне на силните страни на тази общност, за подобряване на имиджа им като цяло и за създаване на местна възможност за развитие и обмен на добри практики.

е. Външната реклама включва представянето на промоционални материали, които се показват като панели, плакати, банери или индикатори в проучваните местности за насочване на туристите към туристически атракции, до входовете и изходите на

местности или по международни пътища, в туристическите райони на интерес и дори в места по маршрутите на ромската култура.

Заклучения и препоръки относно стратегията за насърчаване в трансграничния регион

- Като цяло търговията с туристически продукти в района трябва да се извършва въз основа на наличните ресурси и с участието и интереса на доставчиците на туристически услуги. Повечето от тези доставчици са МСП или организации с нестопанска цел, така че групите, които предлагат маркетинг, са малки и разполагат с малки бюджети за своите маркетингови дейности. Сътрудничеството между доставчиците би увеличило средствата, отпуснати за промоцията и би имало по-висок процент на успех.

- маркетинговият процес трябва да се счита за основен елемент в развитието на продуктите и трябва да бъде постигнат чрез сътрудничество на участващите участници (доставчици на услуги, настаняване, храна, доставчици на културни предложения). Също така би било препоръчително да се създаде обща марка в региона, уебсайт и брошура за популяризиране на туристически продукти. Визуалната част може да бъде обжалвана и чрез създаване на промоционален филм и фотоалбум, подходящи за ромската общност. Впоследствие тези материали могат да бъдат разпространявани в туристическите информационни центрове в района на проучването или на националните панаири на профили в Румъния и България.

- културните забележителности (наследствени сгради, паметници, музеи, градини), заедно с атракциите на ромската култура в трансграничния район, са трудната част от туристическата оферта. Към това трябва да се добави и мека част, а именно туристическата интерпретация на атракции като аудиогидове с истории въз основа на историческите и културни реалности на района или вида организация на събитията (фестивали на ромската култура, танцови представления, работилници). занаяти, гастрономически представителства), като се вземат предвид предпочитанията на туристите.

- туристическата информация за трансграничния регион в момента е толкова фрагментирана, че изобщо не улеснява организирането на посещение в района. Това се отразява на потока от туристи, продължителността на престоя и дългосрочната икономическа жизнеспособност на тези продукти. Създаването на уебсайт, който представлява платформа, съдържаща цялата информация, от която се нуждае туристът, когато планира ваканция, може да бъде изключително ефективно.

- Що се отнася до развитието на етнически културни продукти, тенденцията е те да бъдат интегрирани, а не тематични, не само да се виждат, но и да се опитват, а маркетингът им

трябва да бъде отличителен, привлекателен и да се фокусира върху желанията на потребителите.

В заключение, културните туристически продукти, с етнически под-клон, трябва да се привеждат в съответствие с международните тенденции и да бъдат насочени повече към мека - онлайн промоция, която представя автентични етнокултурни преживявания.

Бъдещи предизвикателства

- сътрудничеството между заинтересованите страни от различни сектори (административен, бизнес, неправителствен) в трансграничния регион на RO-BG може да помогне за позиционирането на дестинацията на европейския пазар чрез планиране, развитие и управление на туристически дейности по устойчив начин и чрез разработване на нов опит в туризма в зависимост от изискванията на туристите.
- комуникацията между органите, местните общности, заинтересованите страни трябва да улесни отговорното използване на туристическите ресурси, тъй като устойчивият туризъм се разглежда в района като полза за местните общности и за икономиката.
- Конкурентоспособността на туристите всъщност се основава на устойчивостта на ресурсите, създадените работни места и опазването на културното наследство.
- Тъй като са разработени няколко туристически продукта (туристически маршрути), заинтересованите страни трябва да си сътрудничат при прилагането на тези продукти, за да получат общи предимства.
- Туристическите продукти, които предизвикват една и съща туристическа идентичност, могат да доведат до по-добро разбиране на основните ценности на трансграничния регион, а общото брендиране и маркетинг на тези продукти налага нови предизвикателства, тъй като процесите изискват постоянни проучвания на пазара.
- Оценката и мониторинга на процесите трябва да имат обща стандартизирана система от показатели за повишаване на качеството на туристическите стандарти и за този аспект може да се създаде база данни чрез тясно трансгранично сътрудничество..

5. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

Всички форми и туристически дейности зависят от околната среда, тъй като много от нейните компоненти се превръщат в ресурси. В този контекст чрез туризма се създават онези продукти, които комерсиализират тези ресурси и им придават важна стойност. Доходите от туризъм имат по-високи стойности в зависимост от използваните природни и културни ресурси, следователно взаимозависимостта между околната среда и туризма е много по-очевидна и по-силна.

Нематериалността на туристическия продукт означава, че туристическият опит съществува до голяма степен на нивото на възприятия. В резултат на това туристическите места имат значения, където представителността (и очакването) на опита е най-малко толкова важна, колкото неговата актуалност. Venturi et al. (1977 г.) говорят за убеждаващите функции на развитието на туризма, когато пътникът е в движение: „Стиловете и знаците правят връзки между няколко елемента, когато са разположени на разстояние и се виждат бързо. Посланието е строго комерсиално, контекстът всъщност е нов”.

Туристическият продукт позволява на посетителя да бъде по-рефлексивен. Той трябва постоянно да реагира и тълкува множеството знаци и образи, с които е бомбардиран.

Авторите на Lash, Urry (1994) отбелязват, че икономиките са се трансформирали от организираната в неорганизираната фаза на капитализма, точно както туризмът премина от форма на организиран масов туризъм към по-фрагментирана фаза, от пазарни сегменти, т.е. наречени ниши.

След развитието на подобен опит в туризма винаги има положително или **отрицателно икономическо и социално-културно въздействие**, в зависимост от ситуацията, върху приемащото общество и култура.

По този начин се проявява благоприятното икономическо въздействие:

- туризмът стимулира местното производство на стоки и услуги, взаимодействайки с други сектори на икономиката, които развива: строителството, финансовите услуги,

търговията, хранително-вкусовата промишленост, културно-художественият сектор, като по този начин определя растежа на производството и има важен принос за БВП местно;

- създават се нови работни места в туризма, търговията, транспорта и косвените работни места в местната икономика, от разходите, съответно приходите, направени от туристите;
- стимулира се местният износ;
- увеличаване на доходите на населението и подобряване на жизнения стандарт, което води до увеличаване на разходите за потребление;
- приходите се създават в местните бюджети, чрез данъци върху доходите и туристически такси (хотелска такса, входна такса в града). Те могат да бъдат използвани повторно чрез подобряване на обществените услуги, инфраструктура и услуги;
- изграждане / подобряване на общата инфраструктура (пътища, канализация, електричество, телекомуникации, събиране на отпадъци), рехабилитация на историческите центрове, изграждане на културни и развлекателни локации, подобряване на местната транспортна мрежа, създаване на културни и спортни събития на марката;
- • подобряване на качеството на околната среда, по-чистите и чисти места.

За социалното и културното въздействие маркирането от културния туризъм на даден район може да бъде очертано положителни, но и отрицателни аспекти, посочени в таблицата по-долу.

Таблица 18 Видове социално-културно въздействие на туристическото изживяване върху приемащото общество и култура

ВРЕМЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ	СОЦИАЛНО	КУЛТУРНО
Позитивно	- установяване на положително отношение - установяване на приятелски отношения - Увеличава самочувствието на жителите / туристите - отрицателното възприятие и предразсъдъците са намалени - положителни промени в начина на живот - насърчаване на културната	- културната информация е променена - развива чувството за гордост за собствената култура, - толерантността и уважението към културата на другите - защита на културното наследство - съживяване на традиционните занаяти, изкуство и обичаи

	репутация на домакините в общността	
	- въвеждането на нови ценности и практики	
Нргативно	- липса на комуникация между общностите и напрежение между традиционния и внесения начин на живот	- културен шок - маркетинг на културата - имитация на културата на посетителите
	- нови модели на местно потребление	- неуважение, учтивост от страна на туристите
	- намаляване на значението на местния език	- премахване на значенията и стойностите, свързани с традиционните обичаи
	- отношения, установени с трудност	
	- чувства на малоценност на домакините и превъзходство на туристите	
	- отрицателна промяна в начина на живот	
	- сегрегация, враждебност, насилие, престъпност, пренаселение	

Източник: Tourism. The State of Art, Conference no. 6 of The Travel Research Association, 1998

За да се избегнат или намалят тези видове въздействие, е необходимо да се обмисли устойчивото развитие на туризма. Настоящото определение за устойчиво развитие на туризма е следното: „Развитие на всички форми на туризъм, управление на туризма и маркетинг, които зачитат естествената, социалната, икономическата цялост на околната среда чрез използване на природни и културни ресурси и в интерес на бъдещите поколения“ (Туризм: Състояние на изкуството, Конференция № 6 на Асоциацията за туристически изследвания, 1998 г. По този начин този туризъм трябва да балансира баланса между задоволяването на два вида нужди: икономическо развитие и защита на природния потенциал, на околната среда.

Устойчивият туризъм означава способността на туристическата дестинация да остане конкурентоспособна срещу всички проблеми, да привлече посетителите за първи път и да ги поддържа лоялни, да останат културно уникални и да бъдат в постоянен баланс с околната среда.

Предизвикателството в това проучване (в рамките на проект „Открий съкровищата на ромската култура!“, ROBG 410, финансиран от програмата INTERREG VA Румъния-България) за трансграничния регион Румъния-България (окръг Мехединци и Долж в Румъния и областите Видин и Монтана в България), дава се, че за първи път ромската култура ще бъде открита чрез нейните реални ценности и традиции. Ромските „съкровища“ бяха използвани в туристически продукти, включени в дадена стратегия, чрез създаване на общи маршрути, представящи елементи от ромската култура и селища с най-важните представители на тази етническа група.

За да се насърчи развитието на етническите маршрути, създадени в общата туристическа стратегия, трябва да се създаде и консолидира трансграничната туристическа мрежа, която да включва всички заинтересовани страни и да генерира синергия между туризма, културните елементи и ромската общност. Ако маршрут или дестинация в рамките на него иска да развие повече туристи, може да се възползва от стратегическия план на PS CBC разработен в главата 3, където се появяват ясни препоръки в съответствие с предложените цели.

Основните препоръки са свързани с:

- сътрудничество: между частната и публичната среда, тоест всички заинтересовани страни в областта трябва да работят заедно за подобряване на създадения стратегически план и за проследяване дали сегментацията е осъществима и може да бъде успешно приложена в областта на изследване. Това сътрудничество може да има различни форми, като асоциации, мрежи, консорциуми.
- устойчивост: тя е основният двигател на всяка стратегия и трябва да се основава на непрекъснати проучвания на туризма на установени интервали от време, за да може да се направи ясна оценка на явленията и да се намерят нови начини за подобрене. Изследванията трябва да продължат, за да може стратегията да се окаже осъществима чрез постоянното събиране на туристически данни и информация, създаването на общи бази данни с бърз достъп в случай на извършване на пазарни проучвания и последващи туристически анализи.
- създаване на положителни туристически изживявания: стойност и въздействие, които най-често се носят от самите посетители чрез образи, чувства, лични преценки. Чрез насърчаване на посетителите да допринасят непрекъснато за създаването на туристически преживявания, може да се направи индивидуален и личен отпечатък от това преживяване. Културният опит в туризма в този случай се оказва основата за разработването на туристически продукти, които могат да представят нови места,

взаимоотношения и чувства. По този начин материалното и нематериално културно наследство се експлоатира успешно.

- непрекъснато усъвършенстване: управлението на културните дестинации включва квалифициран персонал на няколко нива, дори и в управлението. Обученията, насочени към заинтересованите страни в областта, са необходими, когато говорим за интегрирано управление. Възможно е да се обръщате към различни специалисти в тази област или до университети, които могат да предоставят такива услуги.

- участието на мажоритарната общност, но и на ромите: в консултацията относно развитието на етнокултурния туризъм това може да доведе до подобряване на качеството на живот на жителите и до създаване на възможности за по-добра интеграция на етническите групи от областта на изследване. Теоретици като Mansfeld (2015), цитирани от Berti et al. (2015) предлагат местните общности да играят ролята на основни заинтересовани страни в планирането, които се възползват максимално от развитието на етнокултурния туризъм; всяка общност е различна и има подкрепящ социално-културен капацитет, който варира в зависимост от конкретния случай и различните им икономически и социално-културни характеристики трябва да пречат на дизайна на туристическите продукти. За качествено управление трябва да следваме промените, които могат да настъпят във времето и пространството само чрез ежедневни изследвания и всички заинтересовани страни трябва да бъдат включени чрез създаване на мрежи за сътрудничество..

- комуникация и планиране: комуникацията при планирането очевидно е важна, защото в крайна сметка местните и ромските общности ще бъдат преки бенефициенти на тези туристически продукти. Необходимо е да се създаде обща туристическа марка и общи рекламни материали в трансграничния регион, с подобряване на туристическите табели и маркировки по маршрути, градски центрове или села. Популяризирането на онлайн и местни и регионални медии също трябва да бъде подобро.

- културна отговорност на компаниите, занимаващи се с туризъм: връзката между културата и туризма предполага поемане на отговорност от бизнес средата по отношение на по-нататъшното развитие на дестинациите чрез предоставяне на финансова подкрепа, спонсорство, насърчаване на това развитие на етнокултурния туризъм в бизнес дейности или във всяка компания.

Устойчивото развитие на етническия туризъм в трансграничния регион на RO-BG може да се постигне чрез:

- Подкрепа за бъдещи изследвания в туризма, за да се покаже значението на устойчивостта в туризма
- Участие на местните общности в процеса на вземане на решения в развитието на туризма
- Публична финансова подкрепа за развитие на общността (инфраструктура, съоръжения за техническо изграждане)
- Получените приходи от туризъм се реинвестират в същите местни общности, за да се повиши обществената информираност и информираността за ромската култура.
- Баланс между икономиката, обществото и околната среда
- Защита на културата на местните общности
- Сътрудничество в трансграничния регион, между окръзите и областите по отношение на устойчивото развитие на туризма и интегрираното планиране.

Бъдещи предложения и перспективи

- постигане на адекватно управление на наследството и устойчиво развитие на туризма като обща стратегия за трансгранично развитие и за генериране на икономически ползи (създаване на работни места, по-високи доходи за общностите)
- етнокултурните маршрути да се превърнат в истински туристически дестинации чрез връзка между туристическите заинтересовани страни (публично-частен сектор, бизнес среда, НПО) чрез разделяне на управленските роли за всеки маршрут, създаден поотделно. Участието на Общността също ще бъде осигурено, тъй като ресурсите за наследство могат да бъдат достъпни както от приемащото население, така и от туристите.
- използването на сравнения между маршрути или части от маршрути в съответствие с предложения набор от показатели може да помогне за бъдещи процеси на подобрене на местно, национално и трансгранично ниво.

По този начин, успехът на етнокултурните маршрути се крие в публично-частното партньорство, което подкрепя публичните политики на сътрудничество и интеграция и което отговаря на нуждите на общността, където ще се провежда туристическия опит. Нещо повече, очертанията на управлението на дестинацията гарантират успеха на маршрута чрез сложен план с цели, действия и резултати. Той ще генерира туристическия опит, който трябва да бъде в съответствие с туристическите сегменти (разделен на групи според мотивацията, възрастта, доходите, произхода и т.н.). Маркетингът и промоцията са много важни, като се има предвид, че в момента има много канали за постигане на продажбата на продукти, но само с ефективно приложение, следвайки структуриран маркетингов план и с целева аудитория, те се оказват достигнати до крайната цел на

всяка дестинация и а именно увеличаването на броя на посетителите и неявното развитие на туризма с икономически и социално-културни последиствия за приемащото население, но и за етническите общности.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Bell, M., Ward G. (2000), “Comparing temporary mobility with permanent migration”, *Tourism Geographies*, 2, 1, pp 87-107
DOI : 10.1080/146166800363466
- Boniface, P. (1995). *Managing quality cultural tourism*. London: Routledge
- Buhalis, D. (2000) Marketing the Competitive Destination of the Future. *Tourism Management*, 21, 97-116
- Cândeș, M., Simon, T., Bogan, E. (2012), *Patrimoniul turistic al României*, Edit. Universitară, București
- Ciangă, N. (2001), *România. Geografia turismului – Partea Întâi*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
- Clark, C.M. (1991) The restructuring of meaning: An analysis of the impact of context on transformational learning. Unpublished doctoral dissertation, University of Georgia, Athens
- Cocșan, P. Vlăsceanu, Gh. Negoescu, B. (2002), *Geografia generală a turismului*, Editura Meteor Press, București
- Cristureanu, C. (2006). *Strategii și tranzacții în turismul internațional*. București: Ed. C.H. Beck
- du Cluzeau, C. O., (2007), *Le tourisme culturel: Que sais-je?*, Paris: Presses Universitaires de France
- Hall, C.M. (2008), *Tourism Planning. Policies, Processes and Relationships*. Second Edition, Pearson Education Limited, Essex
- Holloway, J.Ch. (1994). *The Business of Tourism*, ed. IV, London: Pitman Publishing
- Kotler, P. (2002), *Marketing Management*, Ed. A 11a, Prentice Hall
- Lash, S., Urry, J. (1994). *Economies of Signs and Space*. London: Sage
- Leiper, N. (2000), Are Destinations 'The Heart of Tourism'? The Advantages of an Alternative Description, *Current Issues in Tourism*, Vol. 3, p. 364-368
- Lengyel, M. (2004): *The General Theory of Tourism*. Budapest, Heller Farkas College of Economical and Tourist Services
- Mansfeld, Y. (2015), “Tourism, community and socio-cultural sustainability in cultural routes”, în Berti, E. et al. (2015), *Cultural routes management: from theory to practice. Stepby-step guide to the Council of Europe Cultural Routes*. Council of Europe. Strasbourg. pp. 73-83

- Muntele, I., Iașu C., (2003), *Geografia turismului - concepte, metode și forme de manifestare spațio-temporală*, Editura Sedcom Libris, Iași
- Nistoreanu, P., (2002), *Managementul în turism*, Ed. ASE, București
- Niță, A. (2019), *The role of tourism sustainability in mountain destinations*, The 8th International Conference on Tourism and Sustainable Development, “Dimitrie Cantemir” University Of Bucharest, Faculty Of Management In Tourism And Commerce Timișoara, 11-13 aprilie 2019, Timișoara
- Olteanu, V., (2003), *Marketingul serviciilor – o abordare managerială*, Ed. Ecomar, București
- Page, S., Connell, J. (2001). *Tourism: A modern synthesis*. Thomson Reuters
- Pénzes, J., Radics, Z. (2012), *Roma Population on the Peripheries of the Visegrad Countries: Spatial Trends and Social Challenges*, Edit. Didakt
- Sava, C. (2010), *Strategii de dezvoltare a activității de turism*, Edit. Eurostampa, Timișoara
- Tigu, G. (2001). *Turismul montan*. București: Ed. Uranus
- Travis, A. S., (1989), “Tourism destination Area development” (From Theory into Practice), in WITT, S. & MOUTINHO, L. (1989). *Tourism Marketing and Management Handbook*, Prentice Hall, New York, NY, USA.
- Vareiro, L., Fabeiro, C., Pardellas Blas, X. (2005), *The tourism potential of border regions: endogenous resources and destination image evaluation*, 5th Congress of the European Regional Science Association Land Use and Water Management in a Sustainable Network Society, Vrije Universiteit Amsterdam, 23 – 27 August 2005, https://www.academia.edu/25480263/The_tourism_potential_of_board_regions_-_endogenous_resources_and_destination_image_evaluation?email_work_card=title
- Venturi, R., Scott Brown, D., & Izenour, S. (1977). *Learning from Las Vegas, revised edit*. Cambridge: MIT Press
- Williams, S. (2009). *Tourism Geography, A new synthesis*, 2nd Edition. New York: Routledge
- Witt, S.F., Brooke, M.Z., Buckley, P.J. (1991), *The Management of International Tourism* Subsequent Edition, London: Routledge
- Yang, L., Wall, G. (2009). *Ethnic Tourism: A Framework and an Application*. *Tourism Management* 30: 559-570

*** (2017), World Economic Forum, *The Travel&TourismCompetitiveness Index 2017*

*** (2019), SC ROMDECA SRL, “Cultura tradițională romă din județul Dolj”

***(2019) SC ROMDECA SRL, “Cultura tradițională rromă din județul Mehedinți”

***(2019) BMB PREMIUM OOD, *Studiul ramurilor culturii tradiționale a romilor din regiunea Vidin*

*** (2019) P.I.C. SRL, Studiarea ramurilor culturale tradiționale a romilor din districtul Montana

*** Fáilte, National Tourism Development Authority

*** (1998), Tourism. The State of Art, Conference no. 6 of The Travel Research Association

*** Micul Dicționar Enciclopedic al Academiei Române

*** OMT, Tourism Highlights, 2018

www.insse.ro

Заглавие на проекта: "Открийте съкровищата на ромската култура"

Код: e-MS Cod ROBG 410

Проект, финансиран от Европейския фонд за регионално развитие чрез програмата INTERREG V-A Румъния-България

Съдържанието на този материал не представлява непременно официалната позиция на Европейския съюз.